

www.caferilik.com

Ehl-i Beyt Mektebine Göre
NAMAZ REHBERİ

Abdullah TURAN

İçindekiler

USUL VE FÜRÜ'U DİN	3
Usul'ü Din	4
1- <i>Tevhid</i>	4
2- <i>Adalet</i>	6
3- <i>Nübüvvet</i>	7
4- <i>İmamet</i>	9
5- <i>Mead</i>	11
Füru'u Din	12
1- <i>Namaz</i>	14
2- <i>Oruç</i>	14
3- <i>Zekât</i>	16
4- <i>Humus /Hakkullah/</i>	18
5- <i>Hac</i>	19
6- <i>Cihad</i>	21
7-8- <i>İyiliği Emretmek; Kötülükten Sakındırmak</i>	22
9-10- <i>Tevella; Teberra</i>	23
NAMAZ VE ÖNEMİ	27
<i>Din Önderleri ve Namaz</i>	36
<i>Namazın Ferdi Etkileri</i>	39
<i>Namazın Toplumsal Etkileri</i>	42
<i>Namazın Sağlıkla İlgili Sonuçları</i>	42
<i>Namazın İradeli ve Çalışkan İnsan</i> <i>Yetiştirmedeki Rolü</i>	44
<i>Namazda Tefekkür</i>	45
KUR'AN'DA NAMAZ	47
Sonuç:	56
FARZ NAMAHLAR	59
MÜSTEHLAP NAMAHLAR	61
NAMAHLA HAZIRLIK	67
ABDEST	69
<i>Abdest Nasıl Alınır?</i>	72
<i>Abdest Alınırken Dikkat Edilmesi</i> <i>Gereken Hususlar</i>	88

<i>Abdestin Sünnet Ve Mekruhları</i>	90
<i>Abdesti Bozan Şeyler</i>	92
<i>Abdestin Şart Olduğu Durumlar</i>	92
<i>Abdestli Olmanın Özellikle Sünnet Olduğu Durumlar</i>	93
CEBİRE ABDESTİ	96
GUSÜL /BOY ABDESTİ/	99
<i>Vacip Gusüller</i>	99
<i>Sünnet Gusüller</i>	104
<i>Guslün Alınış Şekli</i>	106
<i>Tertibi Gusül</i>	107
<i>İrtimasi Gusül</i>	111
<i>Gusül Alınırken Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar</i>	112
<i>Cenabet Guslünün Sünnetleri</i>	113
<i>Gusül Almanın Şart Olduğu Durumlar</i>	114
<i>Cünüp Olana Haram Olan Şeyler</i>	115
<i>Cünüp Olana Mekruh Olan Şeyler</i>	116
<i>Hayızlı Ve Nüfesa Kadına Mekruh Olan Şeyler</i>	117
TEYEMÜM	119
<i>Teyemmüm Nasıl Alınır?</i>	120
<i>Üzerine Teyemmüm Yapılması Caiz Olan Şeyler</i>	126
<i>Teyemmümde Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar</i>	126
<i>Teyemmümü Bozan Şeyler</i>	127
<i>Teyemmümle İlgili Birkaç Hüküm</i>	127
NAMAZDA ÖRTÜNME	129
<i>Namaz Kılanın Elbisesinde Aranılan Şartlar</i>	129
<i>Namaz Kılanın Elbisesinde Müstehap Olan Şeyler</i>	133
<i>Namaz Kılanın Elbisesinde Mekruh Olan Şeyler</i>	133
NAMAZ KILINAN YER	135
<i>Namaz Kılınması Müstehap Olan Yerler</i>	136
<i>Namaz Kılınması Mekruh Olan Yerler</i>	137
NAMAZ VAKİTLERİ	139
<i>Öğle Namazının Vakti</i>	140
<i>İkinci Namazının Vakti</i>	140
<i>Akşam Namazının Vakti</i>	143
<i>Yatsı Namazının Vakti</i>	143
<i>Sabah Namazının Vakti</i>	145
<i>Günlük Namazlarının Fazilet Vakitleri</i>	146
<i>Namaz Vaktiyle İlgili Bazı Hükümleri</i>	148

KIBLE	151
<i>Kibleyle İlgili Bazı Hükümler</i>	<i>154</i>
<i>Namazdan Önceki Vaciplerin Özeti</i>	<i>155</i>
EZAN VE İKAME	157
<i>Ezanın Okunuş Şekli</i>	<i>160</i>
<i>İkamenin Okunuş Şekli</i>	<i>162</i>
<i>Ezan Ve İkametle İlgili Bazı Hükümler.....</i>	<i>163</i>
NAMAZIN FARZLARI.....	165
<i>Namazın Rükün Olan Farzları</i>	<i>169</i>
<i>Namazın Rükün Olmayan Farzları.....</i>	<i>170</i>
<i>Niyet</i>	<i>170</i>
<i>Kıyam</i>	<i>172</i>
<i>Kıyamla İlgili Bazı Hükümler.....</i>	<i>175</i>
<i>İftitah Tekbiri</i>	<i>177</i>
<i>Kıraat</i>	<i>180</i>
<i>Kıraatin Bazı Sünnet Ve Mekruhları</i>	<i>189</i>
<i>Tesbihat-ı Erbaa Zikri.....</i>	<i>190</i>
<i>Rükû</i>	<i>190</i>
<i>Rükûun Sünnetleri.....</i>	<i>197</i>
<i>Secde</i>	<i>198</i>
<i>Üzerine Secde Yapılması Caiz Olan Şeyler</i>	<i>206</i>
<i>Secdenin Bazı Sünnetleri</i>	<i>209</i>
<i>Zikir.....</i>	<i>210</i>
<i>Teşehhüt</i>	<i>210</i>
<i>Teşehhüdün Okunuşu</i>	<i>213</i>
<i>Teşehhüdün Sünnetleri</i>	<i>215</i>
<i>Selam.....</i>	<i>215</i>
<i>Selamın Okunuşu:</i>	<i>217</i>
<i>Tertip</i>	<i>218</i>
<i>Müvalat /Aralıksız yapmak /</i>	<i>219</i>
<i>Namazın Sünnetleri.....</i>	<i>219</i>
<i>Kunut.....</i>	<i>221</i>
GÜNLÜK FARZ NAMAZLAR	225
SABAH NAMAZININ KILINIŞI.....	229
<i>Fatiha Suresi'nin Arapçası:</i>	<i>231</i>
<i>Kadir Suresi'nin Arapçası.....</i>	<i>231</i>
<i>Ihlâs Suresi'nin Arapçası:.....</i>	<i>239</i>
<i>Teşehhüdün Arapçası:.....</i>	<i>242</i>
<i>Selamın Arapçası:.....</i>	<i>244</i>
ÖĞLE, İKİNDİ VE YATSI NAMAZLARININ KILINIŞI	245
AKŞAM NAMAZININ KILINIŞI	246

NAMAZI BOZAN ŞEYLER	247
NAMAZDA MEKRUH OLAN ŞEYLER	251
<i>Farz Namazı Bozmanın Caiz Olduğu Haller</i>	<i>253</i>
NAMAZDA ŐUPHE	255
Birinci Açıdan Yapılan Taksim Hükümleri	255
1- Namazın Aslında Şüphe Etmek	255
2- Namazın Amellerinde Şüphe Etmek.	256
3- Namazın Rekâtlarında Şüphe Etmek.....	257
Namazı Bozan Şüpheler	259
İtina Edilmemesi Gereken Şüpheler.....	262
Sahih Şüpheler	264
İHTİYAT NAMAZI	271
NAMAZDA UNUTULAN FİLLERİN KAZASI	274
SEHİV SECDESİ	278
<i>Sehiv Secdesinin Yapılış Şekli</i>	<i>279</i>
KAZA NAMAZI	280
SEFERİ NAMAZ	287
CEMAAT NAMAZI	299
<i>Cemaat Hükümleri</i>	<i>302</i>
<i>Cemaat İmamında Gereken Şartlar</i>	<i>304</i>
<i>Cemaat Namazıyla İlgili Bazı Hükümler</i>	<i>307</i>
<i>Cemaat Namazında Müstehap Olan Şeyler.....</i>	<i>309</i>
<i>Cemaat Namazında Mekruh Olan Şeyler</i>	<i>310</i>
NAMAZ SONRASI OKUNAN BAZI DUA VE ZİKİRLER	311
CUMA NAMAZI	313
<i>Cuma Namazının Sıhhat Şartları</i>	<i>314</i>
<i>Cuma Namazının Kılınış Şekli</i>	<i>315</i>
AYÂT NAMAZI	318
<i>Ayât Namazını Farz Kılan Sebepler</i>	<i>319</i>
<i>Ayât Namazıyla İlgili Birkaç Hüküm</i>	<i>319</i>
<i>Ayât Namazının Usulü</i>	<i>320</i>
KURBAN VE FITIR BAYRAMI NAMAZI	323
<i>Kurban ve Fitır Bayramı Namazının Kılınış Şekli</i>	<i>324</i>
CENAZE NAMAZI	328
<i>Cenaze Namazının Kılınış Şekli</i>	<i>328</i>
<i>Kısa Şekliyle Cenaze Namazı Usulü.....</i>	<i>331</i>

USUL VE FÜRU'U DİN

Bütün ilahi dinlerin öğretileri, iki ana mihver ekseninde toplanmaktadır. Birincisi ki, aynı zamanda o dinin temelini oluşturmaktadır. O dinin ön gördüğü inanç sistemidir. İkincisi ise, bu temel üzerine kurulan; uyulması, yapılması ve sakınılması ön görülen yasa ve ilkelerdir. Bu iki mihverden birincisine; "Usul'ü Din", ikincisine ise, "Füru'u Din" denir.

Bir dine inanan kimsenin, inancını yaşayabilmesi için, her şeyden önce, ilk başta inandığı dinin, en azından genel boyutlarıyla inanç esaslarını ve daha sonra da yine en azından genel boyutlarıyla bu inanç esasları üzerine kurulan; yasa nitelikli emir ve yasaklarını bilmesi zorunludur.

Ayrıca, inanç esasları hususunda, her bireyin kendisi uzmanlaşmış, kendi vicdanını gerekçeleriyle ikna etmesi gerekirken; dinin emir ve yasakları hususunda, bu alanda uzman olan güvenilir bir kimsenin sunduğu bilgiye itimat etmesi, sakıncasızdır.

Elinizdeki bu küçük kitap, Ehl-i Beyt'ten geldiği şekliyle, İslam dininin inanç esaslarını ve bu esaslar üzeri-

ne kurulan; emir ve yasaklarını, kısaca beyan etmenin yanı sıra; bu mektebin izcilerine, yine Ehl-i Beyt'ten geldiği şekliyle, İslam dininin önemli bir farızası olan namazın kılınış şekli, usul ve adabını, özet olarak öğretmeyi amaçlamaktadır.

Tevfik Allah'tandır. Yüce Allah'tan yardım dileyerek, ilk önce Ehl-i Beyt mektebine göre inanç esaslarını ele alıyoruz.

Usul'ü Din

Ehl-i Beyt mektebine göre, İslam dininin inanç esasları, ana hatlarıyla; Tevhid, Adalet, Nübüvvet, İmamet ve Mead olmak üzere, beştir:

1- *Tevhid*

Tevhid, Yüce Allah'ın; varlığına, birliğine, eşi ve benzeri olmadığına, kadiri mutlak olduğuna, her şeyi yaratıp idare ettiğine, bütün eksiklik ve kusurlardan münezzehe olduğuna inanmaktır.

"De ki; O Allah tektir; ihtiyaçsızdır; doğurmamış ve doğrulmamıştır ve O'nun bir dengi yoktur." 1

Hz. İmam Hüseyin /a.s/ tevhid hususunda şöyle buyurmuştur: *"Ey insanlar! Allah'ı kendilerine benzeten dinden çıkmışlardan uzak durun. Onların sözleri kitap ehlinde kâfir olanların sözlerine benziyor. Hayır, Allah'ın eşi ve benzeri yoktur. O, duyan ve görendir; gözler O'nu görmez; O gözleri görür. O, latiftir ve her şeyden haberdardır. Vahdaniyeti ve azameti ken-*

1 - İhlas Süresi.

disine mahsus kılmiştir. Bütün bu varlıklara isteği, iradeyi, kudreti ve ilmi O vermiştir. Hiçbir işte O'na karşı çıkacak bir muhalif, O'na denk olacak bir eş, O'na muhalefet edecek bir zıt, O'na benzeyecek bir adaş ve O'na intibak edecek bir benzer yoktur. Olaylar, O'nu halden hale çevirmez; haller O'na cari olmaz; vücudunda hadiseler vuku bulmaz. Hiçbir methedici O'nun azametinin sırrına varmaz ve ululuğu hiçbir kalbe yerleşmez. Çünkü eşyada O'nun bir benzeri yoktur. Akıl gücüyle düşünen bilginler de, düşünceleriyle O'nun zatını idrak edemezler. Hayır, sadece kalbi /akli/ tasdik ve imanla O'nu anlayabilirler. Çünkü O, yaratılanların hiçbir sıfatı ve niteliği ile vasıflandırılmaz. O, tektir ve ihtiyaçsızdır. O, düşüncelerde tasavvur edilen her şeyden farklıdır. Düşünceyle ulaşılabilen şey, Rab olamaz.

O, her şeyde mevcuttur, ama onlarla sınırlanan ve onlarda gizlenen bir varlık gibi değil. Bütün şeylerden de ayırıcıdır; ama onlardan kayıp ve uzak olanın ayrılığı gibi değil. Çünkü zıddı veya eşi olan bir şey, kadir sayılmaz. Kadimliği zamanla olmadığı gibi, önü de belli bir yöne doğru değildir. Gözlerden gizli olduğu gibi, akıllardan da gizlidir. Yakınlığı, değerli kılması; uzaklığı ise, küçültmesidir. Ne mekân O'nu sınırlar, ne de zaman. O, şartlarla da şartlanamaz. Yüceliği, yükseğe çıkmakla olmadığı gibi, gelmesi de yer değiştirmekle değildir. Yoku var eder, varı da yok. Bu iki sıfat hiçbir zaman O'ndan başkasında bulunmaz. Düşünce yalnız varlığına varır, O'na iman edebilir; ama vasfından acizdir. Sıfatlar ancak O'nunla sıfatlık kazanır; O, sıfatlarla, sıfat kazanmaz. Tarifler O'nunla tarif edilir; O, tariflerle tarif edilmez. İşte O Allah böyledir. O'nun ismi,

münezzehdir; hiç bir şey O'nun gibi değildir, duyan ve görendir." ²

2- Adalet

Ehl-i Beyt mektebi, Allah Teala'nın adilliğine inanmayı inanç esaslarından sayarak, Ehl-i Sünnet ekolünden ayrılmıştır. Ehl-i Sünnet ekolu da, açıkça Allah'ın zulüm yapabileceğini söylemezken; kaza ve kader, hayır ve şer, akli güzellik ve çirkinlik ilkeleri ve Allah'ın fiil ve sıfatları konusunda savundukları bazı ilkelerin sonucu, Allah'ın kullarına zulüm yapabileceğidir. Bu hususlar, ilgili detaylı kitaplarda açıklanmıştır.³

Velhasıl; Ehl-i Beyt mektebine göre, Allah Teala adildir. Yaratıklarına asla zulüm etmemiş ve etmeyecektir. Kulları için en uygun ve en hayırlı olanı irade etmiştir. Onlara sadece güzellikleri emretmiştir. Sadece çirkinliklerden de sakındırmıştır. Kullarını, yalnızca güçleri yettiğiyle mükellef kılmıştır. Onları, kendilerine vermediği şeylerden sorumlu tutmamıştır. Hiçbir kimseyi başkasının suçundan sorumlu tutmamış ve tutmayacaktır. Kullarının suçlarını isterse, bağışlar; cezalandırmak isterse de, kimseye hak ettiği cezadan bir zerre fazla ceza vermez. Mükâfatlandırırken de, isterse, kendi lütfünden fazlasıyla mükâfatlandırır; ölçüyle mükâfatlandırmak isterse de, kimsenin hakkını bir zerre zayi etmez.

Allah Teala şöyle buyurmuştur: **"Şüphesiz ki, Allah zerre kadar zulüm etmez; iyilik olursa da, onu kat-**

2 - Tuhaf'ül Ukul, s. 262.

3 - Bakınız; "Ehl-i Beyt Mektebi'nde Temel İnançlar" adlı eserimizin Adalet bölümü.

lar ve katından büyük mükâfat verir." 4

"Biz, hiç kimseyi gücünün yettiğinden başkasıyla yükümlü kilmayız..." 5

"Hiçbir günahkâr başkasının günah yükünü yüklenmez; insan için kendi çalışmasından başkası yoktur; yakında çalışması görülecek ve sonra ona çabasının karşılığı tastamam verilecektir." 6

Hz. İmam Zeyn'ül Abidin /a.s./ bir duasında Yüce Yaratana şöyle yakarmıştır: *"Rabbim! Senin hükümünde hiçbir zulmün olmadığını biliyorum. Zira ki, zulmetmeğe ancak güçsüz ve zayıf olan kalkışır; Sen ise bundan çok çok yücesin."* 7

3- Nübüvvet

Allah Teala'nın, kullarının irşat ve hidayeti için elçiler gönderdiğine inanmak, ilahi dinlerin temel inançlarından bir diğeridir. Bu doğrultuda Yüce Yaratana, ilki Hz. Âdem /a.s./, ve sonuncusu Hz. Muhammed Mustafa /s.a.a./ olmak üzere yüz yirmi dört bin peygamber göndermiştir. **"Daha önceleri apaçık bir sapıklık içinde oldukları halde, ümmilere içlerinden, onlara ayetlerini okuyan, onları arıtan, onlara kitabı ve hikmeti öğreten elçi gönderen O'dur."** 8

Ehl-i Beyt Mektebi inancına göre, Peygamberler her türlü hata ve günahattan masum olup, insanların en seçkini, en temizi ve en dürüstleridirler. Kimin bu ma-

4 - Nisa/40.

5 - Müminin/62.

6 - Nacm/38-41.

7 - Misbah'ül Mütéhaccit, s. 188.

8 - Cuma/2.

kama layık olduğunu ancak Allah bilir ve seçer.

Peygamberlerin bir kısmı, aynı zamanda resullük makamına da sahiptirler ve resullerin içinden Hz. Nuh, Hz. İbrahim, Hz. Musa, Hz. İsa ve Hz. Muhammed beşlisi, şeriat sahibi olan Ulu'l Azm peygamberlerdir.

Hişam bin Hakem rivayet etmiştir ki; Hz. İmam Sadık /a.s./ kendisine: "Peygamberlerin ve resullerin olduğunu neye dayanarak kanıtlıyorsun?" diye soran bir ateiste şu cevabı verdi: *"Biz, kendimizden ve bütün yaratıklardan yüce olup, hikmet ve yücelik sahibi olan, yaratıkların görüp dokunamadıkları, karşılıklı ilişki kurup, delil sunamadıkları bir yaratıcının var olduğunu ispatlayınca; O'nun yaratıkları arasında O'nun maksatlarını açıklayan; onları, uydukları takdirde hayatlarını temin eden, muhalefet ettikleri takdirde de, helak olmalarına yol açan hususlara irşat eden elçileri olduğu da ispatlanmış olur. Demek ki, yüce hikmet ve ilim sahibi olan Allah Teala'nın tarafından, O'nun yaratıkları arasında emreden ve O'nun maksatlarını açıklayan zatlar mevcut bulunmaktadır. İşte onlar peygamberlerdir. Onlar, Allah Teala'nın yaratıklarının arasından seçtiği, hikmetle edeplenmiş ve hikmet üzere görevlendirilmiş olan bilge insanlardır. Onlar, yaratılış ve şekil itibarıyla diğer insanlarla ortak olmalarına rağmen, huy ve gidişatta onlarla ortak değildirler. Onlar, yüce ilim ve hikmet sahibi olan Hak Teala'nın katından hikmetle desteklenirler. Sonra, yeryüzü, sözünün doğruluğunu ve adaletinin geçerliliğini gösteren ilme sahip olan önderden boş kalmayın diye, bu husus,*

*her asır ve zamanda peygamberlerin ve resullerin getirdikleri delil ve burhanlarla ispatlanmıştır."*⁹

4- İmamet

Ehl-i Beyt mektebini, diğer ekollerden ayırtan en önemli ilke, imamet inancıdır. Ehl-i Beyt Mektebi'ne göre; imamet, İslam'ın ve imanın temel ilkelerinden biridir; iman, ancak imamet makamına inanmakla kemal derecesine ulaşır.

Biz, peygamberliği zorunlu kılan gerekçelerin, aynen imameti de, zorunlu kıldığına ve peygamberlerde gerekli olan bütün özellik ve şartların, imamlarda da gerekli ve şart olduğuna inanıyoruz.

Biz, nasıl ki nübüvvetin, Allah'ın bir lütuf ve rahmeti olduğuna inanıyorsak, aynen imametinin de, bir ilahi lütuf ve rahmet olduğunu kabul ediyoruz. Buna göre, nübüvvet makamına gelecek kişiyi yüce yaratanın seçtiği gibi, aynı şekilde imamet makamına gelecek kişiyi de, yüce yaratın seçer. Çünkü kimin masumiyet gibi gerekli şartlara haiz olup, nübüvvet ve imamet makamına layık olduğunu ancak Allah bilir.

Biz, her asırda peygamberlerin sıfat ve nitelikleriyle donanmış önderlerin varlığına inanıyoruz. Onlar, peygamberlerin olmadığı dönemlerde insanların sadet ve irşatlarını üstlenirler. Kısacası imam, insanların din ve dünya işlerini düzene koymak; aralarından zulmü, düşmanlığı gidermek ve adaleti yaymak hususunda, peygamberin umumi velayetini taşımaktadır.

9 - Usul'u Kafi c. 1, s. 168.

Bu bakımdan "imamet", "nübüvvet" in devamıdır.

Peygamberler, insanlığı kemale çağırır; İmam, insanlığı kemale hidayet eder. Allah Teala, Resulüne hitaben: "...**Sen ancak bir uyarıcısın; her toplumun bir hidayetçisi vardır**"¹⁰ buyurmuştur. Dolayısıyla Allah Resulünün de buyurduğu gibi; "*Kim, zamanının imamını tanımadan ölürse, cahiliyye ölümüyle ölür.*"¹¹

Bizce; İmam, ilahi hüküm ve ilimlere, peygamber veya kendisinden önceki İmam'ın öğretmesi ve aktarması ile sahip olur. Yepyeni bir şey hakkında da İmam, Allah Teala'nın ona ihsan ettiği kutsi kuvvetle gereği gibi hükmeder; o şeyi, künhüyle kavrar. Bir şeye yönelirse, onu bilmek dilerse, o şey hakkında gerçeği bilir; yanılmaz, şüpheye düşmez.

Allah Resulü: "*Ben sizin aranızda iki ağır emanet bırakıyorum: Allah'ın kitabı ve itretim olan Ehl-i Beyt'im. Bunlar, Havuz'un başında bana ulaşıncaya kadar hiçbir zaman birbirlerinden ayrılmazlar*"¹² buyururken, İslam ümmetine bu makamın kimde olacağını belirtmiş ve kendisinden sonraki, imam, halife ve vasilerinin hepsini adlarıyla beyan buyurmuşlardır.

Allah Resulü /s.a.a/, kendisinden sonra, ilki Hz. Ali /a.s/ olmak üzere, kendisini temsil eden, On İki İmam'ın olacağını kesin bir dille bildirmişlerdir. Yine Allah Resulü /s.a.a/, diğer on bir İmam'ın da Hz. Ali'nin soyundan olacaklarını ve onların on ikincisi

10 - R'ad/7.

11 - Hilıyet'ul Evliye 3/224; M. Hekim 1/77; Y. Meveddet 3/155; Mecma'uz Zevaid, 5/224; Müsned-i Ahmed b. Hanbel 4/6.

12 - Müsned-i Ahmed, Müsned-i Mükesser'in Kitabı, 1068. hadis; Sünen-i Tirmizî, Menakib Kitabı, 3720. hadis.

olan İmam Mehdi /a.s./'ın imamet makamına geldiği dönemden kısa bir süre insanlardan uzaklaşarak gaybete çekileceğini ve nihayet uzun bir gaybet döneminden sonra Allah'ın emriyle zahir olarak haksızlık ve zulümle dolmuş olan dünyayı tekrar baştanbaşa hak ve adaletle dolduracağını ve Allah'ın dinini bütün dünyada egemen kılacağını bildirmişlerdir. ¹³

Allah Resulü'nün isimleriyle bildirdikleri On İki İmam'ların sırasıyla mübarek isimleri şöyledir:

- 1- İmam Ali b. Ebu Talip /a.s/
- 2- İmam Hasan Mücteba /a.s/
- 3- İmam Hüseyin Seyyid'üş Şüheda /a.s/
- 4- İmam Ali b. Hüseyin Zeyn'ül Abidin /a.s/
- 5- İmam Muhammed Bakır /a.s/
- 6- İmam Cafer Sadık /a.s/
- 7- İmam Musa Kazım /a.s/
- 8- İmam Ali Rıza /a.s/
- 9- İmam Muhammed Tâki /a.s/
- 10- İmam Ali Nâki /a.s/
- 11- İmam Hasan Askeri /a.s/
- 12- İmam Muhammed Mehdi Kaim. /a.s/

5- Mead

Mead, herkesin öldükten sonra, hesaba çekilip, hak ettiği karşılığı bulması için kıyamet gününde tekrar diriltileceğine inanmaktır.

Kıyamette diriltilerek, dünyada Hakka itaat edenlerin, cennet nimetleriyle mükâfatlandırılacağı, Hakka

13 - İmamet mevzuundaki gerekli açıklama ve deliller hususunda; "Ehl-i Beyt Mektebi'nde" Temel İnançlar adlı eserimizin "İmamet" bölümüne müracaat edebilirsiniz.

karşı çıkıp, isyan edenlerin ve zalimlerin de, cehennem azabıyla cezalandırılacağı inancı, bütün ilahi dinlerin şüphe götürmeyen ortak inancıdır.

Yüce Allah buyuruyor ki: "**Her nefis ölümü tadıcıdır. Mükâfatlarınız, ancak kıyamet günü eksiksizce ödenecektir...**" ¹⁴

"Şaşıyorsan; asıl şaşılacak şey, biz toprak olduktan sonra yeniden mi yaratılacağız, diyenlerin sözüdür. İşte onlar Rablerine kâfir olan kimselerdir; onların boynlarında tasmalar vardır ve onlar ateş ehli olup, ebedi olarak orada kalacaklardır." ¹⁵

"İlk yaratılıştan aciz mi kaldık! Hayır, onlar, yeni bir yaratılıştan şüphe içindeler." ¹⁶

"Kendi yaradılışını unutarak bizim için misal biçti. "Kemikler çürümüşken, kim onları canlandırabilir?" dedi.

"De ki; onu ilk inşa eden ihya edecektir; O, her çeşit yaratışı çok iyi bilendir." ¹⁷

Füru'u Din

Dinlerin, kendi inanç sistemleri üzerine bina ettikleri; uyulmasını, yapılmasını ve sakınılmasını ön gördükleri gereksinimlerine ve kişiyi muhayyer kıldıkları serbestilerine dinlerin fer'i öğretileri dendiğine ve "Füru'u Din" kavramının bunların tamamını içerdiğine daha önce işaret etmiştik.

14 - Âli İmran/185.

15 - Ra'd/5.

16 - Kaf/15.

17 - Yasin/78,79.

Dinlerin bu yöndeki öğretileri, eğer bireyin iç dünyası ve ahlaki yapısıyla ilgili ise, ona "Ahlak" denir ve dinlerin ahlaki öğretileri olarak ele alınır; ama eğer insanın dış dünyası ve eylemiyle ilgiliyse, ona "Ahkâm ve Fıkıh" denir ve ilgili fıkıh kitaplarında bahis konusu edilir.

İslam dininin bu yöndeki öğretileri oldukça geniştir. Ve farklı boyutları açısından farklı başlıklar altında ilgili hadis, fıkıh ve ahlak kitaplarında ele alınmışlardır. Biz burada sadece İslam dininin mükellefin eylemiyle ilgili hükümlerinin ana başlıklarına işaret edip; ibadet olarak gerekli gördüğü hususların önemlilerini kısaca özetleyeceğiz.

İslam dininin bireyin eylemiyle ilgili hükümleri; "Farz, Haram, Müstehap, Mekruh ve Mubah" olmak üzere beş kısma ayrılır.

Farz /Vacip/: İslam dini açısından yapılması zorunlu kılınan şeyler.

Haram: İslam dini açısından yapılması yasaklanan işler.

Müstehap /Sünnet/: İslam dini tarafından yapılması teşvik edildiği halde zorunlu tutulmayan işler.

Mekruh: İslam dini açısından yapılması hoş görülmediği halde yasaklanmayan işler.

Mubah: İslam dininin mükellefi muhayyer kılıp serbesti tanıdığı işler.

İslam dininin yapılmasını zorunlu tuttuğu vacipler oldukça fazladır. Ancak onların içerisinde aşağıda sayacağımız on tanesi en önemlileridir.

1- Namaz

İleride beyan edileceği üzere, diğer ilahi dinlerde olduğu gibi, İslam dininde de, tekitle namaza emredilmiş; hatta Allah Resulü ve Ehl-i Bey'ten /a.s./ gelen hadislerde, namazın, İslam dininin farz kıldığı ibadetlerin en başında yer aldığı ve dinin bel kemiğini oluşturduğu önemle vurgulanmıştır.

Bu arada İslam dini, bazı namazları farz, diğer bazılarını da müstehap /sünnet/ kabul etmiştir. İslam dininin farz kabul ettiği namazların en önemlisi ise, beş vakit namazlar olarak bilinen, günlük namazlardır.

Bu kitapta günlük namazların Ehl-i Beyt mektebine göre kılınış şeklini, usul ve adabını özet olarak öğrenirken, diğer namazlara da kısaca işaret edilecektir.

2- Oruç

Diğer ilahi dinlerde olduğu gibi, İslam dininin özellikle önemseydiği ibadetlerden biri de, oruç tutmaktır. İslam dininde, teklif çağına ulaşmış, hastalık ve yolculuk gibi mazereti olmayan her Müslüman'ın Ramazan ayında oruç tutması farzdır.

Allah Teala şöyle buyurmuştur: "**Ey iman edenler, oruç sizden önce gelip geçmiş ümmetlere farz kılındığı gibi, size de farz kılınmıştır. Umulur ki, korunursunuz.**

Ramazan ayı ki, insanlara yol gösterici, doğrunun ve doğruyu eğriden ayırmanın açık delilleri olarak Kur'an'ın indirildiği aydır. Öyleyse, sizden ramazan ayını idrak edenler onda oruç tutsun. Kim, o anda hasta veya yolcu olursa, */o dönemde tutamadığı günler sayısınca/* başka günlerde kaza etsin. Allah sizler

için kolaylık ister, zorluk istemez. Bütün bunlar, sayıyı tamamlamanız ve size doğru yolu göstermesine karşılık, Allah'ı tazim etmeniz, şükretmeniz içindir." 18

Allah Resulü /s.a.a/ şöyle buyurmuşlardır: "Allah Teala buyuruyor ki; oruç hariç, insanoğlunun bütün ibadetleri onun kendi içindir; oruç ise, sırf benim içindir. Dolayısıyla oruç tutanı bizzat benim kendim mü-kâfatlandıracağım.

Ve oruç tutan kimse iki sevinç yaşar. Birini, iftar edipte yemek yiyip su içtiği zaman, diğerini de, benimle mülakat edip de orucundan dolayı cennete dâhil ettiğim zaman.

Sizden birini silahı koruduğu gibi, oruç da, mümin kulun /dünyada günaha, ahirette de cehennem ateşine karşı/ koruyucu kalkanıdır.

Oruç tutanın ağız kokusu, Allah katında misk kokusundan daha sevimlidir." 19

İmam Ali /a.s/ şöyle buyurmuşlardır: Oruçlunun uykusu ibadet; susması zikir sayılır; çağrısına cevap verilir; hayır ameli katlanır; iftar vakti de, geri çevrilmeyen bir dua hakkı bulunur." 20

Oruç tutmak, şafak vaktinden akşam iftar vaktine kadar insanın, Allah'ın emrine uymak maksadıyla orucu bozan şeylerden sakınmasıdır.

Orucu bozan şeyler şunlardır:

- 1- Yemek.
- 2- İçmek.

18 - Bakara/183,184.

19 - Bihar'ül Envar, c. 96, s. 249.

20 - Bihar'ül Envar, c. 93, s. 360.

- 3- Cinsel münasebet.
- 4- Her hangi bir yöntemle meni çıkarmak.
- 5- Şafak vaktine kadar cünüp ve hayızlı halde kalmak.
- 6- Allah'a, Peygamber'e ve Ehl-i Beyt İmamları'nın diline yalan bağlamak.
- 7- Kasıtlı olarak başı suya daldırmak.
- 8- Kasıtlı olarak boğaza toz kaçırmak.
- 9- Sıvı şeylerle imale /tenkiye/ yapmak.
- 10- Kasıtlı olarak kusmak.

3- Zekât

Zekât mali bir farizadır. Şartlara haiz olan mükellefin, aşağıda sıralayacağımız malların zekâtını vermesi farzdır.

Zekât, belli bir miktardaki malın, Allah rızası için fakirlere, yoksullara verilmesi veya umum yararına olan genel hizmetler gibi yerlere harcanmasıdır.

Allah Teala şöyle buyurmuştur: **"Onların malından sadaka /zekât/ al; bununla onları temizler, arıtırsın. Ve onlar için dua et ki, senin duan onlar için sükûnettir. Allah, işitendir, bilendir."** ²¹

"Namazı kılın; zekâtı verin; Peygambere itaat edin ki, merhamet göresiniz." ²²

"Birinize ölüm gelip de: "Rabbim! Beni yakın bir süreye kadar ertelesen de, sadaka verip, iyilerden olsam" diyeceği zaman gelmezden önce, size verdiğimiz

21 - Tevbe/103.

22 - Nur/56.

23 - Münâfikun/10.

rızktan /Allah yolunda/ sarf edin." 23

Allah Resulü /s.a.a/ şöyle buyurmuşlardır: "Zekât, İslam'ın köprüsüdür. Kim, zekâtını verirse, o köprüden /sırat köprüsünden/ de geçer. Kim de, menederse, onun önünde hapsedilir. Ayrıca zekât Allah'ın gazabını dindirir." 24

İmam Cafer Sadık /a.s/ şöyle buyurmuştur: "Ramazan ayında zekât ayeti: **"Onların malından sadaka /zekât/ al; bununla onları temizler, artırsın..."** 25 nazil olunca, Allah Resulü, münadisine, halk içerisinde: "Allah, size namazı farz kıldığı gibi, zekâtı da farz kıldı" diye nida etmesini emretti. Ama ertesi sene gelinceye kadar onların malından bir şey talep etmedi. Ertesi sene gelip de, oruç tutup bayram yapınca; yine münadisine: "Ey Müslümanlar, mallarınızın zekâtını verin ki, namazınız kabul olsun" diye nida etmesini emretti. Sonra da, zekât toplama görevlilerini halka gönderdi." 26

İmam Ali /a.s/ şöyle buyurmuşlardır: "Allah Teala zenginlerin mallarında fakirlerin tüm ihtiyaçlarını karşılayacak kadar mali fariza onlara tayin etmiştir. Eğer bir fakir, zayi olur, sıkıntı yaşar veya çıplak kalırsa, bu, zenginlerin görevlerini yapmamalarından dolayıdır. Allah Teala, kıyamet günü zenginleri bu açıdan hesaba çekecek ve onları /bu görevlerinde gösterdikleri ihmalden dolayı/ acı verici bir azapla cezalandıracaktır." 27

Zekâtın miktarı, kimlere verilebileceği; nerelerde

24 - Bihar'ül Envar, c. 96, s. 15.

25 - Tevbe/103.

26 - El-Vesail, c. 6, s. 3.

27 - Bihar'ül Envar, c. 96, s. 28.

harcanabileceği, zekât verilen mallarda aranan şartlar ve zekâtla ilgili diğer hükümler, ilgili geniş ilmihal ve fıkıh kitaplarında açıklanmıştır.

Gerekli şartlara haiz olduğu takdirde zekât verilmesi gereken mallar şunlardır:

- 1- Buğday.
- 2- Arpa.
- 3- Altın.
- 4- Gümüş.
- 5- Hurma.
- 6- Kuru Üzüm.
- 7- Deve.
- 8- Sığır.
- 9- Koyun, keçi.

4- Humus /Hakkullah/

Şartlara haiz mükellefin, yıllık giderlerini çıktıktan sonra geriye kalan kazancının ve keza yıllık giderden arta kalmasa da, maden ve define gibi, bazı belli şeylerin beşte birinin, Allah yolunda belli yerlerde harcanmasına humus veya hakkullah denir.

Allah Teala şöyle buyurmuştur: "**Bilin ki, ganimet edindiğiniz /kazandığınız/ herhangi bir şeyin beşte biri Allah'a, Resulü'ne, onun akrabalarına, yetimlere, yoksullara ve yolda kalmışlara aittir...**" ²⁸

Musa bin İmran diyor; "Ben humus ayetini İmam Musa Kazım /a.s./'ın huzurunda okuyunca, şöyle buyurdular: "*Humustan Allah'a ait olan pay, Allah Resulüne; Allah Resulüne ait olan da, bize aittir.*" Sonra da

28 - Enfâl/41.

şöyle devam ettiler: "Allah, müminlere rızklarında kolaylık tanımıştır. Beş dirhemden birini, Allah için ayırır; diğer dördünü de, helal olarak kendileri yerler." ²⁹

Humusla ilgili detaylar, geniş ilmihal ve fıkıh kitaplarında açıklanmıştır. Humusu verilmesi gereken şeyler şunlardır:

1- Masum İmam'ın emriyle yapılan savaşta elde edilen ganimet.

2- Yıllık giderden arta kalan kazanç.

3- Maden.

4- Define.

5- Denizden çıkarılan mücevherat.

6- İslam ülkesinde yaşayan gayri Müslim'in Müslüman'dan aldığı gayrimenkul.

7- Sahibi ve miktarı belli olmayan bir miktar haram malın karıştığı helal mal.

5- Hac

Gerekli şartlara haiz olan her Müslüman'ın ömründe bir defa hac ziyareti yapması farzdır.

Allah Teala şöyle buyurmuştur: "**Doğrusu, âlemlere bereket ve hidayet kaynağı olarak insanlar için kurulan ilk ev, Mekke'deki, Kâbe'dir. Orada apaçık nişaneler, İbrahim'in makamı vardır. Yoluna gücü yetenlerin o evi /Kâbe'yi/ haccetmesi /ziyaret etmesi/, Allah'ın insanlar üzerinde bir hakkıdır. Kim, inkâr ederse bilmedir ki, Allah bütün âlemlerden müstağnidir.**" ³⁰

İmam Zeyn'ül Abidin /a.s/ şöyle buyurmuştur:

29 - El-Vesail, c. 6, s. 338.

30 - Ali-i İbrahim/96,97.

"Hac ve umre yapınız ki, cisminiz sağlam, rızkınız bol olsun ve ailenizin gideri garanti altına alınsın.

İlaveten, hac yapanın günahları, bağışlanır; cennet, kendisine farz olur; ameli, yeniden başlatılır, aile ve mali, koruma altına alınır." 31

Hz. İmam Rıza /a.s/ ise haccın farz oluş hikmeti konusunda şöyle buyurmuştur: *"Haccın farz oluş sebebi; kulun Allah'a varması, daha fazlasını talep etmesi, işlediği bütün günahlardan çıkması, geçmişten tevbe edip, gelecek için amali ilk baştan almasıdır.*

İlaveten, hacda malların harcanması, bedenleri yorarak, nefsi istek ve zevklerinden menetme boyutu vardır...

Yine, doğuda ve batıda, karada ve denizde olan, hac eden veya etmeyen ister ticaret erbabı, ister çalışan, ister satan, ister alan, ister hizmetçi, ister fakir olsun; herkesin bunda bir yararı vardır. Keza, hac vesilesiyle yolculuk esnasında varılan yerlerde yaşayanlarla, toplanma yerlerindeki halkın ihtiyaçlarının karşılanması da söz konusudur..." 32

İlaveten, Hz. İmam Cafer Sadık /a.s/'ın buyurduğu gibi, insanların birbirleriyle tanışıp, bilgi alışverişinde bulunmaları ve Allah Resulünün eserleriyle aşına olup unutulmaması da, haccın hikmetleri arasında yer almaktadır. 33

Fıkıh dilinde istita'at olarak tabir edilen, haccın farz oluşunu sağlayan şartlar, özetle şunlardır:

31 - El-Vesail, c. 8, s. 5.

32 - Bihar'ül Envar, c. 99, s. 32.

33 - El-Vesail, c. 8, s. 9.

- 1- Baliğ olmak.
- 2- Akıllı olmak; deli olmamak.
- 3- Sağlık açısından yeterli olmak.
- 4- Mali açıdan hac süresince kendisinin ve ailesinin geçimiyle, hac masraflarını karşılayabilecek durumda olmakla birlikte, hac dönüşünde de, mali açıdan sıkıntıya düşmeyecek durumda olmak.
- 5- Güvenlik açısından yol emniyetinin temin olması.
- 6- Vaktin hac ameline başlamaya yeterli olması.

6- Cihad

Allah yolunda kâfirlerle yapılan, ister taarruza, ister müdafaaya yönelik savaşa, cihad denir.

Allah Teala şöyle buyurmuştur: "**Savaş, hoşunuza gitmediği halde size farz kılındı. İhtimal ki hoşlanmadığınız şey sizin iyiliğinizdir ve ihtimal ki sevdiğiniz bir şey sizin kötülüğünüzdür. Allah bilir, siz bilmezsiniz.**" ³⁴

" */Ey iman edenler!/ Gerek hafif, gerek ağır olarak savaşa çıkın ve malınızla canınızla Allah yolunda cihad edin. Eğer bilerseniz, bu sizin için daha hayırlıdır.*" ³⁵

"Sizinle savaşanlarla siz de Allah yolunda savaşın. Sakın aşırı gitmeyin; çünkü Allah aşırı gidenleri sevmez." ³⁶

İmam Ali /a.s/ şöyle buyurmuştur: "*Cihad, cennet kapılarından bir kapıdır. Allah onu has dostlarına açmıştır. O, takva giysisi, Allah'ın koruyucu zırhı ve sağlam kalkanıdır. Kim, onu isteksizliğinden dolayı terk*

34 - Bakara/216.

35 - Tevbe/41.

36 - Bakara/190.

ederse, Allah ona zillet elbisesi giydirir; üzerine bela örtüsü örter. Namus ve şerefini alçak ve hor insanlara çığnetir..." ³⁷

Ehl-i Beyt fıkhdında iptidai cihad /taarruz/, ancak peygamber veya masum imamın emriyle farz olur. Savunma mahiyetindeki cihada gelince, erkek kadın, genç, ihtiyar herkese farzdır ve bunun için masum imamın özel izni de şart değildir. Yani, İslam ülkesi ve Müslümanların canına malına ve namusuna yönelik kâfirler tarafından yapılan saldırıya karşı, bütün Müslümanların, canları da dâhil olmak üzere, sahip oldukları her türlü imkânlarını ortaya koyarak, savunma yapmaları farzdır.

7-8- İyiliği Emretmek; Kötülükten Sakındırmak

İnsanları, iyiliği emredip; kötülükten sakındırmak, İslam dininin önemle üzerinde durduğu farzlardandır. Sağlıklı bir toplum ancak bireylerin böyle bir sorumluluk duygusuna varmalarıyla sağlanabilir. Aslında bu iki farz, İslam'ın getirdiği bütün değerlerin güvencesidir. Allah Teala böyle bir topluluk oluşturmamızı şöyle emretmiştir: **"Sizden hayra davet eden, güzel şeylere emreden, kötülükten sakındıran bir topluluk oluşsun; asıl kurtuluşa kavuşanlar da onlardır."** ³⁸

İmam Cafer Sadık /a.a/ şöyle buyurmuştur: *"Ey insanlar, iyiliği emredin ve kötülükten sakındırın. Çünkü iyiliği emretmek ve kötülükten sakındırmak ne eceli yaklaştırır, ne de rızkı uzaklaştırır."* ³⁹

37 - Nehc'ül Belağa, 27. hutbe.

38 - Al-i İmran/104.

39 - El-Vesail, c. 11, s. 399.

İmam Rıza /a.s/ ise şöyle buyurmuştur: *"Ya iyiliği emredip, kötülükten sakındırarsınız, ya da kötüleriniz başınıza geçer, o zaman iyileriniz /kurtuluş için/ dua etse de, icabet olmaz."* ⁴⁰

İmam Ali ise /a.s/ şöyle buyurmuştur: *"Ey insanlar, Allah Teala, özel, günahı gizlice işlediği sürece, geneli, özeli günahından dolayı cezalandırmaz. Ama eğer özel, açıkça günah işler de, buna, genel tarafından hiçbir tepki gelmezse, her iki grup da Allah'ın cezasını hak eder."* ⁴¹

Velhasıl, iyiliği emretmek ve kötülükten sakındırmak, Allah Teala'nın sıfatlarından olup, emrettiği iki önemli farızdır. Özellikle de kötülükten sakındırmak hususunda Allah Resulü /s.a.a/ ve Ehl-i Beyt İmamları /a.s/ buyurmuşlardır ki, *"Kötülüğün işlendiğine şahit olan kimse, mümkün olduğu takdirde; eliyle, diliyle ve kalbiyle ona karşı koymalıdır; eğer buna gücü yetmezse, kalbi ve diliyle karşı çıkmalıdır; eğer buna da, gücü yetmezse, kalbiyle ondan nefret etmelidir."* ⁴²

9-10- Tevella; Teberra

Tevella ve teberra Allah'ın, Peygamberin ve Ehl-i Beyt'in dostlarıyla dost; düşmanlarıyla düşman olmak demektir.

Bu iki farz, insanın yaşamında çizgisini belirlemesi ve münafıklık hastalığından kurtulması anlamına gelmektedir.

40 - El-Vesail, c. 11, s. 394.

41 - Bihar'ül Enver, c. 100, s. 75.

42 - Bihar'ül Enver, c. 100, s. 71.

Allah Teala şöyle buyuruyor: "Ey İman edenler, hem bana hem size düşman olanları dost edinmeyin; onlara karşı sevgi taşıyorsunuz; oysa onlar size gelen hakkı inkâr ediyorlar..." 43

"Ey iman edenler, eğer küfrü imana tercih ediyorsanız, babalarınızı ve kardeşlerinizi bile, dost edinmeyin. Sizden kim, onları dost edinirse, işte o zalimlerin ta kendileridir." 44

"Allah'a ve ahiret gününe inanan bir toplumun; babaları, oğulları, kardeşleri yahut akrabaları olsa bile, Allah'a ve peygamberine düşman olanlara, sevgi beslediklerini görmezsin. İşte onların kalplerine Allah, iman yazmış ve katından bir ruh ile onları desteklemiştir. Onları, içlerinden ırmaklar akan, cennetlere sokacak, onlar orada temelli kalacaklardır. Allah onlardan hoşnut olmuştur, onlar da Allah'tan. İşte bunlar Allah'ın hizbidir. İyi bilin ki, saadete erecek olanlar da, sadece Allah'ın hizbi olanlardır." 45

Allah Resulü /s.a.a/ bir gün ashabından birine şöyle buyurdu: *"Ey Allah'ın kulu, Allah için sev, Allah için nefret et, Allah için dostluk yap, Allah için düşmanlık et. Çünkü Allah'ın velayetine ancak bununla ulaşabilirsin. Bir kimse, her ne kadar namazı ve orucu çok olsa dahi, böyle olmadıkça, imanın tadını tadamaz. Bu gün insanların kardeşliği çoğunlukla dünya üzerine olmuştur; onun için birbirleriyle dostluk kurarlar, onun hatırına birbirleriyle düşman olurlar. Oysaki bu onlara*

43 - Mümtetine/1.

44 - Tevbe/23.

45 - Mücâdele/22.

Allah katında bir yarar sağlayacaktır." ⁴⁶

Hız. İmam Cafer Sadık /a.s/ şöyle buyurmuştur: *"Kim, Allah için sever, Allah için nefret eder, Allah için verir, Allah için menederse, o, imanı kemale erenlerdendir."*⁴⁷

Yine Hz. İmam Cafer Sadık /a.s/'ın naklettiği bir hadiste şöyle yer almıştır: *"Allah Resulü /s.a.a/ ashabına "İmanın hangi kulpu daha sağlamdır?" diye sordu. Onlar: "Allah ve Resulü daha iyi bilir" diye cevap verdiler. Bu arada ashaptan bazısı, namaz; bazısı, zekât; bazısı, oruç; bazısı, hac ve umre; diğer bazısı da, cihad; diye cevap verdi. Bunun üzerine, Allah Resulü: "Bütün bu söylediklerinizin kendine özgü bir üstünlüğü vardır, ama en sağlam kulp değildirler. En sağlam kulp; Allah için sevmek, Allah için nefret etmek, Allah'ın dostlarıyla dostluk etmek ve Allah'ın düşmanlarından teberri edip uzak durmaktır" buyurdular."* ⁴⁸

Yine İmam Cafer Sadık /a.s/ şöyle buyurmuştur: *"Bilesiniz ki, Dünyada Allah için olmayan bütün dostluklar, kıyamet günü düşmanlığa dönüşecektir."* ⁴⁹

İmam Muhammed Bakır /a.s/ şöyle buyurmuştur: *"Kendinde bir hayrın olup olmadığını bilmek istersen, kalbine bakmalısın; eğer kalbin, Allah'a itaat edenleri seviyor ve Allah'a isyan edenlerden de, nefret ediyorsa, bu, sende hayır vardır, demektir. Ama eğer Allah'a itaat edenlerden nefret ediyor ve isyan edenleri*

46 - Bihar'ül Envar, c. 69, s. 236.

47 - Bihar'ül Envar, c. 69, s. 238.

48 - Bihar'ül Envar, c. 69, s. 243.

49 -Bihar'ül Envar, c. 69, s. 237, İmam Sadık /a.s/, Allah Teala'nın: "O gün, takva ehli haric, dost olanlar birbirine düşman kesilirler" /Zuhruf/67/ ayetine işaret etmektedir.

seviyorsa, bu, sende bir hayrın olmadığı demektir. Bilesin ki, kişi sevdiğiyle beraberdir." 50

Yine İmam Muhammed Bakır /a.s./ Ziyad ismindeki bir yaranına şöyle buyurmuştur: "Yazıklar olsun ey Ziyad, din, sırf sevgiden ibaret değil midir? Allah Teala'nın: **"De ki; eğer Allah'ı seviyorsanız, bana itaat edin ki, Allah da, sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Allah, son derece bağışlayıcı ve esirgeyendir"**51 buyruğunu görmüyor musun? Keza, Allah Teala'nın Muhammed Ümmetine hitaben: **"Fakat Allah, size imanı sevdirmiş ve onu gönlünüzde süslemiştir. Küfrü, fıskı ve isyanı da, size çirkin göstermiştir..."**52 buyruğunu görmüyor musun? Yine, Allah Teala: **"...Kendilerine göç edip gelenleri severler ve onlara verileden dolayı içlerinde bir rahatsızlık duymazlar..."**53 buyurmuştur. Kısacası, din, sevgi; sevgi de, dindir." 54

50 - Bihar'ül Envar, c. 69, s. 247.

51 - Al-i İmran/31.

52 - Hucurat/ 7.

53 - Haşr/9

54 - Bihar'ül Envar, c. 69, s. 238.

NAMAZ VE ÖNEMİ

Her insan, hayatın coşkun denizinde, özellikle zorluk ve sıkıntı anlarında, kendi deruni ıstırap ve kaygılarını yatıştırmak için sağlam bir manevi sığınağa ihtiyaç duyar. Gerçek şu ki bu sığınak, Allah'ı anmaktan başka bir şey olamaz. Allah Teala: "...**Bilin ki, ancak Allah'ı anmakla kalpler güvene kavuşur**"⁵⁵ buyuruyor.

Yüce Allah'ın bizim ibadetimize hiçbir ihtiyacı yoktur; ama bizler, Allah'a ve onunla ilişki vesilesi olan ibadet ve namaza muhtacız. Namaz, kul ile Yüce Allah arasında sürekli bir irtibat vesilesidir. Zayıf ve güçsüz insanın, son derece güçlü, kadir ve şefkatli olan Allah Teala ile bu manevi ilişkisi, ona çeşitli zorluklar karşısında güç verir, mukavemetini artırır. Hayatın zorluklarında şaşkınlığa uğramış insan, sadece Allah'a yönelmekle huzura kavuşabilir.

Namaz, insanın Allah'a yönelmesini, O'na bağlanmasını sağlar. Çünkü niyet, iftitah tekbiri, Fatiha ve

55 - Ra'd Suresi/ 28.

Fatiha'dan sonra bir surenin okunması, rükû, secde, teşehhüt, selam ve namazın diğer vacip ve şartları insanın kalbini Allah'a yönlendirecek özelliğe sahiptir.

Namaz kılan bir mümin, her gece ve gündüz, beş defa bütün varlığıyla Yaratanı'na yönelmekte, O'nunla raz'u niyaz etmekte, içini O'na dökmektedir.

Bir pusulanın denizdeki gemiye, hedefe doğru kılavuzluk etmesi gibi, namaz da mümini, sürekli olarak, en yüce hedef olan *lîkaullahha* /Allah'a kavuşmaya/ doğru kılavuzluk etmekte ve onu yanlış yollara sapmaktan korumaktadır.

Allah Resulü /s.a.a/ şöyle buyuruyor: "*Mümin namaza başladığında, namazı bitirinceye kadar Allah Teala ona lütuf ve merhamet gözüyle bakar; bu süre zarfında o kul, ilahi merhamet gölgesinde yer alır; onun etrafını göğün ufuklarına kadar melekler sarar ve Yüce Allah, bir meleği, onun başucunda durarak şöyle demekle görevlendirir: "Ey namaz kılan! Eğer kimin sana baktığını ve kiminle raz'u niyaz ettiğini bilseydin, asla bu konumundan ayrılmaz, başka bir şeye ilgi göstermezdin."* ⁵⁶

İmam Ali /a.s./ şöyle buyurmuştur: "*Eğer namaz kılan, Allah'ın azamet ve yüceliğinin ne derecede onu sardığını bilseydi, başını secdeden kaldırmak istemezdi."* ⁵⁷

Sekizinci İmam Ali Rıza /a.s./ namazın farz oluş hikmetini açıklarken şöyle buyurmuştur:

56 - Bihar'ül Envar, c. 82, s. 215, Cami'ul Ahadis c. 2, s. 5.

57 - Bihar'ül Envar, c. 82, s. 207, Cami'ul Ahadis c. 2, s. 6.

"Namaz; kulun, Allah'ın rabliğini ikrar edip, diğerlerinin kulluk boyunduruğunu boynundan atmasıdır.

Mutlak egemenlik sahibinin önünde zilletle, meskenetle durup; tevazu göstermesi, kusurunu itiraf etmesi, geçmiş günahlarının affını dilemesidir.

Allah'ı yüceleme amacıyla günde beş defa yüzünü toprağa sürmesidir.

Bilinçli olup, gafillik ve azgınlıktan uzak durmasıdır.

Tevazu içinde rağbetle din ve dünyasında artış dilemesidir.

İlaveten, namazın koruyuculuk yönü de vardır.

*Namaz, kulun, kendi Mevla ve yaratıcısını unutup da, haddini aşmaması için, gece-gündüz sürekli Allah Teala'yı anmasını sağlar. Allah'ı hatırlamak ve O'nun huzurunda ibadet için kalkmak ise, insanın günaha düşmesine engel olur; onu çeşitli fesatlara karşı korur."*⁵⁸

*Allah Resülü /s.a.a/ şöyle buyurmuştur: "İnsanoğlu beş vakit namazını koruduğu sürece, şeytan ondan sakınır, ama namazlarını zayi etmeğe başlayınca, şeytan bundan cesaret alır ve onu büyük günahlara sokar."*⁵⁹

Yine Allah Resülü /s.a.a/ namaz hakkında soran birisine şöyle buyurmuştur: "Namaz; dinin hükmü, Allah'ın hoşnutluğunu kazanma vesilesi ve peygamberler yoludur.

Namaz kılan meleklerin sevgisini kazanır.

Namaz; hidayet, iman, marifet nuru, rızık bereketi ve vücudun sıhhat vesilesidir.

58 - Bihar'ül Envar, c. 82, s. 261, Cami'ül Ahadis. c. 2, s. 13.

59 - Bihar'ül Envar, c. 82, s. 207.

Namaz, şeytanın üzüntü kaynağı ve kâfirlere karşı bir silahtır.

Namaz, duanın icabet görme, amellerin kabul olma aracıdır.

Namaz, müminin dünyadan ahirete götürdüğü bir azık, ölüm meleğine karşı şefaathçisi, kabirde yoldaşı ve sergisi, nekir ve münkerin kabirdeki sorularına karşı cevabı, kıyamet günündeki tacı, yüzünün nuru, bedeninin giysisi, ateşe karşı korunağı, Yüce Rabbine karşı delili ve bedeninin ateşte yanmaktan koruyucusu, sırttan geçiş izni, cennetin anahtarı, hurilerin mihri ve ebedi cennetin pahasıdır.

Kul, namaz ile yüce makamlara ulaşır; çünkü namaz, Allah'ı her eksiklikten tenzih etmek, tekliğine ta-nıklık etmek, güzelliklerle övmek, her şeyden ululamak, yüceleme, takdis etmek, sözlü zikir ve dua etmektir." ⁶⁰

Yine, Allah Resulü /s.a.a/ şöyle buyurmuştur: "Namazları muhafaza edin; çünkü kıyamet günü kul getirildiğinde, Allah Teala ilk olarak ona namazı soracaktır. Eğer onu tam olarak yerine getirmişse, ne âlâ, aksi takdirde o kul ateşe atılacaktır." ⁶¹

Hız. Ali /a.s/ şöyle buyurmuştur: "Namaz konusuna önem verin, onu koruyun, fazla olması için çalışın ve onunla Allah'a yaklaşın. Çünkü o, vakitli olarak müminlere farz kılınmıştır. Ateş ehlinin; kendilerine: "Sizi cehenneme sokan nedir?"⁶² sorulduğunda: "Biz

60- Bihar'ül Envar, 82/231.

61 - Bihar'ül Envar, c. 82, s. 202, 207.

62 - Müddessir/42.

namaz kılanlardan olmadık”⁶³ cevabını vereceklerini duymamış mısınız?

Bilin ki namaz, yaprağın dökülmesi gibi, insandan günahları döker ve kölenin hürriyetine kavuşması gibi insanı, günahlardan kurtarıp serbest bırakır.

Resulullah onu, insanın kapısı önünde olup, gece gündüz beş defa yıkandığı bir çeşmeye benzetmiştir. Hiç böyle bir kimsenin bedeninde bir kirlilik kalır mı?

Müminlerden; dünya ziyneti, dünya malı ve göz aydınlığı olan evlat, kendilerini namaz kılmaktan alıkoymayan kimseler onu hakıyla tanımışlardır. Allah Teala; “Öyle kişiler ki, ne ticaret, ne alışveriş onları, Allah’ı anmaktan, namaz kılmaktan ve zekât vermekten alıkoymaz”⁶⁴ buyuruyor.

Hız. Resulullah da, cennetle müjdelendiği halde, Allah Teala’nın; “Aileni namaza emret, kendin de, onda ısrarlı ol”⁶⁵ buyruğundan dolayı, namaz kılmaktan bitkin düşerdi. Hem ailesini namaza emreder, hem de kendi nefsinin namaz kılmakta ısrar ettirirdi.”⁶⁶

Yine namaz, Yüce Allah'a karşı şükür etmektir. Allah'ın bize verdiği nimetleri saymak mümkün değildir; bu nimetler karşısında namaz küçük bir teşekkür mesabesinde dir.

Dördüncü İmam Zeyn'ul Abidin /a.s./dan şöyle naklediyor: "Büyükbabam Resulullah /s.a.a./, çok ibadet eder ve çokluca namaz kılarıdı; öyle ki, namaz için

63 - Müddessir/43.

64 - Nur/37.

65 - Taha/123.

66 - Nehc'ül Belağa, 197. hutbe, Bihâr'ül Envar, c. 72, s. 224.

ayakta durmaktan ayakları şişerdi. Kendisine; "Senin geçmiş ve gelecek tüm günahlarını Allah Teala bağışlamış olmasına rağmen, ⁶⁷ neden bu kadar kendini zorluyorsun?" denince de, Resulullah, "Ben şükür eden bir kul olmayayım mı?" diye cevap verirdi." ⁶⁸

Sonra Allah ibadet ve kulluğa layıktır. Hz. Ali /a.s./ bir duasında şöyle sesleniyor: "Allah'ım ben sana, cehennem korkusundan veya cennet özentisinden dolayı değil; kulluk edilmeye ve ibadet olunmaya layık buldum diye, ibadet ediyorum." ⁶⁹

Velhasıl, namaz kılmak, erginlik çağına ulaşan, akıl sahibi her insana, tüm şartlarda farzdır. Hatta savaş meydanında savaş halindeki bir kimsenin veya suda boğulmakta olan bir insanın bile namazı belirlenen kısa şekilde yerine getirmesi gerekir.

Namazın dindeki manevi önemi yüzünden Allah Resülü ve Ehl-i Beyt İmamları namazı dinin direği olarak nitelendirmiş ve kasıtlı olarak namaz kılmayan kimsenin, dinini harabeye çevirdiğini açıklamışlardır.

Bir rivayette de Hz. Resulullah'ın şöyle buyurduğu geçer: "Namaz dinin direğidir. Kim, onu kasıtlı olarak terk ederse, dinini yıkmış olur." ⁷⁰

Hz. İmam Sadık /a.s./ Hz. Resulullah'ın şöyle buyurduğunu nakletmiştir: "Namaz çadırın direği gibidir. Direk sağlam olursa, çadır bezi, kazık ve ipin bir faydası olur. Direk kırılırsa, ne ipin, ne kazığın, ne de ça-

67- Fetih Suresindeki bu manayı ifade eden ayete işaretir.

68- Kuhl'ul-Basar, s.78.

69 - Bihar'ül Envar, c. 41, s. 14, c, 70, s. 186, 234,

70 - Bihar'ül Envar, c. 82 s. 202.

dır bezinin bir faydası kalmaz." 71

İmam Cafer Sadık /a.s./a: Yüce Allah'a en etkin yakınlaşmak vesilesi nedir diye sorulunca; *"Allah'ı tanı-maktan sonra Allah'a yakın olmak için namazdan da-ha önemli bir şey olduğunu bilmiyorum. Allah'ın salih kulu İsa /a.s./'ın; **"Allah bana namazı tavsiye etti..."** 72 buyurduğunu görmüyor musun?"* diye cevap vermişlerdir.⁷³

Hz. Ali /a.s./ şöyle buyurmuştur: *"Allah'a en sevimli amel namazdır. İnsanın gusül veya abdest alıp, bir kimsenin görmediği bir yere giderek, Allah'a rükû ve secde etmesinden daha güzel bir şey yoktur. Kul secde ettiğinde, İblis: "Yazıklar olsun bana! Bu kul itaat etti, ben isyan ettim; bu kul secde etti, ben secde etmekten sakındım" diye feryat eder. Bilin ki, kulun Allah'a en yakın hali, secde halidir." 74*

Yine İmam Cafer Sadık /a.s./ buyurmuşlar ki: *"Hesap anında her şeyden önce, kul namaz yönünden hesaba çekilecek; eğer namazı kabul olursa, diğer amalleri de kabul olacak; eğer namazı reddedilirse, diğer amelleri de reddedilecektir." 75*

Yine İmam Cafer Sadık /a.s./ vefat zamanı yaklaşıncı tüm akraba ve yakınlarını çağırarak onlara şöyle buyurmuştur: *"Bilin ki bizim şefaetimiz, namaza önem vermeyen kimseye ulaşmayacaktır." 76*

71 - Furu'u Kafi c. 3 s. 266, Men Layahzurühül Fakih, c. 1 s. 136, Et-Tehzib, c. 2 s. 238, El-Vesail, c. 3 s. 21, Bihar'ül Envar, c. 82, s. 218 ve s. 227.

72 - Meryem/31

73 - Cami'ül Ahadis. c. 2, s. 2, Bihar'ül Envar, c. 82, s. 226, 219, Et-Tehzib, c. 2, s. 236..

74 - Bihar'ül Envar, c. 82, s. 233.

75 - Cami'ül Ahadis. c. 2, s. 4.

76[- Cami'ül Ahadis. c. 2, s. 25, Furu'u Kafi, c. 3, s. 270, Menlayahzuruhul Fakih, c. 1 s. 133, El-Vesail, c. 3, s. 16, 17.

Yine Hz. İmam Sadık /a.s./, Hz. Resulullah /s.a.a./'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: "*Namaz, ölçektir; kim, ona vefa ederse, /kâmil olarak yerine getirirse/ ona vefa olunacaktır /mükâfatı eksiksiz olarak verilecektir/.*" ⁷⁷

İmam Muhammed Bakır /a.s./ şöyle buyurmuştur: "*Namazını gevşek tutma; çünkü Hz. Resulullah /s.a.a./ ölüm anında buyurmuşlardır ki: "Namazı hafife alan benden değildir. Sarhoş edici içki içen de benden değildir. Andolsun Allah'a ki, bu kimseler Kevser havuzu başında bana kavuşmayacaklardır."*" ⁷⁸

Zürare diyor: "Hz. İmam Muhammed Bakır /a.s./a: "Allah'ın farz kıldığı namazlar hangileridir?" diye sordum. İmam: "*Gece, gündüz toplam beş vakit namaz farz kılınmıştır*" buyurdu. Ben: "Allah bu namazları isimlendirerek kitabında /Kur'an'da/ açıklamış mıdır?" dedim. İmam /a.s./: "*Evet, açıklamıştır. Allah Teala Peygamberi'ne emreder ki; "Güneşin dulûkundan /batıya meyletmesinden/ gecenin ğasakına /karanlığına/ kadar namaz kıl..."*" ⁷⁹ Güneşin dulûku, güneşin batıya meyletmesi, yani öğle vaktidir. Duluk ile ğasak arasında Allah'ın isimlendirdiği, açıkladığı ve vakitlerini belirlediği dört namaz vardır. Gecenin ğasakı ise, gece yarısıdır. Sonra Allah Teala: "***Ve fecrin okunuşunu da /sabah namazını/ ki, fecrin okunuşu meşhûh olmaktadır***" /Gece ve gündüz melekleri tarafından birlikte müşahede edilmektedir/ ⁸⁰ buyurmuştur. İşte

77 - El-Vesail, c. 3, s. 22, Bihar'ül Envar, c. 82, s. 235.

78 - Furu'u Kafi, c. 3, s. 269, Menlayahzuruhl Fakih, c. 1, s. 132, El-Vesail, c. 3, s. 15, 16.

79 - İsrâ/78.

80 - İsrâ/78.

bu da, beşinci farz namazdır.

Yine Allah Teala şöyle buyurmuştur: "**Gündüzün iki ucunda namaz kıl.**"⁸¹ Gündüzün iki ucu sabah ve akşamdır. "**Ve gecenin yakın saatlerinde.**"⁸² Bu da, yatsı namazıdır.

Yine Allah Teala şöyle buyurmuştur: "**Namazları ve orta namazı koruyunuz.**"⁸³ Orta namaz öğle namazıdır. O, Hz. Resulullah'ın kıldığı ilk namazdır. Bu namaz hem gündüzün ortasında kılınan namazdır; hem de gündüzün kılınan iki namazın, sabah ve ikindi namazlarının ortasında olan namazdır..."⁸⁴

Bilahare Namaz, Hz Muhammed'in /s.a.a/ peygamberlikle görevlendirildiği ilk günlerden itibaren, teşri edilen hükümler arasındadır. Peygamber, Hz. Hatice ve o zaman on yaşında olan Ali /a.s/ ile birlikte müşriklerin çeşitli eziyetlerine aldırmayarak, Kâbe'nin etrafında bu ilahi farızayı yerine getiriyorlardı.

Kur'an-ı Kerim'de de namaza çok önem verilmiştir. Bu husustaki Kur'an ayetlerinin bir kısmına sonraki bölümde işaret edeceğiz. Ancak genel olarak Kur'an'da, on dört yerde *hakınca namazı yerine getirin, ayakta tutun* anlamına gelen '**ekımu**' veya '**ekımne**' tabirleri ve beş yerde *namazı ayakta tut* anlamına gelen '**ekım**' tabiri yer almıştır. Birçok ayette de '**Akame, yukımu, yukımune**' ve '**mukimin**' tabirleriyle namazı hakınca yerine getiren müminlerden söz edilmiş ve övülmüşlerdir.

81 - Hüd/114.

82 - Hüd/114.

83 - Bakara/238.

84 - Furu'u Kafi, c. 3, s. 271.

Bazı ayetlerde de namazı hakkınca kılanlardan manevi ticaretlerinde asla zarara uğramayanlar olarak söz edilmiş.⁸⁵ Ve bir ayette de müminlerin, sadece namaz kılan zekât veren ve ahirete yakınleri olan kimse-ler oldukları açıklanmıştır.⁸⁶

Taif şehrinin halkı İslam'a girmeleri için bazı koşullar öne sürmüştü ve bu koşullar arasında namazın kendilerine farz olmaması talebinde bulunmuşlardı. Peygamberin onlara verdiği: "*Ama namaz ile ilgili koşulunuza gelince, namazsız bir dinin hayrı yoktur*" şeklindeki cevabı, namazın dindeki önemini apaçık gözler önüne sermiştir.⁸⁷

Demek ki, namaz, dinin emrettiği en önemli ibadettir ve namazı terk etmek, büyük bir günah olup, insanın dini yönden tamamen düşüşüne ve cehennem azabına duçar olmasına sebep olur.

Din Önderleri ve Namaz

Tarih ve siyer kitapları incelendiğinde, Peygamber /s.a.a/ ve Ehl-i Beyt İmamları'nın /a.s./, her amelden daha çok namaza önem verdikleri anlaşılır. Biz bu konuda bazı örneklerle işaret edeceğiz:

Zalim Abbasi Halifesi Me'mun, bir plan çerçevesinde birkaç defa İslam âleminde o güne kadar eşine rastlanmayan toplantılar düzenlemiş ve birçok mezhep ve dinlerin büyük bilginlerini bir araya getirerek, İmam Rıza /a.s./ ile tartışmalarını kararlaştırmıştı. Onun ga-

85 -Fatır Suresi/29.

86 -Neml Suresi/3.

87 -Sire-i İbn-i Hişam, c.3 s. 504.

yesi, bu yolla İmam'da ilim yönünden bir eksiklik yakalayıp, İmam'ın manevi ve ilmi makamına gölge düşürmekti. Ama İmam Rıza /a.s./ Allah'ın verdiği vehbi ilimle tek başına onların tüm sorularına cevap vererek, hepsini delillerle ikna edip susturmuştur.

Tarihte nakledildiğine göre, böyle bir önemli toplantı esnasında, namaz vakti olunca, İmam Rıza /a.s./ Memun'a yönelerek: '*Namaz vakti olmuştur*' der ve namaz için toplantıya ara verilmesini ister. Bu sırada İmam'la konuşmakta olan zamanın büyük bilgini İmran, İmam'a yönelerek: "Benim cevabımı yarıda bırakma; kalbim yumuşamıştır; sözlerinizi kabul etmeye hazırlıklıyım" diye ricada bulunur; ama İmam, bu isteği kabul etmez ve '*namaz kıılıp geri dönerim*' diye karşılık verir ve sonra namaz kılmak için ayağa kalkar."⁸⁸

İmam Cafer Sadık, dört gün sabahtan öğleye kadar tevhit hakkında öğrencilerinden biri olan Mufazzal b. Ömer'e özel olarak ders veriyordu. Ama namaz vakti olur olmaz derse ara veriyor ve namaz kılıyorlardı.⁸⁹

Sıffin savaşının en çetin muharebe gecelerinden biri olan Leylet'ul-Harır'de, savaşın, amansız şekilde sürmesine ve bizzat Hz. Ali /a.s./'ın da savaşa katılmasına ve şiddetle çatışmasına rağmen, Hazret, o gece da hi gece namazını terk etmemiş ve savaş meydanında gece namazını kılmışlardır.⁹⁰

Yine Sıffin savaşında bir başka gün, İbn-i Abbas, Hz. Ali /a.s./'ın meydanın ortasında bir yandan sava-

88 - Bihar'ül-Envar, c. 10, s. 313.

89 - Bihar'ül-Envar, c. 3, s. 89.

90 - Bihar'ül-Envar, c. 41, s. 148.

şırken, diğer taraftan da, ikide bir göğe baktığını gördü; İmam'a yaklaşarak 'ne yapıyorsunuz, Niçin ikide bir göğe bakıyorsunuz?' dedi. İmam 'güneşe bakıyorum ki, öğle olduysa namaz kılayım' diye cevap verince; İbn-i Abbas şaşkınlıkla; "Acaba savaşın bu kızgın zamanı namaz kılmak olur mu?! Muharebe, namaz kılmamıza engeldir" der. Ama İmam Ali /a.s/: "*Meğer biz onlarla niçin savaşıyoruz?! Bizim onlarla olan savaşımız, sadece namazı ayakta tutmak için değil midir*" cevabını verir." ⁹¹

Kerbela'da Hz. Hüseyin /a.s./'la Yezid'in ordusu karşı karşıya gelmişti; Aşura gününün öğle vaktiydi. O gün sabah erkenden Kerbela kahramanları, düşmanın kalabalık ordusuna ve kendi sayılarının az oluşuna bakmayarak, en zor şartlarda bile mümin kimsenin, hak ve İslam yolunda her türlü fedakârlığa hazır olması ve Allah yolunda her şeyini vermekten çekinmemesi gerektiğini göstermek için, eşsiz bir yiğitlik destanını sergiliyorlardı. Bazıları, şahadet şerbetini içmiş ve geri kalanları da, Hz. Hüseyin ile birlikte tüm varlıklarıyla düşmana karşı savaşmaktaydılar. Bu esnada İmam'ın ordusundan bulunan Ebu Semame Seydavi, Hz. İmam Hüseyin'e yaklaşarak: "Canım sana feda olsun. Düşmanlar bize yaklaşmış bulunuyorlar; ama ben şehit olmadan, onlar sana dokunamazlar; seni şehit edemezler. Allah'a kavuşmadan önce öğle namazımı seninle kılmak istiyorum" der.

Bunun üzerine İmam /a.s./, başını kaldırıp göğe

91 - Bihar'ül-Envar, c. 83, s. 23.

bakar ve: "*Namazı hatırlattın; Allah seni namaz kılanlardan etsin. Evet, şimdi namaz vaktidir; düşmandan namaz için muharebeye ara verilmesini isteyin*" buyurur. Düşman bu isteği kabul etmez. Ama buna rağmen İmam /a.s./, henüz şehit düşmemiş olan yarısıyla İslam'ın muharebe vakti için emrettiği şekilde namazlarını kılmaya başlarlar. Bu halde İmamı korumak için yaranından bir grup, İmam'ın önünde saf tutup kendi canlarını siper eder; bir grup da, İmam'ın eşliğinde namaz kılar. Sonra namazını bitiren bu grup, öne geçip saf tutarak, kendilerini siper eder ve kendilerini siper eden birinci grup, geri gelip İmam'la namaz kılar." ⁹²

Namazın Ferdi Etkileri

Biz Ehl-i Beyt dostları namaza gereken önemi vermiyoruz. Namaz, bir örf ve ananeden ibaret değildir. Namaz, ister bireyin kendisi açısından ve ister toplumsal açıdan çok önemli semerelere sahip, ilahi bir görevdir.

Namaz, insanın hem ruhunu, hem vücudunu, hem de fikrini etkilemekte ve tüm bunları insanın mutluluğu için devreye sokmaktadır.

Namazın en önemli sonuçlarından biri, insanı kötülüklerden korumasıdır. Allah Teala buyuruyor ki: "**...Namazı hakkınca kıl. Gerçekten namaz, /insanı/ hayâsızlıktan ve kötülükten sakındırır...**" ⁹³

İmam Rıza /a.s./'ın: "*Namaz, kulun, kendi Mevla*

92 - Bihar'ül-Envar, c. 45, s. 21.

93 -Ankebut Suresi/45.

*ve yaratıcısını unutup da, haddini aşmaması için, gece-gündüz sürekli Allah Teala'yı anmasını sağlar. Allah'ı hatırlamak ve O'nun huzurunda ibadet için kalkmak ise, insanın günaha düşmesine engel olur; onu çeşitli fesatlara karşı korur"*⁹⁴ buyruğunu hatırlayalım.

Namaz, ruhun kemale ermesi ve insanın kötülüklerden arınması ve fikrin olgunlaşması için, Yüce Allah tarafından konulmuş eğitici bir programdır ve aynı zamanda sürekli olarak kul ile Allah'ın ilişkisini sağlayan bir vasıttır.

Namaz, insanın iradesini zayıflatan ve onu cebren günahattan koruyan muhtevassız bir ibadet değildir; namaz doğru şekilde kılınırsa, insana ruhi yönden öyle bir aydınlık ve güç kazandırır ki, insan kendi iradesiyle iyi işlere daha fazla önem vermeye başlar ve kötülüklerden kaçınır. Ama namaz kılmayan bir kimsede böyle bir ruhi hazırlık ve güç bulunmaz bu yüzden namaz kılmayan birisinin kötülüklerden kendi isteğiyle kopması ve iyiliklere yönelmesi kolay değildir.

Namaz, mümin kimsenin doğruluk ve takvasının artmasına sebep olur. Namazı kılmamak ise, kişinin kalbinin kararmasına ve daha fazla günaha yönelmesine ve nihayet kurtuluş yollarının yüzüne kapanarak cehennemlik olmasına sebep olur. Elbette namazın insanı kötülüklerden korumasının değişik aşamaları vardır ve bu, namaz kılanın iman derecesine, namaza gerçek manada yönelişine, namazda kalbinin huşu ve huzu içerisinde olmasına bağlı olarak değişmektedir.

Namazı, kural ve adabını riayet ederek tam olarak

94 - Bihar'ül Envar, c. 82, s. 261, Cami'ül Ahadis. c. 2, s. 13.

yerine getirmek, insanın yüce ilahi makamlara ve insani erdemlere erişmesinde büyük bir rol oynamakta ve birey ve toplum olarak insanın sağlıklı bir hayata kavuşmasına yardımcı olmaktadır.

Namaz kılan kimse, gasp olan bir elbiseyle ve gasp olan bir yerde namazın geçersiz ve batıl olduğunu bildiği için, hatta abdest ve gusül almak için kullanılan suyun bile temiz ve helal olmasının şart olduğunu nazara alarak, başkalarının hakkına riayet etmeye, onların malına el uzatmamaya ve sürekli olarak gasp olan bir şeyden sakınmaya dini bir görev olarak özen gösterir.

Namazdaki rükû, secde ve diğer farzları emir olduğu şekilde yerine getirmek, namaz kılanı sürekli olarak düzenli olmaya ve işlerinde ihmalkârlık ve başboşluktan uzak olmaya alıştıırır.

Yüce Allah huzurunda boyun eğme ve onun verdiği nimetleri anmak gayesini taşıyan namaz, kişinin mütevazı ve başkalarının iyiliği karşısında duyarlı olmasına ve tekebbür, çekemezlik, bencillik ve diğer kötü huylardan uzak olmasına sebep olur.

Hz. Fatıma /s.a/ şöyle buyurmuştur: "*Allah, imanı, sizler için şirkten temizlenme ve namazı, kibirden korunmak vesilesi kılmıştır.*" ⁹⁵

Namaz kılan bir kimse, namazının Allah katında kabul olması için diğer davranışlarını da düzeltmeye çalışır. Çünkü namazının kabul olmadığı takdirde -Hz. Ali /a.s/'ın buyurduğu gibi- insanın diğer amellerinin de bir değeri kalmaz. ⁹⁶

95 - Belağat'ün-Nısa, s. 12.

96 - Nehc'ül-Belağa, s.879.

Namazın Toplumsal Etkileri

Dinde namazın cemaatle kılınmasına çok önem verilmiştir. Cemaat namazı, İslam'ın muhteşem ibadet merasimlerinden sayılır. İslam'da cemaat namazına önem verilmesi, bu mukaddes dinin birlik ve beraberlik dini olduğunu Müslümanlar arasında sürekli bir dayanışmanın sağlanmak istendiğini açıkça göstermektedir.

Cemaat namazı, soy ve toplumsal sınıflardan kaynaklanan ayrıcalık ve imtiyazları ortadan kaldırmaktadır. Hangi soy renk ve milletten olursa olsun, tüm Müslümanlar namaz safında aynı sırada beraberce yer alır; hep birlikte aynı kibleye yönelerek, tek vücut olarak ibadet eder ve birlikte yere kapanıp kalkarlar.

Cemaat namazı, toplumun kaynaşması için en güzel vesiledir. Müminlerin birbirlerinin halinden haberdar olmaları için en iyi fırsattır. Özellikle düşmanlar karşısında Müslümanların birlik ve beraberlik içerisinde olduklarını gösteren Cuma namazı, toplumsal bir ibadet merasimi sayılır. Bu namazda okunması gerekli olan iki hutbe, namaza katılanları, bir yandan takva iman ve Allah'a yönelmek konusunda yönlendirirken, diğer taraftan onları toplumsal ve siyasi konularda birleştirmektedir.

Namazın Sağlıkla İlgili Sonuçları

Elbette namazdaki asıl gaye, insanın ruh temizliğini sağlamaktır. Peygamber /s.a.a/ bir gün ashabına: "Eğer sizlerden birinin evinin önünden bir nehir geçer ve o adam günde beş defa, o nehirden yıkanırsa acaba onun vücudunda kir kalır mı?" diye sordular. Onlar:

"Hayır" dediler. Peygamber /s.a.a/: *"İşte Namaz, sürekli akan bir nehir gibidir; insan namaz kıldıkça, namaz onu günahlardan temizler"*⁹⁷ diye buyurdular.

Başka bir hadiste de Allah Resulü /s.a.a/, namazın insandan günah kirlerini silmesini, ağaçtan yaprak dökülmesine benzetmiştir. Ebu Osman isimindeki bir zat diyor; bir gün Selman-ı Farisi ile bir ağacın gölgesinde oturmuştuk, bu arada Selman-ı Farisi, ağacın bir dalından tutarak silkti ve onun yapraklarının dökülmesini sağladı. Sonra da bize dönerek: "Ne yaptığımı merak etmiyor musunuz?" dedi. Biz: "Kendiniz bize açıklayınız" dedik. Bunun üzerine, Selman şöyle dedi: "Bir gün, biz de Allah Resulü ile birlikte bir ağacın gölgesinde oturmuştuk. Bu esnada Allah Resulü /s.a.a/, ağacın bir dalından tutarak silkti ve onun yapraklarının dökülmesini sağladı. Sonra da bize dönerek: *"Ne yaptığımı merak etmiyor musunuz?"* buyurdu. Biz de: "Sizin kendiniz bize açıklayınız" dedik. Bunun üzerine Allah Resulü /s.a.a/: *"Müslüman bir kul, namaza durduğu zaman, bu ağacın yaprağının dökülmesi gibi, onun günahları dökülür"* buyurdular."⁹⁸

Elbette bu manevi temizliğin yanı sıra namazın; abdest, gusül, vücut ve elbisenin temiz olması gibi, şartlarına baktığımızda, namazın, insanın dış temizliğinde de, önemli bir etkisi olduğu ve böylece insanın sağlığını korumada da, önemli derecede rol oynadığı ortaya çıkar.

97 - Et-Tehzib, c. 2, s. 237, Menlayahzuruhul Fakih, c. 1, s. 136, Bihar'ül Envar, c. 82, s. 236, 219.

98 - Bihar'ül Envar, c. 82, s. 208.

Namazın İradeli ve Çalışkan İnsan Yetiştirmedeki Rolü

Günde beş defa, Allah'ın huzurunda durarak, O'ndan başka her mabuttan yüz çeviren; İslam ve tevhit inancının doğuş yeri olan Kâbe'ye yönelen; ruhunu doğru niyetle temizleyen; mabuduna hitaben ilk sözü tekbir getirmek olan; böylece Allah'ın her nitelendirmeden daha üstün olduğunu her namazın başında tekrarlayan; en azından günde on defa Fatiha suresini okuyarak, Allah'ı övgüyle anan ve gerçek övgünün sadece O'na ait olduğunu ifade eden bir kimsenin nazarında, artık maddi güçlerin bir değer ve ağırlık taşıması mümkün değildir. Bu şekilde namaz kılan kimse, artık ilahi ve insani hedefler uğruna çaba gösterirken, hiçbir güç ve engelden korkmaz; işlerini sadece Allah için yapar ve her türlü şirk ve yağcılıktan uzak olur.

Namaz, gerçek bir huşu ile kılınırsa, insanın ruhunun yücelmesinde inanılmaz bir etkiye sahiptir. Namaz sayesinde insanda, sadece Allah'ın emirleri karşısında boyun eğen, sarsıcı olaylar karşısında sebat gösteren, İslam tarihinde çokça örneklerine rastladığımız yiğit şahsiyetler gibi, en zor şartlarda direnç ve sabır örneklerini sergileyen, hür irade sahibi bir ruh meydana gelir.

Namazda okunan Fatiha suresi İslam'ın temel çizgilerini ve Kur'an'ın ana öğretilerini kısaca ortaya koymaktadır.

Allah'ın her şeyi yaratıp yönettiği, O'nun her işinin güzel ve övgüye layık olduğu, kıyametin varlığı, insanın yaptıklarından dolayı hesaba çekileceği, Allah'ın her şeye, özellikle de insana karşı merhametli olduğu, her türlü şirki reddederek doğru yola bağlılık ve onda

sebatlı olmanın gerekliliği ve her türlü sapıklıktan uzak olmaya çalışmak gibi temel konular, Kur'an'ın giriş suresi olan Fatıha'da açıkça ifade edilmiş ve namaz kılan kimse, her namazında bu sureyi okumakla yükümlü kılınmıştır.

Namazda Tefekkür

İnsan namaz esnasında tefekkür etmelidir; kime yöneldiğinin, ne söylediğinin ve ne yaptığının farkında olmalıdır. Ve namazını, ihlâsla, sevgiyle ve kalbinin Allah'a yönelişini sağlayarak, tam bir huşu ile kılmalıdır.

Bunun içindir ki, Peygamber /s.a.a/, Ebuzer'e hitaben şöyle buyurmuştur: *"Tefekkür ile kılınan iki rekâtlık kısa bir namaz, teveccüh ve ilgi olmadan bir gece boyunca kılınan namazdan daha iyidir."* 99

İmam Sadık /a.s./ da şöyle buyurmuştur: *"Namaza başladığında huşu içinde olmaya çalış ve namaza gönül ver. Allah Teala: **"Gerçekten müminler kurtuluşa ermişlerdir. Onlar ki, namazlarında huşu içindedirler."** buyuruyor."* 100

Hz Ali /a.s./ de buyurmuştur ki: *"Namazda bezginlik ve uykulu halinde olmayın; kul, namazına gönül verdiği ölçüde namazından faydalanır."* 101

Yine buyurmuştur ki: *"İnsan namazda huşu içinde olmalıdır; eğer insan namazda huşu içinde olursa onun azaları da huşu içinde olur ve boşuna onları hareket ettirmez."* 102

99 - Bihar'ül-Envar, c. 84, s. 249.

100 - Cami'ül Ahadis, c. 2, s. 247.

101 - Bihar'ül-Envar, c. 84, s. 239.

102 - Bihar'ül-Envar, c. 84, s. 239.

Bu yüzden Peygamber ve Ehl-i Beyt İmamları, tam bir huşu ve Allah'a yönelişle namaz kılıyorlardı. O mukaddes zatlar, farz namazların yanı sıra, sünnet namazlarını da sürekli yerine getiriyorlardı. Allah, Kuran-ı Kerim'de Peygamber /s.a.a./e gece namazını kılmasını emrederek, şöyle buyurmuştur: **"Gecenin bir kısmında uyanarak, sana mahsus bir nafîle olmak üzere namaz kıl. Umulur ki Allah, seni beğenilen bir makama çıkarır."** ¹⁰³

Yine insan, namaza, bir ağırlık ve yük olarak değil, bir huzur kaynağı olarak bakmalı ve kendini hem fikir, ham de eylem açısından temiz tutarak, böyle bir duyguya ulaşmaya çalışmalıdır.

Bakınız; Peygamber /s.a.a./, Ebuzer'e şöyle buyurmuştur: *" Ey Ebuzer! Allah, namazı benim gözümün nuru kılmıştır. Aç olana yemeği ve susamış birine suyu sevdirdiği gibi, namazı da bana sevdirmiştir. Şu farkla ki, aç olan kimse, yemek yiyince doyar ve susamış olan da, su içince susamışlığı gider; ama ben namazdan asla doymam.*

Ey Ebuzer! /Bilesin ki/, namazda olduğun sürece, saltanat sahibi Allah'ın kapısını çalmaktasın. Saltanat sahibinin kapısını çalmaya devam eden için de, o kapı mutlaka açılır." ¹⁰⁴

Rabbim! Bizleri de, gerçekten namaz kılanlardan kıl!

102 - Bihar'ül-Envar, c. 84, s. 239.

103 - İsrâ/79.

104 - Bihar'ül-Envar, c. 82. s. 233.

KUR'AN'DA NAMAZ

Kur'an-ı Kerim'de namaz kadar hiçbir ibadetin önemsenmediği apaçıktır. Gerçekten de, Kur'an-ı Kerim'e kısaca bir göz atan hiçbir kimse, onda en fazla üzerinde durulan ibadetin namaz olduğunu, inkâr edemez. Kısacası, önceki bölümde Allah Resulü /s.a.a/ ve Ehl-i Beyt imamları'ndan /a.s./ naklettiğimiz hadislerde de gördüğümüz üzere, namaz, İslam dininin direği ve en fazla önem verdiği ibadettir. Bizim burada namaz hakkındaki ayetlerin tamamına yer vermemiz imkânsızdır. Ancak örnek olsun diye, namazla ilgili ayetlerden bazılarını zikretmekle yetineceğiz.

Bildiğimiz üzere, namazın Arapça karşılığı, "**salât**"tır. **Salât** kelimesi ve bu kelimeden üretilen çeşitli kipteki kelimeler, Kur'an'ı Kerim'de birbirine yakın manalarla yüzü aşkın ayette geçmektedir. **Salât** kavramı bu ayetlerin bazılarında kesinlikle rahmet, mağfiyet, dua ve niyaz anlamlarını ifade ederken, diğer bazılarında da, kesinlikle, bildiğimiz namaz ibadetini ifade etmektedir. Aşağıda zikredeceğimiz örnekler bunu açık olarak gözler önüne serecektir.

Allah Teala şöyle buyuruyor: "Allah ve melekleri, Peygambere **salât** etmektedirler. Ey iman edenler! Siz

de O'na **salât** edin ve O'na selam verin." ¹⁰⁵ Bu ayet-i kerimede geniş zaman ve emir kipinde kullanılan **salât** kelimelerinden kesinlikle rahmet indirme ve dua etme anlamları kastedilmiştir.

Yine, Allah Teala şöyle buyurmuştur: "...Onlara **salât** /dua/ et. Muhakkak ki senin **salâtın** /duan/, onlara huzur ve sükûnet verir. Şüphesiz Allah işiten ve bilendir." ¹⁰⁶ Bu ayet-i kerimede de **salâtın** dua anlamında kullanıldığı açıktır.

Yine, Cenab-ı Hak şöyle buyurmuştur: "İşte Rable-rinden **salâvat** ve rahmet hep onlarıdır. Doğru yolu bulan da onlardır." ¹⁰⁷ Bu ayet-i kerimede **salât** kelimesinden üretilen **salâvat** kelimesinin de af ve mağfi-ret anlamına geldiği açıkça gözler önündedir. Bunların benzeri diğer ayetler de mevcuttur.

Ancak Kur'an-ı Kerim'de **salât** kelimesi ve bu kelimededen türetilen diğer kelimeler, daha çok bildiğimiz bedeni ibadet olan namaz manasında kullanılmıştır. Bu, bizatihi ayetlerin kendilerinden de anlaşıldığı gibi, Hz. Resul ve Ehl-i Beyt İmamları'nın bu ayetlere getirdikleri yorumlar da, aynı doğrultuda olmuştur. Şimdi bu ayetlerden birkaç örnek verelim.

Allah Teala şöyle buyuruyor: "Sen de içlerinde bulunup onlara **salâti** ikame ettiğin /namazı kıldırдың/ vakit, onlardan bir bölük seninle beraber **salâta** /namaza/ dursun, silahlarını da yanlarına alsınlar. Secde ettikten sonra bunlar arkanıza geçsinler, **salât** /namaz/

105 - Ahzab/56.

106 - Tevbe/103.

107 - Bakara/157.

kılmayan öbür grup gelip seninle **salâtlarını** /namazlarını/ -kısaltılmış olarak- kılınsınlar, korunmalıklarını ve silahlarını da yanlarına alsınlar. Çünkü kâfirler sizin eşyanızdan ve silahlarınızdan gafil kaldığınızda birden üzerinize saldırmayı arzularlar..." ¹⁰⁸ Bu ayet-i kerimede savaş esnasında **salâtın** /namazın/ nasıl kılınacağı açıklanmakta ve bildiğimiz namaz kastedilmektedir.

Yine, Allah Teala şöyle buyurmuştur: "**Salâtı** /namazı/ bitirdiğiniz zaman, ayakta, oturarak ve yanlarınız üzerine uzanarak, Allah'ı zikredin. Güvene kavuşunca da **salâtı** ikame edin /tam olarak yerine getirin/. Çünkü **salât** /namaz/, müminlere vakitli olarak yazılmıştır /farz kılınmıştır/." ¹⁰⁹ Görüldüğü üzere bu ayet-i kerimede de **salât** kelimesi, açıkça namaz anlamında kullanılmıştır.

Kur'an-ı Kerim'de namaz kadar hiçbir ibadetin önemsenmediğine işaret etmiştik. Gerçekten de Kur'an-ı Kerim'e kısaca bir göz atan hiçbir kimse, onda en fazla üzerinde durulan ibadetin namaz olduğunu inkâr edemez.

Kur'an'da bir iki defa değil, defalarca her şeyden önce namaz kılmaya emredilmiştir. Yine, Kur'an'da namaz kılanlar ilahi övgüye mazhar olurken, namaz kılmayan kimseler şiddetle kınanmıştır. Keza, namaz kılanlar için büyük ilahi mükâfatlar vaat edilirken, namaz kılmayanları büyük ilahi azabın beklediği açık bir dille ortaya koyulmuştur. İlâveten, Kur'an-ı Kerim'de namaz ibadetinin bütün ilahi dinlerin ortak ibadeti ol-

108 - Nisa/102.

109 - Nisa/103.

duğu vurgulanırken, bütün ilahi elçilerin en fazla önemseydiği ibadetin de namaz olduğu, hatta onların Allah Teala'dan kendilerini namaz kılanlardan kılmamasını diledikleri ve namaz kılmanın bütün enbiyanın ortak vasfı olduğu gözler önüne serilmiştir.

Allah Teala şöyle buyuruyor: "**Salâtı** /namazı/ ika-me edin /gerektiği gibi kılın/. Zekâtı verin ve rükû edenlerle birlikte rükû edin." 110

Yine, şöyle buyurmuştur: "Namazı kılın, O'ndan sakının ve bilin ki, dönüşünüz O'nadır." 111

Yine, şöyle buyurmuştur: "İman eden kullarıma de ki: "İçinde alışveriş ve dostluk olmayan gün gelip çatmadan, namazı dosdoğru kılsınlar ve kendilerine rızık olarak verdiğimiz şeylerden gizli ve açık olarak Allah yolunda harcassınlar." 112

Yine, şöyle buyurmuştur: "Ey iman edenler! Rükû ve secde edin, Rabbinize kulluk edin, hayırlar işleyin ki, kurtulasınız. Öyleyse, namazı dosdoğru kılın, zekât verin ve Allah'a sınımsız sarılın. O, sizin sahibinizdir. Ne güzel sahip ve ne güzel yardımcıdır O." 113

Yine, şöyle buyurmuştur: "Namazı dosdoğru kılın, zekât verin ve Allah'ın Resulü'ne itaat edin ki; rahmedilesiniz." 114

Yine, şöyle buyurmuştur: "Allah'a yönelin, O'ndan sakının, namazı doğruca kılın ve müşriklerden olmayın." 115

110 - Bakara/43, 83, 110, Nisa/77, 103 vs.

111 - En'am/72.

112 - İbrahim/31.

113 - Hac/77, 78.

114 - Nur/56.

115 - Rum/31.

Yine, şöyle buyurmuştur: "Gerçekten Rabbin, senin gecenin üçte ikisinden az bir zamanda ve gecenin yarısında ve üçte birinde, seninle beraber olan bir grup ile beraber kalkıp namaz kıldığını biliyor. Gece ve gündüzü takdir edip planlayan Allah'tır. Allah, sizin bu vakitlerde kalkmaya güç yetiremeyeceğinizi biliyor. O, sizin tevbenizi kabul etti. Artık Kur'an'dan okuyabildiğiniz kadar okuyun. Allah, sizden hastalananların olacağını ve çıkıp yeryüzünde Allah'ın fazlını /rızkını/ arayan başkalarının bulunacağını ve diğer başkalarının da çıkıp Allah yolunda cihad edeceğini biliyor. Artık size müyesser olduğu kadar Kur'an okuyun, namaz kılın, zekât verin, Allah için güzel bir şekilde borç verin ki; kendi lehinize takdim ettiğiniz her hayrı Allah katında daha yararlı ve mükâfatça daha büyük olarak bulacaksınız ve Allah'tan bağışlanma dileyin, şüphesiz O, çok bağışlayan ve çok acıyandır." 116

Bütün peygamberlere gelen vahiyde namaza emredildiğine, onların da en fazla namaza ehemmiyet verdiklerine ve Allah'tan kendilerini namaz kılanlardan kılmasını dilediklerine işaret etmiştik. Allah Teala bu hususta şöyle buyuruyor: "Onları /peygamberleri/ emrimizle yol gösteren önderler kıldık. Onlara iyilikler yapmanın, namaz kılmanın, zekât vermenin yapılışını vahyettik ve onlar Bize kulluk edenlerdendir." 117

Yine, Hz. İsa/a.s./'in dilinden şöyle buyurmuştur:

116 - Müzemmil/20.

117 - Enbiya/73.

"Ben Allah'ın kuluyum, bana kitap verdi, beni peygamber yaptı, nerede olursam olayım beni mübarek kıldı ve sağ olduğum müddetçe bana namaz ve zekâtı emretti." 118

Yine, tevhid kahramanı Hz. İbrahim /a.s./ oğlu Hz. İsmail ve annesi Hacer'i Mekke çölünde yerleştirdince Allah Teala'ya şöyle dua etmiştir: "Ey Rabbimiz! Ben zürriyetimden bir kısmını, ekinsiz bir vadide saygın olan evinin yanında iskân ettim. Rabbimiz! Onları iskân ettim ki, namaz kılsınlar. İnsanlardan bazı gönülleri, onlara yönelt ve onları bazı nimetlerle rızıklandır ki şükretsinsinler." 119

Yine, o Hazret kendi ve zürriyeti hakkında şöyle dua etmiştir: "Ey Rabbim! Beni namaz kılan eyle, zürriyetimden de. Ey Rabbimiz! Duamı kabul et." 120

Yine, Allah Teala Hz. İsmail peygamber hakkında şöyle buyurmuştur: "Kitapta İsmail'i de an. O çok doğru sözlü, peygamber ve resul idi. Ailesine namaz ve zekâtı emrederdi." 121

Yine, Allah Teala, halis kulu Hz. Lokman'ın oğluna olan vasiyetlerinde namaz kılmaya da emrettiğini şöyle nakletmiştir: "Ey oğulcuğum! Namazı doğruca kıl, iyiliğe emret, kötülükten sakındır. Başına gelen musibetlere karşı dirençli ol ki, bütün bunlar önemli işlerdir." 122

Yine, Allah Teala İsrail oğulları hakkında şöyle bu-

118 - Meryem/30, 31.

119 - İbrahim/37

120 - İbrahim/40.

121 - Meryem/54, 55.

122 - Lokman/17.

yurmuştur: "Andolsun ki, Allah İsrail oğullarından söz aldı ve biz onlardan on iki başkan seçtik. Allah onlara dedi ki: "Ben sizinle beraberim. Eğer namaz kılar, zekât verir, elçilerime inanır, onlara destek olursanız, Allah için güzel bir şekilde borç verirsiniz, günahlarınızı sizden sileceğiz ve sizi altlarından nehirler akan cennetlere koyacağız. Artık bu sözleşmeden sonra sizden kim küfre girerse, o doğru yoldan tamamıyla sapmış demektir." 123

Yine, Allah Teala kendilerine kitap verilen bütün ümmetlere namazı emrettiğini şöyle açıklamıştır: "Kendilerine kitap verilenler, ancak kesin delil ve hüccet onlara geldikten sonra ihtilafa düştüler. Hâlbuki onlara yalnızca, halis olarak Allah'a kulluk etmeleri, namaz kılmaları, zekât vermeleri emredilmişti. İşte doğru din de budur." 124

Son elçisi olan Hz. Resul-ü Ekrem'e de namaz hususunda şöyle buyurmuştur: "Kitaptan sana vahyedilene oku ve namazı doğruca kıl. Çünkü namaz, fahiş ve iğrenç şeylerden alıkoyar..." 125

Yine, o Hazret'e şöyle buyurmuştur: "Ailene namazı emret ve kendin de onda istikametli ol. Biz senden rızık istemiyoruz. Seni rızıklandıran biz'iz. Hayırlı sonuç ise takvanındır." 126

Allah Teala'nın namaz kılanları övdüğünü ve onlara mükâfat vaat ettiğini, namaz kılmayanları ise şiddetli bir dille kınadığını ve onlar için de azap vaat ettiğini

123 - Maide/12

124 - Beyyine/4.

125 - Ankebut/45.

126 - Tâhâ/132.

söylemiştik. Allah Teala bu hususta şöyle buyurmuştur: "Şüphesiz, iman edip iyi işler yapanlar, namaz kılanlar ve zekât verenler için Rableri katında mükâfatları vardır. Onlar için bir korku ve hüznün de olmayacaktır." 127

Yine, şöyle buyurmuştur: "Onlar ki, namazı doğruca kılarlar ve Allah'ın onlara verdiği rızktan nafaka verirler /Allah yolunda harcarlar/. İşte gerçekten mümin olanlar onlardır. Onlar için Rableri katında dereceler, bağışlanma ve güzel bir rızk vardır." 128

Yine, Cenab-ı Hak şöyle buyurmuştur: "Mümin erkekler ve mümin kadınlar birbirlerinin dostu ve sahibidirlere. İyiliğe emreder, kötülükten sakındırırlar, namazı doğruca kılarlar, zekâtı verirler, Allah'a ve elçisine itaat ederler. İşte bunlara Allah rahmet edecektir. Şüphesiz Allah izzet ve hikmet sahibidir." 129

Yine, Allah Teala şöyle buyurmuştur: "Ve onlar ki, Rablerinin rızasını kazanmak için sabrederler, namazı doğruca kılarlar, gizli ve açıkça Allah'ın onlara verdiği rızktan Allah yolunda harcarlar ve kötülüğü iyilikle giderirler. İşte dünya yurdunun sonucu onlarındır. Onlar, salih olan babaları, eşleri ve çocukları ebedi kalıncak cennetlere girecekler. Melekler de her kapıdan yanlarına girer; "Sabrettiğinizden dolayı size selam olsun, dünya yurdunun sonucu ne güzeldir" derler." 130

Yine, Allah Teala şöyle buyurmuştur: "Bunlar, her şeyi yerli yerinde olan o kitabın ayetleridir. İyilik ve gü-

127 - Bakara/277.

128 - Enfâl/3, 4.

129 - Tevbe/71.

130 - R'ad/22, 23.

zelliik yapanlar için, hidayet ve rahmettirler. Onlar ki, namazı doğruca kılarlar, zekâtı verirler ve ahiret hayatına gerçekten inanırlar. İşte onlar, Rablerinden gelen hidayet üzeredirler ve asıl kurtuluşa erenler de onlardır." 131

Namaz kılanlar için yapılan bu övgü ve verilen bu güzel vaatlere karşı, namaza ilgisiz olan ve namazdan kaçanlar için ise, Kur'an-ı Kerim'de ağır bir kınama ve azap vaadi olduğunu görmekteyiz.

Allah Teala şöyle buyuruyor: "Herkes kazandığın-dan dolayı rehin kalacaktır. Sağ ehli olanlar hariç. Onlar cennetlerde azgın suçlulara soracaklar: "Sizi cehennemde sokan nedir?" Onlar: "Biz namaz kılanlardan olmadık, miskinlere yemek yedirmedik, dalanlarla beraber boş şeylere daldık, mükâfat ve ceza gününü yalandık, nihayet ölüm ile bize yakın geldi" diyecekler." 132

Yine, Cenab-ı Hak şöyle buyurmuştur: "Hayır, ruh köprücük kemiklerine dayanınca, "yukarı çeken kimdir" denilince, bunun temelli bir ayrılış olduğunu anlayınca ve ayaklar birbirine dolaşınca, işte o gün sevkiyat Rabbinin huzuruna olacaktır. Hayır, o, ne hakkı doğruladı, ne de namaz kıldı. Fakat yalanladı ve arkasını döndü. Sonra böbürlenerek ailesine gitti. Helak olası, helak! Yine helak olası helak!..." 133

Yine, Allah Teala şöyle buyurmuştur: "Fakat onlardan /peygamberlerden/ sonra yeni bir nesil geldi.

131 - Lokman/2, 3, 4.

132 - Müddessir/38.ayetten 47.ayete kadar.

133 - Kıyamet/26.ayetten 35.ayete kadar.

Onlar namazı zayi ettiler, şehvetlerine uydular. İşte onlar yakında kötü bir ceza ile karşılaşacaklar." 134

Bunlar Kur'an'ı Kerim'in namazla ilgili ayetlerinden bazı örneklerdi. Görüldüğü üzere zikredilen ayetlerin hemen hemen tamamında bildiğimiz namaz ibadetine emredilmiş ve bu ibadeti ihmal edenler ise en şiddetli şekilde kınanmıştır.

Sonuç:

Buraya kadar işaret ettiğimiz bütün bu ayet ve hadislerden görüldü ki namaz, İslam dininin direğidir. Namazsız dindarlık olamaz. Namazsız Ehl-i Beyt muhipliği de olamaz.

Çünkü Ehl-i Beyt /a.s/ namaza verdiği önemi hiçbir ibadete vermemiş ve hatta günde elli bir rekât namaz kılmayı Ehl-i Beyt muhipliğinin en önemli nişanesi olarak tanıtmıştır.¹³⁵

Bu, hakiki bir Ehl-i Beyt muhibbinin, bir gece ve gündüzde on yedi rekât olan günlük farz namazlara ilaveten, otuz dört rekât da nafîle namazı kıldığını ifade etmektedir.

Yine, başta Hz. Resul olmak üzere, Ehl-i Beyt İmamları, namaza ehemmiyet vermeyen ve namazını kılmayan kimselere Ehl-i Beyt'in şefaatinin ulaşmaya çağını açıkça bildirmişlerdir.

134 - Meryem/59.

135 - Bkz. Bihar'ül Envar, c.1 s. 291, El-Vesail, c. 3, s. 41, İmam Cafer Sadık /a.s/ buyurmuşlardır ki: "Bizim şialarımız; çirkefliklerden sakınan ve çaba ehlidirler; vefa ehli ve emin insanlardırlar; züht ve ibadet ehlidirler; gece gündüz elli bir rekât namaz kılanlardırlar; geceleyin ibadet için uyak kalıp, gündüzün oruç tutanlardırlar; mallarının zekâtını verirler; Kâbeye hac yaparlar ve her türlü haramdan sakınırlar." .

O halde mutlak surette namaz kılınacaktır. Bundan bir kaçış yolu yoktur. Bu, şüphe götürmeyen bir konudur.

Ancak sorun namazın nasıl kılınacağı konusudur. Acaba her şahıs istediği şekilde namaz kılabilir mi?

Açıktır ki, bunun cevabı hayırdır. Çünkü namaz bir ibadettir. İbadetin aslı Allah ve elçisi tarafından belirlendiği gibi, şekli de ancak onlar tarafından açıklanabilir.

O halde biz namazımızı ancak Hz. Resul /s.a.a/ ve hak varisleri olan pak Ehl-i Beyt'inin /a.s/ kıldığı ve açıkladığı şekilde kılabiliriz. Bunun dışında kalan şekiller ise bidat ve batıl şekillerdir.

İşte elinizdeki bu küçük kitap, özet nitelikli olsa dahi, namazın, Allah Resülü ve Ehl-i Beyt'inden gelen kılınış şekli, adap ve erkânını beyan etmeği amaçlamaktadır.

Allah'ım! Ey en yüce ve en şefkatli Mevla! Bizi dosdoğru namaz kılanlardan eyle!

"Rabbim! Beni namazı hakkınca ayakta tutan kıl ve benim soyumdan olan kimselerden de /namazı hakkınca ayakta tutan kimseler oluştur/ ve duamı kabul eyle."/ İbrahim /40 /

FARZ NAMAZLAR

Ehl-i Beyt fikhına göre, mükellefe asaleten farz olan namazlar şunlardır:

1- Günlük namazlar.

Bu namazlara beş vakit namazlar da denir; ayrıca Cuma günleri öğle namazı yerine kılınan, Cuma namazı da günlük namazlarına dâhildir.

2- Ayet namazı.

3- Kâbe'nin farz tavaf namazı.

4- Cenaze namazı.

Aslında cenaze namazı, sırf bir duadan ibarettir ve ona namaz denmesi mecazı anlamdadır. Bu yüzden de, diğer namazlarda muteber olan, taharet gibi birçok şart, cenaze namazında aranmamaktadır.

Kitabımızın sonunda çok kısa da olsa cenaze namazına işaret edilecektir. Konuyla ilgili detaylar için ise, bu mevzua has olarak kaleme aldığımız: "Ehl-i Beyt Fikhında Cenaze Hükümleri" isimli kitabımıza müracaat edilebilir.

Bu arada, Ehl-i Beyt fikhında, baba ve annenin kazaya kalan namazlarının, /özel bir vasiyet olmadığı veya diğer evlatları gibi herhangi bir kimse tarafından karşılıksız olarak kaza edilmediği takdirde/ kaza edil-

mesinin büyük oğul üzerine vacip olduğuna hükmedilmiştir. Bu namazları ya büyük oğlun kendi kaza eder, ya da ücret karşılığı başkasına kaza ettirir.

Yine, nezredildiği takdirde, nezre vefa açısından, aslında sünnet olan bir namazın kılınması vacip olur.

Ancak malumdur ki, bu ikisi, asaleten değil, arızı olarak insana vacip olmaktadır. Dolayısıyla biz kitabımızda onları farz namazlar listesine dâhil etmiyoruz.

Kitabımızın ilerleyen bölümlerinde asaleten farz olan namazları teker teker ele alıp özet olarak ilgili hükümlerini açıklamaya çalışacağız.

MÜSTEHAŞ NAMAZLAR

Nafile namazlar da denen, sünnet namazlar çok fazladır ve müminlerin ziynetidir. Onların arasından gündelik nafile namazları ise, en önemlileri ve en çok tavsiye edilenleridir.

Gündelik nafile namazları, cuma günü dışında otuz dört rekâttır. Cuma günü ise, öğle ve ikindinin nafilerine, dört rekât daha ilave edilerek otuz sekiz rekâta ulaşır. Buna göre, cuma günü dışında, günlük farz ve nafile namazların rekât sayısı, elli bir rekâttır.

Hız. İmam sadık /a.s./ şöyle buyurmuştur:

"Farz ve nafile olan namazlar elli bir rekâttır. Ayakta kılınan bir rekât yerine geçen, yatsı namazından sonra, ottuk yerde iki rekât olarak kılınan Vuteyre Namazı da, bunlardandır.

*Gündelik namazlardan farz olanı, on yedi, nafile olanı ise, otuz dört rekâttır."*¹³⁶

Yine, Hız. İmam Cafer Sadık /a.s./: *"Bizim şialarımız; çirkefliklerden sakınan ve çaba ehlidirler; vefa ve emanet ehlidirler; züht ve ibadet ehlidirler; gece gün-*

düz elli bir rekât namaz kılarlar; geceleyin ibadet için uyak kalıp, gündüzün oruç tutarlar; mallarının zekâtını verirler; Kâbe'ye hac yaparlar ve her türlü haramdan sakınırlar" ¹³⁷ buyurarak; günde 51 rekât namaz kılmayı Ehl-i Beyt Şiası'nın özelliklerinden biri olarak saymıştır ki, bunların 17 rekâtı günlük farz, 34 rekâtı da günlük sünnet namazlardır.

Ehl-i Beyt fıkhında, özel bir destur söz konusu değilse, sünnet namazlar, sabah namazı gibi, ikişer rekât olarak kılınır.

Velhasıl, Ehl-i Beyt fıkhına göre, sünnet namazların önemlileri şunlardır:

1- Sabah namazının nafilisi:

İki rekâttir. Sabah namazından önce kılınır.

Vakti, sabah namazının fazilet vaktiyle sınırlıdır. Ama gece namazı kılan bir kimse, onu, gece namazının hemen ardından fecirden önce de kılabilir.

2- Öğle namazının nafilisi:

Sekiz rekâttir. İkişer rekât halinde öğle namazından önce kılınır.

Vakti, öğle vaktinin ilk başından, insanın gölgesi, kendi boyunun yedide iki miktarıca uzayana kadardır. Bu vakte kadar kılınmamışsa, artık önce farz kılınmalı ve istenirse, farzdan sonra kılınabilir.

3- İkinci namazının nafilisi:

Sekiz rekâttir. İkişer rekât halinde ikinci namazından önce kılınır.

Vakti, öğle namazının hemen ardından başlayıp, insanın gölgesi, kendi boyunun yedide dördü kadar

137 - Bihâr'ül Envar, c. 82, s. 291, El-Vesail, c. 3, s. 41.

uzayıncaya kadar devam eder. Eğer bu vakte kadar kılınmamışsa, artık önce farz kılınmalı ve istenirse, farzdan sonra kılınabilir.

4- Akşam namazının nafilisi:

Dört rekâttir. Akşam namazından sonra ikişer rekât halinde kılınır.

Vakti, akşam namazının kılınmasından hemen sonra başlayıp, batı tarafındaki ufukta bulunan kızılılık kayboluncaya kadar devam eder.

5- Yatsı namazının nafilisi /Vuteyre namazı/:

Bir rekât yerine geçen, iki rekâttir. Vuteyre namazı niyetiyle ottuk yerde kılınır.

Vakti, yatsı namazının kılınmasından hemen sonra, başlayıp gece yarısına kadar devam eder.

Gece /Teheccüd / Namazı:

Gece namazı on bir rekâttir ve gece yarısından sabah namazına kadar olan zaman dilimi içerisinde kılınır. Gecenin son üçüncü diliminde kılınması ise, daha faziletlidir.

Sekiz rekâti, iki rekât halinde gece nafilisi niyetiyle, iki rekâti **şefi** namazı niyetiyle, bir rekâti da **vitir** namazı niyetiyle kılınır.¹³⁸

İkişer rekât olarak kılınan nafile namazlarının ikinci rekâtının rükûundan önce ve keza ayakta tek rekât

138- Gece namazı üzerinde önemle durulan sünnet namazlardandır. Yüce Allah, bu hususta Peygamberine şöyle buyurmuştur: "Gecenin bir kısmında, sana ait olarak onunla /Kur'an'la/ teheccüd et, umulur ki Rabbin seni övülmüş bir makama ulaştırır."/İsra, 79/ Hz. İmam Sadık /a.s/ şöyle buyurmuştur: "Hiçbir güzel amel yoktur ki Kur'an'da o amel için güzel bir mükafat zikredilmemiş olsun, ama gece namazı müstesna. Bunun mükafatının belirtilmemesi ise, Allah katında çok büyük bir öneme sahip olduğu içindir. Bu nedenle şöyle buyurulmuştur. "Yanları yataklardan ayrılır./Namaza kalkarlar/ Rablerine kor-

olarak kılınan vitir namazının rükûundan önce kunut tutmak sünnettir.

Ayrıca vitir namazının kunutunda yetmiş defa Allah'tan mağfiret dilemek ve /Allah'ım filanı bağışla şeklinde/ kırk mümine af dilemek de, tekit edilen sünnetlerdendir.

Hiz. İmam Rıza /a.s/'dan gelen bir hadiste gündelik farz ve sünnet namazların tamamı yer almıştır. Bu hadiste İmam /a.s/ şöyle buyurmuşlardır:

"Bilesin ki, Allah sana rahmetini indirsin; bir gündüz ve gece zarfında Allah Teala'nın farz kıldığı ve sünnet olan namazlar elli bir rekâttır. Bunlardan on yedisi farz, otuz dördü ise sünnettir. Öğle dört rekât, ikindi, dört rekât, akşam üç rekât, yatsı dört rekât ve sabah iki rekât. Bunlar hazardous olan farzlardır.

Yolculukta ise, farz on bir rekâttır. Öğle iki rekât, ikindi iki rekât, akşam üç rekât, yatsı iki rekât ve sabah iki rekât.

Hazarda sünnet olan namazlar ise, farzın iki katıdır. Çünkü Allah Resulü şöyle buyurmuşlardır: "Rabbim bana toplam on yedi rekât namaz farz kıldı. Ben ise kendime, Ehl-i Beyt'ime ve izleyicilerime her bir rekât farzın karşısında, iki rekât daha yükledim ki, bununla farzlara ulaşabilen eksiklik ve kusur telafi edilsin.

Bunların sekiz rekâti, öğle vaktinden sonra kılınır.

karak ve ümitlenerek yalvarırlar ve onlara verdiğimiz rızktan infak ederler. İşte böyleleri için, yaptıklarına karşılık olarak nasıl bir mutluluk saklandığını kimse bilmez." /Secde, 16-17/

Yine o hazret şöyle buyurmuştur. "Müminin şerefi, gece namazı kılması; izzeti ise, halka yüz suyunu dökmemesindedir."

Yüce Allah bizleri de bu şerefe nail olanlardan kılsın.

Bu, Allah'a çokluca dönenlerin namazıdır. Sekiz rekâtı, öğle namazından sonra /ikinci namazından önce/ kılınır. Bu, huşu ehlinin namazıdır. Dört rekâtı, akşam ve yatsı namazının arasında kılınır. Bu, çokluca zikredenlerin namazıdır. İki rekâtı, yatsı namazından sonra ottuk yerde kılınıp bir rekât hesap edilir. Bu, çokluca şükredenlerin namazıdır. Sekiz rekâtı, gece namazı olarak kılınır. Bu, Allah'tan çok korkanların namazıdır. Üç rekâtı, da vitir¹³⁹ namazıdır. Bu, rağbet ehlinin namazıdır. İki rekâtı, da fecir vakti kılınır. Bu, çokluca hamd edenlerin namazıdır.

Seferdeki nafilelere gelince, dört rekât, akşam namazından sonra kılınır. İki rekât, ottuk yerde yatsıdan sonra kılınır. On üç rekât da, fecir nafilesiyle birlikte gece nafilesidir ki, eğer gece kılmaya muvaffak olmazsa, gündüz veya gelecek gece, ya da gecenin evvelinde kaza edebilir." ¹⁴⁰

139 - İmamın bu hadisinde vitir namazı üç rekât olarak zikredilmiştir. Ama Ehl-i Beyt'ten, konu hakkında gelen diğer hadisler de, nazara alındığında, aslında gece namazından sonra kılınan bu üç rekât namazın iki rekâtının, şefi niyetiyle bir rekâtının da vitir niyetiyle kılınacağı daha çok kabul görmüştür.

140 - Bihar'ül Envar, c. 82, s. 301.

NAMAZA HAZIRLIK

Namaz kılan kimse, namazının doğru olması için aşağıda açıklanan şartları yerine getirmekle yükümlüdür. Bu şartlar şöyledir:

- 1- Taharet /Temizlik/
- 2- Namaz kılınan elbise ile ilgili şartlar
- 3- Namaz kılınan yer ile ilgili şartlar
- 4- Namaz vakitleri
- 5- Kible

Bunları sırasıyla aşağıda açıklayacağız:

Temizlik

Allah'a ibadet etmek için, özellikle de namaz ibadeti için, kendimizi temizlemeliyiz.

Allah Teala şöyle buyurmuştur: "...Sizi temizlemek, şeytanın pislliğini sizden gidermek, kalplerinizi birbirine bağlamak ve ayaklarınıza sebat vermek için üzerinize gökten su indiriyordu." ¹⁴¹

Yine şöyle buyurmuştur: "...Onda temizlenmeyi se-

ven adamlar vardır. Allah da çok temizlenenleri sever." 142

İmam Ali /a.s/: *"Temizlik imanın yarısıdır"* 143 buyurmuştur.

Allah Resulü /s.a.a/ ise şöyle buyurmuştur: *"Namazın anahtarı temizlik; başlangıcı tekbir, sonu da selamdır. Allah, temizliğin olmadığı bir namazı kabul etmez."* 144

Hız. İmam Muhammed Bakır /a.s/ şöyle buyurmuştur: *"Temizlik olmadıkça namaz olmaz."* 145

Hız. İmam Cafer Sadık /a.s/ şöyle buyurmuştur: *"Namaz, biri, temizlik; ikincisi, rükû; üçüncüsü de, secde olmak üzere, üç bölümden oluşur."* 146

Yine, İmam Ali /a.s/ şöyle buyurmuşlardır: *"Güzel bir şekilde temizlenip mescide giden kimse, dünya sohbetine dalmadıkça, namazda sayılır."* 147

Yine, Allah Resulü /s.a.a/ şöyle buyurmuşlardır: *"Kıyamet günü Allah, diğer ümmetler içerisinde benim ümmetimi, aldıkları abdest sonucu, parlak yüzlü olarak mahşere getirecektir."* 148

Temizlik, ikisi asil; biri de bedel olmak üzere, üç yolla olur. Asil olanlar, abdest ve gusüldür; bedel olan ise teyemmümdür. Şimdi bunları özet olarak açalım.

142 - Tevbe/108.

143 - Bihar'ül Envar, c. 80, s. 237, Allah Resulünden ise: "Abdest imanın yarısıdır" şeklindeki rivayet edilmiştir. /Aynı kaynak, s. 238/ Allah Resulü /s.a.a/ ve İmam Ali /a.s/'ın bu buyruklarında yer alan iman kelimesinden namaz kastedilmiş olabilir. Nitekim Allah Teala'nın: "Allah sizin imanınızı zayıf edecek değildir" /Bakara, 143/ buyruğunda iman kelimesinden namaz kastedilmiştir.

144 - Bihar'ül Envar, c. 80, s. 236, 316.

145 - El-Vesail, c. 1, s. 256, 258, Bihar'ül Envar, c. 80, s. 238.

146 - El-Vesail, Şia c. 1, s. 257.

147 - Bihar'ül Envar, c. 80, s. 237.

148 - Bihar'ül Envar, c. 80, s. 237.

ABDEST

Cenabı Hak Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurmuştur:

"Ey iman edenler, namaza durmak istediğiniz zaman, yüzlerinizi ve dirseklerle beraber ellerinizi yıkayın; başınızın bir kısmını ve mafsallara kadar ayaklarınızın bir kısmını meshedin." ¹

Hz. İmam Rıza /a.s/ abdestin hikmeti hususunda şöyle buyurmuştur: "*Şu nedenle abdest almayla /namaza/ başlama emri verilmiştir ki kul, mutlak egemenlik sahibi Yüce Allah'ın huzurunda durup münacat ettiği esnada temiz olsun ve kirlilik ve pislikten pak olduğu bir halde O'nun emrini yerine getirsin.*

İlaveten; abdest almak, insandan tembellik, halsizlik ve uyuşukluğu giderir ve insana, Hakk'ın huzurunda durmak için gerekli kalp temizliğini sağlar." ²

Allah Resülü ise şöyle buyurmuştur: "*Kul, abdest almak kastıyla yüzünü yıkayınca yüzünün günahları dökülür; ellerini dirseklerle beraber yıkayınca ellerinin günahları dökülür; başını meshedince başının günah-*

1 - Maide/6.

2 - El-Vesail, c.1, s. 257.

ları dökülür ve ayağına meshedince de ayaklarının günahları dökülür.

Ve abdestine başlarken "**Besmele**" çekerse, bütün azaları günahlardan temizlenir.

Ve abdestinin sonunda "Kusurlardan münezzehsin Allah'ım ve bütün övgüler sana mahsustur. Şahadet ederim ki, senden başka ilah yoktur; senden mağfiret diler, sana tevbe ederim. Ve şahadet ederim ki, Muhammed, senin kulun ve resulündür. Ve şahadet ederim ki, Ali, senin velin ve peygamberden sonra halk arasındaki halifendir. Onun halifeleri de, senin halifelerinin; vasileri de, senin vasilerindir" söylerse, günahları yaprakların ağaçtan döküldüğü gibi dökülür.

Ayrıca Yüce Allah, onun abdestinin her bir damlasından, Allah'ı tespih ve takdis eden, Allah'ı birleyip ululayan ve Muhammed ve Al-i Muhammed'e salât eden bir melek yaratır; bütün bunların sevabını da abdest alana yazar. ³

Yine, Allah Resülü /s.a.a/ şöyle buyurmuşlardır: "Abdest alan kimse, suya ilk dokunmasında şeytan ondan uzaklaşır; ağızına su alıp çalkaladığında Allah, onun kalbini ve dilini hikmetle nurlandırır; burnuna su aldığı anda Allah, ona cehennem ateşinden güvence verir ve ona cennet kokusunu bahşeder. Yüzünü yıkadığında Allah, bazı yüzlerin beyazlaşmış bazılarının da siyahlaştığı gün, onun yüzünü beyaz kılar; kollarını yıkadığında Allah, ona cehennem ateşi kelepçelerini haram kılar; başına meshettiğinde Allah, onun günahlarını siler; ayaklarına meshettiğinde Allah, ayakların

3 - Bihâr'ül Envar, c. 80, s.316

sürtüştüğü günde ona Sırat Köprüsü'nden geçme belgesi ata eder." 4

Hız. İmam Cafer Sadık /a.s./ şöyle buyurmuşlardır: "Temizlenmeye ve abdest almaya karar verdiğin zaman, Allah'ın rahmetine gider gibi, suya doğru hareket et. Çünkü Allah Teala suyu, kendine yakınlığın ve münacatının anahtarı kılmış; huzuruna varma delili seçmiştir. Nasıl ki, Allah'ın rahmeti, kulların günahlarını yıkayıp temizliyorsa, su da, zahiri kirlilikleri öylece yıkayıp temizler; sudan başkası bunu yapamaz. Allah Teala: "...**Rahmetinden önce müjdeleyici olarak rüzgârları gönderen O'dur. Ve gökten suyu temizleyici olarak biz indirdik**" 5 buyurmuştur.

Yine, "**Biz her şeyi, su aracılığıyla diri kıldık**" 6 buyurmuştur. Nasıl ki, dünya nimetlerinden her şeyi su aracılığıyla diri kılmışsa, böylece kendi fazıl ve ihsanıyla kalplerin diriliğini de itaat etmede karar kılmıştır.

Yine, suyun saflığı, letafeti, temizleyiciliği, bereketi, her şeyle olan ince karışımı ve her şeydeki varlığı hususunda düşün.

Onu, Allah Teala'nın sana temizlemesini emrettiği azaların temizliğinde kullan.

Bununla ilgili adap, farz ve sünnetlere riayet et. Çünkü bunların her birinin altında çok faydalar yatmaktadır. Eğer sen onu, gereken saygısıyla kullanırsan, yakında onun fayda çeşmeleri senin için ortaya çıkar.

4 - El-Vesail, c. 1, s. 278.

5 - Furkan/ 48.

6 - Enbiye/30

Sonra Allah'ın kullarıyla, suyun nesnelerde, her şeyin hakkını eda ettiği halde, onların hakikatinde bir bozgunluk meydana getirmeden olan karışımı gibi, muaşeret et. Bu hususta Allah Resulü'nün şu sözünü dikkate al ki, buyurmuşlardır: "Has müminin örneği, su örneği gibidir."

Yine, bütün ibadet ve itaatlerinde Allah'la olan samimiyet, duruluk ve hulusun, suyun Allah Teala'nın gökten indirdiği andaki duruluk ve saflığı gibi olsun ki, Allah onu çok temizleyici olarak adlandırmıştır.

Yine, Azalarını suyla temizlediğin anda, kalbini de takva ve yakinle temizle." 7

Abdest Nasıl Alınır?

Allah Teala Kur'an-ı Kerim'de abdestin nasıl alınacağı hususunda şöyle buyuruyor: **"Ey iman edenler, namaza durmak istediğiniz zaman, yüzlerinizi ve dirseklerle beraber ellerinizi yıkayın; başınızın bir kısmını ve mafsallara kadar ayaklarınızın bir kısmını meshedin."** 8

Ehl-i Beyt fıkında abdest, sadece bir zahiri temizlik değil; bir ibadettir. Dolayısıyla abdest almak isteyen kimse, diğer ibadet türlerinde olduğu gibi, ilk başta bu işe niyet etmelidir. Yani; onu, sırf Allah'ın rızası için ve O'nun emrini yerine getirme maksadıyla yapmalı; gösteriş, riya ve serinlemek gibi, ibadetin batıl olmasına yol açan dünyevi amaçlardan kendini arındırmalıdır.

Bu esas gereğince, Ehl-i Beyt fıkında; Allah'a ita-

7 - Bihar'ül Envar, c. 77, s. 339. Misbah'üş Şeriat, 10. bölüm.

8 - Maide/6.

at edip emrini yerine getirmek niyetiyle abdeste başlanır ve ilk önce eller bileklere kadar yıkanır. Ancak abdeste başlarken ilk başta elleri bileklere kadar yıkamak abdestin bir parçası ve farzı değil; Hz. Peygamber ve masum imamların sünnetidir.⁹

Abdestten önce sünnet gereği eller yıkanır

9 - Abdeste başlarken elleri bileklere kadar üç kere yıkamak, daha sonra ağza ve buruna üç kere su vererek, temizlenmek, Peygamber ve Ehl-i Beyt'in /a.s/ sünnetidir.

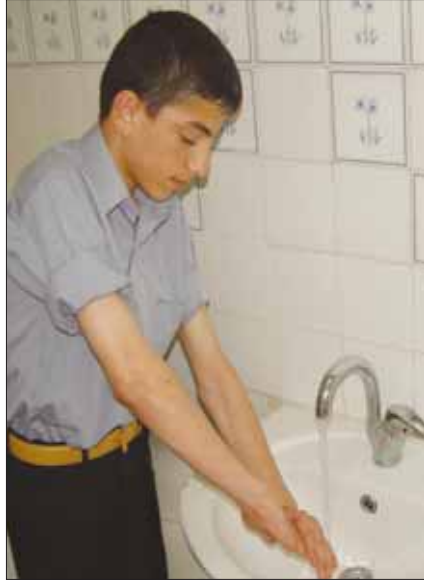

Sonra sağ elle, yzün dikine sağ bitiminden çenenin altına kadar ve enine elin başparmağıyla orta parmağı arasında kalan bölümü, yukarıdan aşığı doğru yıkanır.

Bu arada yüzü yıkarken suyu, yüzün derisini kapatmayacak kadar seyrek olan sakalın altına ulaştırmak gerekirken, sık oluşundan dolayı deriyi göstermeyen sakalın ise, sadece üzerini yıkamak yeterli olup, suyu sakalın altına işletmek gerekmez.

Zürare diyor; Hz. İmam Muhammed Bakır /a.s./a: "Abdestte yüzün yıkanması gereken bölümünü bana bildirir misiniz?" dedim. İmam /a.s./ şöyle buyurdular: *"Allah'ın, abdest alırken yüzden yıkanmasını emrettiği, kimsenin artırma veya eksiltme hakkının bulunmadığı, artırırsa, sevap alamayacağı eksiltirse, günah işlemiş sayılacağı bölüm, baş tüylerinin bitiminden çeneye kadar, elin başparmağıyla orta parmağı arasında kalan bölümdür. Yüz yuvarlağının bu iki parmak arasında kalan bölümü yüzden sayılır. Bunun dışında kalan kısım yüzden sayılmaz."* Rivayeti nakleden zat diyor; ben İmam'a: "Şakak yüzden değil midir?" dedim. İmam: *"Hayır, değildir"* buyurdular." ¹⁰

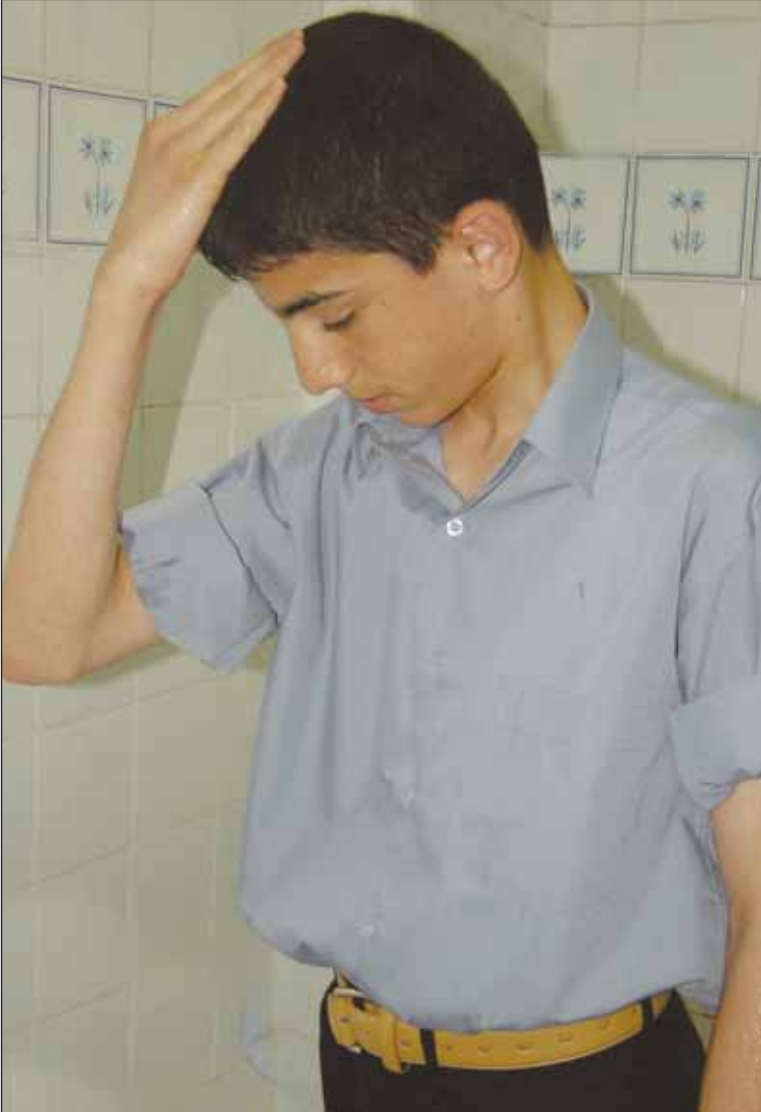
10 - Furu'ul Kafi, c. 3, s. 27, El-Vesail, c. 1, s. 284.

Sonra sağ el, abdest ayetinde belirtildiği gibi, dirsekten parmak uçlarına kadar yukarıdan aşağı doğru yıkanır.

Sonra sol el, aynı şekilde dirsekten parmak uçlarına doğru yıkanır.

Sonra, sağ elin ıslaklığıyla başın 3n kısmı meshedilir. Yani elin i b3l3m3 başın 3n kısmına bırakılarak aşağı doğru çekilir.

Sonra sağ elin ıslaklığıyla sağ ayak, parmak uçlarından ayak bileğine kadar meshedilir.¹¹

11 Ayak sabit tutularak ıslak el ayak parmak uçlarından ayak bileğine kadar çekilir.

Daha sonra sol elin ıslaklığıyla sol ayak, parmak uçlarından ayak bileğine kadar meshedilir.

Başın, alnın üstünde yer alan dörtte birlik kısmı, mesh yeridir. Bu kısmın her hangi bir bölümünün arzu edilen miktarda mesh edilmesi yeterlidir

Başın meshinin deri üzerine olması gerekmez. Ön tarafındaki saçların mesh edilmesi yeterlidir.

Fakat başın ön tarafında bulunan saçlar, tarandığı zaman yüze dökülecek veya başın diğer taraflarına ulaşacak kadar uzun olursa, ya saçların dip kısmına meshetmeli ya da saçlar aralanarak başın derisine meshedilmelidir.

Yüze dökülen veya ister başın ön kısımına ait olsun, ister başka yerine, uzunluğundan katlanarak başın önünde toplanan saçlara yapılan mesh batıldır.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi, Ehl-i Beyt fıkhında, başı ve ayakları meshederken, abdest suyundan elde kalan ıslaklıkla baş ve ayak meshedilir; meshetmek için ele ayrıca su alınmaz. Aksi takdirde abdest batıl olur.

Hatta aşırı sıcak ve benzeri bir nedenle, elin içi kurur ve meshe yetecek ıslaklık kalmazsa; elin içini, kaşlar, kirpikler ve sakal gibi diğer abdest uzuvlarında kalabilen ıslıklığa sürüp ıslatarak ilgili uzuv mesh edilmelidir. Bunun için abdest dışı bir suyla eli ıslatmak olmaz.

Yine, Ehl-i Beyt fıkhında baş ve ayakların meshi, aşırı soğuk veya can korkusu gibi, zaruret halleri hariç, başın ve ayakların bizzat kendine yapılmalıdır. Dolayısıyla başa veya ayağa giyilen, şapka ve mest gibi, bir giysi üzerinden yapılan mesh geçersizdir.

İmam Rıza /a.s./, Abbasi halifelerinden Memun'a abdest hususunda yazdığı bir mektubunda şöyle buyurmuştur: *"Sonra abdest, Allah Teala'nın emrettiği gibi, yüzün ve kolların dirseklerle birlikte bir defa yıkanması; başın ve ayakların da bir defa meshedilmesinden ibarettir. Kim, ayağa giyilen meste meshederse, Allah ve Resulüne muhalefet etmiş; farzını ve kitabını terk etmiştir."* ¹²

İmam Ali /a.s./ ise, kendisine; meste meshetmenin caiz olup olmadığını soran birine: *"Ey adam, Allah, insanları temizlenmeye /abdest almaya/ emretmiş ve onu uzuvlara bölmüştür. Ondan bir pay yüze, bir pay kollara, bir pay başa, diğer bir pay da ayaklara ayırmıştır. Eğer senin mestlerin bu uzuvlardan ise onlara meshet"* yanıtını vermiştir. ¹³

Yine, Ehl-i Beyt fikhında, ensenin ve kulakların iç ve dışının meshedilmesi de, abdestin sünnetlerinden değildir.

Keza, Ehl-i Beyt fikhında, ister başın, ister ayakların meshi olsun, en açısından belli bir miktarın meshedilmesi şart değildir; meshedilecek uzuv, tek bir parmakla bile meshedilirse, yeterlidir. Ama elin iç kısmının tamamıyla veya elin üç parmağıyla meshedilmesi, daha iyidir.

Uzunluk açısından ise, ayağın meshinin, abdest ayetinde belirlendiği gibi, ayak bileklerine kadar olması gerekirken; başın meshinde belli bir uzunluk

12 - Bihar'ül Envar, c. 80, s. 262.

13 - Bihar'ül Envar, c. 80, s. 285.

kaydı yoktur; ama bir parmak uzunluğunda olması evladır.

Mesh ederken el, baş ve ayakların üzerine çekilmelidir; el sabit tutularak, baş ve ayaklar ele çekilirse, abdest batıl olur. Ama el çekilirken, baş veya ayakların birazcık hareket etmesinin sakıncası yoktur.

Baş ve ayakların mesh edilecek yerleri kuru olmalı; eldeki suyun tesir etmeyeceği kadar ıslak olmaları, meshi batıl eder.

Ayrıca abdest alırken, yüz ve kolların birinci defa yıkanması, abdestin farzı; ikincisi, sünneti; üçüncüsü ise, Ehl-i Beyt fıkhında bidat sayılır ve hatta abdestin batıl olmasına sebep olur.

Yine, abdest alırken, yüz ve kollardan yıkanması farz olan miktarın yıkandığına yakın edebilmek için, bir miktar da belirtilen miktarın etrafından yıkanmalıdır.

İmam Musa Kazım /a.s./ Ali bin Yaktin ismindeki yaranına abdest hususunda yazdığı mektupta: *"Abdest alırken, yüzünü birinci defa farz olarak, ikinci defa da sünnet olarak yıka; ellerini de dirseklerden itibaren aynı şekilde yıka; başının önünü ve ayaklarının üstünü de, abdestinden elinde kalan ıslaklıkla meshet"* buyurmuşlardır.¹⁴

Hz. İmam Ali /a.s./, Muhammed bin Ebu Bekir'i Mısır'a vali tayin ettiğinde ona hitaben yazdığı ahitnamesinde şöyle buyurmuştur: *"Abdestine dikkat et; zi-*

14 - Bihar'ül Envar, c. 80, s. 271.

ra abdest namazın kemalindedir. Üç defa, ağzına, üç defa burnuna su al, sonra yüzünü; sonra sağ elini, daha sonra sol elini dirseklerden el parmakları ucuna kadar yıka; sonra da başını ve ayaklarını meshet. Çünkü ben Allah Resulünün böyle abdest aldığını gördüm ve bil ki, abdest imanın yarısıdır." ¹⁵

Zürare diyor; İmam Muhammed Bakır /a.s/'dan Allah Resulünün nasıl abdest aldığını sorduk. Bunun üzerine İmam /a.s/ teşt içerisinde kendisine su getirilmesini emretti. Su getirilince, ilk önce sağ elini suya daldırdı; bir avuç su alarak yüzüne döktü ve yüzünü yıkadı.

Sonra, sol elini suya daldırdı; bir avuç su alarak, sağ eline dirsekten aşağı doğru dökerek el parmaklarına kadar yıkadı ve suyu yukarıya dirseğe doğru çevirmedi.

Sonra, sağ elini suya daldırdı ve bir avuç su alarak sol elinin üzerine dirsekten aşağı doğru dökerek, onu da sağ eldeki gibi yıkadı.

Sonra, sağ elindeki ıslaklıkla başını ve daha sonra da sağ elin geri kalan ıslaklığıyla sağ ayağını, sol elin ıslaklığıyla da sol ayağını meshetti ve mesh için eline ayrıca başka su almadı. ¹⁶

Yine, Zürare başka bir rivayetinde diyor ki; İmam Muhammed Bakır /a.s/ bize: "*Allah Resulü'nün nasıl abdest aldığını size göstereyim mi?*" diye buyurdu. Biz: "Evet, göster" deyince; içinde su bulunan bir teşt istedi.

15 - Bihar'ül Envar, c. 80, s. 366, El-Vesail, c. 1, s. 279.

16 - Furu'ül Kafi, c. 3, s. 26, Bihar'ül Envar, c. 80, s. 274.

Sonra, kolundan elbisesini yukarı sıyrarak; sağ elini suya daldırdı ve: *"El pak olduğu takdirde böyle yapılır"* dedi ve *"bismillah"* diyerek bir avuç su alıp alından aşağı doğru döktü ve eliyle alını ve yüzünü bir defa sıvazlayarak suyun sakalının ucuna kadar akmasını sağladı.

Sonra, sol elini suya daldırdı; bir avuç dolusu su alarak, sağ dirseklerinden aşağı doğru döktü ve eliyle kolunu sıvazlayarak suyun parmak uçlarına kadar akmasını sağladı.

Sonra, sağ elini suya daldırdı ve aldığı suyu sol kolu dirseği üzerinden döktü ve su parmaklar uçundan akıncaya kadar kolunu sıvazladı.

Sonra da, sağ ve sol ellerinde kalan ıslaklıkla başının ön kısmını, sağ ve sol ayaklarının üzerini meshetti." 17

Keza, Abdurrahman bin Kesir diyor; bir gün Hz. Ali /a.s/ ile birlikte oturuyorduk. Hazretin oğlu Muhammed-i Hanefiyye de oradaydı. Bu arada İmam, Muhammed-i Hanefiyye'ye abdest alması için su getirmesini emretti. Su getirilince, hazret sağ eliyle su alarak her iki elini yıkadı ve bunu yaparken de; *"Bismillah, övgü suyu pis değil de temizleyici kılan Allah'a mahsustur"* dedi.

Sonra, ağızına su aldı ve *"Allah'ım Sana kavuştum gün delilimi bana öğret ve dilimi seni anmaya salıver"* dedi.

Sonra, burnuna su alarak; *"Allah'ım, cennet koku-*

17 - Furu'ul Kafi, c. 3, s. 25.

sunu bana haram kılma ve beni onun güzel kokusunu tadanlardan kıl" dedi.

Sonra, yüzünü yıkadı ve yüzünü yıkarken; *"Allah'im, yüzlerin siyahlaştığı günde benim yüzümü ak kıl ve yüzlerin beyazlaştığı günde de benim yüzümü siyahlaştırma" dedi.*

Sonra, sağ kolunu yıkamaya başladı ve sağ elini yıkarken de; *"Allah'im, benim amel defterimi sağ elim, cennette ebedi kalış belgemi de sol elime ver ve beni kolay bir hesapla hesaba çek" dedi.*

Sonra, sol kolunu yıkadı ve bu esnada; *"Allah'im, amel defterimi ne sol elimden, ne de arka tarafımdan bana verme; ellerimi boynuma da bağlama ve cehennemden ateş parçalarından da sana sığınırım" dedi.*

Sonra, başını meshetti ve bunu yaparken de; *"Allah'im, rahmetin, bereketin ve affınla beni kuşat" dedi.*

Sonra, sağ ayağını meshetmeye başladı ve bu sırada; *"Allah'im, ayakların kaydığı günde benim ayağımı Sırat üzerinde sabit kıl ve yürüyüşlerimi senin rızanı kazandıracak yolda olmasını sağla; ey rahmet edenlerin en merhametlisi" dedi.*

Sonra, sol ayağını da meshetti ve onu meshederken de aynı duayı okudu.

Sonra da, başını kaldırıp Muhammed-i Hanefiye'ye bakarak buyurdu ki: *"Ey Muhammed, kim benim abdest aldığım şekilde abdest alır ve benim okuduğum duaları okursa, Allah onun abdest suyunun her bir damlasından bir melek yaratır ve onlar kıya-*

mete kadar Allah'ı takdis ve tespih edip ulularlar; bunun sevabı da abdest alana yazılır." ¹⁸

Yine, İmam Cafer Sadık /a.s./ abdest hususunda şöyle buyurmuşlardır: *"Abdest aldığı sırada başına meshetmeyi unuttur ve ayağını meshettikten sonra hatırlarsan, eğer henüz elinin ıslaklığı devam ediyorsa, onunla önce başını sonra da ayaklarını yeniden meshetmelisin. Ama eğer abdestinin ıslaklığından elinde bir şey kalmamışsa, sakalında kalan ıslaklıktan elinle alır ve onunla başını ve ayağını meshedersin. Eğer sakalın yok ise, kaşlarında ve göz kenarlarında kalan ıslaklıktan alır ve onunla başını ve ayaklarını meshedersin. Ama eğer asla abdest ıslaklığı kalmamışsa, abdestini yeni baştan almalısın."* ¹⁹

Bu anlattıklarımız, "tertibi" denen abdest alma usulü idi. Ehl-i Beyt fıkında; "irtimasi" /yüzü ve kolları suya daldırma/ denen şekliyle de abdest almak caizdir.

İrtimasî abdest, abdest alırken yıkanması icap eden yüz ve kolların, abdest niyetiyle suya daldırmak veya suya daldırdıktan sonra abdest niyetiyle sudan çıkarmak süratiyle yıkanmasına denir.

İrtimasî abdestte de, yüz ve kolların yukarıdan aşağıya doğru yıkanması icap eder. Buna göre, yüz ve kolları suya daldırırken abdest niyeti eden kimse, yüzünü, alın tarafından, ellerini de dirsek tarafından suya daldırılmalı; sudan çıkarırken abdest niyeti eden

18 - Bihar'ül Envar, c. 80, s. 319, El-Vesail, c. 1, s. 282.

19 - El-Vesail, c. 1, s. 288.

kimse de, yüzünü, alın tarafından; ellerini ise dirsek tarafından sudan çıkarmalıdır.

Bundan maksat, bu uzuvların yukarıdan aşağıya doğru yıkanmalarının sağlanması ve abdest suyunun dışındaki bir suyla meshetmenin önlenmesidir.

Azalardan bazısını, irtimasî; bazısını da tertibi şeklinde yıkayarak abdest almanın da bir sakıncası yoktur.

Abdest Alınırken Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Ehl-i Beyt fıkhında abdestin sahih olması için, aşağıda zikredilen şartlara riayet edilmesi gerekir; aksi halde alınan abdest geçerli sayılmaz.

1- Önce de işaret edildiği üzere, Ehl-i Beyt fıkhında abdest, bir ibadettir. Dolayısıyla, sırf Allah rızası ve O'nun emrine riayet etmek amacıyla alınmalı; serinlemek, zahiri temizliği sağlamak veya gösteriş gibi, başka bir amaç söz konusu olmamalıdır; aksi takdirde abdest geçerli sayılmaz.

2- Abdest alınan su pak olmalıdır.

3- Abdest alınan su saf olmalıdır; yani başka bir maddeyle karışarak duru su durumundan çıkmamalı veya meyve suyu gibi başka sıvılardan olmamalıdır.

4- Abdest alınan su gasp edilmiş olmamalıdır. Gasp edilen suyla alınan abdest, su sahibi daha sonra rıza gösterse bile, geçerli değildir.

5- Abdest alınırken kullanılan, ibrik ve tas gibi araçların ve keza abdestin alındığı yerin de gasp edilmiş

olmaması gerekir; aksi takdirde alınan abdest geçerli değildir.

6- Abdest almada kullanılan ibrik ve tas gibi araçların altın veya gümüşten imal edilen ibrik ve tas olmamalıdır.

7- Abdest uzuvları pak olmalıdır. Yani abdest alınırken yıkanması ve meshedilmesi gereken uzuvlar, abdest almaya başlamadan pak olmalı ve eğer pak değilse, abdestten önce yıkanarak temizlenmelidir. ²⁰

8- Namaz kılmak için abdest alınıyorsa, vakit; abdest alıp namaz kılmaya yetecek kadar olmalıdır. Vakit yeterli değilse, abdest görevi, bedeli olan teyemmüm yapmaya dönüşür.

9- İnsanın bizzat kendisi abdest almalıdır. Bu şart, buna gücü yetenler içindir; hastalık ve benzeri nedenlerle kendisi abdest alamayan kimse, başkasından yardım alabilir.

10- Abdest fiilleri peş peşe ve ara verilmeksizin yapılmalıdır. Dolayısıyla örneğin, abdest niyetiyle yüzünü yıkadıktan sonra, bir süre bekler ve daha sonra kolunu yıkamaya başlarsa, bu abdesti geçerli değildir ve abdest almaya ilk baştan başlamalıdır.

11- Abdestte sıra gözetilmelidir. Yani, abdest fiilleri sırasına göre yapılarak; açıklandığı şekilde, önce yüz, sonra sağ kol, sonra sol kol yıkanmalı; sonra baş, sonra sağ ayak ve sonra da sol ayak meshedil-

20 - Necis, temiz ve pakın karşıtıdır. Taharetin şart olduğu şeylerde insan necisten sakınmalıdır. Necis olan şeyler şunlardır:

melidir; bu sıralamada bir değişiklik yapılırsa, abdest geçerli değildir.

12- Yüz ve kollar, yıkamada normal olduğu şekliyle, yukarıdan aşağıya doğru yıkanmalıdır. Eğer kollar, Sünnilerin yaptığı gibi, aşağıdan yukarıya doğru yıkanırsa, Ehl-i Beyt fıkhına göre abdest geçersiz olur.

13- Su kullanmanın, hastalık ve benzeri nedenlerden dolayı insan için sakıncası olmamalı; aksi takdirde görev, abdestin bedeli olan teyemmüm yapmaya dönüşür.

14- Abdest uzuvlarında, suyun uzuvların kendisine ulaşmasını engelleyecek herhangi bir engel bulunmamalıdır.

Abdestin Sünnet Ve Mekruhları

Ehl-i Beyt fıkhında, aşağıda sıralayacağımız hususlara abdest alırken riayet etmek sünnettir.

1- Su kabının /ibrik ve benzeri/ sağ tarafa konması,

2- Besmele çekerek, abdeste başlamak,

3- Abdest öncesi ve abdestin her bir amelini yaparken Allah Resulü ve Ehl-i Beyt'ten gelen duaları okumak.

Yukarıda İmam Ali /a.s./dan naklettiğimiz bir hadiste abdest alırken okunması müstehap olan dualar zikredilmiştir.

4- Abdest fiillerine başlamadan, ilk başta elleri bileklere kadar, uykudan uyanılmış veya idrar edilmişse, bir defa; dışkı yapılmışsa iki defa yıkamak,

5- Ağza ve burna üç defa su almak; ağza su almayı burundan önce yapmak ve bu esnada masumlardan nakledilen duaları okumak,

6- Abdest öncesi dişleri misvakla temizlemek,

7- Abdest alırken, su kullanmada cimrilik etmeyip yeterince ve bol su kullanmak,

8- Abdest sonrası yüzü ve elleri havlu ve benzeriyle kurulamamak,

9- Erkeğin, kolunu yıkamasına, kolunun dış kısmından, kadının ise kolunun iç kısmından başlaması.

İmam Muhammed Bakır /a.s/, abdest öncesi ve sonrası okunacak dua hususunda Zürare ismindeki yaranına: *"Elini suya dokundurduğunda; "Bismillah ve billâh; Allah'im, beni tevbe edenlerden ve temizlenenlerden kıl" diye dua et.*

Abdesti bitirdikten sonra da; "Elhemdu lillahi Rabbi'l Âlemin" /Bütün övgüler âlemlerin Rabbi Allah'a mahsustur/ söyle" diye buyurmuşlardır" ²¹

İmam Zeyn'ül Abidin /a.s/ ise İmam Ali /a.s/'ın abdest öncesi şu duayı okuduğunu rivayet etmiştir: *"Bismillah ve billâh, en hayırlı isimler, en büyük isimler Allah'a aittir. Gökte ve yerde olanlara mutlak egemenlik sahibidir O. Bütün övgüler, her şeyi sudan diri kılan ve benim kalbimi de imanla ihya eden Allah'a mahsustur. Allah'im, bana dön, beni temizle, benim için güzelliği müyesser kıl, bütün sevdiğim şeyleri bana göster ve kendi katından bana hayır kapılarını aç,*

21 - El-Vesail, c. 1, s. 298.

ey duaları duyan Allah!"²²

Bu arada insanın, su ve havlu temini gibi, abdest öncesi hazırlıkları başkalarına yaptırmaması ve güneşin ısıttığı suyla abdest alması ise, mekruhtur.

Abdesti Bozan Şeyler

Ehl-i Beyt fıkhında aşağıda zikredilen şeyler abdesti bozar. Bunlardan birini yapan kimse, abdestliyse abdesti bozulur ve abdesti gerektiren bir işi yapmak istediğinde yeniden abdest almalıdır.

- 1- İdrar.
- 2- Gaita.
- 3- Gaz /yel/ çıkması.
- 4- Uyumak.
- 5- Baygınlık.
- 6- Delilik.
- 7- Sarhoşluk.
- 8- Gusül almayı gerektiren her şey.

Abdestin Şart Olduğu Durumlar

Ehl-i Beyt fıkhında aşağıda belirtilen durumlarda mutlaka abdestli olunmalıdır; abdestsiz yapılmaları doğru olmadığı gibi, caiz de değildir.

- 1- Cenaze namazı dışında, bütün farz ve müstehap namazları kılmak için.
- 2- Namazda unutulmuş secde ve teşehhüdün kaza-

22 - El-Vesail, c. 1, s. 299.

sını yerine getirmek için.

3- Hac ve umre ibadetinde, Kâbe'yi tavaf etmek için.

4- Kur'an-ı Kerim'in yazısına, Allah Teala'nın, Peygamber ve Ehl-i Beyt İmamlarının mübarek isimlerine dokunmak için.

Abdestli Olmanın Özellikle Sünnet Olduğu Durumlar

Ehl-i Beyt fıkında abdestli olmaya çok önem verilmiş ve insanın her halükarda abdestli olması ve hatta abdestli olduğu halde yeniden abdest alması tavsiye edilmiştir.

Allah Resulü /s.a.a/, sahabi Enes'e olan bir tavsiyesinde şöyle buyurmuşlardır: *"Ey Enes, çok abdest al; eğer gece gündüz her halükarda abdestli olmayı becerirsen, bunu yap; çünkü abdestli olduğun bir halde ölür isen, şehit sayılırsın."* ²³

Yine, Allah Resulü /s.a.a/ şöyle buyurmuşlardır: *"Abdest üzerine abdest almak, nur üzerine nurdur."* ²⁴

İmam Cafer Sadık /a.s/ ise şöyle buyurmuşlardır: *"Kim, abdesti bozulmadığı halde abdest yenilerse, Allah da, o istiğfar dilemeden onun tevbesini yeniler."* ²⁵

Bununla birlikte, Ehl-i Beyt fıkında bazı hallerde özellikle abdest almanın sünnet olduğu vurgulanmış-

23 - Bihar'ül Envar, c. 80, s. 305.

24 - El-Vesail, c. 1, s. 265.

25 - El-Vesail, c. 1, s. 264.

tır. Bu hallerin bazıları şöyledir:

- 1- Allah'a dua edilip, bir hacet dilendiğinde,
- 2- Mescide girmek istendiğinde,
- 3- Yazısına dokunmadan, Kur'an tilaveti için,
- 4- Uyumak istendiği zaman,
- 5- Cinsel münasebetten önce,
- 6- Namaz vakitleri girdiği zaman, hayızlı kadının abdest alıp, namaz kıldığı yerde oturarak dua ve zikirle meşgul olması.

CEBIRE ABDESTİ

"**Cebire**", kırık veya yaranın sarıldığı bandaj demektir.

Ehl-i Beyt fıkhında, abdest uzuvlarının üzerinde bandaj varsa, eğer abdest uzvunun bandajlı olarak yıkanması mümkün olmamakla birlikte, bandajın kaldırılması mümkün olur ve suyun da zararı olmazsa, bandajın kaldırılarak normal şekilde abdest alınması gerekir.

Bandajın kaldırılması mümkün olmadığında ise, suyun uzva ulaşmasının zararı yok ise abdest alırken yıkanması gereken uzuvlarda, mümkünse su bandajın altına işletilmelidir.

Suyun zararı varsa veya suyun bandajın altına işletilmesi mümkün değilse, bandajın üzerine temiz bir bez parçası konarak onun üzerinden ıslak elle meshedilir.

Abdest uzuvlarının bandajlı olmayan bölümlerinde ise, normal abdest usulü uygulanır.

O halde bandajlı olmayan diğer bölümler yüz ve kollardansa, normal şekilde yıkanır; baş ve ayaktan

ise, normal şekilde üzeri meshedilir ve bu şekilde alınan abdeste "cebire abdesti" denir.

Bandaj altında ise, alın ıslak elle meshedilir ve yüzün geri kalanı normal bir şekilde yıkanır.

Kolun bandajlı bölümü ıslak elle meshedilir, geri kalanı normal şekilde yıkanır.

Bandaj ayakta ise, ayağın açık olan bölümü ve bandajın üzeri meshedilir.

GUSÜL /BOY ABDESTİ/

Bazı hallerde insanın, taharetin /temizliğin/ şart olduğu işleri yapabilmesi için, yalnızca abdest alması yeterli değildir; ikinci taharet yöntemi olan boy abdesti /gusül/ alması gerekir.

Nitekim Yüce Allah, Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurmuştur: **"Ey iman edenler, namaz kılmaya kalktığınız zaman... Ve eğer cenabet iseniz, temizlenin /yıkının/..."** ²⁶

Yine, şöyle buyurmuştur: **"Ey iman edenler... Cünüp iken de -/mescitten/ ayaküstü geçmeniz hariç- ²⁷ gusül etmedikçe namaza yaklaşmayın..."** ²⁸

Vacip Gusüller

Ehl-i Beyt fıkhdında, aşağıda sıralayacağımız gusüller

26 - Maide/6.

27 - Tırnak içine aldığımız ayetin bu bölümüne, yolculukta olup da su bulmadığınız durum hariç, şeklinde mana verenler de olmuştur. Ancak biz, Ehl-i Beyt'ten gelen manayı dikkate aldık. Zira Ehl-i Beyt /a.s/, ayetin bu bölümünü bizim yukarıda aktardığımız şekilde mana vermiş ve cünüplü kimsenin mescide girip durmasının haram olduğuna ve ancak ayaküstü bir kapıdan girip diğer kapıdan çıkabileceğine hükmetmişlerdir. İlaveten, ayetin devamında diğerlerinin zikrettiği yolculuk hali bizzat zikredilmiştir. Dolayısıyla bu bölüme aynı anlamı vermek, bir anlamın iki defa tekrarı olur ki, buna bir gerek olmadığı ortadadır.

28 - Nisa/43.

vacip gusüller sayılır. Elbette bu gusüllerin vacip olmasının anlamı, ileride beyan edeceğimiz, taharetin şart olduğu eylemlerden birini yapmak durumunda olan kimsenin, bu hallerden birinde olursa, gusül almasının vacip olduğudur. Yoksa taharetin şart olduğu bir eylemi yapmak durumunda olmayan kimse için, bu hallerde gusül alması müstehaptır.

Hz. İmam Muhammed Bakır /a.s/ şöyle buyurmuşlardır: *"Vakit girince, hem taharet, /abdest ve gerektiği durumlarda gusül/ vacip olur; hem de namaz. Taharet olmadıkça namaz olmaz."* ²⁹

1- Cenabet Guslü:

Cünüp olanın, yani cinsel ilişkide bulunan veya uykuda olsa bile, kendisinden meni gelen kimsenin, namaz gibi taharetin şart olduğu bir ameli yapması için, gusül alması vaciptir.

2- Ölüye Dokunma Guslü:

Bedeni soğuyup da, henüz gusül verilmemiş olan ölünün bedenine dokunan kimsenin de, taharetin şart olduğu bir işi yapması için, gusül alması vaciptir.

3- Hayız, Nifas Ve İstihaze Guslü:

Kadınların, özel durumları olan, hayız³⁰ ve nifas ³¹ halinden sonra; keza, istihaze ³² halinin bazı durumlarında, ³³ taharetin şart olduğu işleri yapabilmeleri için, gusül almaları vaciptir.

29 - El-Vesail, c. 1, s. 483.

30 - Anne hali kanı.

31 - Doğumdan sonra görülen kan.

32 - Kadının anne hali ve doğum dışı gördüğü kan.

33 - Bu durumlar; fıkıh dilinde çok ve orta istihaze olarak tabir edilen, adet ve doğum dışı görülen kanın pamuğa işleyip dışına kadar sirayet ettiği veya pamuğa işlediği halde, dışına çıkmadığı hallerdir.

4- Cenaze Guslü:

Ölen kimseye, kefenlemeden önce; ilk olarak sidir karıştırılmış, sonra kâfur karıştırılmış, sonra da saf sudan olmak üzere, üç gusül verilmesi vaciptir.

Cenaze guslü ve cenazeye ilgili diğer hükümlerin detayları için, "Ehl-i Beyt Fıkında Cenaze Hükümleri" isimli kitabımıza müracaat edebilirsiniz.

Hz. İmam Cafer Sadık /a.s/ şöyle buyurmuşlardır:

"Cenabet guslü almak vaciptir. Hayızlı³⁴ kadının /kandan/ temizlendikten sonra gusül alması vaciptir. İstihazeli³⁵ kadının ise, eğer kan pamuktan geçip dışına sirayet etmişse, bir defa öğle ve ikindi namazları için, bir defa akşam ve yatsı namazı için, bir defa da sabah namazı için gusül alması vaciptir. Pamuğa işlediği halde, dışına sirayet etmemişse, günde bir defa gusül etmesi, ayrıca her namazı için, bir de abdest alması vaciptir. Nüfesa³⁶ kadının gusül alması vaciptir. Cenazeye gusül verilmesi vaciptir. Cenazeye dokunan kimsenin gusül alması vaciptir..."³⁷

İmam Rıza /a.s/ ise, cenabet, cenaze ve ölüye dokunma gusüllerinin teşri hikmetlerini şöyle açıklamışlardır:

"Cenabet guslünün teşri nedeni; nezafeti sağlamak, insanın nefsine bu vesileyle ulaşan zararlı şeyleri /mikropları/ gidermek ve bedenin tamamını temizlemek-

Metinde naklettiğimiz hadiste de yer aldığı üzere, çok istihazede kadın, namazlarını kılmak için, en az günde üç defa, orta istihazede ise, bir defa gusül alması icap eder ki, bunlarla ilgili tafsilatı ilgili ilmihal kitaplarında görebilirsiniz.

34 - Anne hali gören kadın.

35 - Anne halı dışında kan gören kadın.

36 - Doğum yapan kadın.

37 - Furu'ul Kafi, c. 3, s. 40, El-Vesail, c. 1, s. 462.

tir. Çünkü cünüplük bedeninin tamamından çıkar, dolayısıyla da bedeninin tamamının yıkanması vacip kılınmıştır.

Cenazeye de şu nedenle gusül verilmek emredilmiştir ki, ölen kimseye, necaset, afet ve zararlı şeyler /mikroplar/ egemen olur. Bu yüzden, temizlik ehli olan meleklerle mülakat edip birbirlerine dokunduklarında temiz olması ve nezafetli bir halde Yüce Allah'a yönelip şefaahat dilemesi için, yıkanılması emredilmiştir.

İlaveten, ölüm halinde kendisinin yaratıldığı zararlı şey /meni/, ondan çıkar ve cünüp olur, ölünün yıkanmasının bir nedeni de budur.

Ölüye gusül verenin veya dokunanın yıkanma sebebi ise ortadadır. Bu /yıkanma/, ölüden ona ulaşan sıvıdan /mikroptan/ dolaydır. Çünkü ölen kimsenin ruhu çıkınca onun birçok afeti kendinde kalır. Bu yüzden, hem ondan /ona dokunmaktan/ temizlenilir, hem de onun kendisi temizlenir." 38

Yine O Hazret, hayızlı kadının oruç ve namaz gibi farz ibadetlerini yerine getirmede, temizlendikten sonra gusletmesinin hikmeti hususunda: "Çünkü hayızlılık, bir çeşit necaset hükmündedir; Allah Teala'ya, ancak temiz bir durumda ibadet etmek sevildiğinden, gusledip temizlenmesi emredilmiştir" buyurmuşlardır." 39

Açıktır ki, bu hikmet, nüfesa ve istihazeli kadının gusletmesinde de aynen söz konusudur.

Bu arada bilinmelidir ki, yukarıda işaret ettiğimiz vacip gusüller ve keza daha sonra işaret edeceğimiz

38 - Bihar'ül Envar, c. 81, s. 2, 3.

39 - Bihar'ül Envar, c. 81, s. 106.

müstehap gusüller içerisinde, -yukarıda zikrettiğimiz ayetlerde görüldüğü üzere- sadece cenabet guslüne Kur'an'ı Kerim'de emredilmiştir. Diğerleri ise, Allah Resulü'nün emir ve uygulamasıyla /sünnetiyle/ meşrulaşmışlardır.

Ancak Allah Resulü'nün emir ve sünnetiyle meşrulaşan gusüllerden bazıları /yukarıda andıklarımız/, Allah Resulü ve Ehl-i Beyt İmamları tarafından zorunlu tutulup terkine müsaade edilmeyerek, vacip sünnet sayılmış; -aşağıda işaret edeceğimiz- birçoğunun ise, terkine cevaz verilerek, müstehap sünnet sayılmışlardır.

Bu yüzden de, Ehl-i Beyt'ten gelen hadislerde, sadece cenabet guslü alan kimsenin, tahareti gerektiren bir işi yapmak için, ayrıca abdest de alması gerekmediği ve cenabet guslünün abdestin de yerine geçtiği açıklanırken, ister vacip ister müstehap olsun diğer gusüllerin hiçbirinin, abdestin yerine geçmediği ve abdestten müstağni kılmadığı belirtilmiştir.

İmam Rıza /a.s./ şöyle buyurmuşlardır: *"Bilin ki, Allah size rahmet eylesin; cenabet guslü Allah Teala'nın farz kıldığı bir farizadır; ondan gayri /Allah tarafından/ farz kılınan başka bir gusül yoktur. Diğer gusüller ise, /Allah Resulünün emir ve sünnetiyle/ vacip sünnet veya müstehap sünnet olarak meşrulaşan gusüllerdir. Bunların bazıları, bazısına oranla daha çok müstehap; bazıları da, bazısına oranla daha çok vacip olan gusüllerdir."* ⁴⁰

Yine, O Hazret şöyle buyurmuşlardır: *"Cenabet*

40 - Bihar'ül Envar, c. 81, s. 13.

guslü hariç, bütün gusüllerde /taharetin şart olduğu bir işi yapmak için/ abdest de alınmalıdır. Çünkü cenabet guslü farzadır;⁴¹ dolayısıyla ikinci farzın da yerine geçer. Ama diğer gusüller, abdestin yerine geçmezler; çünkü onlar sünnetle meşrulaşmışlardır; abdest ise farzdır. Sünnetle meşrulaşan, farzın yerine geçemez. Cenabet guslü ve abdest ise, her ikisi de farzdırlar. Dolayısıyla iki farz bir araya geldiklerinde büyük farz küçük farzın da yerini alır.

Yine, cenabet dışı bir sebepten dolayı gusül ettiğinde, ilk önce abdest al, sonra gusül et. Bu gusül, seni abdestten müstağni kılmaz. Bu yüzden eğer gusül aldıktan sonra abdesti unutarak, namaz kılmışsınsa, abdest al ve namazını yeniden kıl." ⁴²

Sünnet Gusüller

Ehl-i Beyt fıkhında, müstehap sünnet sayılan gusüller çok fazladır. Bunların bazıları, zaman açısından; bazıları, mekân açısından; bazıları da, belli bir eylem açısından müstehap sünnet kılınmışlardır.

Bizim, özet nitelikli bu eserde bunların tamamına işaret etme imkânımız yoktur. Bu husustaki detaylı bilgi için, ilgili mufassal kaynaklara müracaat edilmelidir. Biz burada sadece bazı örneklerle yetineceğiz.

Zaman açısından müstehap sayılanlardan bazıları şöyledir.

1- Cuma Günü Guslü:

Vakti, cuma günü sabah ezanından öğle ezanına

41 - Allah'ın Kur'an'da emrettiği bir farzdır.

42 - Bihar'ül Envar, c. 81, s. 27.

kadardır; öğleye yakın yapılması daha iyidir.

2- Ramazan Ayında Yapılan Gusüller:

Ramazan ayının; ilk gecesinde ve üçüncü beşinci ve yedinci geceler gibi bütün tek gecelerinde, yirmi birinci geceden itibaren de, bütün gecelerinde gusül almak müstehaptır.

Özellikle de, Ehl-i Beyt'ten gelen hadislerde; Ramazan ayının birinci, on beşinci, on yedinci, on dokuzuncu, yirmi birinci, yirmi üçüncü, yirmi beşinci yirmi yedinci, yirmi dokuzuncu gecelerinde gusül almak daha çok tavsiye edilmiştir.

Ramazan gecelerinin gusül vakti, gecenin tamamıdır; gün batışına yakın yapılması daha iyidir. Ama yirmi birinci geceden ayın sonuna kadar, akşam namazıyla yatsı namazı arasında yapılması daha iyidir.

Yine, yirmi üçüncü gecede gecenin evvelinde yapılan gusle ilaveten, bir gusül de, gecenin sonunda yapmak müstehaptır.

3- Ramazan Ve Kurban Bayramı Günlerinin Guslü:

Bunların vakti, sabah ezanından gün batışına kadardır, ama bayram namazından önce yerine getirmek daha iyidir.

4- Ramazan Bayramı Gecesi Guslü:

Bunun vakti, gün batışından sabah ezanına kadardır, ama gecenin evvelinde yerine getirmek daha iyidir.

5- Zilhicce ayının sekizinci /terviye günü/ ve dokuzuncu /arafe günü/ günlerinin guslü; dokuzuncu gününde öğleye yakın yapmak daha iyidir.

6- Recep ayının birinci, on beşinci; keza, Allah Resulü'nün nübüvvet ve risalet makamıyla şereflendirildi-

ği meb'as günü olan, yirmi yedinci ve son gününün guslü.

7- Zilhicce ayının on sekizinci günü olan, Allah Re-sulünün, İmam Ali /a.s./'ı, kendinden sonraki ilahi hüccet ve İslam ümmetinin önderi olarak ilan ettiği, Gadir bayramı günü guslü.

8- Mubahele günü olan, Zilhicce ayının yirmi dör-düncü gününün guslü.

9- İmam Mehdi /a.s./'ın doğum günü olan, Şaban ayının on beşinci gününün guslü.

10- Rebi'ül Evvel ayının dokuzuncu ve on yedinci günlerinin guslü.

11- Zilkade ayının yirmi beşinci gününün guslü.

Mekân açısından müstehap sayılan gusüllerin bazı-ları şunlardır:

Mekke'nin Haremine, Mekke şehrine, Mescid'ul Harama, Kâbe evine, Medine'nin Haremine, Medine şehrine, Peygamberin Mescidine ve İmamların türbe-lerine girmeden önce gusletmek müstehaptır.

Fiil açısından müstehap sayılan gusüllerin bazıları şöyledir:

Hac veya umre ihramı bağlamak için, Kâbe'yi tavaf etmek için, Peygamber /s.a.a/ ve İmamları /a.s./ uzaktan veya yakından ziyaret etmek için, Allah Te-ala'dan hacet dilemek için, tövbe etmek için, ibadette canlılık kazanmak için, yolculuğa çıkmak, özellikle de Seyyid'üş Şüheda Hz. İmam Hüseyin /a.s./'ın ziyaretine çıkılan yolculuk için, gusletmek müstehaptır.

Guslün Alınış Şekli

Gusülde vücudun tamamı yıkanır ve Tertibi ve İrti-

masi olmak üzere iki şekilde alınır. Ayrıca gusüller arasında alınış açısından bir farklılık söz konusu değildir; yani ister cenabet guslü olsun, ister diğer gusüller, aşağıda açıkladığımız şekilde alınabilir.

Bu arada, bedeninin herhangi bir yeri, yara ve benzeri nedenle bandajlı olan kimse hakkında, Cebire Abdesti'nde söylenen hükümler aynen geçerlidir. Dolayısıyla gusül alırken de, orada söylenen hükümler uygulanmalıdır.

Tertibi Gusül

Tertibi olarak gusül alınırken, ilk başta varsa, bedendeki necislik giderilir. Sonra, Allah'ın rıza ve emri doğrultusunda gusül alma niyetiyle, /aşağıdaki fotoğraflarda gösterildiği gibi/ ilk önce başla boyun, sonra bedenin sağ yarısı, sonra da bedenin sol yarısı omuzdan başlayarak ayak uçlarına kadar tamamen yıkanır.

İmam Cafer Sadık /a.s./ tertibi guslün alınış şekli hususunda şöyle buyurmuşlardır: *"Eğer eli temizse, elini suya daldırır ve üç avuç suyla avret yerini yıkayıp temizlemekle başlar. Sonra başına üç avuç kadar su döker; sonra sağ omzuna iki defa su döker sonra da sol omzuna iki defa su döker. Böylece suyu bedeninin tamamına ulaştırdığı takdirde yeterlidir."*⁴³

İlk önce baş ve boyun birlikte yıkanır

Sonra bedenin sağ tarafı sağ ayağın altıyla birlikte yıkanır

Sonra bedenin sol tarafı sol ayağın altıyla birlikte yıkanır

İrtimasi Gusül

İrtimasi gusül alınırken de, ilk başta varsa, bedende-ki necislik giderilir. Sonra, Yüce Yaratan'ın rıza ve emri doğrultusunda gusül etmek kastıyla, /aşağıda gösterildiği şekilde/ bedeninin tamamı bir defada suya daldırılır. Bu gusülde su bedeninin tamamını kapsayacak kadar fazla olmalıdır. Dolayısıyla gusül yapma niyetiyle nehre, havuza veya denize girer ve su bedeninin tamamını kaplarsa gusül sahihtir.

İmam Cafer Sadık /a.s./ şöyle buyurmuşlardır: "*Cünüplü olup gusletmek isteyen kimse, bir defa bedenini tamamıyla suya daldırırsa, bu gusletmesi için yeterlidir.*" ⁴⁴

Bedenin tamamı gusül niyetiyle bir anda suya daldırılır

Gusül Alınırken Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Guslün sahih olması için, aşağıda zikredilen şartlara riayet edilmesi gerekir; aksi halde alınan gusül geçerli sayılmaz.

1- Ehl-i Beyt fıkhında, gusül de, abdest gibi, bir ibadet sayılır. Dolayısıyla, sırf Allah rızası ve O'nun emrine riayet etmek amacıyla alınmalı; serinlemek, zahiri temizliği sağlamak veya gösteriş gibi başka bir amaç söz konusu olmamalıdır; aksi takdirde gusül geçerli sayılmaz.

2- Gusül alınan su pak olmalıdır.

3- Gusül alınan su saf olmalıdır; yani başka bir maddeyle karışarak duru su durumundan çıkmamalı veya meyve suyu gibi başka sıvılardan olmamalıdır.

4- Gusül alınan su gasp edilmiş olmamalıdır. Gasp edilen suyla alınan gusül, su sahibi, daha sonra rıza gösterse bile, geçerli değildir.

5- Gusül alırken kullanılan, tas gibi araçların ve keza gusül alındığı yerin de gasp edilmiş olmaması gerekir; aksi takdirde alınan gusül geçerli değildir.

6- Gusül almada kullanılan tas gibi araçlar, altın veya gümüş olmamalıdır.

7- Beden pak olmalıdır. Yani beden, gusül almaya başlamadan pak olmalı ve eğer pak değilse, gusülden önce yıkanarak temizlenmelidir.

8- Namaz kılmak için gusül alınıyorsa, vakit; gusül alıp namaz kılmaya yetecek kadar olmalıdır. Vakit yeterli değilse, gusül görevi, bedeli olan teyemmüm yapmaya dönüşür.

9- İnsanın bizzat kendisi gusül almalıdır. Bu şart, buna gücü yetenler içindir; hastalık ve benzeri neden-

lerle kendisi gusül alamayan kimse, başkasından yardım alabilir.

10- Tertibi olarak gusül alınıyorsa sıra gözetilmelidir. Yani, gusül fiilleri sırasına göre yapılarak; önce baş ve boyun, sonra bedenın sağ tarafı, sonra da sol tarafı yıkanmalıdır; bu sıralamada bir değişiklik yapılırsa, gusül geçerli değildir. Ancak abdestin aksine, bu uzuvların yukarıdan aşığıya doğru yıkanması şart değildir.

11- Su kullanmanın, hastalık ve benzeri nedenlerden dolayı insan için sakıncası olmamalı; aksi takdirde görev, guslün bedeli olan teyemmüm yapmaya dönüşür.

12- Bedende, suyun bedenın kendisine ulaşmasını engelleyecek herhangi bir engel bulunmamalıdır.

13- Bedenin zahiri sayılan hiçbir yeri yıkanmamış kalmamalıdır. Dolayısıyla ayakların altının da yıkanması için, tertibi gusül alınıyorsa, bedenın sağ tarafı yıkanırken, sağ ayak, sol tarafı yıkanırken de, sol ayak; irtimesi gusül alınıyorsa da, her iki ayak da birden yerden kaldırılarak, suyun ayağın altına ulaşması sağlanmalıdır.

Buna göre, fiillerin peş peşe yapılması ve yıkamanın yukarıdan aşığıya doğru olması dışında, abdestte gerekli olan bütün şartlar, aynen gusül almada da gerekli ve şarttır.

Cenabet Guslünün Sünnetleri

Ehl-i Beyt fıkhında cenabet guslü alırken, şu aşığıda sayacağımız hususlara riayet etmek sünnet sayılmıştır.

1- Gusle başlamadan önce, ellerin ve dirseklere kadar kolların yıkanması.

2- Ağıza ve buruna üç defa su alınması.

3- Gusül alırken, bedenden elin ulaşabildiği kısımlarının, özellikle de tertibi gusülde, elle sıvazlanması.

4- Yüzük ve bilezik gibi şeylerin gusül esnasında çıkarılması.

5- Mecrada kalabilecek meninin dışarı atılması için, gusülden önce idrar yapılması.

Gusülden önce idrar yaparak, mecrayı temizleyen bir kimseden, gusülden sonra meni olabilme ihtimali olan bir ıslaklık çıkarsa, o ıslaklığın meni olduğuna hükmedilir ve guslü yenilemesi icap eder.

6- Gusül esnasında, Hz. İmam Cafer Sadık ve diğer Ehl-i Beyt İmamları'ndan /a.s/ geldiği üzere: "*Allah'im, kalbimi temizle, çabamı kabul buyur, katında olanı benim için daha hayırlı eyle, beni tevbe edenlerden ve temizlenenlerden kıl*"⁴⁵ diye dua edilmesi.

Gusül Almanın Şart Olduğu Durumlar

Cünüp olan kimse, keza hayız ve nifas kanı gören kadın, kandan temizlendikten sonra ve istihazeli olan kadın da istihazenin bazı durumlarında⁴⁶ aşağıda belirtilen amelleri yapması için gusül alması gerekir; gusül almadan bu amelleri yapması doğru olmadığı gibi, caiz de değildir.

1- Cenaze namazı dışında, bütün farz ve müstehap namazları kılmak için.

45 - El-Vesail, c. 1, s. 520.

46 - Orta ve çok istihazeli olduğu durumda.

2- Namazda unutulmuş secde ve teşehhüdün kazasını yerine getirmek için.

3- Hac ve umre ibadetinde, Kâbe'yi tavaf etmek için.

4- Ramazan ayı orucunu ve varsa, diğer farz oruçları tutmak için.

Yani, cünüp olan kimseyle, hayız ve nifas kanından temizlenen kadının bu oruçları tutabilmesi için, sabah ezanından önce gusletmeleri icap eder.

Çok ve orta istihazeli kadın da, ilgili istihaze hükümlerinde açıklandığı gibi, gündüzün alması gereken gusülleri almalıdır; aksi takdirde orucu batıl olur.

Üzerinde ölüye dokunma guslü bulunan kimse de, oruç hariç, yukarıda sayılanlarda aynı hükme tabidir; yani bu amelleri yapması için ölüye dokunma guslü almalıdır.

Cünüp Olana Haram Olan Şeyler

Cünüp olan kimseye, şu aşağıda sayılanları yapmak haramdır:

1- Kur'an'ı Kerim'in yazısına; Allah Teala'nın, Hz. Resulullah'ın /s.a.a/, Pak İmamların /a.s/ ve Hz Fatıma /a.s/'ın mübarek isimlerine dokunmak.

2- Bir tek kelimesi olsa dahi, farz secdesi olan sureleri okumak.

Farz secdesi olan sureler; Secde, Fussilet, Necm ve Alâk sureleridir.

3- Mescid'ul Haram'a ve Hz. Resulullah'ın /s.a.a/ Mescidi'ne girmek; bir kapıdan girip, diğer kapıdan çıksa bile.

4- Diğer mescitlerde durmak veya durmasa bile, bir

şeyi almak için bu mescitlere girmek.

Allah Resulü /s.a.a/ ve Ehl-i Beyt İmamları'nın /a.s/ haremeleri de, aynı hükme tabidir.

Bu arada hayız ve nüfesa durumunda olan kadında, aynı hükme tabidir; yani gusül almadan, cünüplüye haram olan şeyler onlar için de haramdır.

İlaveten, hayızlı ve nüfesa olan kadınla cinsel ilişkiye girmek, her iki taraf için de haramdır.

Üzerinde ölüye dokunma guslü bulunan kimseye ise, yukarıda sayılanlardan, sadece Kur'an'ı Kerim'in yazısına; Allah Teala'nın, Resulullah'ın /s.a.a/, Ehl-i Beyt İmamlarının /a.s/ ve Hz. Fatıma'nın /a.s/ mübarek isimlerine dokunmak haramdır; gusül almadıkça da, caiz olmaz.

Cünüp Olana Mekruh Olan Şeyler

Cünüp olan kimseye mekruh olan şeyleri şöyle sıralayabiliriz:

1- Kur'an'ın farz secdesi bulunmayan surelerinden yedi ayetten fazla okuması ve hatta cünüp olduğu sürece hiç okumaması daha iyidir.

2- Kur'an'ın, kapağı gibi, yazılı olmayan kısmına dokunması.

3- Üzerinde Kur'an taşınması.

4- Bedenine veya saçına yağ, renk veya kına sürmesi.

5- Abdest almadığı, ağzına, burnuna su almadığı veya elini yıkamadığı takdirde, bir şeyi yemesi, içmesi.

6- Abdest almadan veya su yok ise, teyemmüm etmeden uyuması.

7- Cünüplüğü ihtilamdan dolayı ise, gusül almadan cinsel ilişkiye girmesi.

Hayızlı Ve Nüfesa Kadına Mekruh Olan Şeyler

Cünüplüye mekruh olan şeylerden üç tanesi, hayızlı ve nüfesa olan kadına da mekruhtur ve onlar şunlardır.

- 1- Kına ve renk gibi şeyleri kullanması.
- 2- Kur'an'ın kapağı gibi, yazılı olmayan kısmına dokunması.
- 3- Üzerinde Kur'an taşıması.

Hayızlı kadının, namaz vakitlerinde abdest alarak, namaz kıldığı yerde oturup zikirle meşgul olması ise, müstehaptır.

Ama istihazeli kadına bu sayılanlar mekruh olmadığı gibi, onun; Allah Resulünün /s.a.a/ mescidi de dâhil olmak üzere, bütün camilere girmesi ve durması, Kur'an'ın secde ayeti bulunan sure ve ayetlerini tilavet etmesi mahzursuzdur. Keza, az istihazede abdest aldığı, orta ve çok istihazede de, abdeste ilaveten, guslünü de aldığı takdirde, Kur'an-ı Kerim'in yazılarına, Allah Teala'nın, Allah Resulünün, Ehl-i Beyt İmamları ve Hz. Fatıma-i Zehra'nın mübarek isimlerine dokunması sakıncasızdır.

TEYEMÜM

Bazı durumlarda abdest veya gusül yerine, bedeli olan teyemmüm edilir. Nitekim yüce Allah, Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurmuştur: "...Eğer hasta veya yolculukta iseniz, ya da sizden biri çukur yerden /tuvaletten / geldiye yahut da kadınlarla cinsel ilişkide bulduysanız, su bulamadığınız takdirde, doğası üzere olan yeryüzüne yönelin; ondan yüzleriniz ve ellerinizin bir kısmına meshedin /teyemmüm edin/. Allah sizi zora sokmak istemiyor. Yalnızca sizi temizlemek, size olan nimetini tamamlamak istiyor ki şükredesiniz." ¹

Teyemmümü Gerektiren Durumlar

Yukarıdaki ayette de işaret edildiği üzere, Ehl-i Beyt fihında, teyemmümü gerektiren durumları şöyle sıralayabiliriz:

- 1- Abdest veya gusül için yeterli miktarda su olmaz.
- 2- Kendi güçsüzlüğü ya da canına, namusuna veya malına yönelik tehlike yüzünden suya ulaşamaz veya-

1 - Maide/6

hut suyun gasbedilmiş olması gibi, şer'i yönden kullanılması haram olur.

3- Hastalık, aşırı soğuk vb. nedenle suyu kullanmanın zararlı olacağından korkulur.

4- Su, abdest veya gusül için kullanıldığında, kendisinin veya başka bir canı saygın olan canlının katlanması zor olacak kadar susuzluk çekeceğinden veya susuzluktan öleceğinden korkulur.

5- Su elde etmek, insanın durumunu etkileyecek miktarda para harcamasını gerektirir.

6- Su elde etmek, insanın katlanması zor olan meşakkate düşmesini veya zillet ve hakarete maruz kalmasını gerektirir.

7- Vakit, abdest veya gusül almak için yeterli olmaz. Yani vakit, abdest veya gusül alındığı takdirde, yapılmak istenen amelin kazaya kalmasına sebep olacak kadar dar olur.

8- Su, sadece beden veya elbisedeki necaseti gidermeye yetecek miktarda olur ve ayrıca abdest veya gusle de yetecek miktarda olmaz.

Teyemmüm Nasıl Alınır?

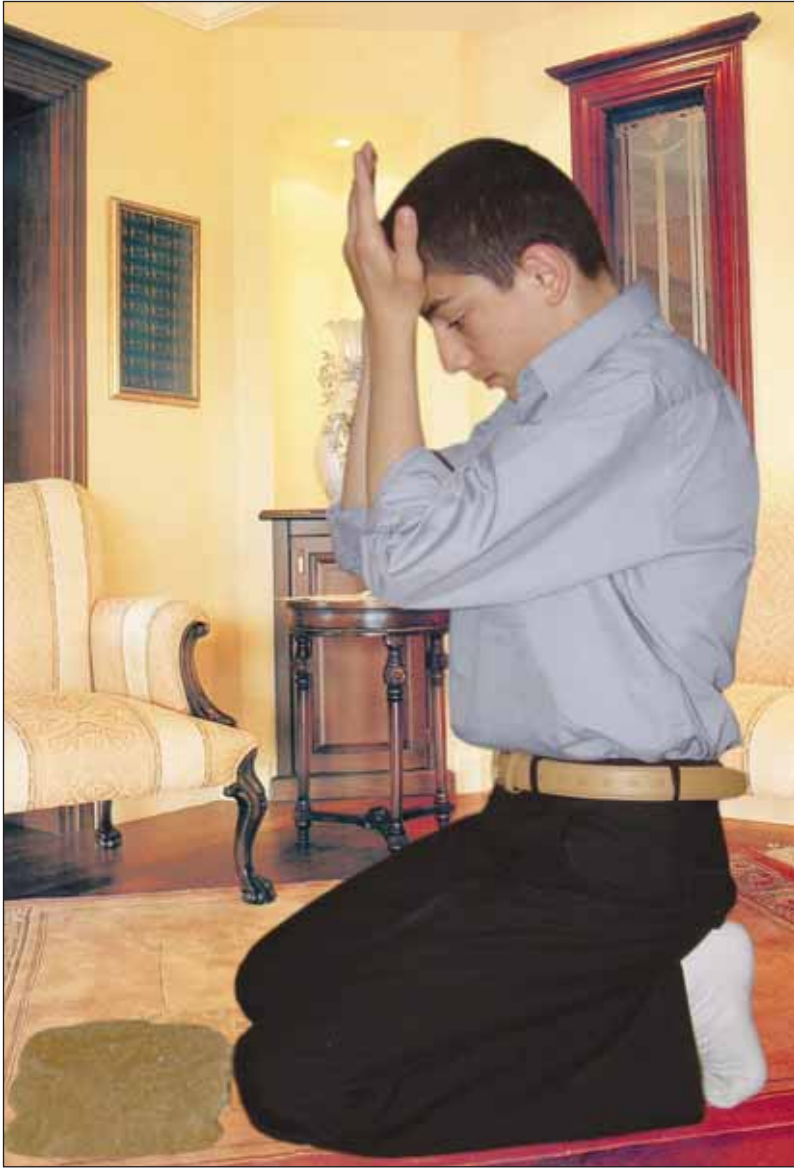
Ehl-i Beyt fıkhında teyemmüm, yukarıdaki ayette işaret edildiği gibi, şu şekilde yapılır:

1- "Âlemlerin Rabbi'ne itaat ve yaklaşmak için, /yeline göre/ abdest veya gusül yerine teyemmüm ediyorum" diye niyet edilir ve her iki elin iç kısmı, temiz toprağın veya üzerine teyemmüm edilmesi caiz olan diğer şeylerden birinin üzerine, birinci resimde gösterildiği gibi, bir kere vurulur.

Şekil: 1

2- Sonra, avuç içine yapışması muhtemel toprak parçası ve benzeri şeylerin giderilmesi amacıyla ellerin içi birbirine sürtülür; sonra da, eller yan yana birleştirilerek, iç kısımlarıyla, yukarıdan aşağıya doğru, alnın iki tarafı, kaşlar, burnun her iki tarafı ve yanaklar çeneye kadar, ikinci resimde gösterildiği gibi, meshedilir.

Şekil: 2

3- Daha sonra, her iki el bir kere daha toprağa veya üzerine teyemmüm edilmesi caiz olan şeye vurulduktan sonra, sol elin içiyle sağ elin üstü, bilekten parmak uçlarına kadar, üçüncü resimde gösterildiği gibi, meshedilir.

Şekil: 3

4- Sonra, sağ elin iiyle de sol elin st kısmı, bilekten parmak uçlarına kadar, dördüncü resimde gösterildiği gibi, meshedilir.

Şekil: 4

Bir hadiste şöyle yer almıştır: "Allah Resulü /s.a.a/, cünüp olup su bulmaması nedeniyle teyemmüm yapmak amacıyla vücudunun tamamını toprağa süren Ammar-i Yasir'e: "Allah, sadece "**temiz toprağa teyemmüm edin**", buyurmuştur" diyerek, hata yaptığını bildirdi. Sonra da, teyemmüm usulünü uygulamalı olarak göstermek amacıyla: " Her iki elini de yere vurdu; sonra onları birbirine vurarak silkeledi; sonra ellerinin iç kısmıyla alnını ve yüzünü meshetti. Sonra da, her bir elinin iç kısmını diğer elinin üstüne, yani sol elinin avucunu sağ elinin üstüne, sağ elinin avucunu da sol elinin üstüne çekiverdi." ²

İmam Rıza /a.s/ ise bu hususta şöyle buyurmuşlardır: "Teyemmüm usulü, abdest, cenabet ve diğer gusüller için aynıdır. O da şu ki; her iki elini bir defa yere vurursun; sonra onlarla yüzünü kaşlarının üstünden çeneye kadar meshedersin; sonra ellerini bir daha yere vurursun ve onlarla elinin üstünü, bilekten itibaren meshedersin; sol elle sağ elinin üstünü, sağ elle de sol elinin üstünü." ³

Keza, teyemmümün usulünü beyan eden başka bir hadiste şöyle yer almıştır: "Hz. İmam Cafer Sadık /a.s/ teyemmümün usulünü göstermek amacıyla ellerini toprağa vurdu; sonra onları silkeledi; sonra da onlarla yüzünü ve her iki elinin üst kısmını meshetti." ⁴

Elbette, teyemmüm hususunda gelen hadisler ışığında; Ehl-i Beyt ulamasınca genellikle; elin, ikinci de-

2 - Bihâr'ül Envar, c. 81, s. 159, El-Vesail, c. 2, s. 977.

3 - Bihâr'ül Envar, c. 81, s. 148.

4 - Bihâr'ül Envar, c. 81, s. 145.

fa toprak ve üzerine teyemmüm edilmesi caiz olan benzeri şeye vurulması, abdest yerine olan teyemmümde sünnet, gusül yerine olan teyemmümde ise, ihtiyaten zorunlu sayılmıştır.

Yine; ellerin, yere vurulduktan sonra, üzerine yapışan şeylerin düşmesi amacıyla silkelenmesi veya birbirine sürülmesi de, sünnet sayılmıştır.

Üzerine Teyemmüm Yapılması Caiz Olan Şeyler

Ehl-i Beyt fıkhında, yer kavramı dâhiline giren, toprağa, kuma, çakıla, keseğe ve taşa teyemmüm etmek caizdir.

Yine, pişirilmeden önce, alçı ve kireç taşı gibi şeylerin üzerine de teyemmüm edilmesi caizdir.

Ancak toprak olduğu yerde, toprağı diğerlerine tercih etmek daha iyidir.

Yerden çıksa dahi, bitki çeşitlerine; altın, gümüş, bakır ve kurşun gibi madenlere, akik taşı gibi değerli taşlara ve küle, yer kavramına girmediklerinden, teyemmüm etmek caiz değildir.

Bu arada, çukur yerlerin, yolun ve buralardan alınan toprak gibi, üzerine teyemmüm etmenin caiz olduğu şeylerin üzerine değil de, yüksek yerlerin ve yüksek yerlerden alınan toprak gibi şeylerin üzerine teyemmüm etmek sünnettir.

Teyemmümde Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

1- Teyemmüm de, Ehl-i Beyt fıkhında bir ibadettir. Dolayısıyla Allah rızası ve O'nun emrini yerine getirme maksadıyla yapılmalı, gösteriş gibi ihlâsla çelişen hallerden uzak durulmalı ve abdestin mi veya guslün mü

yerine alındığı zihinde belirlenmelidir.

2- Üzerine teyemmüm edilen şey pak olmalı.

3- Üzerine teyemmüm edilen şey gasp edilmemiş olmalı.

4- Üzerinde durularak teyemmüm edilen yer gasp edilmemiş olmalı.

5- Teyemmüm uzuvları olan yüz ve eller pak olmalı.

6- Teyemmüm uzuvlarında yüzük vs. gibi elin dokunmasını önleyen bir engel bulunmamalı.

7- Teyemmüm amelleri, sırasına göre yapılmalı.

8- Teyemmüm amelleri, ara verilmeksizin ve peş peşe yapılmalı.

9- İmkân dâhilinde, kişinin kendisi teyemmüm etmeli; buna imkânı yok ise, başkasından yardım alabilir.

Teyemmümü Bozan Şeyler

Aşağıdaki iki durum, teyemmümün batıl olmasına yol açar:

1- Abdesti bozan her şey.

2- Teyemmümü gerektiren mazeretin ortadan kalkması.

Teyemmümle İlgili Birkaç Hüküm

1- Cenabet dışında gusül alması gereken kimse, taharetin şart olduğu bir ameli yapmak için teyemmüm etmesi gerekiyorsa, biri gusül ve diğeri de, abdest yerine olmak üzere, iki teyemmüm alması gerekir; cenabet guslünde ise, gusül yerine alınan teyemmüm yeterlidir ve abdest yerine de ayrıca teyemmüm alması ge-

rekmez.

2- Teyemmüm alması gereken kimsenin, vakit girmeden namaz için teyemmüm alması doğru değildir.

3- Vakit girdikten sonra namaz için teyemmüm alan kimsenin özrü bertaraf olmaz ve sonraki namazın vakti girerse, vaktin sonlarına doğru özrünün bertaraf olacağına ümidi yoksa vaktin evvelinde yeni bir teyemmüm yapmaksızın o namazını da kılabilir.

NAMAZDA ÖRTÜNME

Namaza hazırlıktan biri de, namaz esnasında bedenin örtülmesi ve giyilen elbisedir.

Ehl-i Beyt fıkhında; ihtiyat namazı ve keza unutulmuş secde ve teşehhüdün kazası da dâhil olmak üzere, namaz halindeyken ve hatta sehiv secdesi anında bile, kimsenin görmediği bir yerde olsa dahi, erkeğin avret yerini örtmesi farzdır, göbekten dizlerine kadar örtmesi daya iyidir. Bundan da iyisi, namaz haline yakışan bir elbise giymesidir.

Kadının ise, bütün bedenini hatta saçı ve başını dahi, örtmesi icap eder; ama yüzünün abdestte yıkanan miktarını, ellerinin bileklere, ayaklarının da topuklara kadar olan bölümünü örtmesi gerekmez.

Fakat farz olan miktarı örttüğüne yakın edebilmesi için, bir miktar yüzünün etrafından, bir miktar da bilek ve topuklarından aşağısını da örtmesi icap eder.

Namaz Kılanın Elbisesinde Aranılan Şartlar

Ehl-i Beyt fıkhına göre, namaz kılanın giysisinde altı şart aranır. Bunlardan dördü, erkek ve kadınlar ara-

sında ortaktır; ikisi ise, erkeklere mahsustur. Ortak olan şartlar şunlardır:

1- Pak olmalıdır.

Bilerek necis elbiseyle kılınan namaz batıldır.

Bu şart, namaz kılanın bedeninde de aranır. Yani, namaz kılan kimsenin bedeni de pak olmalıdır.

Ama üç yerde namaz kılanın beden ve elbisesinin temiz olması gerekmez.

a) Bedenindeki yara, cerahat ve çibandan çıkan kanla bedeni ve elbisesi necis olan kimsenin, onları yıkaması veya bedeninin necisini yıkayıp elbisesini değiştirmesi, meşakkatli veya zararlı olursa, bedenindeki yara iyileşinceye kadar, o kanla namaz kılması sakıncasıdır.

b) Aynı necis olan köpek ve domuz, murdar olan hayvan, hayız nifas, istihaze ve aynı necis olmadığı halde, eti haram olan hayvanların kanı hariç; eğer insanın bedeninde veya elbisesinde, insan veya eti helal hayvanın kanı gibi, diğer bir kan olursa, o kanın hacmi, bir dirhemden az (parmak ucu kadar) olduğu sürece, onu yıkamadan namaz kılabilir.

c) Aşırı soğuk ve hastalık gibi, bir zaruretten dolayı necis elbise veya bedenle namaz kılmak zorunda kalan kimsenin öylece kıldığı namaz sahihtir.

Ehl-i Beyt fıkhında iki halde de, namaz kılanın yalnızca elbisesinin necis olması namazına bir hanel getirmez.

a) Eğer namaz kılan kimsenin, tekke ve çorap gibi, tek başına avret yerini örtemeyen küçük bir elbisesi, necisin değmesi sonucu necis olursa, onu çıkarmak

veya yıkamak zorunda değildir ve onunla namaz kılmasının bir sakıncası yoktur.

Keza, necis olan yüzük ve saat gibi, ziynet eşyası ve benzeri şeyler de, aynı hükmü taşır.

b) Birden fazla elbisesi olmayan veya olduğu halde onların hepsini giymek zorunda olan çocuk bakıcısı kadının, o elbiseyi günde bir defa yıkadığı takdirde, sonra o elbise çocuğun yalnızca idrarıyla necis olursa, diğer güne kadar onunla namaz kılabilir.

2- Gasp edilmemiş olmalıdır.

Bilerek, gasbedilmiş bir elbisede /bir düğmesi gasbedilmiş olsa dahi/ kılınan namaz batıldır.

Elbisenin tamamının veya ipliği ve düğmeleri gibi bir miktarının veyahut ayrısına kiraya verdiği elbise gibi, menfaatinin gasbedilmiş olması arasında bir fark yoktur.

Hatta ayrısının yanında ödünç olan elbise gibi, başkasının üzerinde hakkı olan, kendi elbisesinde dahi, onun izni olmaksızın namaz kılsa namazı batıldır.

Zekâtı veya humusu verilmemiş paranın aynıyla alınan elbise de, gasbedilmiş elbise hükmündedir.

3- Namaz kılınırken giyilen elbise, murdar olmuş /yani, yenilen ama şer'i ölçülere göre kesilmeyen/ hayvanın, derisi ve kemiği gibi, kan dolaşan, parçalarından olmamalıdır.

Ama murdar olmuş eti helal bir hayvanın yün ve kıl gibi canı olmayan kısımlarından bir şey namaz kılının üzerinde olur veya onlardan hazırlanmış elbiseyle namaz kılsa namazı sahihtir.

Zira Hz. İmam Cafer Sadık /a.s/ buyurmuştur ki:

*"Murdar olan eti helal hayvanın yününden olan bir elbiseyle namaz kılmanın sakıncası yoktur; çünkü yünün canı yoktur."*⁵

4- Sincap ve as kürkü hariç; şer'i ölçülere göre kesilmiş olsa bile, eti yenmeyen hayvanın, deri ve hatta kan dolaşmayan yün gibi, parçalarından olmamalıdır.

Hatta namaz kılanın üzerinde eti haram hayvanın bir kılı bile olsa namazı batıl olur.

Keza, kedi gibi eti haram olan bir hayvanın salyası, sümüğü veya başka bir rutubeti insanın üzerinde olur ve insan, o rutubet kuruyarak yok olup gitmeden namaz kılsa, namazı batıldır.

Fakat inci, mum ve bal, eti haram hayvana ait olmasına rağmen bu hükme tabi değildir; keza, insana ait saç, ter ve tükürük gibi rutubeti bu hükme tabi değildir.

Namaz kılan erkeğin elbisesine özgü olan şartlar ise şunlardır.

1- Altın dokumalı olmamalı.

Altın dokumalı elbise giymek, erkekler için haram ve onunla kıldığı namaz da batıldır. Ama kadın için, ister namaz halinde olsun, ister namaz dışında, bir sakıncası yoktur.

Ayrıca erkeğin, altın zincir, yüzük, saat ve gözlük gibi, altın ziynetlerini kullanması da haram; onunla kıldığı namaz da batıldır.

Ama kadının, ister namaz halinde ve ister namaz dışında altın ziynet kullanmasının, bir mahzuru yoktur.

5 - El-Vesail, c. 3, s. 333.

Evet, erkeğin ziynet kastı olmaksızın altınla dış yaptırması veya cebinde altın bulundurması sakıncasızdır.

2- Halis ipek olmamalı.

Erkeğin, ister namaz halinde ve ister namaz dışında olsun, halis ipekten yapılan elbiseyi giymesi haram ve onunla kıldığı namaz da batıldır.

Hatta ihtiyat gereği olarak, halis ipekten yapılmış tekke ve kemer gibi, tek başına avret yerini örtemeyecek kadar küçük olan şeyleri de giymekten sakınmalıdır.

Ama hastalık ve aşırı soğuk gibi zorunluluk ve harp halinde erkeğin, halis ipekten olan elbiseyi giymesi sakıncasızdır.

Kadının ise, ister halis, ister katışık olsun, namaz da dâhil olmak üzere, her halükarda ipek elbise giymesi sakıncasızdır.

Namaz Kılanın Elbisesinde Müstehap Olan Şeyler

Namaz kılan erkeğin, çene altı sarık takması, cübbe giymesi, ister erkek ve ister kadın olsun, namaz esnasında beyaz elbise ve en temiz elbiseyi giymeleri, güzel koku sürmeleri, akik yüzük takmaları ve kadının gerdanlık gibi ziynet eşyalarını takması müstehaptır.

Namaz Kılanın Elbisesinde Mekruh Olan Şeyler

İster erkek, ister kadın olsun, namaz kılanın elbisesinin; siyah, kirli ve dar olması, içki içenin, necasetten kaçınmayanın elbisesini veya üzerinde canlı bir şeyin fotoğrafı olan elbiseyi giymesi, elbisesinin düğmelerinin açık olması ve üzerinde canlı bir şeyin fotoğrafı olan yüzük takması ise mekruhtur.

NAMAZ KILINAN YER

Ehl-i Beyt fıkhına göre, namaz kılınan yerde aranan şartları şöyle sıralayabiliriz:

1- Namaz kılınan yer, mubah "tasarrufu helal" olmalıdır.

Hapsedilme gibi, mecbur olma durumu hariç; bile- rek gesbedilen bir yerde, /yerin üzerine serilen veya konan bir şeyin üzerinde kılınsa dahi/ kılınan namaz batıldır.

Kıralanmış bir ev gibi, menfaati başkasına ait olan bir mülkte de, menfaate sahip olan kimsenin izni olmadan kılınan namaz batıldır.

O hâlde kiracı izin vermezse, mülk sahibinin, başkasına kiraya verdiği bir yerde namaz kılma hakkı yoktur ve kıldığı namaz batıldır.

Humus veya zekâtı verilmeyen bir malın aynıyla alınan yerde de, her türlü tasarruf haram, namaz kılmak da batıldır.

Keza, bir mülkte başkasıyla hisseli olarak ortak olan kimse, ortağının izni olmadan o mülkte tasarrufta bulunamaz ve namaz kılamaz.

2- Uçakta olmak gibi, mecburi haller hariç; namaz kılınan yer sabit olup hareket etmemelidir.

Eğer vakit darlığı gibi, bir sebepten dolayı uçak ve gemi gibi, hareket eden bir şeyde namaz kılma zorunda kalırsa, mümkün olduğu kadarıyla bedeninin hareket halinde bir şey okumamalı ve onların kible tarafından başka bir tarafa döndüklerinde, kible yönüne dönmelidir.

3- Mecbur olma durumu hariç; namaz kılınan yer, kıyam, rükû ve secde gibi, namaz fiillerinin yapılmasına elverişli olmalıdır.

Dolayısıyla düzgün ayakta durulamayacak kadar çatısı alçak olan veya düzgün rükû ve secde edilemeyecek kadar küçük bir sahaya sahip olan bir yerde, zorunluluk olmadığı takdirde namaz kılınmamalıdır.

4- Namaz kılınan yerin secde ederken alnın geldiği bölümü, dizlerin geldiği bölümünden dört parmak kadar fazla aşağıda veya yukarıda olmamalıdır.

5- Namaz kılınan yerin secde ederken alnın geldiği bölüm, mutlaka pak olmalı; geri kalan bölümü ise, necis olsa dahi, elbise ve bedene sirayet edecek kadar ıslak olmamalıdır.

6- Secdede alnın geldiği bölüm; toprak, taş, çakıl ve yenmeyen ve giyimde kullanılmayan bitki gibi, üzerine secde sahih olan şeylerden olmalıdır.

Namaz Kılınması Müstehap Olan Yerler

İslam dininde, namazın mescitte kılınmasına dair, özellikle de mescidin komşusu için, çok tavsiyede bulunulmuştur. Hatta Allah Resulünden /s.a.a/ gelen bir hadisi şerifte: "*Caminin komşusunun ancak camide*

kıldığı namaz kabuldür" denilmiştir.⁶

Allah Resulü /s.a.a/ ve Ehl-i Beyt /a.s/'dan gelen hadisler ışığında; mescitlerin en faziletlisi, Mescid'ul Haram'dır. Onda kılınan bir namaz, bir milyon namaza bedeldir.

Ondan sonra Hz. Resulullah /s.a.a/'ın mescididir. Onda kılınan bir namaz on bin namaza bedeldir.

Ondan sonra Kufe ve Beyt-ul Mukaddes mescitleridir. Onlarda kılınan bir namaz bin namaza bedeldir.

Onlardan sonra her şehrin merkez mescididir. Onda kılınan bir namaz yüz namaza bedeldir.

Ondan sonra mahalle mescididir. Onda kılınan bir namaz yirmi beş namaza bedeldir.

Ondan sonra pazar mescididir. Onda kılınan bir namaz on iki namaza bedeldir.

Kadınların ise, evlerinde ve hatta evlerinin arka odasında namaz kılmaları daha faziletlidir.

Ehl-i Beyt İmamları'nın /a.s/ haremelerinde de namaz kılmak müstehaptır; hatta mescitten daha faziletlidir.

Emir'ül Müminin Ali /a.s/'ın haremünde kılınan bir namaz, iki yüz bin namaza bedeldir.

Namaz Kılınması Mekruh Olan Yerler

Ehl-i Beyt fıkhına göre, hamamda, tuzlada, insan, canlı varlıklara ait resim, heykel, açık kapı, ateş ve lamba karşısında, mutfakta, ağıl gibi, eti yenen hayvanların saklandığı yerlerde, çöp dökülen yerde, için-

6 - Bihar'ül Envar, c. 83, s. 354, El-Vesail, c. 3, s. 478.

de cünüp bulunan veya namaz kılanın yüzüne karşı olmasa bile, resim bulunan odada, mezarlıkta, gelip gidenlere zahmet vermese bile yolda, caddede ve sokakta namaz kılmak mekruhtur. Ama eğer başkalarına zahmet verirse haramdır.

NAMAZ VAKİTLERİ

Allah Teala şöyle buyurmuştur:

"Gündüzün iki ucunda ve gecenin yakın saatlerinde namaz kıl. Çünkü iyilikler kötülükleri giderir. Bu, öğüt almak isteyenlere bir hatırlatmadır." ⁷

Yine, şöyle buyurmuştur:

"Güneşin batıya meyletmesinden gecenin karanlığına kadar namaz kıl. Ve fecrin okunuşunu da /sabah namazını/ ki, fecrin okunuşu meşhûr olmaktadır" /Gece ve gündüz melekleri tarafından birlikte müşahede edilmektedir/" ⁸

Allah Teala bu ayeti kerimelerde namazların belli vakitlerde kılınmasını emretmiş, Allah Resulünün /s.a.a/ uygulaması da bu doğrultuda olmuştur.

Bu esas gereğince, en azından namazların bir kısmının belli bir vakti vardır ki, bu vakit dâhilinde kılınmaları gerekir; bu vakit dâhilinde kılınmazlarsa, kazaya kalmış sayılırlar.

Bu namazların başında günlük namazlar olarak adlandırılan beş vakit namaz gelir. Günlük namazların

7 - Hüd/114.

8 - İsrâ/78.

vakitleri aşağıdaki gibidir:

Bu arada mukaddes İslam şeriatında tertiple ilk önce öğle namazı, sonra ikindi namazı, sonra akşam namazı, sonra yatsı namazı ve en son olarak da sabah namazı farz kılındığından, sözümüze, öğle namazının vaktiyle başlayıp, diğerlerinin vakitlerini de, farz tertibine göre sürdüreceğiz:

Öğle Namazının Vakti

Sabahleyin güneş doğmasıyla yer üzerindeki cisimlerde batı semtine doğru bir gölge oluşur; bu gölgenin doğuya doğru kaymasıyla öğle vakti başlar ve bu vakte "zeval" vakti denir.

O halde düz bir yere dikilen bir çubuğun batıya doğru olan gölgesinin, doğuya doğru dönerek uzamaya başladığı veya bazı yörelerde güneşin yükselmesiyle yok olan gölgesinin, tekrar görünmeye başladığı andan itibaren öğle vaktinin girmiş olduğu anlaşılır.

Bu vakitten, güneşin batışına, yalnızca ikindi namazını kılabilcek bir zaman dilimi kalıncaya kadar, öğle namazının vakti sürer.

Bu süre zarfında öğle namazı kılınmazsa, kazaya kalmış sayılır ve ileriki zamanlarda kaza olarak kılınmalıdır.

İkinci Namazının Vakti

Öğlenin ilk vaktinden öğle namazını kılabilcek kadar bir sürenin geçmesinden başlar; güneşin batmasıyla da sona erer.

İkinci namazı bu süre zarfında kılınmazsa, kazaya kalmış sayılır ve ileriki zamanda kaza olarak kılınmalıdır.

Bu açıklamamızdan ortaya çıkmıştır ki, Ehl-i Beyt fikhına göre, öğle ve ikinci namazlarından her birinin özel ve ortak olmak üzere iki vakti vardır.

Öğle namazının özel vakti, öğlenin evvelinden, her bir insanın sefer ve hazarda kendi haline göre normal olarak gereken tahareti /abdest veya guslü/ temin edip, öğle namazını kılacak kadar bir sürenin geçmesine kadardır.

İkinci namazının hususi vakti de, güneşin batmasına aynı şartlarla yalnızca ikinci namazı kılınacak kadar bir zaman diliminin kaldığı vakittir.

Dolayısıyla eğer bir kimse, bu vakte kadar öğle namazını kılmamışsa, artık öğle namazı kazaya kalmıştır ve bu vakitte ikinci namazını kılmalı, öğle namazını da, sonradan kaza etmelidir.

Hız. İmam Cafer Sadık /a.s/ şöyle buyurmuşlardır: *"Güneşin zeval vakti /batıya doğru meyiletme anı/ olunca, öğle namazının vakti girer ve bir namaz kılmanın, dört rekâtlık bir namaz kılabileceği bir süre geçinceye kadar devam eder.*

Bu kadar bir süre geçince, hem öğle, hem de ikinci namazlarının vakti girmiş olur ve güneşin batmasına bir namaz kılmanın dört rekâtlık bir namaz kılabilceği bir süre kalıncaya kadar devam eder.

*Bu kadar bir süre kalınca, öğle namazının vakti sona erir ve güneş batıncaya kadar yalnızca ikinci namazının vakti kalır."*⁹

Elbette öğle ve ikinci namazlarının hususi vakitlerinin anlamı, onlardan her birinin doğru bir şekilde ye-

9 - El-Vesail, c. 3, s. 92.

rine getirilmediği sürece, vakit ortağının o vakitte yerine getirilmesinin doğru olmadığıdır.

Dolayısıyla o vakitte kaza namazı gibi, onunla vakit ortağı olmayan başka bir namazın kılınmasının bir sakıncası yoktur.

Keza, eğer vakit sahibinin kendisi, bir şekilde mükelleftin boynundan kalkmışsa, vakit ortağı, onun hususi vaktinde de kılınabilir.

Mesela; sehven öğle namazından önce kılınan ikindi namazı geçerli sayıldığından, bu durumda olan bir şahıs, güneşin batmasına yalnızca dört rekâtlık bir namazın kılınabileceği kadar bir süre kaldığı vakitte öğle namazını kılabilir.

Yine, öğle olduğu zannıyla öğle namazına vakitten önce başlayıp namaz esnasında vaktin yeni girdiğini anlayan bir kimsenin kıldığı bu namazı geçerli sayıldığından, bu namazını bitirdikten hemen sonra beklemeden ikindi namazını kılabilir ve öğlenin ilk vaktinden, illa da dört rekâtlık bir namaz kılınabilecek kadar bir sürenin geçmesini beklemesi gerekmez.

Bu arada ortak vakitte bile olsa, öğle namazı, ikindi namazından önce kılınmalıdır; bilerek ikindi namazını, öğle namazından önce kılmak, o namazın batıl olmasına yol açar.

Ama eğer öğle namazını kıldığını sanarak ikindi namazına niyet eder ve namaz arasında öğle namazını kılmadığını anlar veyahut öğleyi kılıp kılmadığı hususunda şüpheye düşerse, vakit, ikindinin özel vakti değilse, niyetini öğle namazına çevirerek, o namazı, öğle namazı olarak tamamlar; daha sonra da ikindi namazını kılar.

Akşam Namazının Vakti

Güneş battıktan sonra, doğu ufukta beliren kızılığın, insanın başı üzerinden batıya doğru meyiletmesinden başlar; şer'i gece yarısına, yatsı namazının kılınabileceği kadar bir süre kalıncaya kadar da devam eder.

Akşam namazı bu süre zarfında kılınmadığı takdirde, anılan vakitte yatsı namazı kılınmalıdır ve yatsı namazı kılındıktan sonra, şafak vaktine kadar akşam namazı, kaza ve eda niyeti yapılmaksızın, boynundaki görev niyetiyle kılınmalıdır.

Eğer o zamana kadar da kılınmazsa, artık akşam namazı kesin olarak kazaya kalmış sayılır ve ileriki zamanda kaza olarak kılınmalıdır.

Yatsı Namazının Vakti

Yatsı namazının vakti, akşamın ilk vaktinden, akşam namazını kılabilen miktarda bir sürenin geçmesinden başlar; şer'i gece yarısına kadar devam eder.

Bu süre zarfında kılınmadığı takdirde, şafak vaktine kadar kaza ve eda niyeti yapılmaksızın, boynundaki görev niyetiyle kılınmalıdır; aksi takdirde, artık kesin olarak kazaya kalmış sayılır ve ileriki zamanda kaza olarak kılınmalıdır.

Hız. İmam Sadık /a.s/ şöyle buyurmuştur:

"Güneş battı mı akşam namazının vakti girer ve bir insanın üç rekâtlık bir namaz kıla bileceği kadar bir süre geçinceye kadar devam eder.

Bu kadar bir süre geçince akşam ve yatsı namazının "ortak" vakti girer ve bir insanın dört rekâtlık bir namazı kılabilen kadar bir süre gece yarısına kalıncaya kadar devam eder.

*Bu kadar bir süre gece yarısına kalınca, akşam namazının vakti sona erer ve gece yarısına kadar yalnızca yatsı namazının vakti kalır."*¹⁰

Hız. İmam Muhammed Bakır /a.s./ da şöyle buyurmuştur: *"Doğu tarafındaki kızartı gidince, güneş yerin doğu tarafından da batı tarafından da batmış olur."*¹¹

Yine, Hız. İmam Cafer Sadık /a.s./ şöyle buyurmuştur: *"Güneş batınca, orucu iftar etmek caiz olur ve namaz farz olur. Akşam namazını kıldın mı da, yatsı namazının vakti girer ve gece yarısına kadar devam eder."*¹²

Yine, Hız. İmam Cafer Sadık /a.s./ şöyle buyurmuştur: *"Güneş battı mı her iki namazın da /akşam ve yatsı namazlarının/ vakti girer; ancak bu /akşam/ ondan /yatsıdan/ öncedir. Yine, güneş batıya meyletti mi her iki namazın da /öğle ve ikindi namazlarının/ vakti girer; ancak bu /öğle/ ondan /ikindiden/ öncedir."*¹³

Yine, Hız. İmam Cafer Sadık /a.s./, Allah Teala'nın **"Güneşin batıya meyletmesinden gecenin karanlığına kadar namaz kıl..."**¹⁴ ayetini tefsir ederken, şöyle buyurmuşlardır. *"Allah Teala güneşin batıya meyletmesinden /öğle vaktinden/ gece yarısına kadar dört namaz farz kılmıştır. Bunlardan ikisinin vakti, öğlenin ilkinden başlar, güneş batana kadar devam eder. Ancak bu /öğle namazı/, ondan /ikindi namazından/ öncedir. İkisinin vakti de, güneşin batmasından başlar, gece yarısına kadar devam eder. Ancak bunu /akşam*

10 - El-Vesail, c. 3, s. 134.

11 - Furu'ul Kafi, c. 3, s. 278, El-Vesail, c. 3, s. 128.

12 - El-Vesail, c. 3, s. 130.

13 - El-Vesail, c. 3, s. 132, Furu'ul Kafi, c. 3, s. 276, 281.

14 - İsrâ/78.

namazı/, ondan /yatsı namazından/ öncedir." 15

Naklettiğimiz bu gibi hadislerden anlaşılmıştır ki, akşam ve yatsı namazının da, öğle ve ikindi namazları gibi, özel ve ortak vakitleri vardır.

Akşam namazının özel vakti, akşamın evvelinden /güneşin batımında meydana gelen doğu tarafındaki kızartının baş üzerinden batıya doğru meyletmesinden/ üç rekâtlık bir namaz kılınabilecek kadar bir süre geçinceye kadardır.

Yatsının özel vakti ise, bir insanın kendi haline göre normal olarak yatsı namazını kılınabilecek kadar bir sürenin, şer'i gece yarısına kaldığı zamandır.

Bu iki vakit arasında kalan vakit ise, akşam ve yatsının ortak vakitleridir. Ama öğle ve ikindi namazında olduğu gibi, akşam namazını da bilerek yatsı namazından önce kılmak olmaz.

Sabah Namazının Vakti

Sabah namazının vakti, ikinci ve doğru fecir denilen, şafağın atmasından, güneşin doğmasına kadardır.

Sabah namazı bu süre zarfında kılınmazsa, kazaya kalmış sayılır ve ileriki zamanda kaza olarak kılınmalıdır.

İkinci ve doğru fecir denen şafak vakti, sabaha doğru ufkun doğu tarafında direk olarak yükselmeğe başlayan aydınlığın, yayılmaya başlama anıdır.

Hız. İmam Muhammed Bakır /a.s/ şöyle buyurmuştur: "*Sabah namazının vakti, fecrin doğmasından başlayıp güneş doğmasına kadar devam eder.*"¹⁶

15 - Bihar'ül Envar, c. 83, s. 68.

16 - El-Vesail, c. 3, s. 152.

Günlük Namazlarının Fazilet Vakitleri

Allah Resulü /s.a.a/ ve Ehl-i Beyt İmamları'nın /a.s/ uygulama ve buyruklarından, günlük namazlarının, yukarıda beyan ettiğimiz özel ve ortak vakitlerine ilaveten; bir de, fazilet vakitlerinin olduğu anlaşılmaktadır.

Bu namazlardan her birinin kendi fazilet vaktinde eda edilmesi, onun daha fazla bir sevap ve daha üstün bir fazilet içermesine sebep olmaktadır.

Ehl-i Beyt fıkhına göre, öğle namazının fazilet vakti, öğle vaktinin başlangıcından, insanın gölgesinin, kendi boyu miktarıca uzamasına kadardır.

İkinci namazının fazilet vakti ise, meşhur görüşe göre, insanın gölgesinin, dört ayak boyu kadar uzamasından başlayıp, kendi boyunun iki katı miktarıca uzamasına kadar devam eder.

Akşam namazının fazilet vakti, akşam vaktinin başlangıcından, güneşin batmasından sonra batı tarafındaki ufukta görülen kızartının kaybolmasına kadardır.

Yatsı namazının fazilet vakti ise, batı tarafındaki ufukta görülen bu kızartının kaybolmasından, gecenin üçte biri gidinceye kadardır.

Sabah namazının fazilet vakti ise, ikinci fecrin doğmasıyla başlayıp, doğu tarafında bir kızartının belirmesine kadar devam eder.

Hız. İmam Cafer Sadık /a.s/ şöyle buyurmuşlardır: *"Her namazın iki vakti vardır; faziletli olanı vaktin evvelidir."* ¹⁷

17 - Furu'l Kafi, c. 3, s. 274.

Hız. İmam Rıza /a.s./ ise şöyle buyurmuşlardır: *Bil ki, evveli ve sonu olmak üzere, her namazın iki vakti vardır; vaktin evveli Allah'ın rıdvanı, sonu ise, affıdır.*" ¹⁸

Yine, Zürare diyor; Hız. İmam Muhammed Bakır /a.s./a "Allah, size destek olsun; faziletli olan, namaz vakitlerinin evveli, ortası veya sonu mudur?" dedim. İmam /a.s./ şöyle buyurdular: *"Vaktin evveli daha faziletlidir. Çünkü Allah Resulü buyurmuşlardır ki, Allah, hayır amelden çabuk yapılanı sever."* ¹⁹

Her ne kadar günlük namazları fazilet vakitlerinde kılmak, onların daha fazla bir sevap içermelerine sebep oluyorsa da, onların, yukarıda beyan edilen, ortak vakitlerinde, tertip üzere birlikte veya ayrı ayrı kılınmalarının da bir mahzuru yoktur ve bizzat Allah Resulü tarafından uygulanmıştır.

Bu, Kur'an-ı Kerim'in yukarıda naklettiğimiz ayetlerinden de anlaşıldığı gibi, Allah Resulünün ümmetine armağan ettiği bir kolaylık, bir ruhsattır da.

Özellikle de, her hangi bir nedenden dolayı bir mazeret söz konusu ise, bu kolaylığın ve ruhsatın tercih edilmesi daha faziletlidir.

Toplumda sosyal adaletin olmayışı ve İslami ilkele-
rin tam anlamına uygulanamaz olması da, bu mazeret-
lerden biridir.

Bu mazeret, önemli bir mazerettir ve hatta bayram namazlarının muayyen farzlıktan müstehaplık ve Cuma namazının muayyen farzlıktan, muhayyer farzlık hükmünü almalarına sebep olmuştur.

18 - Bihar'ül Envar, c. 82, s. 349.

19 - Furu'ül Kafi, c. 3, s. 274.

İnşallah, Allah'ın vaat ettiği, İmam Mehdi /a.s./'ın dönemi gelir de, İslami ilkelerin tamamı, baştanbaşa bütün toplumlarda uygulanır ve İslami adaletin yaygınlaşmasıyla toplumların bütün sorunları çözülür; böylece de, faziletlere engel olan bütün gerekçeler ortadan kalkar.

İşte o zaman, insanlar ibadetlerin faziletlerinin tamamını elde etmeğe çalışacak ve her kes en faziletli ibadeti yerine getirmek için çaba harcayacaktır.

İmam Cafer Sadık /a.s./ şöyle buyurmuşlardır: "*Allah Resulü /s.a.a/, öğle olunca, hiçbir mazeret olmadan öğle ve ikinci namazını cemaatle birlikte kılmıştır. Yine, akşam olur olmaz, hiçbir mazeret söz konusu olmadan, akşam ve yatsı namazını birlikte cemaatle kılmıştır. Bunu, sırf ümmeti için namazların vakti geniş olsun diye yapmıştır.*"²⁰

Namaz Vaktiyle İlgili Bazı Hükümleri

Ehl-i Beyt fıkhdında mükellef, namaza başlayabilmek için, vaktin girdiğine dair olan kendi yakinine ve iki adil kişinin sözlerine itimat edebileceği gibi; güçlü görüşe göre, vakti bilebilen adil bir kişinin ezan okumasına da, itimat edilebilir.

Havanın bulutlu olması gibi, genel bir özrün olduğu ortamlarda ise, vaktin girdiğine dair olan zanna da iktifa edebilir.

Ama mahpus veya kör olma gibi, özel bir özrü olan şahısın, bu hususta zanna iktifa etmemesi ihtiyat gereğidir

20 - Furu'ul Kafi, c. 3, s. 286, Bihar'ül Envar, c. 82, s. 334, El-Vesail, c. 3, s. 101.

Eğer namazın vakti, kunut gibi, namazın müstehaplarından bazısının yerine getirildiği takdirde, namazın bir miktarının, vaktin dışına kalabileceği kadar daralmışsa, o müstehaplar terk edilmelidir.

Namaz vaktinin bitimine, ancak bir rekât namaz kılınabilecek kadar bir süre kalıncaya kadar namazını kılmamış olan bir kimse, o namazını eda niyetiyle kılmalıdır; ama bilerek namazı bu kadar geciktirmek caiz değildir.

İnsanın namazı vaktin evvelinde kılması müstehaptır. İslam dininde buna çok tavsiye edilmiştir. Bekleyip cemaatle kılmak gibi, bir sebepten namazı geciktirmek, daha iyi olmazsa, ne kadar vaktin evveline yakın kılınırsa, o kadar daha faziletlidir.

KIBLE

Mekke şehrinde bulunan Mescid'ul Haram'a yer alan "Kâbe" kibleidir. Müslümanlar, namaz kılarken ona doğru yönelmelidirler.

Bu yüzden, Mescid'ul Haram'a namaz kılanlar, "Kâbe'ye" doğru durmak ve Mescid'ul Haram dışında namaz kılanlar da Mescid'ul Haram'a doğru durmak suretiyle "Kâbe"ye yönelirler.

Uzak yörelerde bulunanların ise, namaz kılarken; "kibleye doğru yönelmiştir" denilecek şekilde durmalarını yeterlidir.

Allah Teala şöyle buyuruyor: "Göğe yönelişini görüyoruz. Seni, razı olacağın bir kibleye çevireceğiz. Bundan sonra yönünü Mescid'ul Haram'a /Kâbe'ye/ çevir; nerede olsanız, yüzünüzü onun tarafına çevirin..." 21

Yine, Hak Teala şöyle buyurmuştur: "İnsanlar için /insanların ibadeti için/ konulan ilk ev, âlemlere mübarek kılınan ve hidayet vesilesi olan Mekke'deki /Kâbe/'dir. Orada açık nişaneler ve Makam-ı İbrahim var-

dır. Kim oraya girse, güven bulur..." ²²

Hız. İmam Ali /a.s/ Kâbe hakkında şöyle buyurmuştur: "Görmez misiniz ki Allah, Âdem'den Son Peygamber'e dek bütün gelip geçenleri, bu âlemde, ne kimseye zararı dokunan, ne de faydası olan, görmeyen, duymayan taşlarla denedi; o taş yığınının, hürmeti vacip evi kıldı; halkı orada topladı. O beyti de yeryüzünün taşlık, toprağı az; bitki bitmez, susuz, dar bir vadisine koydu; sarp dağlar arasında, uçup savrulan kumlar içinde birbirinden uzak köylerin, suyu az kaynakların bulunduğu bölgede kordu; orada ne deve yayılır, ne başka bir hayvan barınır, havası da buna uygun değildir.

Sonra Âdem'e ve evladına, oraya yönelmelerini buyurdu; seferlerinin konağı, yüklerinin durağı kıldı orayı. Gönüller oraya meyleder, gönül ehli olanlar orada birbirlerini bulurlar, faydalanırlar; çöllerden, ovalardan kalkarak, yurtlarından ayrılıp engin çöller, derin denizler aşarak, yücelerden inerek, geniş yolları bırakarak, yurtlarından ayrılıp, adaları bırakıp oraya gelirler. Omuzlarını oynatarak horluğa, dileyerek düşerler, koşarlar, yelerler, tozlara bulanmış yüzlerle Tanrı rızasını elde etmek isterler. Elbiselerinden soyunurlar, ihramlara bürünürler; güzelim saçlarını kestirirler; bütün bunlar büyük bir sınanmadır; çetin bir denenmedir; apaçık bir imtihandır; manası yerinde bir temizliğe burhandır. Allah o evi, rahmetine sebep, cennete ulaşmaya bir vesile kılmıştır..." ²³

22 - Al-i İmran/96,97.

23 - Nehc'ül Belağa, 192. hutbe.

Hiz. İmam Cafer Sadık /a.s./ ise şöyle buyurmuşlardır:

"Allah Teala'nın üç koruğu vardır; hiç bir şey onların dengi olamaz: Kitabı ki, nur ve hikmettir; evi ki, onu halka kible kılmıştır ve hiç bir kimseden ondan gayrisine yönelmesini kabul etmez; biri de Peygamberinizin Ehl-i Beyti'dir." ²⁴

Yine, Hiz. İmam Cafer Sadık /a.s./ şöyle buyurmuşlardır:

"Allah Teala; Kâbe'yi, Mescid'ul Haram'da olanlara; Mescid'ul Haram'ı,²⁵ Harem²⁶ Ehli'ne; Harem'i de, bütün dünya halkına kible kılmıştır." ²⁷

Evet, İmam Ali /a.s./'ın tabiriyle; ne kimseye bir zararı, ne de faydası olan; ne gören, ne de duyan bir taş yığınından ibaret olan Kâbe, aslında bir semboldür; gönül ehlinin gönül evidir; aşk evidir; kayıtlardan kurtulanların evidir; kalplerinde sadece ilahi aşkı barındıranların evidir; sonsuzluğu arzulayanların ve sonsuzluğa yönelenlerin buluşma evidir; oraya yönelik de birlik, beraberlik ve nefse esaretten kurtuluşun sembolüdür.

Mekke-i Muazzeme'de bulunan "Kâbe Evi" kiblelidir. Mescid'ul Haram'a bulunan kimselerin ona doğru namaz kılmaları icap eder; ama uzakta olanlar için, kibleye doğru namaz kılıyor denecek şekilde durmaları yeterlidir.

24 - El-Vesail, c. 3, s. 218.

25 - Kâbe'nin etrafını çevreleyen mescit.

26 - Mekke şehrini, dört çevresinden kuşatan, avlanmanın ve yeşilliklerinin koparılmasının haram olduğu bölge.

27 - El-Vesail, c. 3, s. 220.

Ehl-i Beyt fıkhında, inananların, kibleye yönelerek ibadet etmelerinin gerekliliği, sadece günlük namazlara mahsus değildir. Mümkmn olduğu takdirde, cenaze namazı da dâhil olmak üzere, bütün farz namazların, hatta farz namazlara ait unutulmuş secde ve teşehhüdün kazasıyla ihtiyat namazının ve bir yerde durularak kılındığı takdirde, nafîle namazlarının kibleye doğru kılınması icap eder.

Ama eğer nafîle namazları yolda yürürken veya gemi ve benzeri gibi hareket eden bir vesile üzerinde kılınırsa, kibleye doğru kılınmaları şart değildir.

Yine, hayvan kesiminin de, kibleye yönelik yapılması gerekir.

Ayrıca ölüm halinde olan kimsenin yüzü kibleye çevrilmeli ve ölü, mezarda sağ omuzu üzere, yüzü kibleye gelecek şekilde defnedilmelidir.

Kibleyle İlgili Bazı Hükümler

Ehl-i Beyt fıkhına göre, namaz kılmak isteyen kimse, kiblenin hangi yöne doğru olduğunu bilmiyorsa, onu tespit etmeye çalışmalıdır.

Araştırmasından sonra kiblenin hangi yöne doğru olduğuna yakın sağlayamazsa, hissi belirtilere göre şahitlik yapan iki adilin tanıklığından veya ilmi kaidelere göre kibleyi tespit edebilen güvenilir birisinin sözünden veyahut Müslümanların mescit mihrapları, mezarlığı ve benzeri yollardan elde ettiği zannına göre amel edebilir.

Kiblenin hangi yöne doğru olduğuna, zan bile sağlayamazsa, vakit müsait olduğu takdirde, bir namazı, her dört yöne doğru kılmalıdır.

Vakit, buna müsaade etmiyorsa, vakit yettiği miktarda kılmalıdır.

Kiblenin, dört yönden bazısında olmadığına yakın veya zan ediyorsa, kible olabileceğine ihtimal verdiği geri kalan yönlere doğru kılmalıdır.

Kiblenin hangi yönde olduğuna zan bile sağlayamayan bir kimse, namaz dışında, hayvan kesimi gibi, kibleye doğru yapılması gereken bir iş yapmak isterse, hangi yöne doğru yaparsa sahihtir.

Namazdan Önceki Vaciplerin Özeti

Buraya kadar namaza hazırlık niteliğinde olan vacip ve şartları özet olarak gözden geçirdik. Görüldüğü üzere, bunların bir kısmı, namazda şart olan taharet; bir kısmı, namazda giyilen giysi; bir kısmı, namaz kılanacak mekân; bir kısmı namazın vakitleri; bir kısmı da namaz kılariken yönelmesi gereken kibleyle ilgiliydi.

Bu şartları yerine getiren bir kimse, artık namaza başlayabilir. O halde namazın kendine ait farz ve sünnetleri bilmemizin zamanı gelmiştir. Dolayısıyla da, sonraki bölümde namazın kendini ele alacağız.

Ancak günlük namazlara başlamadan, ezan ve ikame okumak da, muekket sünnetlerdendir. Bu yüzden namazın kendine ait farz ve sünnetlere geçmeden önce, ezan ve ikameyi ele alıyoruz.

EZAN VE İKAME

Ezan, Müslümanların tevhit sloganıdır. Ezan okurken, Müslümanlar İslam'ın tevhit inancını tekrarlamakla birlikte, bütün Müslümanları, en hayırlı ibadet olan namazı ikame etmeğe davet ediyorlar.

Bu yüzden, Allah Resulünün kendi döneminden itibaren, özellikle de toplu ibadet yerleri olan mescitlerde, hem namaz vaktinin girdiğini ilan etmek, hem de, namaza hazırlanmak amacıyla ezan ve ikame okunmasına özel itina gösterilmiştir.

Allah Resulü /s.a.a/ ve Ehl-i Beyt İmamları /a.s./, namaz kılarken ezan ve ikamenin okunmasını çok teşvik etmiş ve hatta insanın, تنها bir yerde tek başına günlük namazını kıldığında bile, ezan ve ikameyi terk etmemesi doğrultusunda siparişlerde bulunmuş ve namazlarında ezan ve ikame okuyan kimse hakkında büyük sevap vaadinde bulunmuşlardır.

Mesela; Allah Resulünden nakledilen bir hadiste O Hazret Ebuzer'e şöyle buyurmuştur:

"Ey Ebuzer, Rabbin üç kimse hakkında meleklere karşı iftihar eder: Biri, o kimse ki; ıssız bir çölde تنها olduğu halde, ezan okur, sonra da namaz kılmaya

başlar. O zaman Rabbin meleklere şöyle der: "Bakın, kulum namaz kılmaya başlamıştır; kendisini benden gayri kimse de görmemektedir." Bunun üzerine yetmiş bin melek nazil olur ve ona iktida ederek namaz kılar ve bir sonraki günün o vaktine kadar onun için Allah'tan mağfiret dilerler.

Ey Ebuzer, kul تنها ve ıssız bir çölde olduğunda eğer abdest veya teyemmüm alır; ezan ve ikame okuyarak namaz kılsa, Allah, meleklere onun arkasında saf tutup namaz kılmaları doğrultusunda emreder. Meleklerin bu safının iki tarafı görülmeyecek kadar uzun olur. Melekler o insanın rükûsuyla rükû; secdesiyle secde eder ve dualarına da âmin derler.

Ey Ebuzer, kim ikame getirip de, ezan okumadan namaz kılsa, sadece kendisiyle birlikte bulunan iki melek onunla birlikte namaz kılar..." 28

Yine Resulullah /s.a.a/ şöyle buyurmuştur: "...Melekler yer ehlinden ezan sesini duyduklarında: 'Bu işittiyimiz, Muhammed /s.a.a/ ümmetinin Allah'ın tevhidinde dair sesleridir.' derler ve o namaz bitene kadar Muhammed ümmetinin günahlarının affolunması için, Allah'a dua ederler." 29

İmam Cafer Sadık /a.s/ da şöyle buyurmuştur: "Kim ezan ve ikame getirerek namaz kılsa, arkasında iki sıra melek namaz kılar; kim de yalnızca ikame getirerek namaz kılsa, arkasında bir sıra melek namaz kılar..." 30

28 - Bihar'ül Envar, c. 84, s 116, El-Vesail, c. 4, Bab-u İstihbab-il Ezan ve'l İkame li Kulli Salatin Farize.

29 - Furu'ul Kafi, c. 3, s. 307.

30 - Furu'ul Kafi, c. 3, s. 303 Bihar'ül Envar, c. 84, s. 148.

Hız. İmam Muhammed Bakır /a.s/ da şöyle buyurmuştur:

*"Hz. Resulullah /s.a.a/ göğre miraca götürüldüğünde, Beytul Mamur'a ulaşınca, namaz vakti oldu. Ceb-rail ezan ve ikameti okudu; Allah Resulü /s.a.a/ öne geçti, melekler ve peygamberler onun arkasında saf bağlayıp namaz kıldılar."*³¹

Hız. İmam Ali Rıza /a.s/ ezan hakkında şöyle buyurmuştur: *"Ezan şaşırana hatırlatmak, gafil olanı uyarmak, vaktin girdiğinin farkında olmadığından namaz dışında bir işle iştiğal edene vaktin girdiğini bildirmek, yaratana ibadete çağırarak ve ibadete teşvik etmek, tevhide ikrar etmek, İslam'ı ilan etmektir."*³²

Evet, Ehl-i Beyt fıkhına göre, ister münferit kılınsın, ister cemaatle; ister hizada olunsun, ister seferde; ister namaz kılan erkek olsun, ister kadın; ister sağlıklı olsun, ister hasta; ister eda olarak kılınsın, ister kaza; günlük farz namazlarda ezan ve ikamet okunması müstehaptır.

Ama ayet namazı gibi diğer farz namazlarla sünnet namazlarda, namaza başlamadan önce ezan ve ikamet yerine, üç defa: **"Es'selat"** demek, müstehaptır.

Yine, çocuğın, dünyaya geldiği ilk günde ve olmazsa da, göbeği düşmeden önce, sağ kulağına ezan, sol kulağına da, ikamet okunması müstehaptır.

Allah Resulü /s.a.a/ şöyle buyurmuşlardır: *"Bir kimsenin yeni bir çocuğu doğduğunda, sağ kulağına ezan sol kulağına da ikamet okusun. Çünkü bu, onu*

31 - El-Vesail, c. 4, Ebvab-ül Ezan, 1. hadis.

32 - Bihar'ül Envar, c. 84, s. 133.

şeytana karşı korur." 33

İmam Cafer Sadık /a.s./ da buyurmuşlardır ki: " *Yeni doğan çocuğun sağ kulağına ezan, sol kulağına da ikamet okunur.*" 34

Ezanın Okunuş Şekli

Ehl-i Beyt fikhına göre ezan, on sekiz cümleden oluşmaktadır. Okunuş şekli ise aşağıdaki gibidir:

Dört defa: Allahu Ekber

İki defa: Eşhedu En La İlahe İllallah

İki defa: Eşhedu Enne Muhammed'en Resulullah

İki defa: Eşhedu Enne Êli'yyen Veliyyullah

İki defa: Hayye êle's Salah

İki defa: Hayye êle'l Felah

İki defa: Hayye êlâ Hayr'il Âmel

İki defa: Allahu Ekber

İki defa: La İlahe İllallah

Tercümesi:

- Allah, vassfedilemeyecek kadar büyüktür.
- Şahadet ederim ki, Allah'tan başka ilah yoktur.
- Şahadet ederim ki, Muhammed Allah'ın Resulüdür.
- Şahadet ederim ki, Ali Allah'ın velisidir. 35

33 - Bihar'ül Envar, c. 84, s. 162.

34 - Mekarim'ül Ahlak, s. 261.

35- "Eşhedu enne Aliyyen Veliyyullah" cümlesi, ezanın ve keza ikametinin bir cüz'ü olmakla birlikte, Ehl-i Beyt mektebine bağlı alimlerce ezan ve ikamede okunması uygun, iyi ve güzel bir amel olarak kabul edilmiştir. Bunun nedeni de, hakkı inkar edip Resulullah'ın Ehl-i Beyti'ne zulüm ve haksızlıkta bulunanlara, özellikle de Hz. Ali ve pak evladına minberlerinde haşa küfür edenlere karşı, Allah Teala'nın Kur'an'da ve Allah Resulünün de, sayısız beyanlarında ortaya koymuş oldukları Ali'nin velayetini izhar etmek ve bu haktan müdafaa etmektir.

- Koşun namaza.
- Koşun kurtuluşa.
- Koşun amellerin en hayırlısına. 36

Ali /a.s/'ın Allah'ın velisi oluşu, hem Kur'an-ı Kerim'in, hem de Allah Resulünün kesin beyanlarıyla sabittir.

İşte biz, Allah'ın velisine, haşa küfür etmeğe başlayanlara karşı, onun velliğini, hatta ezan ve ikamete haykırarak, onların ne kadar büyük sapıklık ve cehalete daldıklarını vurgulamaktayız.

İlaveten, hatta bazı Ehl-i Sünnet alimlerinin de naklettiği üzere, Allah Resulünün zamanında bile ashaptan ezan ve ikamette Hz. Ali'nin velayetine şahadet getiren olmuştur. Örneğin, Ehl-i Sünnet alimlerinden Abdullah Merağî El-Mısri, "El- Selafe Fi-Emr-il Hilafe" adlı kitabında şöyle rivayet etmiştir: "Selman-ı Farişi ezan ve kamette Peygamber /s.a.a/'ın zamanında "Muhammed'en Resulullah'tan sonra Ali'nin velayetine dair şahadet getirdi. Adamın biri de Resulullah'ın huzuruna gelerek şöyle dedi: "Ya Resulullah! Bugün daha önce duymadığım bir şeyi duydum." O hazret buyurdu ki: "Nedir işittiğin şey?" Dedi ki: "Selman ezanda senin risaletine şahadetten sonra Ali'nin velayetine dair şahadet getirdi. Resulullah buyurdu ki: "Hayırlı bir söz işittiğisin.""

Başka bir hadiste de şöyle yer almaktadır: Adamın biri Resulullah /s.a.a/'ın huzuruna gelerek dedi ki: "Ebuzer ezanda senin risaletine şahadetten sonra Ali'nin velayetine dair şahadet getirdi ve dedi ki: "Eşhedu Enne Aliyyen Veliyyullah"

Bunun üzerine Resulullah şöyle buyurdu: "Ebuzer'in dediği gibidir. Gadir-i Hum'daki sözü mü unuttunuz mu? Ben kimin mevlası isem Ali de O'nun mevlasıdır. Kim bunu /biatini/ bozarsa kendi aleyhine bozmuş olur." /Risalet'il Hidaye, s. 45/.

Velhasıl, Ali'nin velayeti, hem Kur'an, hem de Allah Resulünün şüphe götürmeyen beyanlarıyla sabittir. Gerektiğinde hakkı inkar edenlere karşı hatta ezan ve ikamette bile söylenerek hakkı savunmaktan daha güzel bir amel düşünülemez. Ancak ezanın bir parçası olarak söylenmemelidir. Zaten biz de o amaçla söylemiyoruz.

36- "Hayye êla Hayr'il Âmel" cümlesini Ömer, "bu cümle insanları cihada gitmekten alıkoymaktadır" bahanesiyle ezandan kaldırmıştır. Bu yüzden de biz Ehl-i Beyt mektebi izcileri, Allah Resulünün döneminde okunduğu gibi, bu cümleyi de ezan ve ikamemizde mutlaka okuruz. Bu, işin zahiri boyutudur. Bu cümlelerin ezandan çıkarılmasında da asıl gayenin, Ehl-i Beyt'in velayetine muhalefet olduğu bize gelen Ehl-i Beyt kaynaklı hadislerde yer almıştır.

Örneğin, Hz. İmam Musa Kazım /a.s/'dan konuyla ilgili gelen bir hadiste şöyle yer almıştır: "Muhammed bin Umeyr dedi ki: 'İmam Musa El- Kazım'a "Hayye êla Hayril Amel"ın ezandan neden çıkarıldığını sordum. Buyurdu ki: "Zahiri sebebinin mi istiyorsun; yoksa işin iç yüzünü mü?" Dedim ki: "İkisini de." İmam /a.s/: "Zahiri nedeni şu ki; halk salata güvenip cihattan kaçmasın diye. Ama işin iç yüzü; amellerin en hayırlısı velayet olduğundan "Hayye êla Hayr'il Amel"ın ezandan çıkarılmasını emreden şahıs, velayete çağırılmayı ve teşvik edilmeyi engellemek istemiştir." /Bihar'ül Envar, c. 84, s. 130, İlel'uş Şerai, c.2, s.368, 4. hadis/

- Allah vasfedilemeyecek kadar büyüktür.
- Allah'tan başka ilah yoktur.

İkamenin Okunuş Şekli

Ehl-i Beyt fıkhına göre ikamet on yedi cümleden oluşmaktadır. Okunuş şekli ise aşağıdaki gibidir:

İki defa: Allahu Ekber

İki defa: Eşhedu En La İlahe İllallah

İki defa: Eşhedu Enne Muhammed'en Resulullah

İki defa: Eşhedu Enne Êli'yyen Veliyyullah

İki defa: Hayye êle's Salah

İki defa: Hayye êle'l Felah

İki defa: Hayye êla Hayr'il Âmel

İki defa: Kâd Kâmet'is Sâlah

İki defa: Allahu Ekber

Bir defa: La İlahe İllallah

Tercümesi:

- Allah vasfedilemeyecek kadar büyüktür.
- Şahadet ederim ki, Allah'tan başka ilah yoktur.
- Şahadet ederim ki, Muhammed, Allah'ın Resulüdür.
- Şahadet ederim ki, Ali, Allah'ın velisidir.
- Koşun namaza.
- Koşun kurtuluşa.
- Koşun amellerin en hayırlısına.
- Namaz başlamak üzeredir.
- Allah vasfedilemeyecek kadar büyüktür.
- Allah'tan başka ilah yoktur.

Ezan Ve İkametle İlgili Bazı Hükümler

Ehl-i Beyt fıkhına göre, ezan ve ikamet cümleleri arasında çok fasıla verilmemelidir; eğer cümleler arasında normalden fazla fasıla verilirse, yeni baştan alınmalıdır.

Ehl-i Beyt fıkhında beş durumda ezan düşer:

- 1- Cuma günü ikindi namazında.
- 2- Zilhicce ayının dokuzuncu günü olan Arefe günü ikindi namazında.
- 3- Meş'ar-ul Haram'da olan kimse için kurban bayramı gecesi yatsı namazında.
- 4- Müstehaza kadının ikindi ve yatsı namazlarında.
- 5- Hastalık nedeniyle bevl veya gaitasının çıkmasını önleyemeyen kimsenin ikindi ve yatsı namazlarında.

Fakat bu beş namaz, önceki namazdan hemen sonra kılınır veya aralarında az bir fasıla verilirse, onlardan ezan düşer, aksi takdirde ezanın okunması müstehaptır.

İkamet, ezandan sonra okunmalıdır; eğer ezandan önce okunursa, sahih değildir.

Ezan ve ikamet kelimelele sırasıyla okunmalıdır, sırası bozulursa, sıra bozulduğu yerden yeniden okunmalıdır.

Ezan ve ikamet, sahih Arapçayla okunmalıdır; yanlış Arapçayla veya ayrı bir dille tercümesi söylenirse, sahih değildir.

Ezan ve ikamet, namaz vakti girdikten sonra okunmalıdır; kasten veya unutkanlık yüzünden namaz vaktinden önce okunursa batıldır.

Bu arada Ehl-i Beyt fıkhında, insanın, ezan okurken

kibleye karşı durması, abdestli olması, ellerini kulağına koyması, sesini yükseltip uzatması, cümleleri arasında biraz fasıla vermesi ve onların arasında konuşmaması müstehaptır.

Ayrıca ezan sesini duyan kimsenin, ezan cümlelerini aynen tekrarlaması da sünnettir.

İkamet getirirken ise, kibleye yönelik durma ve abdestli olmanın yanı sıra, ayrıca insanın, hareketsiz durması, onu ezandan daha yavaş okuması ve cümleleri arasında daha az fasıla vermesi de müstehaptır.

NAMAZIN FARZLARI

Ehl-i Beyt fihına göre, namazın dâhilinde riayet edilmesi gereken farzlarını, aşağıda izah edeceğiz. Ancak ondan önce, bu doğrultudaki yol göstericiliği açısından, namaz kılma şekliyle ilgili Ehl-i Beyt kanalından gelen bir hadise yer vermek istiyoruz. Bu hadiste, namazın farzlarının yanı sıra, bir ölçüde adap ve sünene de işaret edilmiştir.

Hız. İmam Cafer Sadık /a.s./'ın Hammad ismindeki bir yareni rivayet etmiştir ki: "Bir gün Hız. İmam Sadık /a.s./: "*Bana Ey Hammad, doğru bir şekilde namaz kılabiliyor musun?*" diye sordu:

Ben: "Efendim, Hariz'in namaz hakkındaki kitabını ezber biliyorum" dedim.

İmam /a.s./: "*Hayır, öyle olmaz; kalk namaz kıl, görelim*" buyurdu.

Hammad diyor; bunun üzerine, ben kalkıp, İmam'ın önünde kibleye yöneldim ve namaza başlayıp rükû ve secdeleri yerine getirdim.

İmam /a.s./ -benim namaz kılma şeklimi seyrettikten sonra- şöyle buyurdu: "*Ey Hammad, güzel namaz*

kılamıyorsun; sizden biri altmış veya yetmiş yaşına ulaştığı halde, henüz bir namazı, bütün boyutlarıyla tam manasıyla yerine getirememiş olması, ne de kötüdür."

Hammad diyor; bundan eziklik duygusu benim ruhumu sardı ve İmam'a: "Sana feda olayım, öyleyse kendiniz bana namaz kılmayı öğretin" dedim.

Bunun üzerine, İmam düzgün bir şekilde kıbleye doğru durup, parmakları bitişik olduğu halde, ellerini bacaklarına doğru uzatıverdi. Ayaklarını, aralarında üç açık parmak fasıla kalacak şekilde birbirlerine yaklaştırdı.

Huşu ve huzu içinde, ayak parmaklarının hepsini kıbleye doğru yöneltti ve: "*Allahu Ekber*" diyerek, namaza başladı.

Hamd Suresini, ondan sonra da İhlâs Süresini tertil üzere düzgün bir şekilde okudu ve bir nefes alacak kadar bir süre bekledikten sonra, ayakta olduğu halde: "*Allahu Ekber*" dedi.

Sonra, rükûa eğilerek, ayaklarının arası açık olduğu halde, ellerinin içiyle dizlerini kavrayıverdi ve sırtı dümdüz olacak şekilde dizlerini arkaya itti. Öyle ki eğer sırtına bir damla su veya yağ dökülseydi, sırtının düz ve dizlerinin arkaya itilmiş olduğundan, o su ve yağ damlası yerinden hareket etmezdi.

Bu arada boynunu uzatıp, gözlerini hafifçe kapayarak, tertil üzere tespih söylemeğe başlayıverdi ve üç defe: "*Sübhane Rabbiyel Âzimi ve bi hamdih*" dedi.

Sonra ayak üzere kalkıp tam olarak düzce durduktan sonra: "*Semiallahu limen hamideh*" dedi.

Sonra, ellerini, yüzünün hizasına kadar kaldırarak,

ayakta olduğu halde: "*Allahu Ekber*" dedi ve secdeye gitti.

Secdeye giderken ellerini dizlerinden önce yere koydu ve üç defe: "*Sübhane Rabbiyel Ê'la ve bihamdih*" dedi.

Secde halindeyken gövdesinin bir yerini yere dokundurmadan, sekiz kemiğini, yani alnını, ellerinin içini, dizlerini, ayak başparmaklarının ucunu ve burnunu yere koydu.

Bu azalardan yedisinin, secde halinde yere konması farz, burnun yere konması ise sünnettir ve ona burnu yere sürmek denir.

Sonra, başını secdeden kaldırdı ve tam olarak oturduktan sonra: "*Allahu Ekber*" dedi.

Bu halde sol tarafı üzerine oturup sağ ayağının üstünü, sol ayağının iç kısmına koydu ve: "*Esteğfirullah ve etubu ileyh*" dedi.

Sonra da, oturmuş olduğu halde: "*Allahu Ekber*" deyip ikinci secdeye gitti ve birinci secdede söylediklerini, onda da tekrarladi.

Ne rükûsunda, ne de secdesinde, bedeninden bir yardım almadı. Dirseklerini, secde ederken yere koymadı ve kanat şeklinde havada tuttu.

İmam böylece iki rekât namaz kıldı. Sonra bana yönelerek: "*Ey Hammad,*" dedi. "*Namazı böyle kıl, namaz esnasında sağına, soluna bakma; elinle ve parmaklarınla oynama ve ağız suyunu sağına, soluna ve önüne atma.*" ³⁷

Evet, yukarıda naklettiğimiz bu hadiste, imam Ca-

37 - Bihar'ül Envar, c. 84, s. 185, El-Vesail, c. 4, s. 673.

fer Sadık /a.s./ hem namazın farzlarına, hem de bir kısmı erkeklere ait olmak üzere, bazı sünnetlerine işaret ederek, adı geçen yaranına düzgün namaz kılma şeklini öğretmeye çalışmışlardır.

Velhasıl insan, namaza durduğunda, emredilen farz ve sünnetlere riayet etmenin yanı sıra; kime, yöneldiğinin ve kiminle konuştuğunun farkında olmalıdır. Allah Teala'nın da: "**Gerçekten müminler kurtuluşa ermişlerdir. Onlar ki, namazlarında huşu içindedirler**"³⁸ buyurduğu gibi, huşu ve huzu halinde olmalıdır

Uygulu, üşenir ve ikrah haliyle namaza durmamalıdır. Tam manasıyla ve zelil bir kulun yönelişi gibi, Hakk'a yönelmelidir. Kendini, dünyevi arzu, keder ve düşüncelerden arındırmalıdır.

Bilmelidir ki, Allah Resulü ve Ehl-i Beyt'ten gelen sayısız hadislerde yer aldığı gibi namaz, Allah'ın huzuruna varma ve müminlerin miracıdır. Ve namazından ancak bilinçli kıldığı miktarıca makbuldür. Bu yüzden her namazını, kıldığı son namazmış ki, itinayla kılma-ya çalışmalıdır.

Hz. İmam Rıza /a.s./ şöyle buyurmuşlardır: "*Namaz kılmak istediğinde üşenir, uyuşuk, aceleci ve ciddiyetsiz bir halle ona kalkma; aksine sükûnet, vakar ve itina üzere namaz kıl.*"³⁹

Hz. İmam Zeyn'ül Abidin /a.s./ da buyurmuşlardır ki: "*Namazın senin üzerinde olan hakkı; onun, Allah'ın katına çıkma olduğunun ve o esnada Allah Teala'nın önünde durduğunun bilincinde olmandır. Böyle bir bilinç üzere olduğun takdirde, artık zelil, hakir, korkuyla*

38 - Mümimün/1,2.

39 - Müstedrek'ül Vesail, c. 4, s. 87.

birlikte rağbeti olan, çekinmekle birlikte beklentisi olan, fakir olup yakaran, huzurunda bulunduğu makamı sayıp sayan bir kul gibi, vakar ve sükûnet içerisinde bütün kalbinle ona yönelir; sınırlarını koruyarak ve haklarını riayet ederek onu eda edersin." ⁴⁰

Bilahare bu ve Allah Resulü ve Ehl-i Beyt'inden gelen benzeri uygulama ve buyruklarının ışığında diyoruz ki; namaz dâhilinde yapılması, okunması ve dikkat edilmesi zorunlu tutulan şeyler, namazın farzları; riayeti teşvik edildiği halde, zorunlu tutulmayan hususlar ise, namazın adap ve sünenidir.

Sonra, Ehl-i Beyt fıkhında, namazın farzları, olmazsa olmaz olan "rükün" ve bilinçli olarak terk edilmemesi gereken "gayr-i rükün" olmak üzere, iki kısma ayrılır ve toplamı on bir farzdır.

Namazın Rükün Olan Farzları

Ehl-i Beyt fıkhına göre, namazın rükün olan farzları beş adettir. Rükün olmalarının anlamı; ister bilinçli olsun, ister bilinçsiz, bunlardan birinin, eksiklik veya fazlalık yönünde ihlal edilmesinin, namazın batıl olmasına yol açtığı ve hiçbir şekilde yapılan bu ihlalin telafisinin mümkün olmadığıdır. Bu farzlar şunlardan ibarettir:

- 1- Niyet.
- 2- Kıyam.
- 3- İftitah Tekbiri /Tekbiret-ül İhram/.
- 4- Rükû.
- 5- İki secde birlikte.

40 - Bihar'ül Envar, c. 84, s. 4.

Namazın Rükün Olmayan Farzları

Namazın rükün olmayan farzları ise altı tanedir. Rükün olmamalarının anlamı ise, kasıtlı olarak ihlal edilmelerinin caiz olmadığı ve kasıtlı olarak ihlal edildikleri takdirde, namazın batıl olduğu; kasıtsız ve bilmeyerek ihlal edildikleri takdirde ise, namazın bozulmadığı ve bunların kasıtsız ihlalden doğan kusur ve eksikliğin, namazın içinde veya namazdan sonra telafi edilebileceğidir. Rükün olmayan namazın farzları ise, şunlardan ibarettir:

1- Kıraat.

2- Zikir.

3- Teşehhüt.

4- Selam.

5- Tertip.

6- Müvalat /Aralıksız yapılmak/.

Şimdi, ister rükün, ister gayri rükün olsun, teker teker bu farzların kısaca açıklamalarını yapalım.

Niyet

Allah Teala şöyle buyurmuştur:

"Oysa onlara, ancak doğruya yönelerek, dini yalnız Allah'a has kılarak O'na kulluk etmeleri, namaz kılmaları ve zekât vermeleri emir olunmuştu. Dosdoğru din de budur." ⁴¹

Yine şöyle buyurmuştur: "De ki: "Rabbim adaleti emretti; her secde yerinde yüzünüzü O'na doğrultun; dinde samimi olarak O'na yalvarın. Sizi yarattığı gibi

41 - Beyyine/5.

yine O'na döneceksiniz."42

Hız. Resulullah /s. a.a/ şöyle buyurmuştur: "Ameller, ancak niyetlerle belirlenir. Ve her kişi, ancak kendi niyetine göre karşılık bulur."43

Yine, Allah Resülü /s.a.a/ şöyle buyurmuşlardır: "Namaz, kıyam ve oturuşundan ibaret değildir; namaz ancak senin ihlâsın ve onunla sırf Allah rızasını dilemendir." 44

Hız. İmam Ali /a.s/ ise şöyle buyurmuştur: "Amelin dürüstlüğü niyetin dürüstlüğüne bağlıdır. Ve amellerin en iyisi doğru niyettir." 45

Hız. İmam Muhammed Bakır /a.s/ ise şöyle buyurmuştur: "Niyet etmeden insanın namaza girmesi doğru değildir. Kim, niyet ederek namaz kılsa; namaza, başka şeyi katmaz ve zahir ve batın olarak buna riayet ettiği takdirde namazı kabul olur." 46

Niyet; yapılan ibadetin, bilinç üzere ve sırf Yüce Allah'ın rızasını kazanmak azmiyle gerçekleştirilmesinden ibarettir.

Bu, bilinç ve azim, yapılan ibadetin başlangıcından sonuna kadar devam etmelidir.

Bu yüzden, ne yaptığının farkında olmadan namaza başlayan veya namaz kılmaktan amacı, Allah rızası olmayan ya da namaz esnasında ne yaptığının farkında olmayacak kadar dalan veya ihlâsı bozulan kimse'nin namazı batıl olur.

42 A'traf/ 29.

43 - Bihar'ül Envar, c. 84, s. 371, El-Vesail, c. 4, s. 711.

44 - Usul'u Vafi, c. 2, s. 109.

45 - Mizan'ül Hikmet, c. 10, s. 287.

46 - Bihar'ül Envar, c. 84, s. 377.

Ancak niyet, insanı fiili yapmaya iten içsel bir duygu olduğundan, namaz gibi bir ibadete başlarken, örneğin; "Allah rızasını kazanmak için öğle namazını kılıyorum" şeklinde sözlü olarak niyet edilmesi veya bunun, kalpten geçirilmesi gerekli değildir; önemli olan, yukarıda bahsedilen, bilinç üzere olmak ve azimdir.

Ayrıca niyet, namazın rükün olan farzlarından; farkında olmadan ihlal edilse dahi, namaz batıl olur.

Bu arada öğle ve ikinci veya öğle ve onun kazası gibi üzerine bir kaç namaz farz olan kimse, onların hangisini kılmak istediğini niyetinde belirlemelidir. Eğer bunu belirlemeden yalnızca dört rekâtlık bir namaz kılmak kastıyla namaza başlarsa batıldır. Namazda riya etmek, niyeti yok ederek namazı batıl etmesine ilaveten, ayrıca gizli şirk olduğundan çok büyük bir günahdır da.

Kur'an'ı Kerim'de riya etmek, her şeyi silip süpüren şiddetli bir yağmura veya her şeyi yakıp küle çeviren fırtınalı bir ateşe ⁴⁷ benzetilerken; Allah Resulü /s.a.a/ bu hususta şöyle buyurmuşlardır: "...Allah'tan çekinin, riya etmekten sakının, çünkü riya ve Kıyamet günü, riya eden kimse;" *ey kâfir, ey fasık, ey hileci, ey zarara uğrayan* olmak üzere, dört isimle çağrılarak ve ona; *"ey hileci, senin çaban boşa çıktı, mükâfatın mahvoldu, senin bir payın yoktur, kimin için amel yapıyorsunsa, git ondan mükâfatını al"* denecektir."^{*}

Kıyam

Kıyam, ayakta durabilen kimsenin, namazda İftitah

47 - Bakınız: Bakara Suresi, 264 ve 266. ayetler.

* - Buhar'ül Envar, c. 72, s. 295

Tekbiri'ni alırken ve rükûa gitmeden önce birinci ve ikinci rekâtlarda Fatiha ve sure okurken ve keza, üçüncü ve dördüncü rekâtlarda Fatiha ya da Fatiha yerine "Tesbihat-i Erbaa"yı okurken ve rükû yaptıktan sonra secdeye gitmeden önce ayakta düzgün durmasına denir.

Ehl-i Beyt fıkhına göre, İftitah Tekbiri alırken yapılan kıyam ve keza kıyamın rükûa gitmeden önceki bölümü, namazın rükûn olan farzlarındandır. Dolayısıyla farkında olmadan bile ihlal edilirse, namaz batıl olur.

Ama Fatih ve sure ve keza Tesbihat-i Erbaa okunurken ve rükûdan sonra yapılan kıyam, gayri rükûn farzlardandır. Yani, bilinçli olarak ihlal edilirse, namaz batıl olur; bilinçsiz olarak ihlal edilirse batıl olmaz.

Buna göre, eğer ayakta durabilen bir kimse, İftitah Tekbiri'ni alırken ayakta düzgün durmaz veyahut İftitah Tekbiri'ni aldıktan sonra kıyam halinden çıkar; örneğin oturur ve o halinden kıyam haline dönmeden rükû haline dönerse, bunu farkında olmadan yapsa dahi, namazı batıl olur.

Ama diğer hallerdeki kıyamı farkında olmadan terk ederse, namazı batıl olmaz.

Allah Resulü /s.a.a/ şöyle buyurmuştur: *"Kişi, ayakta durarak namaz kılamıyorsa, ottuk yerde kılsın. Ottuk yerde de kılamıyorsa, ayakları kibleye gelecek şekilde sırt üstü yatarak namaz kılsın; rükû ve secde için ise, işaret etsin."* ⁴⁸

Hz. İmam Ali /a.s/, Allah Teala'nın: **"Namazlara ve orta namaza devam edin; gönülden boyun eğerek Al-**

48 - Bihar'ül Envar, c. 84, s. 334.

lah için namaza durun"⁴⁹ ayetinin tefsirinde şöyle buyurmuştur: *"Sihhatli insan, ayakta namaz kılmalıdır; hasta ise ottuk yerde namaz kılar; ottuk yerde namaz kılamiyorsa da yattık yerde namaz kılıp, rükû ve secde için işaret eder. Bu, azimetten sonra gelen bir ruhsattır."*⁵⁰

Hz. İmam Muhammed Bakır /a.s./ ise: **"Onlar ki, ayakta dururken, otururken ve yanları üzerine yatarken Allah'ı anıyorlar..."**⁵¹ ayetinin tefsirinde şöyle buyurmuştur: *"Sihhatli olan insan, namazını ayakta kılmalıdır. Hasta olan ise, oturarak namaz kılabilir, yanları üzerine yatarak namaz kılanlar ise, oturarak namaz kılan hastalardan daha zayıf olan kimselerdir."*⁵²

Yine, Allah Resulü /s.a.a/ şöyle buyurmuştur: *"Hasta, gücü yeterse ayakta namaz kılmalıdır. Buna gücü yetmezse, oturarak namaz kılmalıdır. Buna da, gücü yetmezse, sağ tarafı üzerine yatarak namaz kılmalıdır. Buna da, gücü yetmezse, sol yanı üzerine yatarak namaz kılmalıdır. Buna da gücü yetmezse, arka üstü yatar ve yüzü kibleye olduğu halde başıyla işaret ederek namaz kılmalıdır. Bu hâlde namaz kılarken, secdelere olan eğilmesi, rükûa olan eğilmesinden daha fazla olmalıdır."*⁵³

Hz. İmam Cafer Sadık /a.s./ ise şöyle buyurmuştur: *"Hasta olan kimse, namazını ayakta kılmalıdır. Buna gücü yetmezse, oturarak namaz kılmalıdır. Buna da*

49 - Bakara/138.

50 - Bihar'ül Envar, c. 84, s. 335.

51- Al-i İmran 191.

52 - El-Vesail, c. 4, s. 689.

53 - Bihar'ül Envar, c. 84, s. 339, El-Vesail, c. 4, s. 692.

gücü yetmezse, arka üstü yatar, tekbir alır ve Fatıha ve bir sureyi okur. Rükûa gitmek istediğinde gözlerini hafifçe kapatır ve rükûda söylenen tespih zikrini söyler; zikri sona erdirdi mi gözünü açar. Onun gözünü açması, başını rükûdan kaldırmak mesabesinde olur.

Secde etmek isterken de, gözlerini hafifçe kapatır ve yine tespih zikrini söyler; zikri sona erdirdikten sonra gözlerini açar. Onun bu gözlerini açması, başını secdeden kaldırmak mesabesinde olur. /Böylece namazını sona erdirdikten/ sonra teşehhüt /ve selamı/ okuyarak namazdan ayrılır."⁵⁴

Kıyamla İlgili Bazı Hükümler

Ehl-i Beyt fıkhında kıyam halindeyken bedeninin sekin olması, bir tarafa eğilmemesi ve bir şeye yaslanmaması icap eder. Fakat çaresizlikten olursa, sakıncası yoktur.

Yine, kıyam halindeyken her iki ayağın da yerde olması şarttır. Ama bedeninin ağırlığının her iki ayak üzerine salınması gerekmez; bedeninin ağırlığı bir ayak üzerinde de olsa, sakıncası yoktur.

Yine, Ehl-i Beyt fıkhına göre, insanın ayakta namaz kılmaya gücü yeterse, farz namazları oturarak kılmaz; ama eğer hastalık ve benzeri bir nedenden dolayı, bir şeyden tutunarak veya ayrı bir yolla hatta eğik şekilde bile ayakta duramazsa, düz bir tarzda oturarak namaz kılmalıdır.

Eğer hiç bir şekilde oturarak namaz kılmaya da gücü yetmiyorsa, yüzü kibleye gelecek şekilde sağ tarafı

54 - El-Vesail, c. 4, s. 691.

üzerine yatarak, eğer bu da mümkün değilse, aynı tarzda sol yanı üzerine yatarak, eğer bu da mümkün değilse, ayaklarının altı kibleye gelecek şekilde sırt üstü yatarak namaz kılmalıdır. Rükû ve secde için ise, başıyla işaret etmelidir.

Başını da hareket ettiremiyorsa, rükû ve secde niyetiyle gözlerini kapatarak ilgili zikirlerini okumalı.

Namazın, hatta dua ve zikirlerini diliyle okuyamayacak durumda olan bir hasta ise, şuru yerinde olduğu takdirde, namazın fiilleriyle okunması gerekli kıraat, dua ve zikirlerini kalbinden geçirerek yerine getirmelidir.

Oturarak namaz kılan bir kimse, namaz esnasında kalkmaya gücü yeterse, gücü yettiği miktarı ayakta kılmalıdır. Keza, yatarak namaz kılan bir kimse, namaz esnasında oturabilecek duruma gelirse, gücü yettiği miktarı, oturarak kılmalıdır. Fakat her iki durumda da, vücudu sakinleşmedikçe, namazın kıraat, zikir ve dualarından hiç bir şey okumamalıdır.

Sünnet namazlara gelince, hiçbir mazeret olmadan dahi, ottuk yerde kılınması caizdir.

Yine, kıyam halindeyken elleri bağlamak, Ehl-i Beyt fıkhında caiz değil ve namazın batıl olmasına yol açar.

Hiz. İmam Ali /a.s/ şöyle buyurmuştur: *"Müslüman, namazında Allah Teala'nın huzurunda kıyama durduğu bir sırada, ellerini bağlayıp da kâfirlere, yani Mecusilere benzemez."* 55

Hiz. İmam Cafer Sadık/ a.s/ ise şöyle buyurmuştur:

55 - Bihar'ül Envar, c. 84, s. 325.

"Namazın kıyam halindeyken, ne sağ elini sol elinin üzerine koy, ne de, sol elini sağ elinin üzerine. Çünkü bu, kitap ehlinin el bağlamasıdır; aksine, elini yanlarına saliver. Bu, nefsinin namaz dışındaki bir eylemle meşgul etmemek açısından daha uygundur." ⁵⁶

Bu arada Ehl-i Beyt fikhında, ayakta namaz kılan kimsenin, kıyam halindeyken, vücudunu düzgün tutması, omuzlarını aşağı bırakması, ellerini bacaklarının üzerine koyması, el parmaklarını birbirine bitişirmesi, önüne ve secde yerine bakması, vücut ağırlığını her iki ayağı üzerine eşit şekilde salması, huzû ve huşu içinde bulunması, ayaklarını bir hizada tutması, erkekse, ayaklarının arasında üç açık parmaktan bir karışa kadar açıklık bırakması ve kadın ise, ayaklarını birbirine bitişirmesi sünnettir.

İftitah Tekbiri

Allah Resulü /s.a.a/ şöyle buyurmuştur: "Namazın anahtarı, temizlik; başlangıcı, tekbir; bitimi ise, selamdır." ⁵⁷

Yine, şöyle buyurmuştur: "Her şeyin bir başlangıcı vardır namazın başlangıcı ise tekbir getirmektir." ⁵⁸

Hiz. İmam Cafer Sadık /a.s/ ise şöyle buyurmuştur: "Namazın başlangıcı İftitah Tekbiri'dir; kim, onu terk ederse namazı yeniden kılmalıdır. Namazın başlangıcı tekbir; bitimi ise selamdır." ⁵⁹

Yine, Hiz. İmam Cafer Sadık /a.s/'a; namaza baş-

56 - Bihar'ül Envar, c. 84, s. 325.

57 - El-Vesail, c. 1, s. 279.

58 - El-Vesail, c. 4, s. 714.

59 - Bihar'ül Envar, c. 84, s. 376.

larken unutarak tekbir getirmeyen kimsenin ne yapması gerektiği sorulunca, İmam: "*Yeniden tekbir alarak namazını ilk baştan kılmalıdır; İftitah Tekbiri olmadan namaz olmaz.*" buyurmuştur.⁶⁰

Evet, niyetten sonra tekbir alınarak, /"**Allahu Ekber**" denerek/, namaza başlanır. Bu tekbire; "İftitah Tekbiri" ve "İhram Tekbiri" de denir. Bu tekbir, namazın rükün olan farzlarından; dolayısıyla farkında olmadan dahi ihlal edilse, namaz batıl olur.

Buna göre, eğer namaza başlarken İftitah Tekbiri'ni almak unutulur veya İftitah Tekbiri niyetiyle tekbir alındıktan sonra tekrar aynı niyetle bir tekbir daha alınır; bu, unutkanlıktan bile yapılmış olsa, birincisinde rükün eksikliği, ikincisinde ise rükün fazlalığı yüzünden namaz batıl olur ve yeni baştan İftitah Tekbiri niyetiyle tekbir alınarak namaza başlanmalıdır.

Sonra, Ehl-i Beyt fıkhına göre, ayakta durabilen, ayakta; ayakta duramayan ise, durumuna göre ottuk yerde veya yatık halde bu tekbiri alırken, bedeni sakin olmalı ve "Allahu" ve "Ekber" kelimeleri, arasında fasıla bırakmadan peş peşe ve sahîh Arapçayla söylemelidir. Bozuk Arapçayla veya ayrı bir dille tercümesini söylerse batıldır.

Dilindeki bir hastalık nedeniyle doğru şekilde tekbir alamayan bir kimse, nasıl söyleyebiliyorsa öyle söylemelidir. Hiçbir şekilde söyleyemiyorsa da, onu kalbinden geçirerek, tekbir aldığına eliyle işaret etmeli ve mümkünse bu esnada dilini de hareket ettirmelidir.

Bu arada Ehl-i Beyt fıkhına göre, namaz içerisinde

60 - Bihar'ül Envar, c. 84, s. 379, c., 88, s. 236, El-Vesail, c. 4, s. 716.

rükûa giderken, secdeye giderken ve secdeden kalkarken alınan tekbirler ise, namazın sünnetlerindedir. Yani, yapılmaları sevap olup, terk edilmelerinin ise, bir mahzuru yoktur.

Ayrıca, tekbir alırken, özellikle de, İftitah Tekbiri'ni alırken, her iki eli, iç kısımları kibleye gelecek şekilde kulakların hizasına kadar, yukarı kaldırmak da sünnettir.

Ehl-i Beyt İmamları'ndan gelen bir hadiste şöyle yer almıştır: *"Namaza niyetlenip tekbir aldığı anda; rükûa gittiğinde rükûdan kalktığı anda, secdeye gittiğinde tekbir alırken elini kulak hizasına kadar yukarı kaldır. Çünkü bizim namazımız ve yedi kat göklerde olan meleklerin namazı böyledir. Her şeyin bir ziyneti vardır; namazın ziyneti de her tekbir alırken ellerin yukarı kaldırılmasıdır."* ⁶¹

Hz. İmam Muhammed Bakır /a.s./ ise şöyle buyurmuştur: *Namaza kalkıp tekbir aldığı anda ellerini yukarı doğru kaldır; ama elinin avuç kısmı kulaklarını aşmasın, yani yüzünün hizasından daha yukarı çıkmasın."* ⁶²

Yine, Ehl-i Beyt fıkhında, namaza başlarken yedi tekbir almak ve bu yedi tekbirden yedincisini "İftitah Tekbiri" niyetiyle almak da sünnettir.

Hişam bin Hakem diyor; Hz. İmam Musa Kazım /a.s./a: "Neden namaza başlarken yedi tekbir almak faziletlidir?" diye sordum. İmam /a.s./ şöyle buyurdu: *"Ey Hişam, Allah yedi gök, yedi yer yaratmıştır. Hicaplar da yedi tanedir. Allah Resulü miraca götürü-*

61 - El-Vesail, c. 4, s. 721.

62 - El-Vesail, c. 4, s. 728.

lüp de, iki ok yayı arası veya daha yakın bir makama getirildiğinde önüne, Allah'ın hicaplarından bir hicap dikildi. Allah Resulü tekbir getirdi ve namazın başlangıcında okunan kelimelerden okumaya başladı. İkinci hicap dikildiğinde de yine Allah Resulü tekbir getirdi ve böylece yedi hicaba ulaşıncaya kadar devam etti. Allah resulü de yedi tekbir aldı. Namazın başlangıcında yedi tekbir almanın sebebi işte budur." ⁶³

Yine, İftitah Tekbiri'ni aldıktan sonra şu duayı okumak da müstehaptır:

"Ya Muhsinu, kad atake'l musiu ve kad emerte'l muhsine, en yetecaveze eni'l musii. Ente'l muhsinu ve ene'l musiu. Bi hakki, Muhammed'in ve Âl'i Muhammed; salli ê'la Muhammed'in ve Âl'i Muhammed ve tecavez en kabihî ma tâ'lemu minni."

Anlamı: *"Ey kullarına ihsanda bulunan Allah, günahkâr kulun senin kapına gelmiştir ve Sen iyilik ehline, suçluları affetmelerini emretmişsin. Sen iyilik ehli, bense günahkârım. Muhammed (s.a.a) ve Ehl-i Beyti hakkı için rahmetini Muhammed ve Ehl-i Beyti'nden esirgeme ve Senin bilgin dâhilinde bulunan kötülüklerimi bağışla."*

Kıraat

Allah Resulü /s.a.a/ şöyle buyurmuşlardır: *"Fatihâ'nın okunmadığı bir namaz eksiktir."* ⁶⁴

Hız. İmam Muhammed Bakır /a.s/ şöyle buyurmuştur: *"Sesli veya sessiz olarak Fatihâ'nın okunmadığı bir*

63 - El-Vesail, c. 4, s. 723.

64 - Bihar'ül Envar, c. 85, s. 11.

namaz sahih değildir." ⁶⁵

Hız. İmam Rıza /a.s/ şöyle buyurmuşlardır: *"Farz namazlarda /Fatihadan sonra/ ne bir sureyi eksik oku ne de iki sureyi birlikte. Nafile namazlarında ise bunun mahzuru yoktur."* ⁶⁶

Hız. İmam Cafer Sadık /a.s/ şöyle buyurmuşlardır: *"Farz namazlarda /Fatiha'dan sonra/ farz secdesi bulunan sureleri okumayınız. Çünkü /bundan mütevelit/ secde, farz namazda yapılan izafi bir eylem olur."* ⁶⁷

Yine biri, Hız. İmam Cafer Sadık /a.s/'a: "Namazın son iki rekâtında ne okumam gerekir?" diye sorunca, imam şöyle cevap vermiştir: *"İstersen Fatiha'yı okursun, istersen de Allah'ı zikredersin; her ikisi de aynıdır."* ⁶⁸

Zurare diyor; İmam Muhammed Bakır /a.s/'a: "Namazın son iki rekâtında yeterli olabilecek zikir nedir?" diye sordum. İmam /a.s/ şöyle buyurdular: **"Sübhanellahi, velhemdu lillahi vela ilahe illallah"** zikri yeterlidir. *Sonra da tekbir alarak rükûa gidersin."* ⁶⁹

Yine, Hız. İmam Muhammed Bakır /a.s/ şöyle buyurmuşlardır: *"Namazların on rekâtında; öğleden iki rekât, ikindiden iki rekât, akşamdan iki rekât, yatsıdan iki rekât ve sabahın iki rekâtında şüpheye düşmek caiz değildir. Bunlar Allah'ın farz kıldığı namazlardır.*

Sonra Allah Resulü, Allah tarafından kendisine ve-

65 - El-Vesail, c. 4, s. 732, 767.

66 - Bihar'ül Envar, c. 85, s. 42.

67 - Furu'ul Kafi, c. 3, s. 318, El-Vesail, c. 4, s. 779.

68 - Furu'ul Kafi, c. 3, s. 319, El-Vesail, c. 4, s. 781.

69 - Furu'ul Kafi, c. 3, s. 319, El-Vesail, c. 4, s. 782.

rilen yetkiye dayanarak, namaza yedi rekât daha ilave etmiştir.

Bunlarda kıraat /Fatıha/ zorunlu değildir. Bunlarda; Allahın, tenzih edilerek övüldüğü, birliğine tanıklık edildiği ve yüceltildiği dua okunur. İşte ancak bu rekâtlarda şüpheye yer vardır." 70

Hz. İmam Rıza /a.s/ ise şöyle buyurmuştur: "Allah'ın farz kıldığıyla, Allah Resulü'nün farz kıldığı namaz rekâtları arasında fark olsun diye, namazın ilk iki rekâtında kıraat /Fatıha ve sure/, son iki rekâtında da, tesbih zikri /Tesbihat-ı Erbaa/ teşri edilmiştir." 71

Bu ve benzeri hadisler ışığında, Ehl-i Beyt fıkhnına göre, farz namazın birinci ve ikinci rekâtında, rükûa varmadan önce Fatıha ve sonrasında, Kur'an'ın, farz secdesi bulunan sureleri hariç, diğer surelerinden istenilen bir kâmil sürenin okunması farzdır ve buna kıraat denir.

Sünnet namazlarda ise, yalnızca Fatıha okunmasına iktifa edilebilir. Sünnet olan bir namaz, sonradan nezir gibi bir sebeple vacip kılınsa dahi, bu hüküm değişmez.

Namazın üçüncü ve dördüncü rekâtlarında ise, kıraat sayılan tek bir Fatıha okunabileceği gibi, Fatıha yerine, aşağıda zikredeceğimiz; "Tesbihat-ı Erbaa" zikri de tercih edilebilir ve hatta onun tercih edilmesi daha evladır.

Eğer bu rekâtlarda "Tesbihat-ı Erbaa" zikrini okumak tercih edilirse, bu zikrin üç defa tekrarlanması ise,

70 - El-Vesail, c. 4, s. 782.

71 - Bihar'ül Envar, c. 85, s. 88, El-Vesail, c. 4, s. 733.

ihtiyat gereğidir.

Namazın birinci ve ikinci rekâtlarında Fatiha ve su-
renin okunması; keza, üçüncü ve dördüncü rekâtların-
da Fatiha veya yerine "Tesbihat-ı Erbaa"nın okunma-
sı, namazın rükün olmayan farzlarındandır. Yani
okunmaları, kasıtlı olarak terk edilirse, namaz batıl
olur. Unutularak terk edilir ve aynı rekâtın rükûuna
vardıktan veya sonrasında ya da namazdan sonra ha-
tırlanırsa da, namaz batıl olmaz. Ama bu takdirde, na-
mazdan sonra unutilan Fatiha, sure veya Tesbihat-ı
Erbaa'dan dolayı iki sehiv secdesi yapılması iyidir.

Rükûa eğilmeden önce Fatiha ve sureyi okumadığı-
nı anlayan kimse, onları okumalıdır. Eğer yalnızca su-
reyi okumadığını anlarsa, yalnızca sureyi okumalıdır.
Fakat yalnız Fatihayı okumadığını anlarsa, önce Fati-
hayı sonra da sureyi ikinci kez okumalıdır.

Hız. İmam Cafer Sadık /a.s/ şöyle buyurmuştur:
*"Allah'ın farz kıldığı, rükûlar ve secdelerdir. Kıraat, Al-
lah Resulünün teşri ettiği vaciptir; kim kasten terk
ederse, namazı iade etmelidir; kim de unutarak terk
ederse, namazı sahihtir."*⁷²

Bu arada Ehl-i Beyt fıkhında, Fatiha, sure ve Tesbi-
hat-ı Erbaa" okunduğu sırada bedeninin sakın olması
şarttır. Kasıtlı olarak bedeninin hareket halinde okun-
maları, namazın batıl olmasına yol açtığı gibi, kasıtsız
olarak hareket halinde okunduklarında ise, yeri geç-
meden fark edilirse, o miktarın, bedeninin sakın halinde
yeniden okunması icap eder.

Aslında Ehl-i Beyt fıkhına göre, yalnızca namazda

72 - Furu'ul Kafi, c. 3, s. 347, El-Vesail, c. 4, s. 766, Bihar'ül Envar, c. 88, s. 196.

ayağa kalkarken okunması sünnet olan: **"bi hevillahi ve kuvvetihi ekumu ve ek'ud"** zikri hariç, ister vacip olsun ister sünnet, ister kıyam halinde olsun, ister rükû ve secdede, İftitah tekbirinden başlayarak, namazda okunan bütün kıraat, dua ve zikirler ve hatta secde ve rükûa giderken veya bunlardan kalkarken alınan tek bir esnasında bile, bedeninin sakın olması icap eder. Bunlardan birinin kasıtlı olarak bedeninin hareket halinde okunması namazın batıl olmasına yol açar.

Ancak kasıtsız olarak bedeninin hareket halinde okunan zikir ve dua, kunut duası gibi, farz dua ve zikirlerden olmazsa, namaz esnasında yeri geçmeden farkına varıldığı takdirde, onun bedeninin sakın halinde yeniden okunması zorunlu değildir.

Ehl-i Beyt fıkhına göre erkekler; sabah namazında ve keza akşam ve yatsı namazlarının birinci ve ikinci rekâtlarında Fatıha ve sureyi sesli, öğle ve ikindi namazlarında ise, sessiz okunmalıdırlar.

Kadınlar ise, sessiz okunması gereken namazlarda erkeklerle aynı hükme tabi olmakla birlikte; erkeklerin, sesli okumaları gerektiği bölümlerde ise, seslerini namahrem duymayacağı durumlarda muhayyer olup, isterlerse sesli ve isterlerse sessiz okuyabilirler.

Ama ister erkek olsun, ister kadın, namazın üçüncü ve dördüncü rekâtında okunan Fatıha veya Tesbihat-ı Erbaa, sessiz okunmalıdır.

Namazın Fatıha, sure ve Tesbihat-ı Erbaa dışındaki zikir ve dualarında ise, mükellef muhayyerdır. İsterse, sesli isterse de sesiz okuyabilir.

Ali bin Cafer diyor; kardeşim Hz. İmam Musa bin Cafer /a.s./a: "Kişi, teşehhüt, rükû, secde ve kunut zi-

kirlerini sesli okuyabilir mi?" dedim. İmam /a.s/: "*Bu onun kendine aittir; isterse sesli, isterse de sessiz okur*" buyurdular." ⁷³

Sesli okumaktan maksat, insanın yanı başında bulunan kimsenin, bir engel olmadığı takdirde, okuma sesini duyabilmesi; sessizden de maksat, sadece insanın kendisinin okuduğunu duyabilmesidir.

Kişi, sesli okuyacağı namazı, kasten sessiz ve sessiz okuyacağı namazı kasten sesli okursa, namazı batıl olur. Fakat unutkanlık veya şer'i hükmü bilmemesinden dolayı böyle yaparsa, namazı sahihtir.

Fatiha, sure ve namazda okunan bütün farz zikirler, Arapça dilinde gerekli olan harflerle ilgili kurallara riayet edilerek sahih Arapçayla okunmalıdır.

Bunları, düzgün Arapçayla okuyamayan kimsenin, mümkün olduğu takdirde, hemen bunların doğru okunuş şeklini öğrenmesi farzdır.

Sünnet zikir ve dualarda ise, düzgün Arapçayla okunma zorunluluğu yoktur; bunların, anlamını değiştirmedeği takdirde, düzgün olmayan Arapçayla da okunmaları caizdir.

Bu arada Ehl-i Beyt fıkhında, namazın farzlarını öğretmek için ücret almak haramdır, ama namazın müstehaplarını öğretmek için ücret almanın mahzuru yoktur.

Yine, Fatiha'dan sonra "âmin" demek, Ehl-i Beyt fıkhında caiz değil ve namazın batıl olmasına yol açar. Onun yerine, Fatiha sona erdiğinde; "*Elhemdulillahi Rabbi'l Âlemin*" demek sünnettir.

73 - El-Vesail, c. 4, s. 947.

İmam Muhammed Bakır /a.s./ buyurmuşlardır ki; *"Kıraatini sona erdirdiğinde; "Âmin" deme; istersinse, "Elhemdu lillahi Rabbi'l Âlemin" söylersin."* 74

İmam Cafer Sadık /a.s./ da şöyle buyurmuştur: *"Bir imamın arkasında namaz kıldığında, imam Fatiha'yı sona erdirdiğinde sen; "Elhemdulillahi Rabbi'l Âlemin" söyle ve "Âmin" deme."* 75

Yine, Ehl-i Beyt fıkhında, erkeklerin sessiz okuması gereken, öğle ve ikinci namazlarının birinci ve ikinci rekâtlarındaki Fatiha ve surenin besmelesinin sesli okunması sünnettir.

Ehl-i Beyt izcilerinden Safvan diyor; günlerce Hz. İmam Cafer Sadık /a.s./'ın arkasında namaz kıldım. İmam /a.s./ Fatiha suresini okurken besmeleyi de okur; kıraatin sessiz okunması gereken namazlar olduğunda da besmelesini sesli, geri kalanını da sessiz okurdu." 76

Hz. İmam Muhammed Bakır /a.s./ ise şöyle buyurmuşlardır: *"Allah Resulü /s.a.a./ namazlarında besmeleyi sesli okur ve onu okurken de sesini yükseltirdi.*

74 - El-Vesail, c. 4, s. 752.

75 - Furu'ul Kafi, c. 3, s. 313, El-Vesail, c. 4, s. 752

76 - Furu'ul Kafi, c. 3, s. 315, El-Vesail, c. 4, s. 752. Aslında Ehl-i Beyt İmamları'ndan /a.s./ besmele hususunda gelen uygulama ve desturlara baktığımızda; o hazretlerin hatta sessiz okunması gereken Fatiha ve sureyi okurken bile besmeleyi sesli okumaları ve Ehl-i Beyt taraftarlarına bunu emretmeleri, o hazretlerin Kur'an'ı Kerim'e karşı olan koruyuculuk görevlerinden kaynaklandığını görüyoruz.

Zira o dönemde Emevi zihniyeti taraftarları, Kur'an'ı Kerim'in en büyük ve en önemli ayeti olan besmeleyi inkâr kalkışmış ve bu ayetin hatta Fatiha da dâhil olmak üzere bir Kur'an ayeti olmadığını iddia etmiş ve bu yüzden de artık namazlarında ne Fatiha'yı okurken, ne de Kur'an'ın diğer surelerini okurken besmeleyi okumayı terk etmişlerdir. Bazıları da en azından Fatiha'da inen bir ayet olduğunu kabullenmişse de, yine besmeleyi sessiz okuyarak öteki yandaşlarına destek olmuşlardır.

Müşrikler ise, Peygamber'in besmeleyi okuduğunu duyunca sırtlarını çevirip giderlerdi. İşte bunun üzerine Allah Teala Kur'an'da: "Sen Kur'an'da /kıraatinde/ Rabbinin birliğini yâd ettiğinde onlar, canları sıkılmış bir vaziyette, gerisin geri dönüp giderler. /İsra:56/ ayetini indirmiştir." 77

Yine, Ehl-i Beyt fikhında vaktin dar olması veya hırsız korkusu gibi, bir mazeret söz konusu olursa, namazın birinci ve ikinci rekâtlarında, yalnızca Fatihâ'nın okunmasına iktifa edilerek sure terk edilmeli; üçüncü ve dördüncü rekâtında da, Tesbihat-ı Erbaa yalnızca bir defa okunmalıdır.

Ali Bin Cafer diyor; kardeşim Hz. İmam Musa Kazım /a.s./a: "Acelesi olan bir kimsenin farz namazda yalnızca Fatihâ'yı okuması yeterli midir?" dedim. İmam /a.s./: "Evet yeterlidir" buyurdular." 78

Buna karşılık Ehl-i Beyt İmamları /a.s./ besmelenin, Kur'an'ı Kerim'in her suresinin başında nazil olan bir Kur'an ayeti olduğunu beyan buyurmuş ve Emevi zihniyeti taraftarlarıyla savaşmak için, hem kendileri namazlarında mutlaka besmeleyi sesli okumuş, hem de taraftarlarına sesli okumalarını emretmişlerdir.

Bu gün, Ehl-i Sünnet'in namazlarında Fatihâ ve sureleri okurken besmeleyi okumamaları veya sessiz okumalarının temeli işte budur.

İmam Cafer Sadık /a.s./ bu hususta şöyle buyurmuşlardır: "Allah Teala, başlangıcı "bismillahirrahmanırrahim" olmayan bir kitabı gökten indirmemiştir. Kur'an'ı Kerim'de bir surenin bittiği ve yeni bir surenin nazil olmaya başladığı ancak besmelenin yeni gelen surenin başında inmesiyle bilinirdi."

Yine O Hazret şöyle buyurmuştur: "Ne olmuş onlara, Allah onları katletsin; Allah'ın en büyük ayetini yok etmeğe kalkışarak, açık okunduğunda bidat olacağını sanmaktalar. O ayet; "bismillahirrahmanırrahim" ayetidir.

Hz. İmam Muhammed Bakır /a.s./ ise şöyle buyurmuşlardır: "Bunlar, Allah'ın en üstün ayetini inkâr kalkışmışlardır. O ayet; "bismillahirrahmanırrahim" ayetidir.

İmam Ali /a.s./a da; bir grup insanın besmeleyi sildikleri haberi ulaştınca, şöyle buyurmuştur: "Bilin ki, "bismillahirrahmanırrahim" Kur'an ayetlerindedir. Bunu, onlara şeytan unutturmuştur." /Bkz. Bihar'ül Envar, c. 85, s. 20, 21/

77 - Bihar'ül Envar, c. 85, s. 82.

78 - Bihar'ül Envar, c. 85, s. 11.

Hız. İmam Cafer Sadık /a.s/ ise şöyle buyurmuştur: *"Hasta insanın farz namazda yalnızca Fatiha'yı okumakla yetinmesi caizdir. Nafile namazlarında ise, sağlıklı insan da yalnızca Fatiha'yı okumakla yetinebilir."* ⁷⁹

Yine, namazda Fatiha'nın sureden önce okunması icap eder; kasten bunun aksi yapılırsa namaz batıl olur. Yanlışlıkla yapılırsa da rükûa varmadan önce farkına varıldığı takdirde, yeniden önce Fatiha, sonra da sure okunmalıdır.

Yine, Ehl-i Beyt fıkhında lal insanın, kıraati ve İftitah Tekbiri'nden namazın sonuna kadar okunması icap eden bütün zikir ve duaları okuması, onları kalbinden geçirmesi ve bu esnada dilini hareket ettirip eliyle de işaret etmesiyle gerçekleşir.

Hız. İmam Cafer Sadık /a.s/ şöyle buyurmuşlardır: *"Lal insanın, hac için telbiye söylemesi, namazda teşehüt ve kıraat gibi şeyleri okuması, onları kalbinden geçirerek, dilini hareket ettirmesi ve parmağıyla işaret etmesidir."* ⁸⁰

Yine, Ehl-i Beyt fıkhında, "Fil" suresiyle "Kureyş" suresi ve "Duhâ" suresiyle "İnşirah" suresi bir sure sayılır. Dolayısıyla farz namazlarda bu surelerin birlikte okunması icap eder; yalnız birinin okunması yeterli değildir.

İmam Cafer Sadık /a.s/ şöyle buyurmuşlardır: *"Farz namazlarda /Fatihadan sonra/ iki sureyi birlikte okuma. Dört farz secdesi bulunan surelerden birini de okuma. Bu sureler, Lokman suresinden sonraki Sec-*

79 - Furu'ul Kafi c. 3, s. 314.

80 - Furu'ul Kafi c. 3, s. 315.

de, Hamim Secde, Necim ve İkra sureleridir. Ama nafile namazlarında bunları okuyabilirsiniz.

Yine, dört sure hariç, farz namazlarında istediğin her sureyi tek başına okuyabilirsin. Bu dört sure ise, Duhâ ile İnşirah, Kureyş ile Fil sureleridir. Bunları tek başına bir rekâtta okuma. Çünkü bunların ilk ikilisi birlikte bir sure, sonraki ikilisi de birlikte bir suredir. O halde bunlardan hiçbirini, tek başına farz namazın bir rekâtında okuma." ⁸¹

Büyük Ehl-i Beyt müfessiri Tabersi de, kendi tefsirinde: "Ashabımız, Duha suresiyle İnşirah suresinin; Fil suresiyle de Kureyş suresinin bir sure olduklarını rivayet etmişlerdir" diye yazmıştır." ⁸²

Kıraatin Bazı Sünnet Ve Mekruhları

Ehl-i Beyt fıkhında kıraatin birçok sünneti vardır. Onlardan bazısına yukarıda işaret etmiştik. Bazısını da şöyle sıralayabiliriz:

1- Namazın birinci rekâtında Fatiha'dan önce **"Euzu billahi mineşşeytanirracim"**⁸³ denilmesi.

2- Namazı cemaatle kılıyorsa, imamın, münferit olarak kılıyorsa kendisinin, Fatiha'yı tamamlamasından sonra **"Elhamdu lillahi Rabbi'l Âlemin"**⁸⁴ demesi.

3- İhlâs suresi okunduktan sonra bir, iki veya üç kez **"Kezalikellahu Rabbi"** ⁸⁵ veya üç kez **"Kezalikellahu Rebbuna"**⁸⁶ denilmesi.

81 - Bihar'ül Envar, c. 85, s. 45.

82 - Mecme'ül Beyan, c. 10, s. 507.

83 - Anlamı: Kovulmuş şeytandan Allah'a sığınırım.

84 - Anlamı: Bütün övgüler Allah'a aittir.

85 - Anlamı: İşte benim Rabbim bu niteliktedir.

86 - Anlamı: İşte bizim Rabbimiz bu niteliktedir.

4- Namazın üçüncü ve dördüncü rekâtlarında Tesbihat-ı Erbaa'dan sonra "**Esteğfirullahe Rabbi ve Etubu ileyh**"⁸⁷ denmesi.

5- Bütün namazların ilk rekâtlarında Fatiha'dan sonra Kadir, ikinci rekâtlarında ise, İhlâs suresinin okunması.

Bir günün namazlarının hiçbirisinde İhlâs suresini okumamak ise mekruhtur.

Yine, İhlâs suresi hariç, birinci rekâta Fatiha'dan sonra okunan suresinin, ikinci rekâta da okunması mekruhtur.

Kıraatle ilgili birçok diğer sünnet ve mekruhlar da vardır ki, ilgili geniş kaynaklara müracaat edilmelidir.

Tesbihat-ı Erbaa Zikri

Yukarıda naklettiğimiz bir hadiste de yer aldığı gibi, namazın üçüncü ve dördüncü rekâtlarında Fatiha yerine okunan "Tesbihat-ı Erbaa" zikri şöyledir:

"Sübhane'llahi, ve'l Hamdu li'llahi ve la İlahe illallahu, vellahu ekber"

Anlamı:

"Yüce Allah bütün kusurlardan pak ve münezzehtir; bütün övgüler Allah'a aittir; Allah'tan başka kulluğa layık bir ilâh yoktur ve Allah, vasfedilebilmekten daha büyüktür."

Rükû

Allah Teala şöyle buyurmuştur:

"Namazı tam kılın, zekâtı verin, rükû edenlerle beraber rükû edin."⁸⁸

87 - Anlamı: Allah'tan mağfiret diliyor ve O'na dönüyorum.

88 - Bakara/43.

Yine şöyle buyurmuştur: **"Ey iman edenler, rükû edin; secde edin; Rabbinize ibadet edin ve hayır işler yapın ki saadete kavuşasınız."**⁸⁹

Hiz. İmam Cafer Sadık /a.s./ şöyle buyurmuştur: *"Rükû ve secdeler, Allah'ın farzlarıdır."*⁹⁰

Hiz. İmam Muhammed Bakır /a.s./, rükûun nasıl yapılması gerektiği hususunda şöyle buyurmuşlardır: *"Rükûunda ayaklarını, aralarında bir karış kadar fasıla bıraktığın halde aynı hizada karar ver. Ellerinin içini dizlerine ulaştır. Sağ elini, sol elinden önce dizine koy; el parmaklarıyla diz kapaklarını kavra; bu halde parmaklarını birbirinden açık tut.*

Rükûunda el parmaklarının ucu dizine ulaşacak kadar eğilsen de yeterlidir. Ama elinin içini dizlerine ulaştırıp parmaklarını açık olarak diz kapaklarının üzerine koyman daha sevimlidir.

*Yine sırtını düzle, boynunu uzatıver, bakışını ayaklarının arasına doğru yönelt."*⁹¹

Hiz. İmam Cafer Sadık /a.s./ ise şöyle buyurmuşlardır: *"İmam Ali /a.s./ rükû ederken, sırtını düz tutardı; öyle ki, sırtına su dökülse, akmaz orada kalıverirdi ve rükûda başını ve omuzlarını fazlaca aşağı eğmekten hoşlanmazdı."*⁹²

Yine, Hiz. İmam Cafer Sadık /a.s./ rükûun hikmeti hususunda şöyle buyurmuşlardır: *"Kul, gerçek olarak rükû eder etmez, Allah kendi güzellik nuruyla onu süs-*

89- Hac/77

90 -El-Vesail, c. 4, s. 932.

91 - El-Vesail, c. 4, s. 949, Usul'ul Vafi, c. 8, s. 831. Ayrıca Furu'ul Kafi C. 3, s. 320'da benzeri manaları içeren bir hadis, Hiz. İmam Cafer Sadık /a.s./dan da nakledilmiştir.

92 - El-Vesail, c. 4, s. 943, Bihar'ül Envar, c. 85, s. 118.

ler; onu kendi büyüklük gölgesinde karar verir ve seçtiklerinin giysisini ona giydirir.

Rükû ilk adım, secde ise ikincisidir. Kim birinci adımını anlamıyla yerine getirirse, ikincisine de liyakat kazınır.

Rükû edep duruşu, secde ise yakınlık makamıdır. Kim, edebi güzel sergileyemezse, yakınlık makamına çıkmaya liyakat kazanmaz. O halde Allah'a, sultanından korku içinde olan zilletli bir kalple rükû et, rükû edenlerin yararlarını kaybetmekten korkanlar gibi de, bütün azalarının O'nun karşısında eğil..." 93

Hız. İmam Ali /a.s./a rükûun anlamı sorulunca şöyle yanıt vermişlerdir: "*Rükû etmenin anlamı: "Boynunu vursan bile ben Senin ilahlığına iman etmişim" demektir."* 94

Namazın her rekâtında, kıraat veya Tesbihat-ı Erbaa bittikten sonra, ayakta namaz kılanın, rükû yapma niyetiyle, elleri diz kapaklarına ulaşacak kadar; oturarak namaz kılanın ise, yüzü dizlerinin hizasına gelecek kadar öne doğru eğilmesi icap eder ve buna rükû denir.

Ayakta rükû yapanın, avuçlarını dizlerinin üzerine koyacak kadar; ottuk yerde rükû yapanın da, yüzü secde yerine yaklaşacak kadar eğilmesi ise daha iyisidir

Kolu veya dizi diğerlerinin kol ve dizleriyle farklı olan, meselâ kolu fazla uzun olup birazcık eğilince dizlerine ulaşan veya dizleri, normal insanlarınkinden daha aşı-

93 - Bihar'ül Envar, c. 85, 108.

94 - Bihar'ül Envar, c. 85, 116.

ğı olup ellerini dizlerine ulaştırması için çok eğilmesi gereken kimse ise, normal seviyede eğilmelidir.

Rükû, farz namazların rükûn olan farzlarından. Cemaatle kılınan namaz hariç, ⁹⁵ unutulur dahi terk edilmesi veya fazla yapılması; birincisi, rükûn eksikliğine; ikincisi de, rükûn fazlalığına yol açtığından; namazın batıl olmasına sebep olur.

H. İmam Cafer Sadık /a.s/: *"Unutarak rükû yapmayan kimse namazını yeni baştan kılmalıdır"* ⁹⁶ buyurmuşlardır

Yine, H. İmam Muhammed Bakır /a.s/'a; rükû yapmayı unutan bir kimsenin ne yapması gerektiği sorulunca; İmam /a.s/: *"Namazını yeniden kılmalıdır."* ⁹⁷ cevabını vermişlerdir.

Rükûda zikir okumak vaciptir. Bu zikrin, normal hallerde en az üç defa: **"Süphanellah"** veya benzeri bir zikir ya da bir defa: **"Sübhane Rabbiyel Âzimi Ve Bihamdih"** zikri olması gerekir. Ancak rükû zikri rükûn olan farzlardan değildir. Dolayısıyla unutulur dahi terk edilirse, namaz batıl olmaz.

İmam Ali /a.s/ şöyle buyurmuşlardır: *"Unutarak rükûda tesbih zikrini söylemeyen kimsenin namazı sahihtir."* ⁹⁸

Rükûda, vacip olan miktardan fazla zikir okumak,

95 - Cemaatle kılınan namazlarda ise, eğer me'mum, farkında olmadan imamdan önce rükû giderse, o halde kalarak imamın kendisine ulaşmasını bekleyebileceği gibi, ayağa kalkıp imamla birlikte yeniden rükû gidebilir. Bu durumda me'mumun birinci rükûa eğilişi, hükmen yok sayıldığı için, namazda rükû fazlalığına sebebiyet vermediğinden namazın batıl olmasına yol açmaz.

96 - El-Vesail, c. 4, s. 933.

97 - El-Vesail, c. 4, s. 933.

98 - El-Vesail, c. 4, s. 939.

özellikle de, **"Sübhone Rabbiyel Âzimi Ve Bihamdih"** zikrinin üç, beş, yedi defa veya daha fazla okunması sünnettir.

Hişam bin Salim diyor Hz. İmam Cafer Sadık /a.s/'a; rükû ve secdelerde okunan tesbih zikrini sordum. İmam /a.s/ buyurdular ki: *"Rükûda: **"Sübhone Rabbiyel Âzim"**, secde de: **"Sübhone Rabbiyel Â'la"** zikrini söylersin. Bu zikrin bir defa söylenmesi farz, üç defa söylenmesi sünnet, yedi defa söylenmesi ise daha faziletlidir."* ⁹⁹

Yine İmam Cafer Sadık /a.s/ bir hadiste şöyle buyurmuşlardır: *"Rükûunda üç defa tesbih zikrini söyle. Üç defa: **"Sübhone Rabbiyel Âzimi Ve Bihamdih"** dersin. Secdelerde de, üç defa: **"Sübhone Rabbiyel Â'la Ve Bihamdih"** dersin. Çünkü Allah Teala **"Büyük Rabbinin ismini tenzih et"**¹⁰⁰ ayetini nazil ettiğinde, Allah Resulü: **"Bunu rükûunuzun zikri yapın"** buyurdu. Allah, **"Yüce Rabbinin ismini tenzih et"**¹⁰¹ ayetini nazil ettiğinde de: **"Bunu da secdenizin zikri yapın"** diye buyurdular.*

*Eğer yalnızca üç defa: **"Sübhanellah"** dersen de yeterlidir. Hasta ve acelesi olan kimsenin ise, bir defa: **"Sübhanellah"** söylemesi kifayet eder."* ¹⁰²

Yine, Ehl-i Beyt izcilerinden Muaviyet bin Ammar diyor; Hz. İmam Cafer Sadık /a.s/'a; "Namazda söylenecek en hafif tesbih zikri nedir?" diye sorduğumda; İmam /a.s/: *"Teenni ile üç defa: **"Sübhanellah,***

99 - El-Vesail, c. 4, s. 923.

100 - Vakia/74.

101 - Â'la/1.

102 - Bihar'ül Envar, c. 85, s. 116.

Sübhanelah, Sübhanelah " söylemendir" ¹⁰³ buyurdular.

Yine, Hişam bin Hakem diyor; Hz. İmam Musa Kazım /a.s./a: niçin rükûda: **"Sübhane Rabbiyel Âzimi Ve Bihamdih"** zikri, secde de: **"Sübhane Rabbiyel Â'la Ve Bihamdih"** zikri söyleniyor?" dedim. İmam /a.s./ şöyle buyurdular: *"Ey Hişam, Allah Resulü, miraca götürülüp de, orada namaz kılp zikir edince, bu esnada Allah Teala'nın kendisine gösterilen azametinden dehşete düşerek titredi ve dizlerine kadar eğilerek, "Sübhane Rabbiyel Âzimi Ve Bihamdih" demeye başladı. Rükû halinden tekrar ayağa kalkınca, kendisine önceki konumdan daha yüce bir konum gösterildi. Bunun üzerine Allah Resulü yüzü üzeri secdeye kapılarak; "Sübhane Rabbiyel Â'la Ve Bihamdih" demeye başladı ve bu zikri yedi defa söyleyince, o dehşet hali kendisinden gitti. İşte bundan dolayı, /bu zikirlerin rükû ve secdelerde söylenmesi/ Allah Resulünün sünneti olarak yaygınlaştı."* ¹⁰⁴

Rükû zikri, sahih Arapçayla ve bedeninin sakın halinde okunmalıdır. Kasten, yanlış Arapçayla veya bedenin hareket halinde okunması, namazın batıl olmasına yol açar.

Rükû miktarınca eğilemeyen kimse, bir şeyden tutunarak eğilebiliyorsa, tutunarak eğilmelidir. Bu mümkün olmazsa, eğilebildiği kadar eğilmelidir. Hiç eğilemiyorsa, oturarak rükû edebiliyorsa, rükû zamanı oturarak rükû etmelidir. Bu da mümkün değilse, ayakta

103- El-Vesail, c. 4, s. 925.

104 - El-Vesail, c. 4, s. 944.

namaz kılip, rükû niyetiyle başını hafifçe eğerek zikri-
ni okumalıdır. Bunu da yapamıyorsa, rükû niyetiyle
gözlerini kapayıp zikrini söylemeli ve rükûdan kalkma
niyetiyle gözlerini açmalıdır. Bundan da aciz olursa,
kalbinde rükû niyeti edip zikrini söylemelidir.

Rükûun zikrinin tamamlanmasından sonra, ayakta
namaz kılan, kalkarak kıyam haline, oturarak namaz
kılan da, doğrularak düzgün oturma haline gelip vücu-
du sakinleştikten sonra secdeye gitmelidir. Eğer kas-
ten doğrulmadan veya vücudu sakinleşmeden secdeye
giderse, namazı batıl olur.

Hz. İmam Cafer Sadık /a.s/ şöyle buyurmuştur:
*"Rükûdan başını kaldırdığında tam olarak doğrul; çün-
kü tam olarak doğrulmayanın namazı geçersizdir."*¹⁰⁵

Rükû unutulur ve secdeye varılmadan önce hatırla-
nırsa, doğrularak rükû yapmalıdır; doğrulmaksızın yer-
den eğik vaziyette rükûa dönülürse, namazın rükûn
olan kıyamında ihlal meydana geldiğinden namaz ba-
tıl olur.

Keza, henüz kıyam halindeyken, rükû edip etmedi-
ğinden şüpheye düşen kimse, rükû yaptıktan sonra
secdeye gitmelidir.

Ebu Basir diyor; Hz. İmam Cafer Sadık /a.s./a:
"Kıyam halindeyken rükû yapıp yapmadığından şüp-
heye düşen kimsenin ne yapması gerektiğini sordum.
İmam /a.s/: *"Rükû yaptıktan sonra secdeye gitmeli-
dir"* buyurdular."¹⁰⁶

105 - Furu'ul Kafi, c. 3, s. 320.

106 - El-Vesail, c. 4, s. 935.

Rükû Zikrinin Anlamı:

"Yüce Allah her türlü kusurdan münezzehtir ve pak-tır."

"Büyük Rabbim her türlü kusurdan münezzehtir olup, bütün övgüler O'na aittir."

Rükûun Sünnetleri

Ehl-i Beyt fikhında rükûun birçok sünneti vardır. Onlardan bazıları şunlardır:

1- Rükûa gidilmeden önce ayakta iken, ellerin kulak hizasına kadar kaldırılarak tekbir alınması.

2- Ayakların arasına bir karış kadar fasıla verip kıb-leye yönelik olarak aynı hizada tutulması.

3- Sağa, sola değil; ayakların arasına bakılması.

4- Rükûun zikrinden önce veya sonra, Allah Resu-lü ve Ehl-i Beyti'ne salâvat getirilmesi.

Hız. İmam Muhammed Bakır /a.s./ ise, şöyle buyurmuşlardır: "*Kim, rükû, secde ve kıyamında "Allahum-me Salli êla Muhammed ve Âli Muhammed" derse, bu salavatından dolayı, Allah ona bir rükû, secde ve kıyam sevabını ilaveten yazar.*" ¹⁰⁷

5- Rükûdan kalkıp düz durulduktan sonra beden sa-kinleşince: "***Semiallahu limen hamideh***"¹⁰⁸ denmesi.

Hız. İmam Cafer Sadık /a.s./ şöyle buyurmuşlardır: "*Başını rükûdan kaldırdığın zaman da: "Semiallahu li-men hamideh" dersin.*" ¹⁰⁹

6- Kıyam halinde vücudun sakin halinde tekbir alın-

107 - El-Vesail, c. 4, s. 944, Furu'ul Kafi c. 3, s. 324, Bihar'ül Envar, c. 85, s. 108.

108 - Anlamı: Allah, kendine hamdedip övenleri duyup kabul buyursun.

109 - Bihar'ül Envar, c. 85, s. 115.

dıktan sonra secdeye gidilmesi.

Hız. İmam Cafer Sadık /a.s/ şöyle buyurmuştur:
"...Sonra tam olarak doğrulduğun halde ellerini kaldırarak tekbir alır ve secdeye gidersin." 110

7- Erkeklerin rükû halinde dizlerini ellerinin avucuyla kavrayarak geri itmeleri, sırtlarını düz tutmaları, boyunlarını uzatarak sırtlarıyla aynı seviyeye getirmeleri.

8- Kadınların, rükûda ellerini dizlerinden yukarıya koymaları ve dizlerini geri itmemeleleri.

Secde

Allah Teala şöyle buyurmuştur:

"Rabbine hamd ile tasbih et ve secde edenlerden ol."111

Ayrı bir ayette de şöyle buyurmuştur:

"Allah'a secde edin ve O'na ibadet edin" 112

Yine, Allah Teala şöyle buyurmuştur:

"Ve secde yerleri "secde uzuvları" Allaha aittir. O halde Allah'la birlikte kimseyi çağırmayın" 113

Ayrı bir ayette de şöyle buyuruyor: "Görmez misin? Göklerde olanlar, yerde olanlar, güneş, ay, yıldızlar, dağlar, ağaçlar, hayvanlar ve insanların birçoğu Allah'a secde ediyorlar; birçoğuna da azap hak olmuştur..." 114

Yine Allah Teala, alındaki secde izini, müminlerin nişanesi sayarak: "...Onların nişanesi yüzlerindeki sec-

110 - Furu'ul Kafi, c. 3, s. 320.

111- Hicir/98

112- Nacim/62

113- Cin/18

114- Hac/18

de izidir..." 115 buyurmuştur.

Hz. İmam Cafer Sadık /a.s./ şöyle buyurmuşlardır: *"Secde, Âdemoğlu'nun kulluğunun, son haddidir."* 196

Yine, O Hazret şöyle buyurmuştur: *"Kulun Allah'a en çok yaklaştığı hal, secde ettiği haldir."* 117

Hz. İmam Ali /a.s./ secdenin hikmet ve anlamını şöyle açıklamışlardır: *"Canların secdesi; kalbi, fani olan şeylerden boşaltmak; himmeti, bütünüyle baki olan şeylere yöneltmek; kibir ve taassup giysisini çıkarmak; dünyevi bağları koparmak ve nübüvvet ahlakıyla süslenmektir."* 118

Yine, İmam Ali /a.s./ şöyle buyurmuşlardır: *"Secdeleri uzatın; çünkü hiçbir amel şeytana, Âdemoğlunu secde halinde görmesinden daha zor gelmemektedir. Zira ki, ona secde emredilmiş ve o isyan ederek helak olurken, insana da secde emredilmiş ve o itaat ederek kurtulmaktadır."* 119

Yine Hz. İmam Cafer Sadık /a.s./ şöyle rivayet etmişlerdir: *"Bir kişi Allah Resulüne gelerek; "Ey Allah'ın Resülü, günahlarım çok, hayır amelim ise zayıftır" deyince, Allah Resülü ona: "Çok çok secde et; çünkü secde günahları, rüzgârın yaprakları dökmesi gibi döker" buyurdular."* 120

Hz. Muhammed Bakır /a.s./ şöyle buyurmuşlardır: *"Babamın alınındaki secde yeri nasır bağlardı ve sene-*

115 - Fetih/29.

116 - Bihâr'ül Envar, c. 85, s. 164.

117 - Bihâr'ül Envar, c. 85, s. 163.

118 - Ğurer'ül Hikem, c. 2, s. 165.

119 - Bihâr'ül Envar, c. 85, s. 161.

120 - Bihâr'ül Envar, c. 85, s. 162.

de iki defa onu koparırdı. Her defasında da beş kabuk alırdı. Bu yüzden babama nasırlı ismi verilmişti." ¹²¹

Yine, Hz. İmam Muhammed Bakır /a.s/ demiştir ki, Allah Resulü /s.a.a/ şöyle buyurmuşlardır: *"Secde yedi kemik üzerine yapılır: Alın, iki eller, iki dizler, iki ayağın başparmakları. Burnunu da yere sürersin."*

Sonra İmam /a.s/'ın kendisi şunları eklemiştir: *"Ancak farz olan bu yedi uzuvdur; burnun yere sürülmesi Peygamber'in sünnetidir."* ¹²²

Hz. İmam Sadık /a.s/ da şöyle buyurmuştur: *"Âdemoğlu yedi kemik üzerine secde eder, iki eli, iki ayağı, iki dizi ve alın."* ¹²³

Hz. İmam Ali /a.s/ secdelerin anlamı hakkında şöyle buyurmuştur: *"Birinci secde için yere kapanmanın anlamı: "Allah'ım sen beni bu topraktan yaratmışsın" demektir. Ondandır başını kaldırmanın anlamı: "Bizi bu topraktan çıkarmışsın" demektir. İkinci kez secdeye gitmenin anlamı: "Bizi tekrar ona döndüreceksin" demektir. İkinci secdeden kalkmanın anlamı da: "Bizi tekrar ondan çıkaracaksın" demektir."* ¹²⁴

Hz. İmam Muhammed Bakır /a.s/ secde yapma usulünü şöyle beyan etmişlerdir: *"...Secde yapmak istediğinde, ellerini yukarı kaldırarak tekbir al ve secde için yere kapan. İlk olarak ellerini yere koymakla başla. Onların her ikisini de birlikte dizlerinden önce yere koy. Kollarını, ne yırtıcı hayvanların ellerini yere serdikleri gibi yere ser, ne de onları dizlerinin ve uylukla-*

121 - Bihar'ül Envar, c. 85, s. 161.

122 - Bihar'ül Envar, c. 85, s. 128, 134, El-Vesail, c. 4, s. 954.

123 - Bihar'ül Envar, c. 85, s. 134, El-Vesail, c. 4, s. 955.

124 - Bihar'ül Envar, c. 85, s. 132, 139.

rının üzerine koyuver. Aksine dirseklerini kanat gibi dışarı çıkar. Avuçlarını da, ne dizininin üzerine koy, ne de dizine veya yüzüne yakın olarak yere koy; aksine onları yüzünün yan tarafında kendine yakın olacak şekilde yere koy. Eğer ellerinin altında elbise gibi sergi de olsa bir zararı yoktur. Ama toprak üzerine koymak daha faziletlidir. Parmaklarını da secde halinde açık tutma onları birbirine bitiştir..." 125

Hız. İmam Cafer Sadık /a.s./ ise şöyle buyurmuşlardır: "Secde ettiğin zaman kollarını, yırtıcı hayvanların kollarını yere serdiği gibi serme, onları kanat şeklinde havada tut. Çünkü Allah Resulü /s.a.a/ secde ederken kollarını yukarıda tutardı; öyle ki, koltuk altı beyazlığı görünürdü." 126

Yine O Hazret şöyle buyurmuştur: "Kadın secde ettiğinde uzuvlarını birbirine bitiştirir ve kollarını yere döşer, erkek ise, uzuvlarını açar." 127

Evet ister farz, ister sünnet olsun, namazların her rekâtında rükûdan sonra iki secde yapılmalıdır. Secde; vücudun yedi uzvu olan; alnın, her iki elin iç kısmının, iki diz kapaklarının ve ayakların iki başparmak uçlarının, secde niyetiyle yere konarak yere kapanmaya denir.

Anılan bu yedi uzuvdan, alnın yere konması, secde-nin rüknü; geri kalanı ise farzdır. Dolayısıyla ister bilerek, ister bilmezden olsun, alın yere konmadıkça, diğer uzuvlar yere konsa dahi, secde yapılmış sayılmaz; ama alın yere konduğu takdirde, diğer uzuvlardan ba-

125 - Furu'ül Kafi c. 3, s. 335.

126 - Bihar'ül Envar, c. 85, s. 137.

127 - El-Vesail, c. 4, s. 953.

zısı, yanlışlıkla yere konmamış olursa veya unutulmuş olursa veya unutulmuş olursa veya unutulmuş olursa secde zikri okunmadan secdeden kalkılırsa dahi, secde gerçekleşmiştir ve sahihtir.

Her rekâtın iki secdesi birlikte, namazın rükün olan farzlarından. Bilmeyerekten dahi, her ikisi birlikte terk edilir veya iki secde daha ilave edilirse, namaz batıl olur.

Secdelerden her biri ise, tek başına vacip olmakla birlikte, rükün değildir. Dolayısıyla, bilerek iki secdeden biri yapılmazsa veya bir secde daha ilave edilirse, namaz batıl olur; bilmezden böyle yapılırsa, namaz batıl olmaz.

Ama eğer secdelerden biri unutulur ve yeri geçtikten sonra hatırlanırsa, yapılan bu yanlışlıktan dolayı namazdan sonra, unutilan secdenin kaza edilmesine ilaveten, iki sehiv secdesi yapılmalı; yanlışlıkla bir secde ilave edilmişse de, farz olmamakla birlikte, namazdan sonra sadece iki sehiv secdesi yapılır.

Secdede de, rükûda olduğu gibi, zikir okunması vaciptir. Bu zikir de, normal şartlarda en az üç defa: "**Süphanellah**" veya benzeri bir zikir, ya da bir defa: "**Sübhane Rabbiyel Âla Ve Bihamdih**" zikri olmalıdır. Hasta gibi, mazereti olanın ise, bir defa: "**Süphanellah**" demesi yeterlidir.

Ehl-i Beyt izcilerinden Muaviyet bin Ammar diyor; Hz. İmam Cafer Sadık /a.s./'a: "Hasta için, rükû ve secdesinde yeterli sayılabilecek en az tesbih zikri nedir?" diye sordum. İmam /a./: "*Bir defa "**Süphanellah**" demesi yeterlidir*" buyurdular." ¹²⁸

Bu arada secde zikri, secde uzuvlarının tamamının yere konup bedeninin sakinleşmesinden sonra okunmalıdır. Bilerekten, henüz secde uzuvlarının tamamı yere konmadan veya beden sakinleşmeden okunursa, namaz batıl olur.

Yine, secde zikri okunduğu sürece bu uzuvların tamamı, yere konmuş halde olmalıdır. Dolayısıyla, secdenin zikrini söylerken, bunlardan biri, kasten yerden kaldırılırsa, namaz batıl olur. Ama zikir okunmadığı anda, alından başkası yerden kaldırılabilir.

Sonra secde zikri tamamlanmadan yanlışlıkla başını yerden kaldıran kimse, yeniden alını yere koyamaz ve onu bir secde saymalıdır. Ama secde uzuvlarından başka birini yanlışlıkla yerden kaldırırorsa, onu tekrar yere koyup secde zikrini okuması icap eder.

Bu arada secdede de, vacip olan miktardan fazla zikir okumak, özellikle de, "**Sübhan Rabbiyel Âla Ve Bihamdih**" zikrinin üç, beş, yedi defa veya daha fazla okunması sünnettir.

Sonra, birinci secdenin zikri sona erince, secdeden kalkarak oturulmalı ve beden sakinleştikten sonra ikinci secde yapılmalıdır.

Secde yerinin düzgün olması daha iyi olmakla birlikte, düzgün değilse, yükseklik ve alçaklık bakımından alnın konduğu yerle dizlerin konduğu yer arasında dört parmaktan fazla fark olmamalı, ayak parmaklarının konduğu yerle alnın konduğu yer arasında da bundan fazla fark olmaması ihtiyat gereğidir.

Ehl-i Beyt fıkhında, secdenin şartlarından biri de, alnın konduğu yerin temiz olmasıdır. Namaz yerinin tamamının temiz olması ise, daha iyisidir.

Alnının tamamını, yara kaplayan kimse, mümkün olduğu takdirde, alnının iki tarafından biriyle secde etmeli; bu mümkün olmazsa, çenesiyle, bu da mümkün değilse, yüzünün mümkün olan her hangi bir kısmıyla, bu da mümkün değilse, başının ön tarafıyla secde etmelidir.

Hz. İmam Cafer Sadık /a.s./'a; alnında yara olması nedeniyle secde edemeyen kimsenin ne yapması gerektiği sorulunca şöyle cevap vermiştir:

"Saçının tarafına doğru secde eder, bunu yapamazsa sağ kaşı üzerine secde eder, bunu da yapamazsa, sol kaşı üzer secde eder, bunun da imkânı olmazsa, çenesi üzerine secde eder."

Bunun üzerine soru soran kimse taaccüple: "Çenesi üzerine mi secde eder?" diye sorunca, İmam /a.s./: *"Evet, Allah'ın "Çeneleri üzere secdeye düşerler"¹²⁹ ayetini okumamış mısınız?"* buyururlar.¹³⁰

Alnını yere ulaştırıramayan kişi, mümkün olduğu kadar eğilmeli ve diğer secde uzuvlarını normal olarak yere koyduktan sonra secde niyetiyle yüksek bir şey üzerine koyduğu türbet ve benzeri şey üzerine, alnını koyarak secde etmelidir.

Asla eğilemeyen şahıs, secde için oturarak başıyla işaret etmelidir; başıyla işaret etme imkânı yoksa gözüyle işaret etmelidir. Her iki takdirde de, ihtiyat gereği olarak türbet veya benzerini eliyle alnına koymalıdır.

Başı veya gözüyle işaret etme gücü yok ise, kalbin-

129 - İsra/ 107.

130 - El-Vesail, c. 4, s. 966.

de secdeye niyet edip mümkünse eliyle işaret etmelidir.

Oturma imkânı olmayan kimse de, secde için söylenen işaretleri ayakta yapmalıdır.

Bedenin üzerinde sakın durmadığı bir şey üzerine yapılan secde batıldır. Ama alnı üzerine koyunca, bir miktar aşağı indikten sonra sakinleşirse, sakıncası yoktur.

Yine, teşehhüt okunmayan, namazın birinci rekâtında; keza öğle, ikindi ve yatsı namazlarının üçüncü rekâtlarında, ikinci secdeden kalkınca, hemen değil de, bir miktar hareketsiz durulduktan sonra ayağa kalkılmalıdır.

Ehl-i Beyt dostlarından Hamit bin Ayaz diyor: "Ben Hz. İmam Cafer Sadık /a.s./'ın birinci rekâta ikinci secdeden kalktıktan sonra bedeni sakinleşecek kadar oturduğunu ve daha sonra ayağa kalktığını gördüm." ¹³¹

Yine Hz. İmam Cafer Sadık /a.s./ şöyle buyurmuşlardır: *"İki rekât arasında secdelerden kalktıktan sonra, azalarınız sakinleşecek kadar oturun sonra ayağa kalkınız. Çünkü bu, bizim namaz kılma şeklimizdir."*

¹³²

Ayrıca ayakta namaz kılanların, secdelerden sonra ayağa kalkarken: "**Bihevillahi ve kuvvetihi ekumu ve ek'ud**" ¹³³ demeleri de sünnettir.

Hz. İmam Cafer Sadık /a.s./ şöyle buyurmuştur: *"Hz. Ali, namazlarının her rekâtında ayağa kalkarken,*

¹³¹ - El-Vesail, c. 4, s. 956.

¹³² - Bihar'ül Envar, c. 85, s. 1183.

¹³³ - Anlamı: "Allah'ın gücü ve yardımıyla ayağa kalkıyor ve oturuyorum."

tefvizcilerden teberri etmek amacıyla: "**Bihevillahi ve kuvvetihi ekumu ve ek'ud**" derdi." ¹³⁴

Yine o Hazret şöyle buyurmuştur: "Secdelerden sonra ayağa kalkarken ellerinden yardım alarak kalk ve: "**Bihevillahi ve kuvvetihi ekumu ve ek'ud**" söyle, çünkü Ali /a.s/ da böyle yapardı." ¹³⁵

Secde Zikrinin Anlamı:

"Yüce Allah her türlü kusurdan pak ve münezzeh-tir."

"Yüce Rabbim her türlü kusurdan münezzeh-tir ve bütün övgüler O'na aittir."

Üzerine Secde Yapılması Caiz Olan Şeyler

Ehl-i Beyt fıkhına göre, secdede alnı, hali türü ser-gilerin, yenilen veya giyilen şeylerin, altın gümüş, akik ve firuze gibi, madensel eşyanın üzerine koymak caiz değildir.

Aksine, secdede alnın konduğu zemin, toprak, taş, çakıl gibi yer kavramına dâhil olan, ya da yerden üre-yip de insanlarca yenilmeyen ve giyilmeyen bitki tür-lerinden olmalıdır.

Keza, ağaç ve saman gibi üzerine secde yapılması caiz olan bir şeyden yapılan kâğıt üzerine de, secde yapmak caiz olduğu gibi, pamuk ve benzeri şeyden ya-pılan kâğıdın üzerine de secde etmenin sakıncası yok-tur.

134 - Bihar'ül Envar, c. 85, s. 183, El-Vesail, c. 4, s. 967.

135 - Bihar'ül Envar, c. 85, s. 1183.

Allah Resulü /s.a.a/ şöyle buyurmuşlardır: *"Yer, benim için secdegah ve temizleyici kılınmıştır."* ¹³⁶

Hz. İmam Cafer Sadık /a.s/ şöyle buyurmuşlardır: *"Yenilen bitkilerle, pamuk ve keten hariç, secde ancak yere ve yerden biten bitkiler üzerine olur."* ¹³⁷

Yine, O Hazret şöyle buyurmuşlardır: *"İnsanın yiyeceği, içeceği ve giysisi olabilen hiçbir şey üzerinde namaz kılmak ve onların üzerine secde etmek caiz değildir. Ama dokunmadan önce ürünsüz olan yer bitkileri hariç, dokunduktan sonra ise, zaruret hali hariç, onların üzerinde de namaz kılmak caiz değildir."* ¹³⁸

Yine, Hişam bin Hakem diyor; İmam Cafer Sadık /a.s/'a: "Neyin üzerine secde etmenin doğru olduğu ve neyin üzerine secde etmenin doğru olmadığını sordum. İmam /a.s/ şöyle buyurdular: *"Secde ancak yere ya da yerden bitip de yenmeyen ve giyilmeyen bitkilere olur."* Ben "size feda olayım bunun sebebi nedir?" dedim. Bunun üzerine İmam /a.s/ şöyle buyurdular:

"Çünkü secde Yüce Allah'a baş eğmektir. Bu yüzden de yenilen ve giyilen şeylere olmamalıdır. Zira dünya çocukları yediklerinin ve giydiklerinin kulu, köleleridir. Oysa secde eden Allah'a kulluk etmektedir. Bu yüzden de alnını, dünyanın aldatmasına kanıp da dünyaya tapanların mabudu üzerine koymamaları gerekir. İlaveten, secde Allah'a karşı boyun eğmedir; alnın yere konması, Allah'a karşı tevazu ve huzuyu daha iyi ifade etmektedir." ¹³⁹

136 - El-Vesail, c. 3, s. 593.

137 - Bihar'ül Envar, c. 85, s. 149, 154.

138 - Bihar'ül Envar, c. 85, s. 149.

139 - Bihar'ül Envar, c. 85, s. 145, El-Vesail, c. 3, s. 591.

Bu arada her ne kadar secdede, alnın tamamının, üzerine secde sahih olan şeylerin üzerine koyulması, daha faziletli ise de, sadece alnın, elin bir parmağının ucu kadar küçük bir bölümünün bu şeylerin üzerine gelmesi, secdenin gerçekleşmesi için yeterlidir.

Hz. İmam Muhammed Bakır /a.s./ şöyle buyurmuştur: *"Alnın başın tüylerinin çıktığı yerden kaşlara kadar olan bölümü secde yeridir. Bu miktardan, bir dirhem veya bir parmağın ucu kadar olsa bile, ne kadarı yere /toprak ve benzerine/ düşerse, yeterlidir."*¹⁴⁰

Bu arada üzerine secde etmek için, en faziletli şey, Hz. İmam Hüseyin /a.s./'ın mezarı toprağından hazırlanan mühürdür /türbettir/. Ondan sonra toprak; topraktan sonra taş ve taştan sonra da bitkidir.

Ehl-i Beyt izcilerinden Muaviyet bin Ammar diyor; Hz. İmam Cafer Sadık /a.s./'ın sarı ipekten olan bir mendili vardı. Onun içerisinde İmam Hüseyin /a.s./'ın mezarından alınan bir miktar toprak bulunduruyordu. Namaz vakti olunca, o toprağı seccadesi üzerine koyar ve onun üzerine secde ederdi. Sonra da şöyle buyururdu: *"Hüseyin'in türbeti üzerine secde etmek, yedi hicabı da ortadan kaldırır."*¹⁴¹

Üzerine secde caiz olan bir şeye sahip olmayan veya herhangi bir özür nedeniyle secdenin caiz olduğu şey üzerine secde edemeyen bir şahıs; elbisesi keten ve pamuktansa onun, başka bir şeydense elinin, o da mümkün değilse, akik yüzük gibi madensel bir şey üzerine secde etmelidir.

140 - Furu'ul Kafi, c. 3, s. 33, El-Vesail, c. 4, s. 963.

141 - Bihar'ül Envar, c. 85, s. 153.

Secdenin Bazı Sünnetleri

Ehl-i Beyt fıkhına göre, secdenin birçok sünneti vardır. Onlardan bazılarını şöyle sıralayabiliriz:

1- Ayakta namaz kılanın rükûdan kalkıp tam olarak doğrulduktan, oturarak namaz kılanın ise tam olarak oturduktan sonra, secdeye gitmek için tekbir olması.

2- Erkeğin secdeye giderken önce ellerini, kadının ise önce dizlerini yere koymas1.

3- Secdede burnun da, türbete veya üzerine secdenin caiz olduğu bir şeye konması.

4- Secdede parmakların bitiştilererek uçları kibleye gelecek şekilde kulakların hizasına konması.

5- Secdeden sonra sol taraf üzerine oturulup sağ ayağın üstünün sol ayağın alt1 üzerine konması.

6- Secdeden kalktıktan sonra beden sakinleşince tekbir alınması.

7- Birinci secde ile ikinci secde arasında beden sakin iken ***"Esteğfirullah ve etubu ileyh"*** denmesi.

8- İkinci secdeye gitmek için beden sakin iken tekbir alınması.

9- Secdelerin uzatılması.

10- Secdelerde salâvat getirilmesi

11- Son secdede dua edilip Allah Teala'dan hacet dilenmesi ve şu duanın okunması:

"Ya heyrel mes'ulin veya heyrel mu'tin, verzuqni verzuq iyali min fazlike, fe inneke zul fazlil âzim."

Anlamı: "Ey kendisine dilekte bulunulanların en hayırlısı: Ey ihsan edenlerin en iyisi! Kendi fazlından beni ve ailemi rızklandır ki, Sen büyük fazıl sahibisin."

Zikir

Namazın farzlarından birinin de zikir olduğunu söylemiştik. Namazın birinci ve ikinci rekâtlarında okunan Fatiha ve sureyle üçüncü ve dördüncü rekâtlarında okunan Fatiha /yani kıraat/ ve keza, teşehhüt ve selam dışında, namazda okunan bütün dua ve zikirlere fıkıh dilinde zikir denir.

Ancak bunlardan; rükû ve secde zikirleriyle dördüncü rekâta Fatih'e yerine okunan Tesbihat-ı Erbaa vacip; kunutta veya namaz içinde okunan, bazı diğer zikir ve dualar sünnet zikirlerdir

Bu arada kıraat de olduğu gibi, namazın vacip zikirleri de, rükûn olmayan farzlarındandır; dolayısıyla kasıtlı olarak terk edilmeleri, caiz olmayıp namazın batıl olmasına yol açarken, unutulmuş olarak terk edilmeleri ise, namazın sıhhatine bir hâlel getirmediği gibi, namazdan sonra kaza edilmeleri de gerekmez. Ama bu durumda namazdan sonra, bu yanlışlıktan dolayı iki sehiv secdesi yapılması iyidir.

Ayrıca kıraat bahsinde de işaret edildiği üzere, farz zikirlerin düzgün Arapçayla okunmaları da şarttır. Dolayısıyla bu zikirlerin düzgün okunuşunu bilmeyen kimse, mümkün olan en kısa zamanda, onların düzgün okunuş şeklini öğrenmesi farzdır.

Yine, yanlışlıkla onlardan birini, hatta bir harf veya bir kelimesini bile, hatalı okuyan kimse, namazın bir sonraki amelini geçmeden bu hatasının farkına vardığı takdirde, onu yeniden doğru şekilde okumalıdır.

Teşehhüt

Teşehhüt, tanıklık etmek anlamına gelmektedir.

Teşehhütte okunan dua, Allah'ın birliği ve Hz. Muhammed'in peygamberliğine tanıklığı içerdiğinden, ona teşehhüt denmiştir.

İmam Ali /a.s./ teşehhüdün anlamı hakkında şöyle buyurmuşlardır: *"Teşehhüt okumanın anlamı; imanını ve İslam'a girişini yenilemen ve ölümden sonra dirilmeye ikrar etmendir.*

/Teşehhüt esnasında/ sol yanın üzerine oturup sağ ayağını sol ayağının üzerine çıkarmanın anlamı: "Allah'ım, hakkı ikame et, batılı ise yok et", demendir." ¹⁴²

Hz. İmam Cafer Sadık /a.s./ ise şöyle buyurmuşlardır: *"Teşehhüt, Allah Teala'ya sena etmektir. Öyleyse, sözde ve iddiada ona kul olduğun gibi, sırda da O'na kul ol, eylemde de O'na boyun eğ. Dilinin doğruluğunu, sırrının doğruluğunun sefasına kavuştur. Çünkü seni O yaratmış ve kalbinle, dilinle ve azalarıyla O'na kulluk etmeni, O'nun Rabliğini kabullenmekle kendi kulluğunu gerçeğe dönüştürmeni emretmiştir..."*

Bilahare; Ehl-i Beyt fikhında, sabah namazı gibi iki rekâtlık olan namazlarla, bir rekât olan vitir namazında bir defa; üç ve dört rekâtlık olan namazlarda ise, biri, ikinci rekâta; diğeri de, son rekâta olmak üzere, iki defa, teşehhüt okunur.

Teşehhüt, ilgili rekâtın ikinci secdesi yapıldıktan sonra oturulup beden sakinleştikten sonra ottuk yerde okunmalıdır.

Bu arada eğer namaz, sabah namazı gibi iki rekâtlık veya tek rekâtlı olan vitir namazı ise, teşehhütten sonra selam verilerek namaz bitirilir; aksi durumda te-

142 - El-Vesail, c. 4, s. 988, Mizan'ül Hikmet, c. 5, s. 395.

şehhütten sonra kalkılarak namazın geri kalanı tamamlanır ve son rekâtın ikinci secdesinden sonra tekrar teşehhüt okunur ve ardından selam verilerek namazdan çıkılır.

Teşehhüt doğru Arapçayla okunmalıdır ve teşehhüt okunurken beden sakın vaziyette bulunmalıdır.

Teşehhüt de namazın rükün olmayan farzlarından-
dır; kasıtlı olarak terk edilirse, namaz batıl olur; bilme-
yerek terk edilir ve namazdan sonra veya telafi yeri
geçtikten sonra hatırlanırsa, namazdan sonra kaza
edilir; ayrıca yapılan yanlışlıktan dolayı iki sehiv secde-
si yapılır.

Buna göre, eğer üç ve dört rekâtlı namazların ikin-
ci rekâtının secdelerinden sonra unutulmuş teşehhüt
okunmadan ayağa kalkılır ve üçüncü rekâtın rükûna
varmadan farkına varılırsa, oturularak teşehhüt okun-
malı; sonra da tekrar ayağa kalkarak o rekâta okun-
ması gerekenler okunarak, normal şekilde namaz ta-
mamlanmalıdır.

Ancak bu durumda, fazladan yapılan kıyam için,
namazdan sonra iki sehiv secdesi yapılmalıdır.

Ama eğer sonraki rekâtın rükûna varıldıktan veya
daha sonrası, teşehhüdün okunmadığı fark edilirse,
namaz tamamlanmalı ve selam verildikten sonra unu-
tulan teşehhüdün kaza edilmesine ilaveten; ayrıca bu
yanlışlıktan dolayı iki sehiv secdesi de yapılmalıdır.

İmam Rıza /a.s/ şöyle buyurmuşlardır: *"İkinci re-
kâta teşehhüt okumayı unuttur da üçüncü rekâta ha-
tırlarsan, rükûa eğilmemiş isense, öylece otur ve te-
şehhüdü oku. Ama eğer rükûa vardıktan sonra hatır-
larsan, namazına devam et; selam verdikten sonra iki*

sehiv secdesi yapar ve terk edilmiş olan teşehhüdünü de kaza edersin." ¹⁴³

Teşehhüdün Okunuşu

Ehl-i Beyt fıkhına göre, teşehhüdün farzı, Allah'ın birliği ve şeriki olmadığıyla Hz. Muhammed'in Allah'ın kulu ve resulü olduğuna dair tanıklığı ifade eden iki şahadetle, Allah Resulü ve Ehl-i Beytine salâvattan ibarettir.

Bunun dışında kalan dua ve zikirleri ise, teşehhüdün sünnetleridir ki, bunların bazısına aşağıda işaret edilecektir.

Hz. İmam Rıza /a.s./ şöyle buyurmuşlardır: *"Teşehhütte en az kifayet edecek şey iki şahadettir."* ¹⁴⁴

Allah Resulü /s.a.a/ ise şöyle buyurmuşlardır: *Kim namaz kılar da bana ve Ehl-i Beytim'e salâvat getirmezse, namazı onu cennet dışındaki bir yola götürür."* ¹⁴⁵

Hz. İmam Cafer Sadık /a.s./ da şöyle buyurmuşlardır: *"Sizden biri namaz kılp da, Allah Resulüne namazında salâvat getirmezse, namazı cennet dışındaki bir yola götürülür."* ¹⁴⁶

Yine O Hazret şöyle buyurmuştur: *"Peygambere salâvat getirmek, namazın tamamlayıcı unsurudur. Kim, kasten salâvat getirmeği namazda terk ederse, onun namazı geçersizdir."* ¹⁴⁷

Allah Resulü /s.a.a/ ve Ehl-i Beyti'ne salâvat geti-

143 - Bihar'ül Envar, c. 88, s. 151.

144 - Bihar'ül Envar, c. 85, s. 281.

145 - Bihar'ül Envar, c. 85, s. 288.

146 - Bihar'ül Envar, c. 85, s. 280.

147 - El-Vesail, c. 4, s. 999.

rilmenin zorunlu tutulduğu tek durum ise, teşehhüt halidir. Rükû ve secde gibi, Teşehhüt dışındaki durumlarda salâvat getirmek ise sünnet kabul edilmiştir.

Hız. İmam Cafer Sadık /a.s./ şöyle buyurmuşlardır: *"İlk iki rekâta okunan teşehhüt şöyledir: "Elhamdü lillah. Eşhedu en la ilahe illallah vehdehu la şerike leh. Ve eşhedu enne Muhammed'en ebduhu ve resuluh. Allahumme salli êla Muhammed'in ve Âli Muhammed. Ve tekabbel şefaetehu ver'fe derecetek"*¹⁴⁸

Keza, Ehl-i Beyt Ekolü'nce hadis metni olarak telakki edilen "Felah'us Sail" kitabında şöyle yazmıştır:

"Teşehhütte ise şöyle der: "Bismillah ve billah ve'l Esmau'l Hüsna külluha lillah. Eşhedu en la ilahe illallah vehdehu la şerike leh. Ve eşhedu enne Muhammed'en ebduhu ve resuluh. Allahumme salli êla Muhammed'in ve Âli Muhammed. Ve tekabbel şefaetehu fi ümmetihi ver'fe derecetek"

*Ve eğer sırf Allah Teala'nın birliğine ve Muhammed'in resullüğüne tanıklıkla, Muhammed ve Ehl-i Beyti'ne salâvat getirmekle yetinse de yeterlidir."*¹⁴⁹

Buna göre, teşehhüdün aşağıdaki okunuş şekli, teşehhüdün farzı ve yeterli olan en az miktarıdır.

"- Eşhedu en lâ ilâhe illallâh, Vehdehu la şerike leh.
- Ve eşhedu enne Muhammed'en êbduhu ve resuluh.

- Allâhumme salli êlâ Muhammed'in ve Âli Muhammed."

148 - El-Vesail, c. 4, s. 989.

149 - Bihar'ül Envar, c. 85, s. 287.

Anlamı

"- Şahadet ederim ki, Allah'tan gayri kulluğa layık bir ilah yoktur; O, tektir ve ortağı yoktur.

- Şahadet ederim ki, Hz. Muhammed, /s.a.a/ O'nun kulu ve resulüdür.

- Allah'ım, rahmetini Muhammed ve Ehl-i Beyti'ne indir."

Teşehhüdün Sünnetleri

Teşehhüdün önemli sünnetlerini şöyle sıralayabiliriz:

1- Teşehhüt okurken, sol bacak üzerine oturulup, sağ ayağın üstünün sol ayağın alt kısmı üzerine konulması.

2- Teşehhütten önce: **"Elhamdülillah"** veya: **"Bismillahi ve billahi ve'l hamdu lillahi ve hayru'l esmai küliha lillah"** söylenmesi.

3- Ellerin uyluk üzerine koyulması.

4- El parmaklarının birbirine bitleştirilmesi,

5- Başını aşağı eğip kendi önüne bakılması

6- Teşehhüdü bitirdikten sonra: **"Ve tekabbel şefatehu fi ümmetihi ver'fe derecetuh"** denmesi.

7- Kadınların, teşehhüt halinde dizlerini birbirine bitştirerek oturmaları.

Selam

Hız. İmam Cafer Sadık /a.s/ şöyle buyurmuşlardır: *"Namazın girişi, tekbir; bitişi de selamdır."* 150

Hz. İmam Hasan Askeri /a.s./ şöyle buyurmuşlardır: *"Namaz kılan kimse, namazının selamını verince, Allah ve melekleri de ona selam verirler."* ¹⁵¹

İmam Ali /a.s./ selamın anlamı hakkında şöyle buyurmuşlardır: **"Esselamü Aleykum ve rahmetullahi ve berekâtuh"** diyerek selam vermenin anlamı, Allah'tan rahmet dilemek ve bu /namaz/, kıyamet gününün azabına karşı bir güvencedir, demektir." ¹⁵²

Hz. İmam Cafer Sadık /a.s./ ise şöyle buyurmuşlardır: *"Her namazın bitişinde selam vermenin anlamı, güvence sunmaktır. Yani, kim Allah'ın emrini ve Peygamberin sünnetini ihlâsla huşu üzere yerine getirirse, ona, dünya belalarına karşı güvence, ahiret azabına karşı ise berat verilir.*

Sonra selam, Allah'ın isimlerinden biridir. Onu, yaratıklarına sunmuştur ki, onlar kendi aralarındaki muamelat, emanet ve hükümlerde onun anlamına riayet etsinler. Birbirleriyle olan birlikteliklerini doğru, geçimlerini dürüst yapsınlar.

Eğer sen de selamı, doğru yerine koyup hakkını vermek istersinse, Allah'tan sakın; dinin, kalbin ve aklın senin tarafından selamet üzere kalsınlar. Onları günah karanlığıyla kirletme.

Koruyucuların da senin tarafından selamette kalsınlar; kötü davranışlarıyla onları usandırma, bıktırma, rahatsız etme.

Sonra dostun, sonra düşmanın da senin açından selamet üzere olsun. Çünkü yakını elinden selamet

151 - Bihâr'ül Envar, c. 82, s. 221.

152 - Mizan'ül Hikmet, c. 5, s. 395.

üzere kalmayanın, uzağı pekâlâ selamette kalamaz. Kim selamı bu doğru yerlerine koymazsa, halk arasında selam verse bile, selam vermesinde yalancı sayılır.

153

Namazın son rekâtında teşehhüde müteakip, selam verilerek namazdan çıkılır.

Ehl-i Beyt fıkhında selam da, namazın gayri rükün farzlarından. Kasıtlı olarak terk edilmesi, namazı batıl ederken, bilmezden terk edildiği takdirde, namaz hali bozulmadan farkına varılırsa, okunmalıdır ve namaz sahihtir. Ama namaz halinden çıktıktan sonra farkına varılırsa, yapılan bu yanlışlıktan dolayı sadece iki sehiv secdesi yapılmalıdır.

Selamın da doğru Arapçayla okunması ve selam verilirken bedeninin sakin halde olması şarttır.

Selamın Okunuşu:

Ehl-i Beyt fıkhına göre, namazın selamı aşağıdaki şekilde verilir ve onun birinci faslı sünnet; ikinci ve üçüncü fasılları ise, genel görüşe göre vaciptir.

Ayrıca son selamı söyledikten sonra hafiften sağa sola dönerek işaret etmek de selamın sünnetlerinden.

Yine, teşehhüt okunurken oturma haliyle ilgili sünnetler aynen selam verirken de geçerlidir.

Selamların okunuşu şöyledir:

"- **Esselâmu eleyke eyyuhannebiyyu ve rehmetullâhi ve berekâtuh,**

- **Esselâmu eleyna ve êlâ ibâdillâhissâlihîn,**

- Esselâmu eleykum ve rehmetullâhi ve berekâtuh."

Anlamı:

"- Selam olsun sana ey Allah'ın Peygamber'i; Allah'ın rahmet ve bereketi senin üzerine olsun,

- Selam olsun bize ve Allah'ın iyi kullarına,

- Allah'ın selam, rahmet ve bereketi sizin üzerinize olsun."

Tertip

Buraya kadarki, açıklamalarımızdan anlaşılmuştur ki, namazın fiilleri, sırasıyla tertip üzere yapılmalıdır. Yani, sırasıyla ilk önce İftitah Tekbiri alınmalı, sonra Fatiha sonra sure okunmalı, sonra rükû yapılmalı, sonra secde edilmeli ve böylece namaz içerisinde yapılanlar sırasıyla yerine getirilmelidir.

Ehl-i Beyt fıkhında tertib de, namazın gayri rükün farzlarından; bilinçli ihlal edilişi, namazın batıl olmasına yol açar.

Bilinçsiz olarak ihlal edildiğinde de, eğer ihlal, rükûdan önce iki secdenin yapılması gibi, sonra yapılması gereken bir rükün farzın, önce yapılması gereken diğer rükün farzdan öne geçirilmesi şeklinde olmuşsa, rükün olan farzda ihlal meydana geldiğinden, yine namaz batıl olur.

Ama eğer ihlal, kıraatten önce rükûa gitmek gibi, sonra yapılması gereken rükün bir farzın, gayri rükün farzdan öne geçirilmesi, ya da teşehhüdün iki secde den önce okunması gibi, önceki durumun aksi olan, sonra yapılması gereken gayri rükün bir farzın, rükün olan farzdan öne geçirilmesi yahut da sureyi Fati-

ha'dan önce okumak gibi, gayri rükün iki farzın yerlerinin değiştirilmesi şeklinde olmuşsa, namaz sahihtir.

Ancak bu durumda, olasılığı varsa, yani, rükün fazlalığına yol açmayacaksa, namazın kendi içinde tertip sağlanmalıdır. Aksi takdirde, namaza öylece devam edilerek bitirilmelidir.

Bu arada böylesi yanlışlıklardan, namazda meydana gelen her eksiklik veya fazlalık için, namazın sona ermesinden sonra iki sehiv secdesi yapılması iyidir.

Müvalat /Aralıksız yapmak /

Müvalat; namazda yapılan fiil, okunan kıraat, zikir ve duaların, normal şekilde aralıksız olarak yapılmasına ve okunmasına denir.

Bu da, namazın gayri rükün farzlarından. Kasıtlı olarak ihlal edilmesi, namazın batıl olmasına yol açar; kasıtsız olarak ihlal edilmesi, namazı batıl etmez.

Ama bu durumda sonraki rükün farza başlanmamışsa, yanlışlıkla müvalata riayet edilmeden okunan cümle ve kelimeler, müvalat bozulduğu yerden yeniden düzenli olarak okunmalıdır. Sonraki rükün farza girilmişse de, öylece namaza devam edilmeli ve namaz sahihtir.

Fakat müvalatin ihlali, namaz durumundan çıkacak kadar fazla olursa, kasıtsız olsa dahi, namazın batıl olmasına yol açar.

Namazın Sünnetleri

Namaza başlarken, namaz dâhilinde ve sonrasında yapılması ve okunması zorunlu olmayan, ama yapılması ve okunması teşvik edilen, fiil ve dualar namazın sünnetleridir.

Namazın sünnetleri fazladır; bazısına da yer yer işaret edilmiştir. Bu sünnetlerin önemlilerini şöyle sıralayabiliriz:

1- İftitah tekbirinden önce yedi defa: **"Allahu Ekber"** demek.

2- Kunut tutmak; aşağıda açıklanacaktır.

3- Kıyam halindeyken bakışı, sağa sola değil de, öne secde edilen yere yöneltmek.

4- Kıyam halindeyken elleri, dizlerin hizasında bacağın ön kısmına koymak.

5- Her rekât bittikten sonra bir sonraki rekât için ayağa kalkarken: **"Bihavillahi ve Kuvvetihi Ekumu ve Ek'ud"** demek.

Anlamı:

"Allah'ın yardım ve gücüyle kalkıyor ve oturuyorum"

6- Rükû ve secde zikirlerinden sonra Muhammed ve Ehl-i Beytine salâvat getirmek. Yani: **"Allahumme Selli ela Muhammed ve Âl'î Muhammed"** demek.

Anlamı:

"Allah'ım Muhammed ve Ehl-i Beytine rahmet gönder."

7- Namazın son secdesinde secde zikrinden sonra şu zikri okumak:

"Ya Hayr'el Mes'ulîn ve Ya Hayr'el Mu'tîn, Urzukuñi Verzuk İyâlî min fazlike Fe İinneke Zu'l Fazlil Âzîm"

Anlamı:

Ey, kendisinden dilekte bulunulanların en hayırlısı! Ey ihsan edenlerin en iyisi! Kendi fazlından beni ve ai-

lemi rızıklandır. Şüphesiz sen, büyük fazıl sahibisin.

8- Namazdan sonra, namaz yerinden ayrılmadan yüz kibleye yönelik olarak teşvik edilen zikir ve duaları okumak.

Bu zikirlerin en hayırlısı ise, Hz. Fatıma /a.s/'ın zikri olarak bilinen; 34 defa: "**Allahu Ekber**", 33 defa: "**Sübhanellah**", 33 defa da: "**Elhemdulillah**" demektir.

Hız. İmam Cafer Sadık /a.s./ şöyle buyurmuşlardır: "*Sizlerden kim, namazdan sonra ayağa kalkmadan Fatimet'üz Zehra'nın zikrini okursa, mutlaka günahları bağışlanır.*" 154

Yine O Hazret, Ebu Harun ismindeki bir yaranına şöyle buyurmuşlardır: "*Ey Ebu Harun, biz çocuklarımızı za namazı emrettiğimiz gibi, Fatimet-üz Zehra'nın zikrini okumayı da emrederiz. Öyleyse, sen de ona müdavemet et. Çünkü ona müdavemet eden hiçbir kimse, bedbaht olmaz.*" 155

Kunut

Allah Resulü /s.a.a/ şöyle buyurmuşlardır: "*Dünyada en uzun kunut tutanlarınız, kıyamet günü mahşer yerinde en uzun rahat edenleriniz olacaktır.*" 156

Hız. İmam Cafer Sadık /a.s./ şöyle buyurmuşlardır: "*Allah Resulü /s.a.a/ vitir namazında /kunutta/ yetmiş defa istiğfar eder ve yedi defa da "**Ha'za makamul aizi bike minennar**"157 derdi.*" 158

154 - El-Vesail, c. 4, s. 1022.

155 - El-Vesail, c. 4, s. 1022.

156 - Bihar'ül Envar, c. 85, s. 199, El-Vesail, c. 4, s. 919.

157 - Anlamı: Bu, cehennem ateşinden sana sığınanın makamıdır.

158 - El-Vesail, c. 4, s. 610.

Hız. İmam Cafer Sadık /a.s./ ise şöyle buyurmuşlardır: *"Her namazın ikinci rekâtında rükûdan önce kunut tutmak zorunlu sünnettir."* ¹⁵⁹

Hız. İmam Muhammed Bakır /a.s./ ise şöyle buyurmuşlardır: *Biri, birinci rekâtın rükûundan önce, diğeri de, ikinci rekâtın rükûundan sonra olmak üzere imam, Cuma namazında iki kunut tutar."* ¹⁶⁰

Bu ve benzeri hadisler ışığında; Ehl-i Beyt fikhında, iki ve daha fazla rekâtlı olan farz ve sünnet namazların ikinci rekâtında, tek rekâtlı olan vitir namazında ve Cuma namazının her iki rekâtında bir, ayet namazında beş, ramazan ve kurban bayramı namazlarının birinci rekâtında beş, ikinci rekâtında dört kunut, tutmak müekket sünnet kabul edilmiştir.

Kunut, kıraatten sonra ve rükûdan önce, ellerin avuç içleri semaya açık vaziyette yüz hizasına kadar yukarı kaldırılarak dua okunmasına denir.

Kunutun önce elleri yukarı kaldırarak tekbir almak, sonra elleri indirip kunut için yüz hizasına kadar yukarı kaldırmak, elin içini semaya açıp, başparmak dışındaki parmakların birbirine bitişik şekilde tutmak ve dua okunurken avuç içlerine bakmak sünnettir.

Kunutun yüksek sesle okumak, müstehaptır. Ama cemaatle namaz kılan kimsenin sesini cemaat imamı duyuyorsa, kunutu yüksek sesle okuması, müstehap değil, aksine mekruhtur.

Bilerek okunmayan kunutun kazası yoktur. Unutulmuş olarak okunmaz ve rükûa tam olarak eğilmeden önce

159 - Bihâr'ül Envar, c. 85, s. 197.

160 - El-Vesail, c. 4, s. 603.

farkına varılırsa, doğrulup okunması müstehaptır. Rükûda farkına varılırsa, rükûdan sonra ve eğer secde de hatırlanırsa, namazın selamından sonra kaza edilmesi müstehaptır.

Zürare bin Â'yun diyor Haz. İmam Muhammed Bakır /a.s./'a: "Unutarak kunut tutmadan rükûa giden insanın durumunu sorduk. İmam /a.s./ buyurdular ki: *"Rükûdan kalktıktan sonra kunut tutar; hatırlamazsa da bir sorun yoktur."* ¹⁶¹

Hz. İmam Cafer Sadık /a.s./ ise şöyle buyurmuşlardır: *"Sehven kunutu terk eden kimse, namazdan sonra ottuk yerde kunut tutar."* ¹⁶²

Kunutun özel bir duası yoktur; üç defa: **"sübhanellah"** söylenmesi veya Allah Resulü ve Ehl-i Beyti'ne salâvat getirilmesi de yeterlidir; ancak masumlardan gelen duaların okunması daha iyisidir.

İsmail bin Fazl diyor; Hz. İmam Cafer Sadık /a.s./'a kunutta okunması gerekli olan özel bir duanın olup olmadığını sordum. İmam /a.s./ buyurdular ki: *"Hayır, Allah Teala'nın diline cari ettiği her duayı okuyabilirsin. Bunun için özel bir dua söz konusu değildir."* ¹⁶³

Yine, O Hazret, aynı soruyu soran başka birine: *"Rabbine sena et, Peygambere salâvat getir ve günahların için Allah'tan mağfiret dile"* yanıtını vermişlerdir." ¹⁶⁴

Yine, O Hazret başka birine de: *"Kunutta üç defa "Sübhanellah" demen bile yeterlidir"* cevabını buyur-

161 - El-Vesail, c. 4, s. 616.

162 - El-Vesail, c. 4, s. 615.

163 - El-Vesail, c. 4, s. 608.

164 - El-Vesail, c. 4, s. 608.

muşlardır." 165

Kunutta okunması teşvik edilen dualardan birisi, Kur'an'dan alınan şu duadır:

"Rebbena Atina fid dünya heseneten ve fil ahireti heseneten ve qına âzâben nar." 166

Anlamı:

"Rabbimiz, bize dünyada da iyilik ve güzellik ver; ahirette de. Ve bizi ateş azabından koru."

Kunutta özellikle okunması teşvik edilen zikir ve dualardan birisi de, kurtuluş kelimeleri olarak bilinen:

"Lailahe illellah'ul Helim'ul Kerim, la ilahe illellah'ul Êliyy'ul Âzim, sübhanellahi Rebbi's Semavat'is Seb'i ve Rebb'il Ârazin'es Seb'i ve mafihinne ve mabeynehüne ve Rebb'il Ârş'il Âzim ve selamun êl'el murselin ve'l hemdulillahi Rebb'il Âlemin" duasıdır." 167

Anlamı: "Hilim ve kerem sahibi olan Allah'tan gayri bir mabut yoktur; yücelik ve azamet sahibi olan Allah'tan gayri bir mabut yoktur; yedi göğün, yedi yerin, onlarda ve onların arasında olanların ve büyük Arş'ın Rabbi olan Allah, her türlü eksiklik ve kusurdan münezzehtir; selam olsun bütün resullere ve bütün övgüler sadece âlemlerin Rabbi olan Allah'a aittir."

165 - El-Vesail, c. 4, s. 605.

166 - Bakara/201.

167 - Bihar'ül Envar, c. 85, s. 206, El-Vesail, c. 4, s. 607.

GÜNLÜK FARZ NAMAZLAR

Hız. İmam Cafer Sadık /a.s./ şöyle buyurmuşlardır: *"Günlük farz namazlar; öğle dört rekât, ikindi dört rekât, akşam üç rekât, yatsı dört rekât, sabah iki rekât olmak üzere toplam on yedi rekâttır..."*¹

Hız. İmam Rıza /a.s./ ise şöyle buyurmuştur: *"Allah Teala, insanlara bir gece ve gündüzde on yedi rekât namaz kılmayı farz etmiştir. Kim, bunları yerine getirirse, Allah, ondan bunun dışında kalan bir namazı sormaz."*²

Yine, Hız. İmam Cafer Sadık /a.s./ şöyle buyurmuşlardır: *"Allah Teala /günlük/ ikişer rekât olarak toplam on rekât namaz farz kılmıştır. Allah Resulü ise, bunlara ikişer rekât daha eklemiş ve bu eklediklerini de farza eşdeğer saymıştır. Dolayısıyla sefer hali hariç, onları terk etmek caiz değildir. Akşama ise bir rekât eklemiş ve onu hem sefer hem de hazarda baki bırak-*

1 - Bihâr'ül Envar, c. 82, s. 282.

2 - Müstedrek'ül Vesail, c. 1, s. 176.

mıştır. Allah Teala da bütün bunları onaylamıştır. Böylece günlük farz namazlar on yedi rekât oluvermiştir.

Sonra da Allah Resulü otuz dört rekât da nafilere namazını koymuştur... Allah Resulü, misafir hariç, farz namazlara eklediği ikişer rekâtı terk etmeyi hiçbir kimseye ruhsat vermemiştir. O halde Allah Resulünün terkine müsaade etmediği bir şeye kimsenin müsaade etme hakkı yoktur. Böylece Allah Resulünün emri Allah'ın emrine, nehyi de Allah'ın nehyine eş değer sayılmaktadır. Kullara düşen ise, Allah'a teslim oldukları gibi, Allah Resulüne de teslim olmalarıdır." ³

Hız. İmam Rıza /a.s./dan gelen gündelik farz ve sünnet namazların açıklandığı uzun bir hadiste ise gündelik farz namazlar şöyle açıklanmıştır:

"Bilesin ki, Allah sana rahmetini indirsin; bir gündüz ve gece zarfında Allah Teala'nın farz kıldığı ve sünnet olan namazlar elli bir rekâttir. Bunlardan on yedisi farz, otuz dördü ise sünnettir. Öğle dört rekât, ikindi, dört rekât, akşam üç rekât, yatsı dört rekât ve sabah iki rekât. Bunlar hazarda olan farzlardır.

Yolculukta ise, farz on bir rekâttir. Öğle iki rekât, ikindi iki rekât, akşam üç rekât, yatsı iki rekât ve sabah iki rekât..." ⁴

Yine, Zürrare diyor: "Hız. İmam Muhammed Bakır /a.s./a: "Allah'ın farz kıldığı namazlar hangileridir?" diye sordum. İmam: "Gece, gündüz toplam beş vakit namaz farz kılınmıştır" buyurdu. Ben: "Allah bu namazları isimlendirerek kitabında (Kur'an'da) açıklamış mı-

3 - El-Vesail, c. 3, s. 31.

4 - Bihar'ül Envar, c. 82, s. 301.

dır?" dedim. İmam (a.s): "Evet, açıklamıştır. Allah Teala Peygamberi'ne emreder ki; **"Güneşin dulûkundan /batıya meyletmesinden/ gecenin ğasakına /karanlığına/ kadar namaz kıl..."** ⁵ Güneşin dulûku, güneşin batıya meyletmesi, yani öğle vaktidir. Duluk ile ğasak arasında Allah'ın isimlendirdiği, açıkladığı ve vakitlerini belirlediği dört namaz vardır. Gecenin ğasakı ise, gece yarısıdır. Sonra Allah Teala: **"Ve fecrin okunuşunu da /sabah namazını/ ki, fecrin okunuşu meşhut olmaktadır"** /Gece ve gündüz melekleri tarafından birlikte müşahede edilmektedir/⁶ buyurdu. İşte bu da beşinci farz namazdır.

Yine Allah Teala şöyle buyurmuştur: **"Gündüzün iki ucunda namaz kıl"** ⁷ Gündüzün iki ucu sabah ve akşamdır. **"Ve gecenin yakın saatlerinde."**⁸ Bu da yatısı namazıdır.

Yine Allah Teala şöyle buyurmuştur: **"Namazları ve orta namazı koruyunuz."** ⁹ Orta namaz öğle namazıdır. O, Hz. Resulullah'ın kıldığı ilk namazdır. Bu namaz hem gündüzün ortasında kılınan namazdır; hem de gündüzün kılınan iki namazın, sabah ve ikindi namazlarının ortasında olan namazdır..." ¹⁰

Evet, bütün Müslümanlar, gündelik beş namazın farz kılındığında ittifak etmişlerdir.

Bunlar; hazar halinde, dörder rekât olan öğle, ikin-

5 - İsrâ/78.

6 - İsrâ/78.

7 - Hûd/114.

8 - Hûd/114.

9 - Bakara/238.

10 - Furu'u Kafi, c. 3, s. 271.

di ve yatsı namazları, üç rekât olan akşam namazı ve iki rekât olan sabah namazıdır.

Seferde ise, ileride daha geniş açıklanacağı üzere, dört rekâtlı namazlar ikişer rekât kılınır. Dolayısıyla öğle, ikindi ve yatsı namazları sefer halinde iki rekât olur.

Buna göre, yolculukta olmayan her Müslüman, günlük olarak, toplamı on yedi rekât olan beş namaz kılmalıdır.

- 1- Sabah namazı; iki rekâttır.
- 2- Öğlen namazı; dört rekâttır.
- 3- İkinci namazı; dört rekâttır.
- 4- Akşam namazı; üç rekâttır.
- 5- Yatsı namazı; dört rekâttır.

Ehl-i Beyt fıkhında, yolculukta olan kimsenin, dört rekâtlı olan öğle, ikindi ve yatsı namazlarını ikişer rekât olarak kılması zorunludur. Onları dörder rekât olarak kılamaz.

SABAH NAMAZININ KILINIŞI

Bu bölümde Ehl-i Beyt fıkhına göre, normal şartlar altında sabah namazının kılınış şeklini beyan etmeğe çalışacağız. Bilindiği gibi, sabah namazının vakti, fecri sadık denen, şafak vaktinden, güneşin doğmaya başlamasına kadardır.

Bu zaman diliminde sabah namazını kılmak için, önce gerekli olan abdest ve diğer ön hazırlıklar temin edilir. Sonra, kıbleye doğru durulur ve: "**Yüce Yaratın rızasını kazanmak için, sabah namazını kılıyorum**" şeklinde niyet ettikten sonra, aşağıda yazıldığı şekilde kılınır.

Niyetten sonra: "İftitah Tekbiri" alınır. Yani, namaza giriş niyetiyle: "**Allahu Ekber**" denerek, namaza başlanır ve ilk önce : "**Fatiha Suresi**" okunur.

İftitah Tekbiri alınırken

Fatiha Suresi'nin Arapçası:

Bismillahirrahmanırrahîm

- Elhemdu Lillahi Rebbi'l Âlemîn

- Errehmanırrahîm

- Maliki Yevmiddîn

- İyyake Ne'budu Ve İyyake Nesteîn

- İhdine's-Sirat'el Musteqîm

-Siratellezîne En'êmtê Êleyhim Ğayri'l Meğzubi
Âleyhim Velezzâllîn

Tercümesi:

- Rahman ve Rahim Allah'ın adıyla

- Hamd, /övgü/ Âlemlerin Rabbi Allah'a aittir.

- /O/ Rahmandır ve Rahimdir.

- Cezâ ve mükâfat gününün sahibidir.

- Yalnız Sana ibadet ederiz ve yalnız Senden yardım dileriz.

- Bizi, doğru yola hidayet et.

- Nimet verdiğin kimselerin yoluna; gazaba uğramışların ve sapmışların yoluna değil.

Fatiha Suresi okunduktan sonra, Kur'an-ı Kerim'den, /farz secdeleri olan sureler hariç/, başka herhangi bir sure kâmil olarak okunur.

Mesela; namazların birinci rekâtında tercih edilmesi sünnet olan; "**Kadir Suresi**" okunabilir.

Kadir Suresi'nin Arapçası

"- Bismillahirrahmanırrahîm.

- İinna Enzelnahu Fi Leylet'ül Kadri.

- Ve Ma Edrake Ma Leylet'ül Kadri.

- Leylet'ül Kadri Hayrun Min Elfi Şehrin.

- Tenezzel'ül Melaiketu Ve'r Ruhü Fiha Bi'izni Rebbihim Min Kulli Emrin.
- Salamun Hiye Hatta Metlai'l Fecri."

Tercümesi:

- "- Rahman ve Rahim Allah'ın adıyla
- Biz, onu /Kur'an'ı/ kadir gecesinde indirdik.
- Kadir gecesinin ne olduğunu sen bilir misin?
- Kadir gecesi bin aydan hayırlıdır.
- Melekler ve Ruh /Cebrail/ o gecede Rablerinin izniyle her türlü iş için inerler.
- O gece, tan yerinin ağarmasına kadar bir esenliktir."

Fatiha ve Sure okunurken

Sure okunduktan sonra, sünnet olduğu için eller, kulak hizasına kadar kaldırılarak bedeninin sakin halinde, rükûa gitmek amacıyla tekbir alınıp, /yani "**Allahu Ekber**" denip/, ilahi azamet karşısında dizlere kadar eğilerek, rükû edilir.

Ve bu haldeyken, beden sakin olduğu halde, en az bir defa: "**Sübhaner Rabbiyel Âzîmi Ve Bihamdih**" veya en az üç defa: "**Sübhanellah**" denir.

Rüku zikri okunurken

Daha sonra rükûdan doğrulur; düzgün olarak ayakta durma haline geldikten sonra, sünnet olduğu için, kıyam halindeyken, bedeninin sakın halinde: "**Semi'ëlla-hu Li'men Hamideh**" ¹¹ zikri okunur.

Rükudan sonra secdeye gitmek üzere tekbir alınırken

11 Anlamı: Allah, O'na hamd edenin senasını kabul buyursun

Sonra, yine sünnet olduğu için, eller kulak hizasına kadar kaldırılarak bedenin sakin halinde, secdeye gitmek amacıyla tekbir alındıktan sonra, secdeye gidilir ve bedenin, iki ayak başparmak uçları, iki diz, iki elin iç kısmı ve alın yere konarak secde yapılır.

Secde zikri okunurken

Ancak secdede alın konduğu yerin, önce de açıklandığı üzere; hem pak olması hem de toprak, taş ve hasır gibi, üzerine secde sahih olan şeylerden olması gerekir.

Ve bu halde, beden sakin iken, en az bir defa: "**Sübhone Rabbıyel Â'la Ve Bıhamdıh**" ya da en az üç defa: "**Sübhanellah**" denir.

Sonra secdeden kalkarak /mümkünse/, diz üzere veya sünnet olduğu şekliyle, bedenın sol yanı üzerine oturulur ¹² ve beden sakinleştikten sonra, sünnet olduğu için, birinci secdeden kalkmadan dolayı, tekbir alınır; daha sonra yine sünnet olduğu için, ikinci secdeye gitme amacıyla bedenın sükûnet halinde ikinci tekbir alınarak, ikinci secdeye gidilir.

Ve yukarıda belirtilen, secde zikri okunduktan sonra, tekrar secdeden kalkarak diz üzere veya sünnet olduğu şekliyle, bedenın sol yanı üzerine oturulur ve sünnet olduğu için, beden sakinleştikten sonra, ikinci secdeden kalkmadan dolayı tekbir alınır.

Böylece sabah namazının birinci rekâtı tamamlanmış olur ve iki rekât olan sabah namazının ikinci rekâtını kılmak üzere, ara verilmeden ayağa kalkılır.

Ancak önce de işaret edildiği gibi, bir sonraki rekâtı kılmak üzere ayağa kalkarken: "**Bıhavlillahi Ve Kuvvetihi Ekumu Ve Ek'ud**" ¹³ zikrini okumak sünnet olduğu için, mümkünse, ayağa kalkma esnasında anılan zikir okunur.

Tam olarak ayağa kalkılıp, beden sakinleştikten sonra, yine; "**Fatiha Suresi**"yle, içinde farz secdesi bu-

12 - Bu şekilde oturmak mümkün olmadığı takdirde, mümkün olan şekilde oturulmalıdır.

13 - Anlamı: Allah'ın yardım ve gücüyle kalkıyor ve oturuyorum.

lunmayan başka bir sure, mesela; namazların ikinci rekâtında tercih edilmesi sünnet olan; "**İhlâs Suresi**" tam olarak okunur.

Namazın her iki rekâtında da, Fatiha'dan sonra aynı surenin, örneğin İhlâs Suresi'nin okunması da sâkîncasızdır.

Elbette önceki bölümlerde işaret edildiği üzere, erkeklerin, sabah namazının her iki rekâtında da Fatiha ve sureyi sesli okumaları icap eder; diğer zikir ve dualarında ise muhayyerdirlere. Kadınlar ise, seslerini namahrem duymayacağı yerlerde sesli veya sesiz okumak açısından muhayyerdirlere. Aksi halde sessiz okumaları gerekir.

İhlâs Suresi'nin Arapçası:

Bismillahirrahmanirrahîm

- Qulhuvellahu Ehed.

- Ellah'us Semed.

- Lem Yelid Ve Lem Yüled.

- Ve Lem Yekun Lehu Kufuven Ehed

Tercümesi:

"- Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla

- De ki: O, Allah birdir.

- Allah ihtiyaçsızdır. /Ve her şey O'na muhtaçtır./

- Doğurmamış ve doğmamıştır.

- Ve O'nun hiçbir dengi yoktur.

Sonra rükûa gitmeden önce, sünnet olduğu için, eller kulak hizasına kadar kaldırılarak tekbir alınır ve ikinci sünnet amel olan, kunut tutmak amacıyla eller, avuç kısımları semaya doğru açık vaziyette yüz hizasına kadar yukarı kaldırılarak kunut tutulur.

Bildiğimiz gibi, kunutta herhangi bir dua okunabilir;

Kunut okunurken

ancak Şu dua teşvik edilen dualardandır:

**"Rabbena Atina Fiddünya Haseneten
Ve Fil Ahireti Haseneten
Ve Qina Êzaben Nar" 14**

Anlamı: ""Rabbimiz, bize dünyada da iyilik ve güzel-
lik ver; ahirette de. Ve bizi ateş azabından koru."

Kunut duası sona erince, eller aşağı salıverilir ve bi-
rinci rekâtta olduğu gibi, sünnet olduğu için, yine eller
kulak hizasına kadar kaldırılarak, bedenın sakin halin-
de: **"Allahu Ekber"** denerek, rükûa gidilir.

Rükû'da, birinci rekâtın rükûsunda olduğu gibi, be-
denin sakinleşmesinden sonra yine en az bir defa:
"Sübhanerabbıyel Êzîmi Ve Bihamdih" veya en az üç
kere: **"Sübhanellah"** denir.

Rükû zikri sone erince rükûdan kalkılır ve yine sün-
net olduğu için, birinci rekâtta olduğu gibi, bedenın sa-
kin halinde: önce: **"Semiellahu Li'men Hamideh"** zikri
okunur, sonra da yine bedenın sakin halinde secdeye
gitme amacıyla: **"Allahu Ekber"** denerek, Yüce Al-
lah'ın karşısında secdeye gidilir.

Secdeye varıp beden sakinleşince, yine en az bir
defa: **"Sübhanerabbıyel Ê'la Ve Bihamdih"** zikri, ya
da en az üç defa: **"Sübhanellah"** denir.

Sonra, aynen birinci rekâtta olduğu gibi, secdeden
kalkılır; diz üzere veya sünnet olduğu Şekliyle bedenın
sol yanı üzerine oturulur ve beden sakinleşince, sünnet
olduğu için, birinci secdeden kalkılmasından dolayı

tekbir alınır; daha sonra, yine sünnet olduğu için, bedeninin sakın halinde bir tekbir daha alınarak, ikinci secdeye gidilir.

İkinci secde de, beden sakinleşince, yukarıdaki secde zikri okunur; sonra, kalkarak yine /mümkünse/ diz üzerine veya bedeninin sol yanı üzerine oturulur ve beden sakinleşince, yine sünnet olduğu için, ikinci secdeden kalkılmasından dolayı tekbir alınır; sonra da, önce: "Teşehhüt", sonra da: "Selam" okunarak namazdan çıkılır.

Teşehhüdün Arapçası:

"Elhemdu Lillah.

Eşhedu En La İlahe İllellah.

Vehdehû La Şerîke Leh.

Ve Eşhedu Enne Muhammeden Êbduhu Ve Rasûluh.

Allahumme Salli Êla Muhammedin Ve Âli Muhammed" 15

15 - Anlamı: "- Bütün övgüler Allah'a aittir.

-Şahadet ederim ki, Allah'tan gayri kulluğa layık bir ilah yoktur; O, tektir ve ortağı yoktur.

- Şahadet ederim ki, Hz. Muhammed, /s.a.a/ O'nun kulu ve resulüdür.

- Allah'ım, rahmetini Muhammed ve Ehl-i Beyt'ine indir."

Teşehhüt ve Selam okunurken

Selamın Arapçası:

"Es'selamu Êleyke Eyyuhennebiyyu Ve Rehmetullahi Ve Berekâtuh

Es'selamu Êleyna Ve Êla İbadillah'is Salihîn."

"Es'selamu Êleykum Ve Rehmetullahi Ve Berekâtuh" ¹⁶

Selamdan sonra da, Ehl-i Beyt fıkhında sünnet olduğu için, eller kulak hizasına kadar yukarı kaldırarak üç defa: "**Allahu Ekber**" denir. Sonrasında ise, Allah Resulü ve Ehl-i Beytine salâvat getirilerek, namazdan sonra okunması sünnet olan diğer dua ve zikirler okunur.

16 - "- Selam olsun sana ey Allah'ın Peygamber'i; Allah'ın rahmet ve bereketi senin üzerine olsun,

- Selam olsun bize ve Allah'ın iyi kullarına,

- Allah'ın selam, rahmet ve bereketi sizin üzerinize olsun."

ÖĞLE, İKİNDİ VE YATSI NAMAZLARININ KILINIŞI

Öğle, ikindi ve yatsı namazının ilk iki rekâtı, aynen sabah namazının iki rekâtı gibi kılınır; sadece şu farkla ki, öğle, ikindi ve yatsı namazının ikinci rekâtında, teşehhüde müteakip selam verilmez ve teşehhüt bittikten sonra, geri kalan iki rekâtı kılmak üzere ayağa kalkılır.

Üçüncü rekâta; "**Fatiha Suresi**" ya da "Fatiha Suresi" yerine üç defa: "**Tesbihat-ı Erbaa**"; yani: "**Sübhanelahi Velhamdu Lillahi Ve La İlahe İllellahu Vellahu Ekber**" zikri okunur.

Daha sonra yukarıda anlatıldığı gibi, rükûa gidilir; sonra iki secde yapılır ve ikinci secdeden sonra dördüncü rekâtı kılmak için tekrar ayağa kalkılır.

Dördüncü rekâta da üçüncü rekâta olduğu gibi, ya bir "**Fatiha Suresi**" ya da "Fatiha Suresi" yerine üç defa; "**Tesbihat-ı Erbaa**" zikri okunur ardından rükû, sonra iki secde yapılır. Ve son rekâtın ikinci secdesinden sonra ottuk yerde teşehhüt ve selam okunarak namazdan çıkılır.

Selamdan sonra da, sünnet olduğu için, ottuk yerde eller kulak hizasına kadar kaldırılarak üç defa tekbir getirilerek, diğer sünnetlere meşgul olunur.

Elbette öğle, ikindi ve yatsı namazlarını, sesli ve sesiz kılma açısından, erkeklerle kadınlar arasında hüküm farkı vardır. Bu farklar namazın kıraat bölümünde açıklanmıştır. Her kes kendi vazifene göre amel etmek zorundadır.

AKŞAM NAMAZININ KILINIŞI

Akşam namazının ilk iki rekâtı da, aynen sabah namazının iki rekâtı gibi kılınır; sadece şu farkla ki, akşam namazının ikinci rekâtında, teşehhüde müteakip selam verilmez ve teşehhüt bittikten sonra, üçüncü rekâtı kılmak üzere ayağa kalkılır.

Üçüncü rekâtta; "**Fatiha Suresi**" ya da "Fatihâ Suresi" yerine üç defa: "**Tesbihat-ı Erbaa**" zikri okunur.

Daha sonra yukarıda anlatıldığı gibi, rükûa gidilir; sonra iki secde yapılır ve akşam namazının son rekâtı olan, üçüncü rekâtın ikinci secdesinden sonra ottuk yerde teşehhüt ve selam okunarak namazdan çıkılır.

Selamdan sonra da, sünnet olduğu için, ottuk yerde eller kulak hizasına kadar yukarı kaldırılarak, üç defa tekbir getirilir ve diğer sünnetlere başlanır.

Akşam namazında da sesli ve sessiz kılma açısından, erkekler kendi vazifelerine, kadınlar da kendi vazifelerine göre davranmak zorundadırlar.

NAMAZI BOZAN ŞEYLER

İftitah Tekbiri'yle namaza girilir; selamla da namazdan çıkılır. İftitah Tekbiri'ni aldıktan sonra, selam verinceye kadar, bir takım Şeyleri yapmak, namaz kılana haram olur ve onları yapmak namazın bozulmasına yol açar.

İftitah Tekbiri'ne, "Tekbiret-ül İhram" denmesi de, onun bir takım Şeyleri haram kılma özelliğinden kaynaklanmıştır.

Ehl-i Beyt fıkhına göre, aşağıda sayacağımız, on üç Şey, namaz kılana haramdır ve namazın bozulmasına yol açar:

1- İdrar veya dışkısını tutamayan hasta gibi, mazur olan hariç; ister ihtiyari, ister gayri ihtiyari olsun, abdest ve guslü bozan her Şey.

Hz. İmam Cafer Sadık /a.s/'a: "Namaz kılmakta olan bir kimse, kendisinden kokusunu ve sesini duymadığı bir yel çıktığını anlarsa, ne yapması gerektiği sorulunca, İmam /a.s/:"*Abdestini ve namazını yeniden iade etmelidir. Bunu kesin olarak bildikten sonra kıldığı*

namaza itina etmemelidir." cevabını vermişlerdir." 1

İdrar veya dışkısını önleyemeyen bir hastadan bunlardan biri çıkar veyahut müstehaze olan bir kadından kan gelirse ise, abdest bahsinde kendileriyle ilgili belirtilen hükümlere riayet ettikleri takdirde namazları batıl olmaz.

2- Verilen selama cevap vermek hariç, iki harften oluşan bir keleme olsa dahi, kasıtlı olarak namaz esnasında konuşmak.

Hız. İmam Cafer Sadık /a.s/ şöyle buyurmuştur: *"Kasten konuşmak namazı batıl eder, ama unutkanlıkla konuşmanın bir sakıncası yoktur."* 2

Ehl-i Beyt fikhında, namaz kılanın başkasına selam vermesi caiz değildir; ama başkası, ona İslam dininde meşru olan şekliyle selam verirse, cevabında; onun kullandığı selam cümlesi, bir harfi bile eksiltilip çoğaltılmadan ve kelimelerin yeri değiştirilmeden aynen ona iade edilmesi icap eder.

Örneğin, birisi: **"Selamun Aleykum"** diyerek ona selam vermişse, namaz kılan kimse de, ona aynı cümleyle cevap vermelidir; cevap vermezse günah işlemiş sayılır, ama namazı sahihtir.

Sümae diyor; Hız. İmam Cafer Sadık /a.s/'a: Namaz esnasında kendisine selam verilen kimsenin ne yapması gerektiğini sordum. İmam /a.s/: *"O da: "Selamun Aleykum" diye cevap verir ve: "Aleykum'üs Selam" demez. Çünkü Allah Resulü, namaz esnasında kendisine selam veren Ammar'a böyle cevap vermiş-*

1 - Bihar'ül Envar, c. 84, s. 282, El-Vesail, c. 4, s. 1242.

2 - El-Vesail, c. 4, s. 1275.

lerdir" buyurdular." 3

3- Gayri ihtiyari olsa dahi, namaz esnasında kasıtlı olarak kahkahayla gülmek. Kasıtsız olur ya da kasıtlı olsa dahi, sadece bir tebessümden ibaret olursa, namaz bozulmaz.

Hız. İmam Cafer Sadık /a.s/ şöyle buyurmuştur: *"Gülümsemek namazı bozmadır, ama kahkahayla gülmek namazı batıl edermi"* 4

4- Namaz esnasında kasıtlı olarak, dünyevi bir kayıptan dolayı sesli ağlamak. Ahiret için olur ya da dünyevi olsa dahi, Allah'tan bir şey talep etmek için ağlarsa, sakıncası yoktur. Aksine, namazda Allah korkusundan ve uhrevi maksatlar için ağlamak, ibadetlerin en iyisidir.

Hız. İmam Cafer Sadık /a.a/'a: *"Namazda ağlamak namazı batıl edermi?" diye sorulunca, İmam /a.a/ şöyle cevap vermişlerdir: "Cennet veya cehennem hatırlama sonucu ağlarsa, bu namazda yapılan amelilerin en faziletlisidir; bir ölüsünü hatırlama sonucu ağlarsa da namazı batıldır."* 5

5- "Kibleden döndü" denecek kadar namaz esnasında kasıtlı olarak kible yönünden dönmek.

Kibleye arka dönülür ya da tamamen sağa ve sola dönülürse, kasıtsız veya gayri ihtiyari olsa dahi, namaz batıl olur.

Bedenin ön kısmı kibleye doğru olduğu halde, yalnızca yüzü arka tarafı görecektir şekilde kasten kibleden

3 - Furu'ul Kafi, c. 366, El-Vesail, c. 4, s. 1265.

4 - Furu'ul Kafi, c. 3, s. 364, Bihar'ül Envar, c. 84, s. 282, El-Vesail, c. 4, s. 1253.

5 - El-Vesail, c. 4, s. 1251.

çevirmek de, namazı batıl eder; yanlışlıkla yapılırsa da ihtiyat gereği o namaz yeniden kılınmalıdır.

Hız. İmam Muhammed Bakır /a.s./ şöyle buyurmuşlardır: *"Namazda, tam olarak sağa sola dönüş, namazın batıl olmasına yol açar."* ⁶

Hız. İmam Cafer Sadık /a.s./ ise şöyle buyurmuşlardır: *"Eğer namazda konuşur veya yüzünü kiblede çevirirsen namazını iade et."* ⁷

6- Namazda kasıtlı olarak el bağlamak; yani, Ehl-i Sünnet'in yaptığı gibi, ellerin birini diğerinin üzerine koymak, Ehl-i Beyt fıkhında, namazın batıl olmasına yol açar. Ama takiyye veya unutkanlık ve benzeri bir sebepten böyle yapılırsa namaz batıl olmaz.

7- Namazda "Fatıha" suresinden sonra kasıtlı olarak, "Âmin" demek, Ehl-i Beyt fıkhında namazı batıl eder. Ama yanlışlıkla veya takiyye gerekçesiyle denirse, namaz batıl olmaz.

8- Kasıtlı veya kasıtsız olarak, namazın rükünlerinde azaltma veya çoğaltma yapmak.

9- Kasıtlı olarak, namazın rükün olmayan farzlarında azaltma veya çoğaltma yapmak.

Bu iki maddeyle ilgili yeterli açıklama ilgili farzlarda yapılmıştır.

10- Bilerek veya yanlışlıkla yemek-içmek. Diş arasında kalan yemek kalıntısını yutmak ise, namazı bozmaz.

11- Namazın müvalat /peş peşe yapılma/ şartına

6 - El-Vesail, c. 4, s. 1249.

7 - El-Vesail, c. 4, s. 1275.

helal getirdiği takdirde, namaz şeklini bozmasa dahi, namaz esnasında kasıtlı olarak başka bir işle meşgul olmak.

Ama el parmaklarını oynatmak veya elle bir şeye işaret etmek gibi, namazın peş peşe olma şartını bozmasa, kasıtlı olarak yapılsa dahi namazı bozamaz.

El çalmak ye hoplamak gibi, namazın şeklini bozan bir iş olursa da, kasıtsız olarak yapılsa dahi, namazın bozulmasına yol açar.

12- Namaz esnasında, taharet veya elbise ve mekânın mubah olması gibi, namazın şartlarından birinin olmadığına anlaşılması.

Örneğin; namaz kılan bir kimse, abdest almadan veya gasbedilmiş elbiseyle namaza başladığını anlarsa, namazı batıldır. Yani ilkinden namazının sahih olmadığını anlar.

13- İki ve üç rekâtli namazların rekât sayılarında ya da dört rekâtli namazların ilk iki rekât sayısında şüpheye düşmek.

NAMAZDA MEKRUH OLAN ŞEYLER

Hız. İmam Ali /s.a/ şöyle buyurmuştur: "*Kişi, namazdayken sakaliyle veya teveccühünü namazdan dağıtan başka bir şeyle oynamasın.*

Başka bir şey, sizi kendine meşgul etmeden, siz hayır amel yapmaya bütün gönlünüzle koşuşun.

Bütün sözünüz, Allah'ın zikri olsun. Namaz, takvalı kimsenin Allah'a yakınlık aracıdır.

Kişi namazında huşu içinde olsun. Çünkü kalbi Allah'a huşu eden kimsenin, azaları da huşu içinde olur

ve başka bir şeyle oynamaz." 8

Hiz. İmam Muhammed Bakır /a.s/ ise şöyle buyurmuştur:

"Bütün teveccühünle namaza yönel, namazda iken elinle, başınla ve sakalınla oynama." 9

Allah Resulü /s.a.a/ şöyle buyurmuştur: *"Allah namazda bir şeyle oynamayı sevmez."* 10

Yine, Allah Resulü /s.a.a/ şöyle buyurmuşlardır: *"İdrar ve dışkıyı engellediğin bir halde namaza durma."* 11

Yine, Hiz. İmam Ali /s.a/ şöyle buyurmuştur:

"Namazda o taraf bu tarafa teveccüh etmek şeytanın hırsızlığıdır. O halde namazda iken başka şeye teveccüh etmekten sakının. Zira bir kul namaza durduğunda Allah ona yönelir, başka bir şeye teveccüh etti mi üç defaya kadar ona: "Ey Âdemoğlu kimden yüz çevirdiğinin farkında mısın?" der; dördüncü kez başka bir şeye teveccüh etti mi Allah da ondan yüz çevirir."

12

Yukarıda örnek olarak zikrettiğimiz hadislerde de işaret edildiği üzere, Ehl-i Beyt fıkhına göre, namazda mekruh olan şeylerin bazılarını şöyle sıralayabiliriz:

1- Kibleden dönmek şartıyla azıcık yüzü, sağa veya sola çevirmek.

2- Gözleri yummak veya sağa, sola kaydırmak.

3- Eliyle ve sakalıyla oynamak.

8 - El-Vesail, c. 4, s. 1261.

9 - El-Vesail, c. 4, s. 1261.

10 - El-Vesail, c. 4, s. 1260.

11 - El-Vesail, c. 4, s. 1255.

12 - El-Vesail, c. 4, s. 1280.

- 4- Parmakları birbirine geçirmek.
- 5- Önünde bulunan Kur'an, kitap gibi bir şeyin veya yüzüğünün üzerinde bulunan yazıyı okumak.
- 6- Birisinin sesini duymak için; Fatiha, sureyi okurken veya zikir derken sessiz kalmak,
- 7- Esnemek,
- 8- Secde yerini üflemek.
- 9- Ağız ve burun suyunu atmak
- 10- İdrar ve dışkı sıkıştığı bir halde namaza durmak, bilahare namazın huşu ve huzu içinde kılınmasına engel olan her türlü şey, namaz kılan için mekruhtur.

Farz Namazı Bozmanın Caiz Olduğu Haller

Farz namazı, ihtiyari olarak bozmak haramdır; fakat aşağıda belirteceğimiz bir kaç halde, farz namazı bozmanın bir sakıncası yoktur ve hatta bazı hallerde farz bile olur.

1- İnsanın kendinin veya canının korunması farz olan birinin canının korunması veyahut korunması gereken bir malın muhafazası, namazı bozmadan mümkün değilse, namazı bozarak bu vazifenin üstlenilmesi farzdır.

Korunması farz olmayan bir malı muhafaza etmek için de, namazı bozmak caizdir, ama mekruhtur.

Hz. İmam Cafer Sadık /a.s/ şöyle buyurmuşlardır: *"Farz namazı kıldığın sırada, hizmetçinin veya alacaklı olduğun kimsenin kaçtığını ya da canına tehlike arz edecek bir yılanı görürsen, namazını boz, hizmetçini veya alacaklını takip et ve yılanı öldür."* ¹³

13 - Furu'ul Kafi, c. 3, s. 367, El-Vesail, c. 4, s. 1271.

Yine, O Hazrete: "Farz namaz esnasında kaybolmasından korktuğu, bir çanta veya metasını unuttuğunu hatırlayan kimse ne yapmalı?" diye sorulunca; Hazret: *"Namazını kesir, eşyasını korumaya alır; daha sonra namazını baştan kılar..."* cevabını vermişlerdir." ¹⁴

2- Vaktin geniş olduğu sırada, namazdayken alacaklı alacağını isterse, namaz halinde onun alacağını vermek mümkün değilse, namazı bozarak onun alacağını vermesi gerekir.

3- Rükûa eğilmeden önce ezan ve ikameti okumadığını anlayan kimsenin, vakit müsait olduğu takdirde, namazı bozup ezan ve ikameti okuduktan sonra namaza durması müstehaptır.

Hz. İmam Cafer Sadık /a.s/ şöyle buyurmuşlardır: *"Unutarak ezan ve ikameyi okumadan namaza başlar ve rükûdan önce hatırlarsınsa, namazdan çıkıp, ezan ve ikameyi okuduktan sonra namaza başlarsın, ama rükûa eğilmişsinse, artık namazına devam et."* ¹⁵

14 - Furu'ul Kafi, c. 3, s. 367, El-Vesail, c. 4, s. 1271.

15 - El-Vesail, c. 4, s. 657.

NAMAZDA ŞÜPHE

Namazdaki şüpheleri iki yönden taksim etmek mümkündür.

1- Şüphelerin mahiyeti açısından, taksim edilebilir. Örneğin; namazın aslında şüphe; her hangi bir amelinde şüphe ve rekâtlarının sayısında şüphe olarak taksim edilebilir.

2- Şüphelerin hükmü açısından taksim edilebilir. Örneğin; hükmen batıl şüpheler; itina edilmemesi gereken şüpheler ve sahih şüpheler olarak taksim edilebilir.

Birinci Açıdan Yapılan Taksim Hükümleri

1- Namazın Aslında Şüphe Etmek

Namazın aslında şüphe etmek, aslen namazı kılıp kılmadığından şüphe etmek ve kılınan namazın sahih kılınıp kılınmadığından şüphe etmek olmak üzere, iki kısma ayrılır.

Namazı, aslen kılıp kılmadığından şüphe etmek de; bazen, vakit dâhilinde olur; bazen de, vakit sona erdik-

ten sonra böyle bir şüpheye düşülür.

Henüz vakit varken, namazı kılıp kılmadığından şüphe eden kimsenin, şüphe ettiği namazı kılması icap ederken; vakit geçtikten sonra böyle bir şüpheye kapılan kimsenin, bu şüphesine itina etmemesi icap eder.

Ama kıldığı namazı, doğru şekilde kılıp kılmadığından şüphe eden kimse, ister bu şüphesi vakit dâhilinde olsun, ister vakit geçtikten sonra, şüphesine itina etmemelidir.

Hız. İmam Cafer Sadık /a.s./ şöyle buyurmuşlardır: *"Eğer farz namazın vakti geçmeden, onu kılmadığına yakin olur veya onu kılıp kılmadığından şüphe ederseniz onu kılmalısınız."*

*Ama vakit geçtikten sonra onu kılıp kılmadığından şüphe ederseniz, artık araya fasile girmiştir; onu kılmadığına yakin etmedikçe, yeniden kılman gerekmez. Onu kılmadığına yakin ettiğinde ise, hangi halde olursa olsun, onu yeniden kılman gerekir."*¹

Yine, Hız. İmam Cafer Sadık /a.s./ şöyle buyurmuşlardır: *"Bir kimse, namazını bitirdikten sonra onun hakkında "doğruluğunda" şüphe ederse, onu iade etmesi gerekmez ve onun üzerine bir şey gelmez."*²

2- Namazın Amellerinde Şüphe Etmek.

Namazın amellerinde şüphe etmek de, iki kısma ayrılır.

Bazen; Fatiha'ya başlamadan tekbir alıp almadığından, Sureye başlamadan Fatiha'yı okuyup okumadığından

1 - Bihar'ül Envar, c. 88, s. 190, El-Vesail, c. 3, s. 205.

2 - El-Vesail, c. 5, s. 342.

dan şüphe etmek gibi, sonraki bölüme başlamadan önceki bölümü yerine getirip getirmediğinden şüphe eder.

Bazen de; sureye başladıktan sonra Fatiha'yı okuyup okumadığından veya rükûa vardıktan sonra sureyi okuyup okumadığından şüphe etmek gibi, sonraki amele başlamışken önceki ameli yapıp yapmadığından şüphe eder.

Böyle bir şüpheye düşen kimse, birinci kısımda, o ameli yerine getirmelidir. İkinci kısımda ise, şüphesine itina etmemesi gerekir.

Bir hadiste, Hz. İmam Cafer Sadık /a.s./a: kıyam halinde olduğu halde rükû edip etmediğinde şüphe eden birisinin ne yapması gerektiği sorulunca; İmam /a.a/: "*Rükû edip secde eder*" cevabını vermiştir." ³

Ehl-i Beyt yaranından Zürare diyor; Hz. İmam Cafer Sadık /a.s./a: "İkameti okumakta olan birisi, ezanı okuyup okumadığından şüphe ederse ne yapması gerekir?" diye sordum. İmam /a.s./: "*Devam eder*" cevabını verdiler."

Ben: "Tekbir almışken ikamette şüphe ederse ne yapmalı?"

İmam: "*Devam eder.*"

Ben: "Kıraate başlamışken tekbirde şüphe ederse?"

İmam: "*Devam eder.*"

Ben: "Rükûa varmışken kıraatte şüphe ederse?"

İmam: "*Devam eder.*"

Ben: "Secdeye varmışken rükûda şüphe ederse?"

İmam: "*Devam eder*" cevabını verdikten sonra şöyle devam ettiler: "*Ey Zürare, kısacası, bir şeyden çıkıp*

3 - El-Vesail, c. 4, s. 935.

*ayrı şeye girdikten sonra, öncekinde şüphe etsen, bu şüpheden geçersizdir."*⁴

Bu arada, namazda şüphe edildiğinden dolayı yerine getirilen bir amelin, önceden yerine getirilmiş olduğu anlaşılırsa, o amel rükün değilse, ikinci defa yerine getirilmesi, namazı batıl etmez ve sadece yapılan hatadan dolayı namazdan sonra iki sehiv secdesi yapılır. Ama eğer rükün ise, namazda rükün fazlalığına yol açtığından dolayı namazı batıl eder.

Yine, yeri geçtiğinden dolayı terk edilen şüphe ettiği bir amelin de, sonradan aslen yerine getirilmemiş olduğu anlaşılırsa, o amel rükün değilse, eksikliği namazı batıl etmez ve öylece namaz sona erdirilir. Sonra da o amelin eksikliğinden kaynaklanan vazifeye göre davranılır.

Ve eğer o amel, rükün ise, sonraki rükne başlanmışsa, namaz batıl olur. Sonraki rükne başlanmamışsa da, önce unutulmuş olan o rükün, sonra da ondan sonraki ameller yerine getirilir; ayrıca oluşan bu hatadan dolayı namazdan sonra iki sehiv secdesi de yapılır.

3- Namazın Rekâtlarında Şüphe Etmek.

Namazın rekâtlarında olan şüpheler de, farz namazlardan, iki ve üç rekâtlı namazların rekât sayısı ile, dört rekâtlı namazların ilk iki rekâtında şüphe etmek ve nafîle namazların rekât sayısı ile dört rekâtlı namazların son iki rekâtının sayısında şüphe etmek olmak üzere iki kısma ayrılır.

Hüküm olarak da, birinci kısım şüpheler batıl şüp-

4 - Bihar'ül Envar, c. 88. s. 156, El-Vesail, c. 5, s. 336.

heler; ikinci kısım şüpheler de sahih şüphelerdir. Yani birinci kısım şüpheler, namazın batıl olmasına yol açarken; ikinci kısım şüpheler, namazı batıl etmez, ama farz namazlarda sonra belirteceğimiz birtakım hükümleri gerektirir.

Bu esaslar gereğince, Ehl-i Beyt fıkhında, namazdaki şüpheler hüküm açısından 23 kısma ayrılmaktadır. Bunların sekizi, namazın batıl olmasına yol açar; altısı, itina edilmemesi gereken şüphelerdir; geri kalan dokuzu ise, telafi edilebilir olan sahih şüphelerdir.

Namazı Bozan Şüpheler

1- Sabah namazı ve seferi namaz gibi, iki rekâtlı farz namazların rekât sayısında şüphe etmek. Ama sonra açıklayacağımız, iki rekâtlı ihtiyat namazı bundan müstesnadır. Onun rekât sayısında şüphe etmek, namazın batıl olmasına yol açmaz.

2- Üç rekâtlı farz namaz olan akşam namazının rekât sayısında şüphe etmek.

Muhammed bin Müslim diyor; Hz. İmam Cafer Sâdık /a.s./a: Namaz kılarken bir rekât mı iki rekât mı kıldığından şüphe eden kimsenin ne yapması gerektiğini sordum. İmam /a.s./ şöyle buyurdular: *"Namazı yeni baştan alarak, yakın sağlamalıdır. Cuma namazı, akşam namazı ve seferi namazında da şüpheye yer yoktur."*⁵

Yine, O Hazret şöyle buyurmuşlardır: *"Akşam namazında şüpheye düştüğünde, onu yeniden kıl; sabah*

5 - Furu'lul Kafi, c. 3, s. 351,El-Vesail, c. 5, s. 300.

namazında şüpheye düştüğünde onu yeniden kıl." ⁶

İmam Ali /a.s/ da şöyle buyurmuşlardır: "Beş yerde şüpheye yer yoktur: Vitir namazında, Cuma namazında, farz namazların ilk iki rekâtlarında, sabah namazında ve akşam namazında." ⁷

3- Dört rekâtlı farz namazlarda bir rekât mı, yoksa daha fazla mı kılındığında şüphe etmek.

4- Dört rekâtlı namazda ikinci secde tamamlanmadan iki rekât mı, yoksa daha fazla mı kılındığından şüphe etmek.

5- İki rekâtla beş rekât veya iki ile beşten fazlası arasında şüpheye düşmek.

Çünkü bu üç farzda şüphe, ilk iki rekâta sirayet etmektedir. Oysaki onlarda şüpheye yer yoktur.

Hız. İmam Muhammed Bakır /a.s/ şöyle buyurmuşlardır: "Allah'ın kullarına farzı, on rekâttır; onlarda kıraat zorunludur; şüpheye de yer yoktur. Buna, Allah Resulü, yedi rekat eklemiştir; onlarda şüpheye yer vardır; kıraat de zorunlu değildir. Kim, ilk iki rekâta şüphe ederse, yakın sağlamak üzere namazını yeniden kılmalıdır. Kim de, son iki rekâta şüpheye düşerse, şüphe hükümlerine göre amel eder." ⁸

Hız. İmam Cafer Sadık /a.s/ ise şöyle buyurmuşlardır: "Öğle ikindi ve yatsı namazlarının ilk iki rekâtlarında şüphe edip de, bir mi, iki mi kıldığını bilmeyen kimse, onu yeniden kılmalıdır." ⁹

6 - Furu'ul Kafi, c. 3, s. 350, El-Vesail, c. 5, s. 305.

7 - Bihar'ül Envar, c. 88, s. 165, El-Vesail, c. 5, s. 306.

8 - El-Vesail, c. 5, s. 299.

9 - Furu'ul Kafi, c. 3, s. 350.

Yine Hz. İmam Cafer Sadık /a.s./ şöyle buyurmuşlardır: *"Şüphede edip de, üçüncü rekâta mı, ikinci rekâta mı, birinci rekâta mı veya dördüncü rekâta mı olduğunu bilmez isen, namazını yeniden kıl ve şüpheye devam etme."*¹⁰

6- Üç rekâtla altı rekât veya daha fazlası arasında şüphe etmek.

7- Dört rekâtla altı rekât veya daha fazlası arasında şüphe etmek.

Çünkü bu iki farzda, şüphenin bir tarafı rükün fazlalığına yol açtığından mutlaka namazın batıl olmasına yol açmaktadır. Bu durumda da kılınan namazın doğruluğu şüpheli olur. Oysaki insanın boynundan, namaza dair yükümlülüğünün kalkması için, vakit dâhilinde doğru namaz kıldığına yakın sağlaması icap eder, zan yeterli değildir.

8- Kaç rekât kılındığı bilinmeyen şüphe.

Hz. İmam Musa Kazım /a.s./ şöyle buyurmuşlardır: *"Kaç rekât namaz kıldığını bilmiyor ve bir tarafa zan da edemiyorsan, namazı yeniden kılmalısın"*¹¹

Binaenaleyh, Ehl-i Beyt fıkhına göre, namaz esnasında yukarıda zikredilen bu şüphelerden birisiyle karşılaşan kimse, namazın peş peşe olma şartına halel getirmeyecek kadar bir süre düşünür; bir tarafa karar veremezse, namazı batıl olmuş sayılır ve namazını ilk baştan alması icap eder.

10 - El-Vesail, c. 5, s. 328.

11 - Furu'ul Kafi, c. 3, s. 358, El-Vesail, c. 5, s. 327.

İtina Edilmemesi Gereken Şüpheler

1- Rükûa vardıktan sonra Fatiha veya sureyi okuyup okumadığından şüphe etmek gibi, yeri geçen bir amelde şüphe edilirse, bu şüpheyeye itina edilmez.

2- Namazın selamını verdikten sonra namazda bir şeyin eksik bırakıldığı veya yanlış yapıldığından şüphe edilirse, bu şüpheyeye itina edilmez.

Ama eğer dört rekâtlı bir namazda, üç rekât mı beş rekât mı kılındığından şüphe etmek gibi, şüphenin her iki tarafı da namazın batıl olmasına yol açacak şüphe ise, namaz batıldır ve yeniden kılınması gerekir.

3- Namazın vakti geçtikten sonra, namazın kılınıp kılınmadığından veya kılınmış olan namazın doğru olarak kılınıp kılınmadığından şüphe edilirse, bu şüpheyeye itina edilmez.

Bu üç farzla ilgili delillere yukarıda işaret edilmiştir.

4- Çok şüphe eden kimse, namazla ilgili şüphelerine itina etmemelidir. Aynı namazda üç defa şüphe eden veya sabah, öğle ve ikindi namazları gibi, peş peşe gelen üç namazda da şüphe eden kimse, çok şüphe eden addedilir ve böyle bir şahsın bu şüpheleri; korku, sinirlenme veya aşırı hüzünden kaynaklanmıyorsa, şüphesine itina etmemelidir.

Hz. İmam Muhammed Bakır /a.s./ şöyle buyurmuştur: *"Çok şüphe etmeğe başladığında namazına devam et, zira o şeytandır; böylelikle onun seni terk etmesi ümit edilir."*¹²

Musaddik bin Ammar diyor; Hz. İmam Cafer Sadık

12 - Furu'ul Kafi, c. 3, s. 359, El-Vesail, c. 5, s. 329.

/a.s/'a: "Bir kimse, namazında çok şüpheye kapılıyor; rükûda şüphe edip, rükûa gidip gitmediğini bilmiyor; secdede şüpheye düşüp, secde edip etmediğini bilmiyor. Bu insanın ne yapması gerekir?" diye sordum. İmam /a.s./ şöyle buyurdular: "*Böyle biri, ne şüphe ettiği rükua gider, ne de secdeye; bunları yapmadığına yakini olmadıkça, kaldığı yerden namazına devam eder.*" ¹³

Hız. İmam Cafer Sadık /a.s./ şöyle buyurmuştur: "*Bir kimse her üç namazda da şüphe ederse, o çok şüphe edenlerdendir.*" ¹⁴

5- Sünnet olan namazlarda meydana gelen şüphelere itina edilmez. Sünnet namazın rekâtlarında şüphe edildiğinde, şüphenin fazla tarafı namazı batıl etmiyorsa, az tarafı seçmek daha iyi olmakla birlikte, hangi tarafa karar vermekte muhayyerdir; ama iki rekâtlı nafil ile namazında iki mi üç mü kıldığından şüphe etmek gibi, fazla taraf namazı batıl ediyorsa, az tarafa karar vermelidir.

Muhammed bin Müslim diyor; Hız. İmam Cafer Sadık /a.s/'a: "Nafile namazında şüpheye düşmenin hükmünü sordum. İmam /a.s./: "*Bir yükümlülük getirmez*" cevabını verdiler." ¹⁵

6- Cemaat namazında; imam hatırladığı takdirde imama uyan, imama uyan hatırladığı takdirde de imam, namazla ilgili şüphesine itina etmemeli ve hatırlayan imama uyan ise imamı, namazı batıl etmeye-

13 - El-Vesail, c. 5, s. 330.

14 - El-Vesail, c. 5, s. 330.

15 - Furu'ul Kafî, c. 3, s. 359, El-Vesail, c. 5, s. 331.

cek şekilde uyararak, namazın doğru kılınmasını sağlamalıdır.

Hz. İmam Cafer Sadık /a.s./ şöyle buyurmuşlardır: *"İmamın arkasında namaz kılanların bildikleri takdirde imam için, imam şüpheye düşmemişse de, imamın arkasında namaz kılanlar için şüphe yoktur /şüpheleri geçersizdir/."*¹⁶

Sahih Şüpheler

Buraya kadar anlatılanlardan, sahih şüphelerin tamamının, dört rekâtlı namazların son iki rekâtıyla ilgili şüphelere ait olduğu ortaya çıkmıştır.

Bilahare, Ehl-i Beyt fıkhına göre, dokuz halde, dört rekâtlı namazların rekât sayısında şüphe edildiğinde, namazın peş peşe olma ilkesine hâlel getirmeyecek kadar bir süre düşünölmeli ve eğer şüphenin bir tarafına kesin bilgi veya zan sağlanırsa, ona göre amel edilmelidir. Bir tarafa bilgi veya zan sağlanmazsa da, namaz bozulmamalı ve aşağıda anlatıldığı şekilde telafi edilmelidir.

1- İkinci secdeden kalktıktan sonra, tamamlanan rekâtın ikinci rekât mı üçüncü rekât mı olduğunda şüpheye düşmek.

Bu durumda, üç rekât kılındığı kabul edilir ve bir rekât daha kılınarak dört rekâtlı namazın selamı verilir.

Ama selamdan sonra, konuşmak veya kıbleden dönmek gibi, namazı batıl eden bir iş yapmaksızın, hemen ardından, ihtiyat namazı niyetiyle tekbir alınır ve

16 - Furu'ul Kafi, c. 3, s. 359, El-Vesail, c. 5, s. 340.

yalnızca Fatiha'yı okuma kaydıyla, ya bir rekât ayakta, ya da iki rekât ottuk yerde ihtiyat namazı kılınır.

Ancak bu durumda ayakta kılınan bir rekâtı tercih etmek daha iyidir. Ondan da iyisi, her ikisini de yerine getirmektir.

Vazifesi ottuk yerde namaz kılmak olan ise, bu durumda ottuk yerde sadece bir rekât kılar.

İhtiyat namazıyla ilgili geniş açıklama ileride gelecektir.

Hz. İmam Cafer Sadık /a.s/ şöyle buyurmuştur: *"Üç rekât mı dört rekât mı kıldığını bilmeyip her iki taraf ta kendisi için eşit durumda olan kimse, /ihtiyat namazında/ muhayyerdir. İsterse ayakta bir rekât kılar; isterse de ottuk yerde iki rekât kılar."* ¹⁷

Yine, O Hazret aynı farzın hükmünü açıklarken şöyle buyurmuşlardır: *"Eğer şüphesinin her iki tarafı da, nazarında müsavi ise, bu, iki rekât kıldığına yakini vardır, demektir. Ayağa kalkıp bir rekât daha kıldıktan sonra selam verir ve selamdan sonra iki rekât da, ottuk yerde yalnızca Fatiha okuyarak kılar. Bu durumda eğer gerçekte iki rekât kılmış ise, ayakta kılmış olduğu bir rekât ve sonradan ottuk yerde kıldığı iki rekât eksik olan dört rekâtının tamamlayıcısı olurlar. Ve eğer gerçekte üç rekât kılmışsa, ayakta kıldığı bir rekât, dört rekâtın tamamlayıcısıdır ve ottuk yerde kıldığı iki rekât da nafiye namazı olur."* ¹⁸

Yine, Hz. İmam Cafer Sadık /a.s/, kendisine namazda şüphe hükümlerini soran Ammar bin Musa

17 - El-Vesail, c. 5, s. 320.

18 - Furu'ul Kafi, c. 3, s. 362.

isimli öğrencisine şöyle buyurmuşlardır:

"İster misin sana öyle bir yol öğreteyim ki, ona amel ettiğin takdirde sonradan namazının doğru olduğunu da eksik olduğunu da hatırlasan boynuna bir yükümlülük gelmesin?"

*Şüpheye düştüğün zaman çok tarafa karar ver; namazı sona erdirip selam verdikten sonra kalk, eksik bıraktığını zannettiğin miktarı kıl. Bu durumda, kıldığın namazın tamam imişse boynuna bir şey gelmez ve eğer namazını eksik yerine getirmiş olduğunu hatırlarsan, sonradan kıldığın, eksik bıraktığının yerini alır."*¹⁹

2- İkinci secdeden kalktıktan sonra, bitirilen rekâtın ikinci rekât mı dördüncü rekât mı olduğundan şüpheye düşmek.

Bu durumda, dördüncü rekât olduğuna karar verilerek, namaz bitirilir; ancak namazı batıl eden bir iş yapmaksızın, hemen ayağa kalkılarak, iki rekât de ayakta ihtiyat namazı kılınır.

Vazifesi ottuk yerde namaz kılmak olanın ise, bu iki rekât ihtiyat namazını ottuk yerde kılacağı malumdur.

Hz. İmam Cafer Sadık /a.s/ şöyle buyurmuşlardır:
"İki rekât mı dört rekât mı kıldığını bilmediğinde, fikrin bir tarafa varmazsa, teşehhüt ve selam okuyarak namazını tamamla. Sonra da yalnızca Fatiha'yı okuduğun dört secdeli iki rekât namaz kılıp teşehhüt ve selam okuyarak onu sona erdir. Bu durumda eğer gerçekte iki rekât kılmış olsan, bu iki rekât, o dört rekâtli namazın tamamlayıcısı olur ve eğer dört rekât kılmış"

19 - El-Vesail, c. 5, s. 318.

olsan, bu iki rekât nafîle sayılır." ²⁰

3- İkinci secdeden başını kaldırdıktan sonra; iki, üç ve dört rekât arasında şüpheye düşmek.

Bu durumda, dört rekât kılındığına karar verilerek namaz bitirilir ve yine selamdan sonra, namazı batıl eden bir iş yapmaksızın, iki rekât ayakta ve iki rekât da ottuk yerde ihtiyat namazı kılınır.

Vazifesi ottuk yerde namaz kılmak olan ise, bu durumda ilk önce iki rekât, sonra da bir rekât ottuk yerde ihtiyat namazı kılar.

Hız. İmam Cafer Sadık /a.s./'a: "İki, üç veya dört rekât kıldığını bilmeyen birinin ne yapması gerektiği sorulunca; İmam /a.s./ şöyle cevap vermişlerdir:

"Kalkar iki rekât ayakta kılar selam verir ve sonra iki rekât da oturarak kılıp selam verir, eğer dört rekât kılmış olursa bu iki rekâtlar nafîle sayılır; aksi takdirde ise bunlar dört rekâtı tamamlar." ²¹

Bu arada Ehl-i Beyt fıkhına göre, henüz ikinci secdeyi tamamlamadan bu üç şüpheden birine düşen kimsenin, namazını bozarak ilk baştan alması da caizdir.

4- İkinci secdeyi tamamladıktan sonra, dört rekâtla beş rekât arasında şüpheye düşmek.

Bu durumda, dört rekât olduğuna karar verilerek namaz bitirilir ve namazdan sonra iki sehiv secdesi yapılır.

Hız. İmam Cafer Sadık /a.s./ şöyle buyurmuşlardır:
"Dört rekât mı beş rekât mı kıldığını bilmediğin za-

20 - Furu'ul Kafi, c. 3, s. 352, El-Vesail, c. 5, s. 323.

21 - El-Vesail, c. 5, s. 326.

man, namazın selamından sonra, iki sehiv secdesi yapıp peşlerinden selam verirsin." ²²

5- Namazın neresinde olursa, olsun üç rekâtla dört rekât arasında şüpheye düşmek.

Bu durumda, dört rekât olduğuna karar verilerek namaz tamamlanmalı ve selamdan hemen sonra namazı batıl eden bir iş yapmaksızın, ya bir rekât ayakta ya da iki rekât ottuk yerde ihtiyat namazı kılınmalıdır.

Ancak bu durumda ottuk yerde kılınan iki rekâtı tercih etmek daha iyidir. Ondan da iyisi, her ikisini de yerine getirmektir.

Vazifesi ottuk yerde namaz kılmak olan ise, bu durumda ottuk yerde sadece bir rekât kılar.

Hız. İmam Cafer Sadık /a.s./a: "Üç rekât mı dört rekât mı kıldığını bilmeyip, fikrinin iki tarafı da eşit olan bir kimse ne yapması gerekir?" diye sorulunca; İmam /a.s./ şöyle cevap vermişlerdir:

"Fikri üç ve dört rekât arasında eşit olan kimse muhtardır; isterse, ayakta bir rekât /ihtiyat namazı/ kılar, isterse de, dört secdeyle iki rekât ottuk yerde kılar." ²³

6- Kıyam halindeyken, dört rekâtla beş rekât arasında şüpheye düşmek.

Bu durumda, rükû ve secde yapılmaksızın hemen oturulur ve teşehhüt, selam okunarak namaz bitirilir; selamdan hemen sonra da, ya bir rekât ayakta ya da iki rekât ottuk yerde ihtiyat namazı kılınır.

Vazifesi ottuk yerde namaz kılmak olan ise, bu du-

22 - Furu'ul Kafi, c. 3, s. 355, El-Vesail, c. 5, s. 326.

23 - El-Vesail, c. 5, s. 320.

rumda ottuk yerde sadece bir rekât kılar.

Çünkü ayakta iken böyle bir şüpheyile karşılaşan kimse, doğrudan oturunca, dört ile beş rekât arasında olan şüphesi, üç ile dört rekât arasında şüpheyile dönüşür; dolayısıyla da onun hükmüne göre amel etmesi gerekir.

7- Kıyam halindeyken, üç ile beş rekât arasında şüpheyile düşmek.

Bu durumda, yine rükû ve secde yapılmaksızın, hemen oturularak, teşehhüt ve selam okumak suretiyle namaz sona erdirilir ve selamdan hemen sonra da, iki rekât ayakta ihtiyat namazı kılınır. Vazifesi, ottuk yerde namaz kılmak olan da bunu ottuk yerde yerine getirir.

Çünkü ayakta iken böyle bir şüpheyile karşılaşan kimse direk oturunca, üç ile beş rekât arasında olan şüphesi, iki ile dört rekât arasında şüpheyile dönüşüyor, dolayısıyla da onun hükmüne göre amel etmesi gerekir.

8- Kıyam halindeyken, üç, dört, beş rekât arasında şüpheyile düşmek.

Bu durumda, yine rükû ve secde yapılmaksızın, hemen oturulup, teşehhüt ve selam okunarak namaz bitirilir; selamdan hemen sonra da, iki rekât ayakta ve iki rekât da ottuk yerde ihtiyat namazı kılınır.

Vazifesi ottuk yerde namaz kılmak olan da, bu durumda önce iki rekât, sonra da bir rekât ottuk yerde ihtiyat namazı kılar.

Çünkü ayakta iken böyle bir şüpheyile düşen kimse direk oturunca, üç dört ve beş arasında olan şüphesi, iki, üç ve dört rekâtlar arasında şüpheyile dönüşür, do-

layısıyla da onun hükmüne riayet etmesi icap eder.

9- Kıyam halindeyken, beş ile altı rekât arasında şüpheyeye düşmek.

Bu durumda da, yine rükû ve secde yapılmaksızın, hemen oturularak teşehhüt ve selam okumak suretiyle namaz bitirilir.

Bu durumda biri, mezkûr şüpheden; diğeri de, kıyam fazlalığı olduğundan dolayı olmak üzere, iki sehiv secdesi yapılır.

Çünkü ayakta iken böyle bir şüpheyeye karşılaşan kimse direk oturup selam verince, dört rekâtlık namazı tamamlamış olmakla birlikte, ayrıca bir de yanlışlıkla fazladan ayağa kalkmış olur. Bunun için de biri, şüpheyeye düşmekten; diğeri de, yanlışlıkla fazladan yapılmış olan kıyamdan dolayı iki sehiv secdesi yapılır.

Bu arada Ehl-i Beyt fıkhında, namaz rekâtlarında zannetmek, yakın hükmünü taşır. Örneğin; dört rekâtlı bir namazda dört rekât kıldığını zanneden bir kimse ihtiyat namazı kılmamalı; rükû ettiğini zanneden kimse de rükû etmemelidir.

Yine, şüpheyeye, yanlışlık ve zanla ilgili hükümler, günlük farz namazlar ve diğery farz namazlarda aynıdır. Örneğin; ayet namazında bir rekât mı, iki rekât mı kılındığından şüpheyeye edilirse, iki rekâtlık bir namazda şüpheyeye edildiğinden dolayı namaz batıl olur.

Bir rekât veya iki rekât diye zannedilirse de, zan doğrultusunda namaz tamamlanmalıdır.

İHTİYAT NAMAZI

Sahih şüpheleri açıklarken gördük ki, insana, karşılaştığı birtakım şüphelerden dolayı namazın selamından hemen sonra yerine göre bazen bir, bezen de iki rekât ihtiyat namazı kılması farz olur.

İhtiyat namazı, namazın muhtemelen eksik bırakılan rekât veya rekâtları yerine olmasına rağmen, kendisi müstakil ve farz bir namazdır; dolayısıyla diğer farz namazlarda gerekli olan taharet, örtünme kible ve benzeri bütün şartlar, onda da gereklidir.

İhtiyat namazının diğer namazlarla olan farkı, sadece şudur ki, diğer namazların niyetlerini dille de söylemek caiz iken, bunun niyetinin dille söylenmesi caiz değildir ve diğer namazlarda Fatiha'dan sonra bir de sure okunması gerekirken, bunda yalnızca Fatiha okunması icap eder ve Fatiha'dan sonra sure okunması caiz değildir.

Bu arada Ehl-i Beyt fıkhına göre, ihtiyat namazında da, rükün artık ve eksikliği, ister bilerek, ister bilmeyerek olsun, namazı batıl eder.

Ama ihtiyat namazının rekât sayısında şüpheye düşülürse, çok taraf, rükün fazlalığına yol açarak namazı batıl etmeyecekse, çok tarafa karar verilmeli; aksi tak-

dirde az tarafa karar verilmelidir.

İhtiyat namazının fiillerinde şüpheye düşülürse de, yeri geçmemişse, o fiil yerine getirilmeli; yeri geçmişse de, şüpheye itina edilmemelidir.

Yine, Ehl-i Beyt fıkhında ihtiyat namazı kılması gereken kimsenin, ihtiyat namazını bırakıp da, şüpheye düştüğü namazını ilk baştan alması caiz değildir. Aksine, namazın selamını verir vermez, namazı batıl eden bir iş yapmaksızın, hemen ihtiyat namazına başlaması icap eder.

Buna göre, ihtiyat namazı kılınması gerektiğinde, selamdan hemen sonra, ihtiyat namazına niyet edilip, tekbir alınmalı; sadece Fatıha okunup; rükû ve secdeler normal şekilde yapıldıktan sonra, bir rekâtlık ihtiyat namazı kılınıyorsa, teşehhüt ve selam okunarak namazdan çıkılmalıdır.

İki rekâtlık ihtiyat namazı kılınıyorsa da, birinci rekâtın secdelerinden sonra, önceki rekât gibi bir rekât daha kılınıp, teşehhüt ve selam okunarak namaz bitirilmelidir.

Bu arada eğer insan, ihtiyat namazına başlamadan, kılmış olduğu namazının doğru olduğunu anlarsa, ihtiyat namazı kılması gerekmez ve eğer ihtiyat namazının esnasında anlarsa da onu tamamlaması farz değildir.

Yine, insan, ihtiyat namazına başlamadan, şüpheye düştüğü namazının rekatlarının eksik olduğunu anlarsa, ihtiyat namazı kılamaz. Aksine konuşmak veya arkasını kibleye çevirmek gibi, namazı batıl eden bir iş yapmamış ise, hemen kalkıp namazın eksik kalan rekâtlarını tamamlamalı ve yersiz selam verdiği için de,

iki sehiv secdesi yapmalıdır. Ama eğer namazı batıl eden bir iş yapmışsa; o namazı batıl olmuştur, onu yeniden kılmalıdır.

Bu esaslar gereğince, İhtiyat namazında dikkat edilmesi gereken hususları şöyle sıralayabiliriz:

1- İhtiyat namazında niyet dille söylenmemeli.

2- İhtiyat namazında sadece Fatiha okunmalı; yani Fatiha'dan sonra ayrıca başka bir sure okunmamalı ve kunut tutulmamalı.

3- İhtiyat namazında Fatiha, "Besmele" dâhil, sessiz okunmalı.

4- İhtiyat namazında diğer namazlarda gerekli olan bütün şartlara haiz olup, riayet edilmeli.

NAMAZDA UNUTULAN FİİLLERİN KAZASI

Farz namazın her hangi bir fiili unutulmuş ve terk edildiğinde, sonraki rükün farza başlanmadan hatırlanır-
sa, geri dönüp yerine getirilmesi gerektiği, sonraki rü-
küne girdikten sonra hatırlanır da, unutulmuş fiilin rü-
kün olması halinde, namazın batıl olduğu, rükün olma-
dığı takdirde de, namazın sıhhatine bir halel gelmedi-
ği, ancak namazdan sonra bu yanlışlıktan dolayı sehiv
secdesi yapılması icap ettiği, önceki bahislerimizde
açıklığa kavuşmuştur.

Fakat unutulmuş fiil, secdelerin biri veya teşehhüt ya
da Hz. Peygamber ve Ehl-i Beytine salâvat getirmek
gibi, teşehhüdün bir kısmı olursa, sadece namazdan
sonra yapılan sehiv secdesi yeterli değildir; onların ka-
za edilmesi de icap eder.

Yani, yanlışlıkla namazın her rekâtında yapılması
gereken iki secdeden biri yapılmaz; ya da teşehhüt büt-
tünüyle veya salâvat getirmek gibi, teşehhüdün bir kıs-
mı unutulmuş okunmazsa, namaz batıl olmaz.

Ancak namazın dâhilinde henüz yeri geçmeden far-
kına varılırsa, unutulmuş secde, teşehhüt veya teşehhü-
dün bir kısmı, yerine getirilmelidir; yeri geçtikten, ya
da namazın selâmından sonra farkına varılırsa, na-
mazdan sonra ilk önce unutulmuş; secde, teşehhüt ve-
ya teşehhüdün bir kısmı kaza edilir; sonra da bu yan-
lışlıktan dolayı, sehiv secdesi yapılır.

Unutulmuş teşehhüdü veya unutulmuş sadece teşehhü-
dün bir kısmı ise o bir kısmını kaza ederken, teşehhü-
dün veya bir kısmının kazası niyetiyle yalnızca teşeh-

hüdün kendisini veya bir kısmını okumakla yetinmek yeterlidir; ayrıca selam vermek de iyi olmakla birlikte zorunlu değildir.

Keza; secdenin kazasında, unutilan secdenin kazası niyetiyle yalnızca secdeyle yetinmek yeterlidir; ayrıca teşehhüt ve selamı da, okumak iyi olmakla birlikte zorunlu değildir.

Unutilan, secde, teşehhüt veya bir kısmının kazasını yaparken; keza, sehiv secdelerini yerine getirirken; namazda gerekli olan, beden ve elbisesinin temiz olması ve bedenın kibleye yönelik olması gibi, bütün şartlara riayet edilmesi zorunludur.

Secde veya teşehhüdü bir kaç defa unutmışsa, örneğin birinci ve ikinci rekâtların her birinden bir secde unutmışsa veya hem ikinci rekâttan sonraki teşehhüdü, hem de son rekâtın teşehhüdünü unutmışsa namazdan sonra onların her ikisinin kazasını, gerekli sehiv secdeleriyle birlikte yapmalıdır. Onları kaza ederken, tertibi riayet etmesi iyi olmakla birlikte, zorunlu değildir.

Ama bir teşehhüt ile bir secdeyi unutmak gibi, hem secdeyi, hem de teşehhüdü unutmış olursa, ihtiyat gereği olarak hangisini önce unutmışsa, önce onu kaza etmelidir. Eğer hangisini önce unutmış olduğunu bilmiyorsa, tertip üzere kaza ettiğine yakın sağlayabilmesi için, sırasıyla önce bir secde sonra bir teşehhüt, daha sonra da bir secde ya da önce bir teşehhüt sonra bir secde, daha sonra da bir teşehhüt kaza olarak yerine getirmelidir.

Secde veya teşehhüdü kaza etmesi gereken bir kimsenin üzerine, başka bir işten dolayı sehiv secdesi

de farz olmuş olursa, namazdan sonra önce secde ve teşehhüdü kaza etmesi ve daha sonra sehiv secdesini yerine getirmesi icap eder.

Bu arada Ehl-i Beyt fıkhına göre, namaz esnasında unutulduğu fark edilen secde ve teşehhüdün kazası, namazın selamından hemen sonra ve namazı batıl eden bir iş yapılmadan, yerine getirilmelidir. Onların kazası yapılmadan, namazı batıl eden bir iş yapılırsa, ihtiyat gereği olarak, onların kazasına ilaveten, namazın ilk baştan kılınması da icap eder.

Ancak, son rekâtın bir secdesi veya teşehhüdü unutulmuş olarak terk edilir ve selamdan sonra namazı batıl edecek bir iş yapılmadan farkına varılırsa, artık onların kazası değil de, önce kendileri yerine getirilmeli; sonra da teşehhüt ve selam yeniden okunarak namazdan çıkılmalıdır. Daha sonra da fazladan verilen selam ve teşehhütten dolayı iki sehiv secdesi yapılmalıdır.

Ve eğer namazı batıl eden bir iş yapıldıktan sonra, son rekâtın teşehhüt veya secdelerinden birinin terk edildiğinin farkına varılırsa, onların da kazaları ve ilgili sehiv secdeleri, farkına varıldığı andan itibaren normal şekilde yerine getirilmelidir.

Nafile namazlarına gelince, her ne kadar, onlar da yeri geçmeden yapılmasından şüphe edilen fiilin yapılması, yeri geçen şüphelere itina edilmemesi, sonraki rüküne başlanmadan yapılmadığı hatırlanan fiilin geri dönülerek yapılması ve bilinçli olarak yapılan hataların namazın batıl olmasına yol açtığı hususlarında farz namazlarla ortak iseler de; rekât sayısında şüphe, sehiv secdesi, unutulmuş fiilin kazası ve yanlışlıkla yapılan hatalar hususunda farz namazlardan ayrılmaktalar.

Nafile namazının rekât sayısında şüpheye düşmek, namazı batıl etmez. Aksine mükellef muhayyerdır; isterse, şüphesinin az tarafını tercih eder, isterse de çok tarafını. Keza, onlarda vukua gelen hatalardan dolayı sehiv secdesi gerekmediği gibi, unutulmuş fiilin kazası da yoktur. Yine nafile namazında yanlışlıkla yapılan rükün fazlalığı veya eksikliği namazın batıl olmasına yol açmaz.

SEHİV SECDESİ

Daha önce de, yer yer işaret edildiği üzere, namazda meydana gelen bazı yanlışlıklardan dolayı sehiv secdesi yapılması vacip olur. Bazı durumlarda da, vacip olmasa da yapılması daha uygundur. Sehiv secdesinin farz olduğu durumları şöyle sıralayabiliriz:

- 1- Secdelerden birini unutma halinde.
- 2- Teşehhüdü unutma durumunda.
- 3- Namazda yanlışlıkla konuşma halinde.
- 4- Yersiz olarak; örneğin, birinci rekâta selam okunması halinde.
- 5- Dört rekâtlı namazda ikinci secdeden sonra dörtle beş rekât arasında şüpheye düşüldüğünde.
- 6- Ayakta iken, beş ile altı rekât arasında şüpheye düşüldüğünde.
- 7- Ayağa kalkılması gereken yerde yanlışlıkla oturulması veya oturulması gereken yerde yanlışlıkla ayağa kalkılması halinde.

Ayrıca Ehl-i Beyt fıkhında, namazı batıl etmeyen yanlışlıkla yapılan her türlü eksiltmeden ve fazlalıktan dolayı sehiv secdesi yapmak sünnettir.

Ehl-i Beyt fıkhına göre, farz olan sehiv secdesi, namazdan hemen sonra yerine getirmelidir; kasten ertelenmesi, namazı batıl etmemesine rağmen, caiz değildir. Unutularak yerine getirilmezse de, hatırlandığı zaman, hemen yerine getirilmelidir. Ancak her iki durumda da namazın sıhhatine bir hanel getirmez.

Ayrıca sehiv secdesi, ihtiyat namazı ve kazası gereken secde ve teşehhüdün kazasından sonra yerine ge-

tirilmelidir; onlardan önce yapılması doğru değildir.

Sehiv Secdesinin Yapılış Şekli

Namazın selamından hemen sonra, namaza aykırı bir iş yapmadan, oturulduğu halde sehiv secdesine niyet edilerek secdeye varılır; zikir söylenir; secdeden kalkılarak oturulur, sonra ikinci secdeye gidilir, zikir okunduktan sonra yine secdeden kalkılıp oturulur, teşehhüt ve selam okunarak sehiv secdesinden çıkılır.

Sehiv secdesinde, niyetten sonra tekbir getirmek, iyi olmakla birlikte, farz değildir.

Zikir okumak hariç, namazın secdesinde gerekli olan her şey, sehiv secdesinde de gereklidir; dolayısıyla sehiv secdesinde de, alın taş, toprak gibi üzerine secde sahih olan şeyin üzerine koyulmalı ve diğer secde uzuvları da yere konmalıdır.

Her ne kadar sehiv secdesinde zikir okumak ihtiyat gereği ise de, belli bir zikir zorunlu değildir. Ancak sehiv secdesinde; ya: "**Bismillah ve billâh; esselamu eleyke eyyuhan nebiyyu ve rehmetullâhi ve berekâtuh**" zikrini; ya da: "**Bismillah ve billâh. Allahumme salli êla Muhammed'in ve Âli Muhammed**" zikrini her iki secdede de okumak en iyisidir.

Sehiv secdesinin ikinci secdesinden sonra namazın kısa olan normal teşehhüdü okunmalı; selam olarak da, sadece son selam; yani, "**Esselâmu eleykum ve rahmetullahı ve berekâtuh**"ü söylemek yeterlidir.

KAZA NAMAZI

Allah Resulü /s.a.a/ şöyle buyurmuşlardır: *"Kim, namazlarından birini unutarak kılmazsa, onu hatırladığı zaman kaza etsin. Çünkü Allah Teala: **"Beni anmak için namaz kıl"** 1 buyurmaktadır."* 2

Hız. İmam Muhammed Bakır /a.s/'a: "Abdestsiz olarak namaz kılan, unutarak veya uykuda kalarak namazını kılmayan birisinin ne yapması gerektiği sorulunca; şöyle cevap vermişlerdir:

"Gece veya gündüzün hangi saatinde hatırlarsa kazasını kılar. Sonraki namazın vakti girdiğinde de, eğer henüz kazaya kalan namazın kazası kılınmamışsa, onun kendisinin de kazaya kalacağından korkulmuyorsa, önce kazaya kalanın kazasını kılsın; onun kendisinin kazaya kalacağından korkuluyorsa da, önce onu, sonra da kazaya kalanın kazasını kılsın. Çünkü o, kendi vaktine daha evladır." 3

Ehl-i Beyt fıkhında, cuma namazı dışında, günlük farz namazlar, vaktinde kılınmazlarsa, ister bilinçli olarak kazaya bırakılsınlar, ister bilinçsiz ve ister vaktin tamamında uykuda kalma ve sarhoş olma nedeniyle kazaya bırakılsınlar; vaktin dışında kaza edilmelidirler. Yanlış kılınmaları durumunda da hüküm ayındır.

Ancak delilik ve insanın kendinden kaynaklanmayan baygınlık zamanında kazaya kalan ve keza, kadınların hayız ve nifas halindeyken terk ettikleri namazla-

1 - Taha/14.

2 - Bihar'ül Envar, c. 88, s. 290.

3 - Furu'ul Kafi, c. 3, s. 293, El-Vesail, c. 5, s. 350.

rın kazası yoktur.

Keza, kâfir olup sonradan Müslüman olan kimsenin kâfirlik döneminde kılmadığı namazların kazası olmadığı gibi, diğer mezheplerden Ehl-i Beyt mektebine geçen birinin de, önceki mezhebine göre kıldığı namazlarını kaza etmesi gerekmez.

Musa bin Bekir diyor; Hz. İmam Cafer Sadık /a.s./a: "Bir, iki, üç, dört gün veya daha fazla bir süre baygın kalan bir kimse, kendine gelince, ne kadar namazını kaza etmelidir?" diye sordum. İmam /a.s./ şöyle buyurdular: "*Sana bütün bu ve benzeri konuları içeren bir ilke öğreteyim; bil ki, Allah, kuluna galebe çaldığı durumlarda onu mazur görmeğe daha evladır.*"⁴

Hz. İmam Rıza /a.s./ ise şöyle buyurmuşlardır: "*Vaktinde kendine geldiği namaz hariç, hasta olan bir insana, baygın olduğu vakitlerin namazlarını kaza etmesi vacip değildir.*"⁵

Hz. İmam Muhammed Bakır /a.s./a: "Hayız ve ni-fas kanından temizlenen kadının oruç ve namazı sorunca, Hazret: "*Orucunu kaza eder, ama namazını kaza etmez. Çünkü Allah Resulü mümin kadınlara böyle emrederdi*" buyurmuşlardır."⁶

Yine, Hz. İmam Cafer Sadık /a.s./ şöyle buyurmuşlardır: "*Hastalığının ağırlaşmasından dolayı, birkaç gün namazını terk eden hasta, namaz kılma gücüne kavuşunca, onları kaza etmelidir.*"⁷

Ayrıca, kazaya bırakılan namazın kazasında ihmal-

4 - Bihar'ül Envar, c. 88, s. 300, Furu'ul Kafi, c. 3, s. 413, El-Vesail, c. 5, s. 353.

5 - Bihar'ül Envar, c. 88, s. 301, El-Vesail, c. 5, s. 354.

6 - Furu'ul Kafi, c. 3, s. 104, El-Vesail, c. 2, s. 589, 590.

7 - Bihar'ül Envar, c. 88, s. 203.

kârlık yapmak caiz olmamakla birlikte, hemen kaza edilmesi de vacip değildir.

Yine, seferde kazaya bırakılan dört rekâtlık namazlar, vatanda kaza edilseler bile, seferi olarak kaza edilmeli ve tam olarak kılınma halinde kazaya bırakılan namazlar da seferde, kaza edilseler bile, tam olarak kaza edilmelidirler.

Zürare diyor; Hz. İmam Sadık /a.s./a: "Yolculukta iken bir namazı kazaya kalıp vatanına varduktan sonra hatırlayan birisinin ne yapması gerektiğini sorduğumda; şöyle cevap verdiler:

"Kazaya kalan namaz kaza olduğu şekilde kaza edilir; eğer namaz yolculukta kazaya kalmışsa vatanda kaza edilse bile, seferi olarak kaza edilir. Ve eğer namaz yolculuk dışında kazaya kalmışsa, yolculukta kaza edilse bile, tamam olarak kaza edilir." ⁸

Yine, Ehl-i Beyt fikhında, boynunda birkaç güne ait kaza namazı bulunan kimsenin; onları, ilk önce birinci günün, sonra ikinci günün namazı şeklinde tertip üzere kaza etmesi farz değildir. Örneğin; bir namaz birinci günden ve bir namaz da ikinci günden kazaya kalmışsa, ilk önce birinci güne ait, sonra da ikinci güne ait namazın kazasını kılması şart değildir.

Ama bir gününün öğle ve ikinci namazı gibi, kendi aralarında tertip şart olan iki namazı kazaya kalmış ise, onların kazasını tertip üzere yerine getirmelidir.

Yine, Ehl-i Beyt fikhına göre, insanın kendi hayatta olduğu müddetçe, namazlarının kazasını kılmaya

8 - Furu'ul Kafi, c. 3, s. 104, El-Vesail, c. 5, s. 359.

gücü yetmese bile, başka birisi onun tarafından namazlarını kaza edemez.

Yine, Ehl-i Beyt mektebine ittiba eden bir babanın, Allah'ın emrine itaatsizliğinden kaynaklanmayan, kazaya kalmış namazlarının kaza edilmesi, büyük oğlu üzerine farzdır.

Büyük oğlun, babanın Allahın emrine itaatsizlikten terk ettiği namazlarını da kaza etmesi ihtiyat gereğidir.

Yine, büyük oğlun, babanın yolculukta tutamadığı oruçlarını da kaza etmesi ihtiyat gereğidir.

Keza, Ehl-i Beyt müçtehitleri, genellikle anne hakkında da, aynı hükümlerin geçerli olduğu görüşünü benimsemişlerdir.

Hz. İmam Cafer Sadık /a.s/'a: boynunda oruç ve namaz kazası bulunan bir ölünün durumu sorulunca; Hazret: *"Ona en yakın olan kimse, onları kaza eder"* cevabını vermişlerdir." ⁹

Aslında insanın, ister hayatta olsunlar, ister vefat etmiş olsunlar, anne ve babasını namaz gibi hayır ameller hediye ederek anıp onurlandırması, en iyi hayır amellerden biridir.

Hz. İmam Cafer Sadık /a.s/ şöyle buyurmuşlardır: *"Niçin, baba ve annenize, sağlıklarında ve vefat ettiklerinden sonra ihsan etmiyorsunuz!? Onlardan taraf namaz kılabilir, sadaka verebilir, hacca gidebilir, oruç tutabilir. Böylece bunların sevabı baba ve annesine ulaştığı gibi, aynı sevap onun kendine de yazılır. Ayrıca, Allah ona, ihsanda bulunduğundan dolayı çok çok hayır ata eder."* ¹⁰

9 - El-Vesail, c. 5, s. 366.

10 - Bihar'ül Envar, c. 88, s. 313, El-Vesail, c. 5, s. 365.

Yine, Hz. İmam Cafer Sadık /a.s/ şöyle buyurmuşlardır: *"Namaz, oruç, sadaka, hac, umre ve bütün hayır ameller, ölen kimseye yarar sağlar; hatta ölü darlık içinde olabilir ve onu genişliğe çıkararak, ona: "Bu, filan oğlunun veya filan din kardeşinin senin için yapmış olduğu hayır amelinden dolayıdır" derler."*¹¹

Yine, Hz. İmam Cafer Sadık /a.s/ şöyle buyurmuşlardır: *"Bir kimse, anne babasına karşı hayatlarındaiken kötü davranış ehli olabilir. Ama vefatlarından sonra onlardan taraf oruç tutar, namaz kılar, borçlarını eda eder ve böylece ihsanlarına devam ederken; o, ana babaya karşı iyi davranan olarak kaydedilir. Birisi de, hayattayken ana babasına karşı iyi davranan olabilir. Ama öldükten sonra, ne onların borçlarını eda eder, ne de onlar hakkında bir hayır yapar ve bu tutumunu sürdürünce; o da, ana babaya karşı kötülük yapan olarak kaydedilir."*¹²

Ehl-i Beyt fikhında, kaza namazı cemaatle de kılınabilir. Bu arada cemaat imamının namazının eda veya kaza olması fark etmediği gibi, her ikisinin aynı namazı kılmaları da gerekmez. Meselâ; öğle veya ikindi namazını kılan bir imama uyararak sabah namazının kazasını kılmanın sakıncası yoktur.

Yine, Ehl-i Beyt fikhına göre, üzerinde kaza orucu olan kimsenin sünnet oruç tutması caiz değildir; ama kaza namazı bulunan kimse, müstehap namaz kılabilir.

Bu arada Ehl-i Beyt fikhında, sünnet namazları ken-

11 - Bihar'ül Envar, c. 88, s. 311, El-Vesail, c. 5, s. 368.

12 - Bihar'ül Envar, c. 88, s. 204.

di vakitlerinde kılamayan kimsenin; onları, daha sonra kaza etmesi sünnettir. Onları kaza etmekten de aciz ise, her iki rekât sünnet namaz yerine, bir kişinin yiyeceği miktarı; buna da gücü yetmezse, her dört rekât için; buna da gücü yetmezse, bir yemek, gece sünnet namazları, bir yemek de, gündüz sünnet namazları için sadaka vermesi müstehaptır.

Ehl-i Beyt yaranından Abdullah bin Sinan diyor; Hz. İmam Cafer Sadık /a.s./a: "Fazlaca nafile namazını terk edip de, çokluğundan ne kadar olduğunu bilmeyen kimse, onların kazası hususunda ne yapmalı?" dedim. İmam /a.s./: *"O kadar kaza eder ki, çokluğundan ne kadar kaza ettiğini bilmez olur. Böylece terk ettiğini bildiği kadar kaza etmiş sayılır"* buyurdu. Ben: "Kaza edemiyor" dedim. İmam /a.s./: *"Eğer kaza edemeyişi, geçimini temin için dünyevi çalışma veya mümin bir kardeşinin ihtiyacını gidermeğe iştigalden dolayı ise, bir mahzuru yoktur. Ama eğer çokluca dünya malı toplamakla iştigalden dolayı kaza etmiyorsa, kaza etmesi icap eder. Aksi halde, Allah Resulünün saygınlığını korumamış, sünnetini küçümsemiş olur"* buyurdu.

Ben: "Kaza edemiyor; ama onun yerine sadaka vermesi kifayet eder mi?" dedim. Bunun üzerine İmam /a.s./ bir süre sessizce düşündü. Sonra da: *"Sadaka versin"* buyurdu.

Ben: "Ne kadar sadaka versin?" dedim. İmam: *"Namazın ölçüsü kadar; en azı her namazın karşısında fakire bir yemek versin"* buyurdu. Ben: "fakire bir yemek verilen namaz kaçtır?" dedim. İmam: *"Gecede kılınan her iki rekât nafile karşısında bir yemek, gündüz kılı-*

nan her iki rekât nafîle karşısında bir yemek versin" buyurdu. Ben: "Buna gücü yetmez" dedim. İmam: "Gece ve gündüz kılınan her dört rekât nafîle karşısında bir yemek fakire versin" buyurdu. Ben: "Buna gücü yetmez" dedim. İmam: "Gecenin nafîle namazları için bir yemek ve gündüzün namazları için de bir yemek versin. Ama namaz daha faziletlidir; namaz daha faziletlidir; namaz daha faziletlidir!" buyurdu." ¹³

13 - Furu'ul Kafi, c. 3, s. 404, El-Vesail, c. 3, s. 65.

SEFERİ NAMAZ

Allah Teala şöyle buyuruyor:

"Yolculuğa çıktığınızda, kâfirlerin size kötülük etmelerinden endişe ederseniz, namazı kısaltmanızda size bir vebal yoktur. Şüphesiz kâfirler sizin apaçık düşmanlarınızdır." 14

Allah Resulü /s.a.a/ şöyle buyurmuşlardır: *"İki be-rid, /sekiz fersah/ olan bir mesafede namazın seferi kılınması icap eder."* 15

Hız. İmam Cafer Sadık /a.s./ şöyle buyurmuşlardır: *"Allah Resulü /s.a.a/ Medine'den bir günde kat edilen, şehrin yirmi dört mil uzaklığındaki Zihuşep denilen yere müsaferet ettiğinde, orada namazını kısalttı; orucunu da iftar etti. Ondan sonra bu, artık bir sünnet oluverdi."* 16

Ehl-i Beyt yaranından Muhammed bin Müslim diyor; Hız. İmam Muhammed Bakır /a.s./a: "Yolculukta kılınan namaz hususunda ne dersiniz, nasıl kılınmalı, kaç rekât olarak kılınmalı?" diye sordum. İmam /a.s./: *"Allah Teala: "Yolculuğa çıktığınızda, namazı kısaltmanızda size bir vebal yoktur..."* 17 buyuruyor. Dolayısıyla, *hazarda namazın tam kılınması farz olduğu gibi, seferde de kısaltılması farz olmuştur*" buyurdular. Bu arada biz, İmam'a: "Ama Allah: *"kısaltmanızda size bir vebal yoktur"* buyuruyor. Kısaltın, diye emretmiyor ki,

14- Nisa/101

15 - El-Vesail, c. 5, s. 494.

16 - El-Vesail, c. 5, s. 491.

17- Nisa/101

o halde nasıl hazarda tamam kılmayı farz kıldığı gibi, seferde de kısaltılarak kılınmasını farz kılmıştır?" dedik. Bunun üzerine İmam /a.s/ şöyle buyurdular: "Acaba Allah Teala: Sefa ve Merve hakkında: "... **Her kim, hac veya umre yaparsa, onları tavaf etmesinde kendisine bir vebal yoktur...**" buyurmamış mıdır? Acaba onları tavaf etmek, Allah tarafından farz kılınmamış mıdır? Çünkü onu kendi kitabında zikretmiş, Resulü de yapmıştır. Namazları seferde kısaltarak kılmak da, Allah'ın kitabında zikrettiği ve Resulü'nün uyguladığı bir hükümdür." Biz, o halde seferde namazını dört rekât olarak kılan kimse onu iade mi etmeli?" dedik. İmam /a.s/ buyurdular ki: "Eğer kendisine sefer ayeti okunup tefsir edilmiş ise, iade etmelidir. Ama eğer ayet kendisine okunmaz ve ondan haberi olmazsa, iade etmesi gerekmez. Akşam namazı hariç bütün namazlar seferde ikişer rekât olarak kılınmalıdır. Akşam namazında ise, kısaltma yoktur. Çünkü Allah Resulü, hem seferde ham da hazarda onu üç rekât olarak baki bırakmıştır." ¹⁸

Hz. İmam Rıza /a.s/ şöyle buyurmuşlardır: "Namazın sekiz fersahta seferi kılınmasının farz kılınıp, ondan az veya çok bir mesafede farz kılınmayışının sebebi şudur ki; sekiz fersah, genelin, kabilelerin ve yük taşıyıcılarının bir günde kat ettikleri bir mesafedir. Bu yüzden bir günde kat edilen mesafede seferi kılmak vacip kılınmıştır. Eğer bir günlük yolculukta seferi kılmak vacip kılınmasaydı, bin yıllık yolculukta da vacip

18 - Bihar'ül Envar, c. 89, s. 51.

olunmazdı. Çünkü sonraki her gün birinci günün bir benzeridir. Eğer bunda vacip olmazsa, bunun bir benzeri olup, ondan bir farkı olmayan diğerinde de vacip olmaz." ¹⁹

Yine, Hz. İmam Cafer Sadık /a.s/ şöyle buyurmuşlardır: *"Yolculukta üç rekât olan akşam namazı hariç, diğer namazlar ikişer rekâttır, onlardan önce ve sonra bir şey yoktur."* ²⁰

Ehl-i Beyt fikhına göre, aşağıda zikredeceğimiz şartlar mevcut olduğu takdirde, yolculukta dört rekâtli namazlar, kısaltılarak ikişer rekât olarak kılınmalı; varsa, farz oruç da yenilmelidir. İki rekâtli olan sabah ve üç rekâtli olan akşam namazında ise, kısaltılma yapılmaz.

Yolcululukta, seferi hükmünün geçerli olabilmesi için, şu sekiz şartın mevcut olması icap eder:

1- Yolculuk yapılan mesafe; tek gidişi veya gidiş dönüşüyle sekiz şer'i fersah, yani takribi olarak en az 44 kilometre olmalıdır. ²¹ Bundan az bir mesafeye yolculuk yapan kimse, namazını seferi olarak kılamaz; varsa, farz orucunu yiyemez.

Ve yine, yolculuk yapılan mesafe, gidiş dönüşüyle belirtilen miktardaysa, yalnız gidişinin dört fersahdan az olmaması icap etmekle birlikte, gidilecek mekânda veya yol üzerindeki bir yerde on gün kalma kararı olmamalıdır. Aksi takdirde, yolculuğun ilk başından sonuna kadar namazlar tamam kılınmalı ve varsa farz oruç tutulmalıdır.

19 - El-Vesail, c. 5, s. 491.

20 - El-Vesail, c. 5, s. 529.

21 - Bir fersah, 5,5 km.dir

Yolculukta gidilecek mesafe; şehrin son evlerinden itibaren hesap edilir.

Yolculuk yaptığı mesafenin sekiz fersah olduğunu bilerek, namazını seferi kılan bir yolcu, sonradan kat ettiği mesafenin aslında sekiz fersahtan az olduğunu anlarsa, kıldığı namazı, vakit dâhilinde dört rekât olarak iade etmeli; vakit geçmişse de, kaza etmelidir.

Hız. İmam Cafer Sadık /a/ şöyle buyurmuşlardır: *"Namazın kısaltılarak kılınması sekiz fersahlık yolculuktadır. O ise iki berid mesafesidir. Nerede namazı kısaltarak kılırsınsa, orada orucunu da yemelisin. Kim de, seferde namazını kısaltmazsa, namazı geçerli değildir. Çünkü Allah'ın farzına ekleme yapmıştır."* ²²

Yine, Hz. İmam Cafer Sadık /a/ şöyle buyurmuşlardır: *"Yolcunun namazını seferi kılması gerektiği en az mesafe, bir barid "dört fersah" gidişi ve bir barid "dört fersah" gelişi olan bir mesafedir."* ²³

2- Yolculuğa çıkılırken, ilk baştan sekiz fersahlık veya daha fazla bir mesafeye yolculuk yapılma kararı olmalıdır. Ne kadar bir mesafeye gideceğini ilk baştan bilmeyen, ya da ilk baştan üç fersahlık gibi, daha az bir mesafeye gitme kararı olduğu halde, bu mesafeye ulaştıktan sonra, daha ileri gitmeye karar vererek, yolculuğunu sürdüren kimsenin, kat ettiği mesafenin toplamı, belirtilen miktarda olsa dahi, ilk baştan kastı sekiz fersah yolculuk yapmak olmadığından, seferi hükmünü uygulayamaz.

Ehl-i Beyt yaranından Safvan diyor; Hz. İmam Rı-

22 - Bihar'ül Envar, c. 89, s. 59.

23 - El-Vesail, c. 5, s. 494.

za /a.s/'a: "Bir mil uzaklıkta olan birisine ulaşmak kasıyla Bağdat'tan hareket edip, onun peşi sıra Bağdat'tan dört fersah uzaklıkta olan Nehrivan'a kadar varan kimse, dönmek isterken, orucunu bozup, namazını seferi mi kılması gerekir?" diye sordum.

İmam /a.s/ şöyle cevap verdiler:

"Hayır, ne namazını seferi kılar; ne de orucunu yer. Zira evinden çıkarken sekiz fersahlık yol gitmek istemiyordu. O sadece daha az bir mesafede olan arkadaşına ulaşmak istiyordu. Ama takip onu vardığı bu yere kadar ulaştırmıştır...." ²⁴

Fakat eğer bu yolculuğu esnasında, ulaştığı yerden öteye sekiz fersah veya daha fazla gitme kararı alır veyahut on günden önce vatanına veya on gün kalmak istediği bir yere dönmek kaydıyla, dört fersahlık bir mesafeye gitmek isterse, o andan itibaren namazını seferi kılmalı ve varsa farz orucunu yemelidir.

3- Yolculuk esnasında, yolculuk yapma kararından vazgeçilmemelidir. Eğer, 22 kilometre mesafe kat edilmeden yolculuk kararından vazgeçilir ya da 22 kilometreye ulaşılmış olsa dahi, orada on gün kalmaya karar verilirse, namaz tam olarak kılınmalıdır. Bu süre zarfında seferi olarak kılmış olduğu namazlar ise sahihtir; onları kaza etmesi gerekmez.

22 kilometreye ulaşıldıktan sonra, yolculuk kararından vazgeçildiğinde de, hemen veya -orada kalınsa bile- on günden önce vatana veya on gün kalınacağı başka bir yere dönüş kararı varsa, seferi hükmüne uyulmaya devam edilmelidir.

24 - El-Vesail, c. 5, s. 503.

4- Belirtilen mesafe, yolculuk esnasında vatana uğrama veya bir yerde on gün veya daha fazla kalma kararıyla kesilmemelidir. Belirtilen mesafeyi kat etmek üzere yolculuğa çıkan kimse, vatanına uğrayarak veya yolculuğu esnasında bir yerde on gün veya daha fazla kalmaya karar vererek belirtilen mesafeyi keserse, namazını tam olarak kılmalı; varsa, farz orucunu da tutmalıdır.

Yine, yolcu olup, on gün kalmayı kastetmeksizin bir yerde kalan bir kimse, bir ay geçtikten sonra, artık yolcu hükmünden çıkar ve namazını tamam kılmak ve varsa, farz orucunu tutmak zorundadır.

İnsanın yaşantısını sürdürmeğe karar verdiği yer, ister orada dünyaya gelsin veya gelmesin ve ister orası onun ana baba vatanı olsun veya olmasın, onun vatanıdır. Orada ev ve mülk sahibi olması veya altı ay yaşamış olması şart değildir.

Eğer bir kimse iki yerde yaşamını sürdürür; örneğin, altı ay bir şehirde, altı ay da başka bir şehirde kalırsa, bu yerlerin her ikisi de onun vatanıdır. Keza, ikiden fazla yeri ikamet yeri olarak seçen bir kimse için de, o yerlerin hepsi vatan hesap edilir.

Hız. İmam Cafer Sadık /a.s./ şöyle buyurmuşlardır:

"Bir beldeye vardığında, orada on gün kalacağını biliyorsan ise, namazını tam olarak kıl. Bu gün, yarın çıkarım şeklinde kararsız durumdaysan ise de, bir aya kadar seferi kıl. Bir ay tamam oldu mu bir saat sonra çıkmalı olsan bile, artık namazını tam olarak kılmalısın." 25

25 - Furu'ul Kafi, c. 3, s. 435, 436, Bihar'ül Envar, c. 89, s. 38.

5- Yolculuk, caiz olmalıdır. Yani, yolculuğun kendisi haram olmamalı veya haram bir iş amacıyla yapılmamalıdır. Dolayısıyla; hırsızlık yapmak, suçsuz birisini öldürmek veya eğlenmek amacıyla avcılığa çıkmak gibi, haram bir iş için yolculuğa çıkan kimselerle; kocasının menetmesine rağmen, üzerine farz olmayan bir yolculuğa çıkan kadın gibi, haram olan bir yolculuğa çıkan kimseler, ne kadar uzağa giderlerse, gitsinler, namazlarını seferi kılamaz ve varsa, farz oruçlarını yiyemezler.

Ama bizzat haram bir amaç için yolculuğa çıkılmıyorsa, yolculuk esnasında -gıybet etmek gibi- bazı haram işlere düşülse bile, yolcu hükmüne göre amel edilmelidir.

Yine, günah amaçlı yolculuğa çıkan bir kimse, geri dönerken tövbe etmişse, namazı seferi kılmalı; tövbe etmemişse tam kılmalıdır.

Yine, yolculuğu günah amaçlı olan bir kimse, yolda günah fikrinden vazgeçerse, geri kalan yol sekiz fersah olur veya dört fersah gidip on günden önce dönecekse, seferi hükmünü uygulamalıdır.

Yine, günah amaçlı yola çıkmayan birisi, yolda kalan mesafeyi günah işlemek amacıyla gitmeyi kararlaştırırsa, seferi hükmünden çıkar. Ama o ana kadar seferi olarak kıldığı namazları sahihtir.

Hiz. İmam Cafer Sadık /a.s./ şöyle buyurmuşlardır:
"Yolculuğa çıkan, namazını seferi kılar, orucunu da yer. Meğerki av için ya da Allah'a isyan amacıyla yolculuğa çıkar yahut Allah'a isyan edenin elçisi olur ya da düşmanlık için, arabozuculuğu için veyahut müslüman bir topluma zarar vermek için yolculuğa çıkar.

/Böyle biri, namazını seferi kılamaz; orucunu da yiyemez./" 26

Yine, O Hazrete: "Bir veya iki günlük bir mesafeye av için giden biri, namazını tam olarak mı kılmalı, yoksa kısaltmalı mı?" diye sorulunca; şöyle buyurmuşlardır:

"Eğer kendisinin ve ailesinin rızkını temin için çıkmışsa, hem orucunu yer, hem de namazını seferi kılar; ama eğer boş terfih için çıkmışsa, bunun bir saygınlığı yoktur." 27

6- Sahrada sefer edip kendileri ve hayvanları için nerede yiyecek ve su bulunursa, oraya yerleşen ve bir müddet sonra başka bir yere göç eden göçebeler gibi, yaşantısı, yolculuktan ibaret olmamalı. Dolayısıyla göçebeler bu tür yolculuklarında namazlarını tam kılmak ve varsa, farz oruçlarını tutmak zorundalar.

Ama bu gibi insanlar, hac ziyaretine gitmek gibi, başka bir yolculuğa çıkarlarsa, namazlarını seferi kılmalı ve oruçlarını da yemelidirler.

Hız. İmam Cafer Sadık /a.s/ şöyle buyurmuşlardır: *"Göçebeler namazı seferi kılamazlar. Zira onların evleri kendileriyle birlikte." 28*

7- Yolculuk yapmak, mesleği olmamalıdır. Buna göre şoför gibi, mesleği yolculuk olan kimse, namazını seferi kılamaz. Seyyar satıcı gibi, mesleğini yolculukta icra etmek zorunda olan kimse de, aynı hükme tabidir.

26 - El-Vesail, c. 5, s. 509.

27 - Furu'ul Kafi, c. 3, s. 438.

28 - Furu'ul Kafi, c. 3, s. 438.

İşi, yolculuk olan kimse de, hac ziyaretine gitmek gibi, başka bir iş için yolculuk yaparsa, seferi hükmüne uymalıdır.

Ama şoför, arabasını ziyaretçi götürmek için kiraya verir; bu arada kendisi de, hem şoförlük, hem de ziyaret yapmak isterse, seferi hükmünü uygulayamaz.

Hz. İmam Cafer Sadık /a.s/ şöyle buyurmuşlardır: *"Beş kişi ister seferde olsun ister hazarda "vatanında" namazı tamam kılar, hayvanını kiraya verip onunla giden, postacılık yapan, çoban ve kaptan. Zira yolculuk onların işidir."* ²⁹

8- Vatandan, ruhsat haddi denen yere ulaşacak kadar uzaklaşmalıdır.

Ruhsat haddi; insanın yaşadığı şehrin veya köyün evlerinin duvarlarını göremeyeceği ve ezan seslerini işitmeyeceği kadar uzaklaştığı mesafedir.

Ancak, minare ve kubbelerin de görülemeyeceği veya duvarların hiç belli olmayacağı kadar uzaklaşılması gerekmez; duvarların açık olarak görülmediği kadar uzaklaşılması yeterlidir.

On gün kalmayı kastettiği yerden yolculuğa çıkan kimsenin de, bu hükme riayet etmesi ihtiyat gereğidir.

Yolculuktan vatana dönüldüğünde de, açıklanan ruhsat haddine ulaşılnca, artık yolcu olmaktan çıkılır.

Ruhsat sınırına ulaşmada ölçü, normal durumdur. Dolayısıyla; eğer birinin gözünde ve kulağında bir anormallik olur veya beldede okunan ezanın sesi, aşırı derecede hafif veya yüksek olur ya da arada bir engel bulunursa, normal bir gözün duvarları göremediği

29 - Furu'l Kafi, c. 3, s. 436.

ve normal bir kulağın normal bir ezan sesini duyamadığı bir yerden itibaren seferi hükmü geçerli olur.

Ruhsat haddi için işitilmemesi şart olan ezan sesi, normal olarak yüksek bir yerden söylenen ezan sesidir; hoparlörden okunan ezan sesi değil.

Yolculuğa çıkan kimse, eğer duvarların görüldüğü ama ezan sesinin işitilmediği veya ezan sesinin işitilip duvarların görünmediği kadar uzaklaştığı bir yerde namaz kılmak isterse, ihtiyat gereği olarak, namazını hem tam, hem de seferi olarak kılmalıdır.

Binası bulunmayan bir yerden yolculuğa çıkan kimse, oradan, "binası olsaydı artık görünmezdi", denilebilecek kadar uzaklaştığından itibaren namazı seferi kılmalıdır.

Velhasıl, yukarıda anılan şartlar mevcut olduğu takdirde, yolculuk yapan kimse, yaşadığı köy veya şehirden, evlerinin görülemeyeceği ve normal ezan seslerinin işitilemeyeceği kadar uzaklaşınca, artık seferi hükmünü icra etmeğe başlar.

Hız. İmam Cafer Sadık /a.s./a: "Yolcu ne zaman namazını seferi olarak kılabilir?" diye sorulunca, şöyle buyurmuşlardır: *"Evler gözden kaybolunca, namaz seferi kılınır."* ³⁰

Yine, O Hazrete, ne zaman yolcunun namazını kısaltabileceği sorulunca; şöyle cevap vermişlerdir:

"Ezan sesini duyabildiğin bir yerdeysen ise, namazı tamam kıl; ezan sesini duyamadığın bir yerdeysen ise, namazı seferi kıl; yolculuktan döndüğünde de durum aynıdır." ³¹

30 - Furu'ul Kafi, c. 3, s. 434.

31 - El-Vesail, c. 5, s. 506.

Bu arada Ehl-i Beyt fikhına göre yolcu, Mescid-ül Haram ile Hz. Resulullah'ın /s.a.a./'in Mescidi'nde ve hatta Mekke ve Medine şehrinin tamamında ve keza; Kufe Mescidi ve Hz. İmam Hüseyin /a.s./'in Haremi'nde namazını seferi kılabilceği gibi, tam da kılabilir; hatta buralarda tam kılması daha iyidir.

Yolcu olduğunu ve namazı seferi olarak kılması gerektiğini bilen bir kimse, önceki hükümde açıklanan yerler dışında namazını bilerekten tam kılsa, batıldır.

Yolcu olan bir kimse, unutarak namazlarını tam kılsa, vakit dâhilinde farkına vardığı takdirde seferi olarak iade etmelidir; vakit geçtikten sonra farkına varırsa da, kazası yoktur. Keza, hükmü bilmediğinden yolculukta namazlarını tam kılan bir yolcunun namazları sahihtir.

Dört rekâtlık namazını yolculuk esnasında kılmayıp, vakit dâhilinde vatana veya on gün ikamet edeceği yere ulaşan bir yolcu, o namazı tam kılmalıdır. Vaktin evvelinde dört rekâtlık namazını kılmadan yolculuğa çıkan kimse de, o namazı yolda seferi kılmalıdır.

Hz. İmam Rıza /a.s./ şöyle buyurmuşlardır: "*Vakit girdikten sonra namaz kılmadan yolculuğa çıktınsa, yolda onu seferi kılsın; yoldayken vakit girdiği halde namazı kılmadan evine ulaşsan ise de, onu tam kılsın.*" ³²

Bu arada Ehl-i Beyt fikhında, yolcunun, seferi kıldığı her namazdan sonra otuz defa: "**süphanellahi vel-hamdulillahi ve la ilahe illellahu vallahu ekber**" demesi müstehaptır.

32 - Bihar'ül Envar, c. 89, s. 45.

Yine, Ehl-i Beyt fikhına göre, namazların seferi olarak kılındığı yerlerde, bazı özel istisnalar hariç, oruç tutmak da caiz değildir.

Yine, Ehl-i Beyt fikhına göre yolcu, vatanına dönerken, ruhsat sınırına girer girmez, yolcu hükmünden çıkar. Keza, yolculuğunda bir yerde on gün kalmaya karar veren, ya da ne kadar kalacağını bilmediğinden, on gün kalma kararı almaksızın, tereddüt içerisinde bir yerde otuz gün kalan kimse de, yolcu hükmünden çıkar ve artık orada kaldığı sürece namazını tam kılmalı; varsa, orucunu da tutmalıdır.

CEMAAT NAMAZI

Allah Teala şöyle buyurmuştur: "**Namazı hakkıyla kılın; zekâtı verin; rükû edenlerle birlikte rükû edin.**" ³³

Yine şöyle buyurmuştur: "...Her secde yerinde yüzünüzü O'na çevirin..." ³⁴

Allah Resulü /s.a.a/ cemaat namazının fazileti hakkında şöyle buyurmuşlardır: "*Yürüyerek cemaat namazı kılınan bir mescide giden kimsenin, her adımı için yetmiş bin hayır verilir; bir o kadar da, dereceleri yükseltilir. Eğer bu halde ölürse Allah, onun adına yetmiş bin melek vekil kılar. O melekler onu kabrinde ziyaret edip müjdelerler; yalnızlığında ona arkadaş olurlar ve tekrar dirileceği güne kadar, onun için Allah'tan mağfiret dilerler.*" ³⁵

Hz. İmam Musa Kazım /a.s/ şöyle buyurmuşlardır: "*Kim, kâmil bir abdest alıp, taranır ve güzel koku süreterek, vakarla acele etmeksizin, Müslümanların topluluğuna özenerek namaz kılınan yere doğru ilerlerse, attığı her adım için, ona bir hasene yazılır; bir günahı silinir ve bir derecesi yükseltilir. Mescide girip de, imamla birlikte namaza başladığında ise, imam selam vermeden, onun Allah tarafından bağışlanması ve cennetlik olması kesinleşir.*" ³⁶

Hz. İmam Rıza /a.s/ cemaat namazının hikmeti hakkında şöyle buyurmuşlardır: "*Cemaat namazı, ih-*

33 - Bakara/43.

34 - Âraf/29.

35 - El-Vesail, c. 5, s. 372.

36 - Camiu'l Ehadisî Şîa, c. 6, s. 387.

*lâs, tevhit, İslam ve Allah'a ibadet açığa çıkıp aşık ol-
sun diye, teşri edilmiştir. Çünkü bunların izharı, doğu
ve batı ehline Allah'ın birliğine dair hücceti tamamlar.
Münafıkları, dilleriyle olan İslam'a ikrarın gereğine bo-
yun eğdirir. Toplumsal murakabeyi sağlar. İnsanların,
birbiri hakkında, İslam'ı kabule dair tanıklıklarını caiz
kılar. İlaveten, bu toplantıların, iyilik ve takvada yar-
dımlaşma ve birçok günahlardan sakındırma boyutu
da mevcuttur." 37*

Allah Resulü /s.a.a/ ise şöyle buyurmuşlardır: *"Na-
mazını cemaatle kılan kimse hakkında husn-ü zannınız
olsun ve tanıklığını kabul ediniz." 38*

Allah Resulü ve pak Ehl-i Beyti'nden gelen bu ve
benzeri onlarca nurlu hadis ışığında bütün Müslüman-
lar, farz namazların, özellikle de, günlük namazların
cemaatle kılınmasının müekket sünnet olduğu husu-
sunda ittifak etmişlerdir.

Allah Resulü ve Ehl-i Beyt'inden gelen hadislerde;
sabah, akşam ve yatsı namazlarının cemaatle kılınma-
sına daha çok tavsiye edilirken; özellikle de, mescide
komşu olanların ve mescitte okunan ezani işitenlerin,
bir mazeret olması hariç, cemaatten kaçmamaları ge-
rektiği vurgulanmıştır.

Allah Resulü /s.a.a/'den gelen bir hadis-i şerifte
şöyle yer almıştır: *"Eğer bir kişi, cemaat imamına ikti-
da ederse, onların namazlarının her rekâtının sevabı
yüz elli namaza denktir. Eğer iki kişi iktida ederse, her
rekâtın altı yüz namaz kadar sevabı vardır. Eğer daha*

37 - Bihar'ül Envar, c. 88, s. 12, El-Vesail, c. 5, s. 372.

38 - Bihar'ül Envar, c. 88, s. 16.

çok olursa namazın sevabı da daha çok olur; onların sayısı onu geçince de gökler kâğıt, denizler mürekkep, ağaçlar kalem, cinler, insanlar ve melekler yazar olsa, onun bir rekâtının sevabını yazmaktan aciz kalırlar." 39

Bu arada, Ehl-i Beyt fikhına göre, yağmur namazı hariç, aslen sünnet olan namazların cemaatle kılınması bidat olup haramdır.

Hız. İmam Rıza /a.s./ şöyle buyurmuştur: "Sünnet namazını cemaatle kılmak caiz değildir. Zira bu, bidattir ve her bidat ise, dalalettir. Her dalalet de, cehennem sürükler." 40

Aslen farz olup da, Hız. İmam Mehdi /a.s./'ın gaybetinden dolayı müstehap konuma gelen, Kurban ve Ramazan bayramı namazları ise, reca kastiyla, /yani Allah'ın emrine uygun düşmesi ümidiyle/, cemaatle kılınabilirler.

Farz namazların cemaatle kılınabilmeleri için de, imamla me'mumun namazları aynı cinsten olmalıdır. Yani, her ikisi de, örneğin; günlük namazı veya ayet namazı kılmalıdır. Dolayısıyla günlük namazı kılmak isteyen bir me'mum, örneğin; ayet namazı kılan bir imama iktida edemez

Ama günlük namazlarının her birini, diğerine iktida ederek kılmak caizdir; hatta günlük namazının kazasını kılan imama, günlük namazını eda olarak kılan birisi iktida edebilir.

Bu arada Ehl-i Beyt fikhında, cemaat namazının, itinasızlık yüzünden terk edilmesi caiz değildir; özürsüz

39 - Bihar'ül Envar, c. 88, s. 14.

40 - Bihar'ül Envar, c. 88, s. 72.

olarak terk edilmesi ise, mümine yakışan bir davranış olarak görülmez.

Keza, bir süre sonra cemaatle kılınan namaz, vak-tin evvelinde münferit olarak kılınan namazdan daha üstündür. Yine, süratle kılınan cemaat namazı, uzatıl-arak kılınan münferit namazdan daha iyidir

Yine, Ehl-i Beyt fıkhında, münferit olarak kılınan bir namazın, cemaat ikame olunca, cemaatle ikinci kez kılınması müstehaptır.

Yine, Ehl-i Beyt fıkhında, cemaat imamının küçüm-senmesine veya başka bir mahzura yol açacak şekilde cemaat namazı kılınan bir yerde münferit olarak na-maz kılmak caiz değildir ve kılınan namazın batıl olma-sına yol açar.

Cemaat Hükümleri

Ehl-i Beyt fıkhında, Cuma, Ramazan ve Kurban bayramı namazlarının cemaatle kılınabilmesi için, imamla birlikte en az beş kişi olmaları gerekir; ama di-ğer namazlarda, biri imam ve diğeri me'mum olmak üzere, iki kişiyle cemaat namazı kılınabilir.

Allah Resulü /s.a.a/ şöyle buyurmuşlardır: "*İki kişi ve daha fazlası cemaat sayılır.*" ⁴¹

Hz. İmam Cafer Sadık /a.s/ şöyle buyurmuşlardır: "*Bayram namazlarını, Cuma günü yaptıkları gibi, beş veya yedi kişi olunca cemaatle kılarlar.*" ⁴²

Ehl-i Beyt fıkhına göre, cemaat namazında me'mu-mun, imama iktida etmeyi "uymayı" niyet etmesi farz-

41 - Bihar'ül Envar, c. 88, s. 72.

42 - El-Vesail, c. 5, s. 142.

dır. Ama imamın imamet etmeyi niyet etmesi şart değildir.

Evet; imam, Cuma namazı gibi, cemaatle kılınması gereken, bir namaza başlayabilmesi için, diğerlerinin ona iktida edeceğinden emin olmalıdır.

Yine, Ehl-i Beyt fıkhına göre, imamın durduğu yer cemaatin durduğu yerden daha yüksek olmamalıdır. Ama eğer imamın yeri çok az bir miktar yüksek olursa sakıncası yoktur. Buna karşılık cemaatin yerinin yüksek olmasının bir sakıncası yoktur. Dolayısıyla dam üzerinde bulunan me'mumlar yerde namaz kılan imama iktida edebilirler.

Hız. İmam Cafer Sadık /a.s./ şöyle buyurmuşlardır: *"İmam me'mumların yerinden fazlaca yüksek bir yerde durursa, namazı geçersizdir. Ama imamın, arkasında namaz kılanların yerinden aşağıda durmasının, sakıncası yoktur."*⁴³

Cemaat namazında imam ile me'mumun arasında ve eğer kendisi doğrudan imama bağlı değilse, onunla onun imama muttasıl olmasını sağlayan, ayrı bir me'mum arasında perde ve duvar gibi, arkası görünmeyen bir şey bulunmamalıdır.

Ama eğer imam erkek, me'mum ise kadın olursa, o kadınla imam arasında veya o kadınla onun imama muttasıl olmasını sağlayan bir erkek me'mum arasında perde gibi bir şeyin bulunması sakıncasızdır.

Fakat namaz hareketlerinde imama uyabilmesi için; bu, imamın namaz fiillerinin hangisini yerine getirdiğini bilmekten engel olmamalıdır.

43 - El-Vesail, c. 5, s. 463.

Hız. İmam Muhammed Bakır /a.s./ şöyle buyurmuşlardır: *"Me'mumlarla imam arasında perde veya duvar olursa, namazları batıldır."* ⁴⁴

Hız. İmam Cafer /s.a.a./ ise, kadın me'mumlarla erkek imam arasında duvar ve perde gibi bir şeyin fasıla olmasının bir mahzuru olmadığını buyurmuşlardır. ⁴⁵

Me'mum imamdan ileride durmamalıdır; hatta biraz geride durmalıdır. Keza, me'mumun secde yeri ile imamın durduğu yer arasında veya gerideki me'mum ile onun önündeki me'mumun durduğu yer arasında normal bir adım miktarından fazla fasıla olmamalıdır. Me'mumun secde yeri ile onun önünde olan imam veya me'mum durduğu yer arasında asla fasıla olmaması ise, daha iyidir.

Hız. İmam Muhammed Bakır /a.s./ şöyle buyurmuşlardır: *"Cemaat namazında saflar düzgün ve birbirine bağlı olmalıdırlar. İki saf arasında bir adımdan fazla fasıla olmamalıdır. Bunun ölçüsü, insanın secde ettiğinde bedeninin dolduracağı miktardır."* ⁴⁶

Cemaat İmamında Gereken Şartlar

Ehl-i Beyt fikhına göre, cemaat imamı; baliğ, akıllı, adil, helal zade, On İki İmam'a inanan Şia olmalı ve namazı doğru olarak kılabilmelidir.

Bu arada Ehl-i Beyt fikhına göre, şartlara haiz olduğu takdirde, kadının kadınlara imamlık yapması caiz; erkeklere ise, caiz değildir.

44 - El-Vesail, c. 5, s. 460.

45 - El-Vesail, c. 5, s. 461.

46 - El-Vesail, c. 5, s. 462.

Allah Resulü /s.a.a/ şöyle buyurmuşlardır: *"Toplum, en çok Kur'an'a ezber olanları imamet etmelidir. Eğer Kur'an'ı ezberlemede hepsi aynı seviyedeyseler, en önce hicret edenleri; eğer hicrette de eşitseler, en yaşlı olanları; eğer yaşta da eşitseler, sünnete en çok vakıf olanları ve din konusunda en fakih olanları imamet etmelidir. Ayrıca, kimse ev sahibinin ve sulta sahibinin önüne geçerek imamet etmesin."* 47

Hz. İmam Ali /a.s/, Allah Resulü'nün şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Toplumun imamı, onların Allah katına gönderdikleri elçileridir. O halde en faziletlinizi namazda öne geçirin."* 48

Başka bir nakilde de Allah Resulünün şöyle buyurduğu yer almıştır: *"İmamlarınız, sizin Allah katına gönderdiğiniz elçilerinizdir. O halde dininizde ve namazınızda kimi elçi gönderdiğinizize dikkat ediniz."* 49

Yine, Hz. Ali /a.s/ şöyle buyurmuşlardır: *"Sizden biri, delinin ve zinadan mütevellit olanın arkasında namaz kılmasın."* 50

Hz. İmam Rıza /a.s/ ise şöyle buyurmuşlardır: *"Fücur ehli olanın arkasında kılınan namaz geçersizdir; velayet ehli dışındakine de iktida edilmemelidir."* 51

Ali bin Raşit diyor; Hz. İmam Cafer Sadık /a.s/'a: *"Sizi sevenler ihtilafa düşmüşlerdir. Hepsinin arkasında namaz kılayım mı?"* dedim. İmam /a.s/: *"Sadece dinine itimat ettiğin bir kimsenin arkasında namaz kıl"*

47 - Bihar'ül Envar, c. 88, s. 62.

48 - Bihar'ül Envar, c. 88, s. 109.

49 - Bihar'ül Envar, c. 88, s. 86.

50 - El-Vesail, c. 5, s. 397.

51 - Bihar'ül Envar, c. 88, s. 72.

buyurdular." 52

Yine İsmail El-Co'fi diyor; Hz. İmam Muhammed Bakır /a.s./a: "Hz. Ali'yi sevip de düşmanlarından teberri etmeyen ve "ben Ali'yi muhaliflerinden daha çok seviyorum" diyen birisinin durumunu sordum. İmam /a.s./ buyurdular ki: *"O katıştıran birisidir; o da düşmandır. Takiyye etmen hariç, onun arkasında namaz kılma; onun bir saygınlığı yoktur."* 53

Yine, Hz. İmam Cafer Sadık /a.s./ şöyle buyurmuşlardır: *"Üç kişinin arkasında namaz kılınmaz; durumu meçhul olan, sizin sözlerinizi söylese bile, guluv ehli olan, doğru itikat üzere olsa bile, açıktan günah işleyen."* 54

Allah Resulü /s.a.a/ adil kimseyi şöyle tanımlamışlardır: *"Kim, insanlarla muamele ettiğinde onlara zulmetmez, konuştuğunda onlara yalan konuşmaz ve söz verip sözünden dönmezse, o, kâmil mürüvvet sahiplerindendir; adaleti zahirdir, kardeş olarak görülmesi zorunlu ve gıybeti de haramdır."* 55

Yine, İbn-i Ebi Yafur diyor; Hz. İmam Cafer Sadık /a.s./a: "Birin, leh ve aleyhindeki tanıklığının kabulü açısından Müslümanlar arasından adalet sıfatına sahip biri neyle tanınabilir?" dedim. İmam /a.s./ şöyle buyurdular: *"İnsanların, örtünme ve iffet ehli olarak görüp; karnına, avretine, eline ve diline sahip biri olarak tanıklıkları ve keza; şarap, zina, fayız, anne babaya asilik ve cihaddan kaçmak gibi, Allah Teala'nın azap vaat ettiği*

52 - El-Vesail, c. 5, s. 389.

53 - El-Vesail, c. 5, s. 389.

54 - Bihar'ül Envar, c. 88, s. 23.

55 - Bihar'ül Envar, c. 88, s. 35.

büyük günahlardan sakınan biri olarak bilinen kimse, adalet ehlidir." ⁵⁶

Yine Ehl-i Beyt fikhına göre, ayakta namaz kılan birisi, oturarak veya yatarak namaz kılan iktida edemez; keza oturarak namaz kılan birisi yatarak namaz kılan iktida edemez.

Ama oturarak namaz kılan bir kimse, oturarak namaz kılan iktida edebilir.

Cemaat imamı bir özür dolayısıyla teyemmüm veya cebire abdestiyle namaz kılıyorsa, ona iktida edilebilir; ama mazeretten dolayı necis elbiseyle namaz kılıyorsa, ona iktida etmek sakıncalıdır.

Cemaat Namazıyla İlgili Bazı Hükümler

Ehl-i Beyt fikhına göre, me'mum, birinci ve ikinci rekâta okunan Fatiha ve sure dışında namazının her şeyini kendisi okumalıdır. Ve eğer, me'mumun birinci veya ikinci rekâtı, imamın üçüncü veya dördüncü rekâtına denk gelirse, me'mum Fatiha ve sureyi de kendi okumalıdır.

Hz. İmam Cafer Sadık /a.s./a: "Me'mumun imamın arkasında Fatiha ve sureyi okuması hususu sorulunca; Hazret: *"Hayır, okumamalıdır. Çünkü İmam kıraate kefilidir. Ama kıraat hariç namazın diğer şeylerine kefil değildir"* cevabını vermişlerdir." ⁵⁷

Me'mum, namazda İftitah Tekbirini; keza, rükû ve secde gibi okunan değil de, yapılan şeyleri, imamla birlikte veya ondan biraz sonra yerine getirmelidir. Dolayısıyla bilerek imamdan önce veya bir süre sonra yapar-

56 - Bihar'ül Envar, c. 88, s. 37.

57 - El-Vesail, c. 5, s. 421.

sa günah işlemiştir, ama namazı sahihtir.

Fakat henüz imam kıraati bitirmeden, me'mum bunun farkında olduğu halde rükûa giderse, kasıtlı olarak kıraati terk ettiğinden dolayı namazı batıl olur.

Allah Resulü /s.a.a/ şöyle buyurmuşlardır: *"İmam ona uyulsun diye imam kılınmıştır; o rükû etti mi, siz de rükû edin ve o secde etti mi siz de secde edin."*

Me'mum, yanlışlıkla imamdan önce başını rükû'dan veya secdeden kaldırırsa, imam henüz rükû veya secdeyse, tekrar rükû veya secdeye dönmelidir ve bu şekilde meydana gelen rükûn fazlalığı namazı batıl etmez.

Hz. İmam Rıza /a.s./a: "İmamla birlikte rükûa giden me'mum, imamdan önce başını rükûdan kaldırırsa ne yapmalıdır, diye sorulunca; İmam /a.s./: *"İmamla birlikte olmak için tekrar rükûa döner"* cevabını vermişlerdir." ⁵⁸

Hz. İmam Cafer Sadık /a.s./ da secde hususunda böyle yapan hakkında aynı cevabı vermişlerdir. ⁵⁹

İmamın namaza başlamasından sonra ulaşan kimse, eğer imam henüz kıyam halindeyse, ona iktida edebileceği gibi, imamın rükua gitmesinden sonra da, imam başını rükûdan kaldırmadıkça, iktida edip tekbir alarak azıcık durduktan sonra hiç bir şey okumadan rükûda imama erişebilir ve bu, onun birinci rekâtı sayılır.

Ancak imama kıyam halinde uyan kimse, imamın namazın üçüncü veya dördüncü rekâtında olduğunu anlarsa, kendisinin birinci rekâtı olup kıraat okuması icap ettiğinden, imamın ise Tesbihat-ı Erbea okuduğu için, Fa-tihâ ve mümkünse de sureyi kendi okumalı ve kendini

58 - El-Vesail, c. 5, s. 443.

59 - El-Vesail, c. 5, s. 443.

rûku ya da secdede imama ulaştırmalıdır.

İkinci rekâtında da, eğer imamın, üçüncü veya dördüncü rekâtına denk geliyorsa, bu rekatlarda imam Tesbihat-ı Erbaa'yı okuduğundan, onun kendisi Fatiha ve mümkünse sureyi de okumalı; rükûda veya secdede imama kavuşmalıdır.

Bu arada dört rekâtlı bir namazın ikinci rekâtında imama iktida eden kimse, namazının ikinci rekâtı imamın üçüncü rekâtına denk geldiğinden, hem Fatiha /ve mümkünse sureyi de/ kendi okumalı; hem de, ikinci rekâtının secdelerinden sonra oturmalı ve teşehhüdün farz olan kısmını okuduktan sonra kalkıp üç defa; mümkün olmazsa da, bir defa Tesbihat-ı Erbaa'yı okumalı ve rükû veya secdede kendisini imama yetiştirmelidir.

İmam namazın son teşehhüdünü okurken yetişip cemaat sevabını olmak isteyen kimse, niyet edip İftitah Tekbirini aldıktan sonra oturmalı ve teşehhüdü imamla okumalı, ama selam vermeden imamın selam vermesini beklemeli ve sonra ayağa kalkmalı; ikinci kez niyet etmeden ve tekbir almadan, Fatiha ve sureyi okumalı ve bunu namazının birinci rekâtı saymalıdır.

Cemaat Namazında Müstehap Olan Şeyler

Ehl-i Beyt fıkhında, cemaat namazının birçok sünneti vardır. Onlardan bazılarını şöyle sıralayabiliriz:

1- İmama uyan, sadece bir kişi ise, imamın sağında durması; bir erkek ve bir kadın veya bir erkek ve birkaç kadın ise, erkeğin, imamın sağında; kadınların da, arkasında durmaları; birkaç erkek veya birkaç kadın iseler, erkeklerin imamın arkasında; kadınların da, o erkeklerin arkasında durmaları.

2- Kadının imamın, namaz kıldırıldığı kadınlarla aynı hi-

zada durup onlardan öne geçmemesi.

3- İmamın safın ortasında yer alması.

4- İlim, takva ve kemal ehlinin birinci safta yer almaları.

5- Cemaat saflarının düzgün ve aynı hizada olması

6- Safta duranlar arasında fasıla olmayıp omuzları birbirine bitişik olması.

7- Cemaatin içinde en güçsüz olanların durumu gözetilerek, kunut ve secdelerin fazla uzatılmaması ve ağır hareket edebilenlerin de yetiştirilmesi için aceleyle hareket edilmemesi.

Ama ona uyan cemaatin hepsinin namazı uzatmayı istediklerini bilirse, onların isteği doğrultusunda hareket ederek uzatması daha faziletlidir.

8- İmamın, sesli okunan Fatiha, sure ve zikirleri, ona iktida edenlerin duyacağı şekilde sesli okuması. Ama bağırarak şekilde olması da caiz değildir.

9- İmamın, rükûdayken birinin yeni geldiğini anlarsa, onun cemaate katılması için, rükûsunu her zamankinin iki katı kadar uzatması ve daha sonra gelen olsa da, onları beklemeden secdeye gitmesi.

Cemaat Namazında Mekruh Olan Şeyler

Ehl-i Beyt fıkhında, şu aşağıda sayılanlar cemaat namazının mekruhlarından sayılmaktadır:

1- Saflarda yer olduğu halde insanın tek başına arkada durması.

2- Me'mumun, namazın zikirlerini imamın işiteceği derecede sesli okuması.

3- Yolcu olanın seferi kılacağı namazda hizada olana ve hizada olanın da, tam kılacağı namazda seferi olana iktida etmesi.

NAMAZ SONRASI OKUNAN BAZI DUA VE ZİKİRLER

Ehl-i Beyt fıkhında namazdan sonra bir süre zikirle meşgul olunması, dua ve Kur'an okunması müstehaptır. Bu dua ve zikirlerin Arapça okunması şart değildir; önemli olan içten olmalarıdır.

Bu arada Ehl-i Beyt /a.s./ tarafından tekitle bütün namazlardan sonra okunmasına tavsiye edilen, en önemli zikir; Allah Resulünün, Hz. Fatıma /a.s./'a emrettiği, "Fatıma Tesbihatı" diye meşhur olan şu zikirdir:

34 defa: Allahu Ekber

33 defa: Elhamdülillah

33 defa: Sübhanellah

Hız. Muhammed Bakır /a.s./ şöyle buyurmuşlardır: *"Allah Teala'nın övüldüğü, Fatıma Tesbihatı'ndan daha üstün bir zikir yoktur. Çünkü eğer bundan daha üstün bir zikir olsaydı, mutlaka Allah Resulü /s.a.a./, onu kızı Fatıma'ya bağışlardı."* ⁶⁰

Yine, namazdan sonra şükür secdesi yapmak ve secdede /Allah'a şükürler olsun/ anlamına gelen: "Şükren Lillah" zikrini yüz defa, üç defa veya en azından bir defa söylemek de, tekit edilen namaz sonrası müstehap amellerdendir.

Keza, namazın selamından sonra üç defa tekbir almak, Peygamber ve Ehlibeyti'ne salâvat getirmek, teşvik edilen bazı duaları, Fatıha Suresi'ni, Ayete'l Kursi'yi okumak da, tekit edilen namaz sonrası sünnet amellerdendir.

60 - Furu'ul Kafi, c. 3, s. 343.

Namaz sonrası okunması teşvik edilen dualardan biri şöyledir:

"Rezitu Billahi Rebben. Ve Bi'l-İslami Dinen. Ve Bi-Muhammedin /Sallallahu eleyhi Ve Âlihi/ Nebiyyen. Ve Bi-Êliyyin İmamen. Ve bi'l Heseni Ve'l-Hüseyni Ve Eliyyin Ve Muhammedin Ve Caferin Ve Musa Ve Êliy-yin Ve Muhammedin Ve Êliyyin Ve'l-Heseni Ve'l-Halef'is Salihi /Êleyhumusselam/ Eimmeten Ve Kade-ten. Bihim Etevalla Ve Min e'daihim Eteberreu.

Allahumme, İnni Es'eluke'l Efve Ve'l-Afiyete Ve'l Muafate Fi'd-Dünya Ve'l-Ahire."

Anlamı:

"Razı oldum Rab olarak Allah'a; din olarak İslam'a; peygamber olarak Muhammed'e –Allah'ın selamı O'nun ve Ehl-i Beyti'nin üzerine olsun-; İmam olarak Ali'ye; -diğer- imamlar, efendiler ve önderler olarak Hasan'a, Hüseyin'e, Ali'ye, Muhammed'e, Cafer'e, Musa'ya, Ali'ye, Muhammed'e Ali'ye, Hasan'a ve Salih Halefe. –Allah'ın selamı onların üzerine olsun.- Onları seviyorum. Onların düşmanlarından uzaklığımı ilan ediyorum.

Allah'ım! Ben, Senden; af, bağışlanma, dünya ve ahirette afiyet ve sürçmelerden güvencede olmayı diliyorum."

CUMA NAMAZI

Allah Teala şöyle buyuruyor: "Ey iman edenler Cuma günü namaza çağrıldı mı Allah'ı anmaya koşun ve alış verişini bırakın. Bu sizin için daha hayırlıdır eğer bilseydiniz." ⁶¹

Hız. İmam Cafer Sadık /a.s./ şöyle buyurmuşlardır: "Cuma gününe Cuma ismi verilmesi, Allah Teala'nın, o günde insanları Hız. Muhammed ve vasisinin velayeti üzere misak almak için topladığından dolayı toplanma anlamına gelen Cuma ismi verilmiştir." ⁶²

Hız. İmam Muhammed Bakır /a.s./ şöyle buyurmuştur: "Cuma namazı ve adil imam var olduğu takdirde onu eda etmek üzere toplanmak farzdır." ⁶³

Hız. İmam Muhammed Bakır /a.s./ şöyle buyurmuştur: "Cuma namazı farzdır. İmam'ın /a.s./ hazır olduğu zaman, ona gitmek farzdır. Kim bir özür olmaksızın üç defa onu terk ederse, üç farizayı terk etmiş olur. Münafıktan gayri bir kimse de, üç farizayı özürsüz olarak terk etmez." ⁶⁴

Yine O Hazret şöyle buyurmuşlardır: "Allah Teala bir Cumadan sonraki Cumaya kadar sadece otuz beş namaz farz kılmıştır. Onların içinden de sadece birinin cemaatle kılınması farz etmiştir. O da Cuma namazıdır. Dokuz kişiyi de ondan muaf tutmuştur. Onlar; çocuk, çok yaşlı, deli, yolcu, köle, kadın, hasta, kör ve

61 - Cuma/9.

62 - Furu'ul Kafi, c. 3, s. 415.

63 - Müstedrek'ül Vesail, c. 6, s. 8.

64 - Bihar'ül Envar, c. 89, s. 153.

cuma namazı kılınan yerden iki fersah uzakta olan kimsedir." ⁶⁵

Bu ve benzeri onlarca hadisler ışığında Ehl-i Beyt fikhına göre Cuma namazı, masum İmam /a.s./'ın hazır olduğu zaman farz-ı aynî olduğu kabul edilmiştir. Ama zamanın ilahî hücceti olan Hz. İmam Mehdi'nin /a.s./ gaybet zamanı olan şimdiki zamanda ise, Ehl-i Beyt fikhında yaygın olan en güçlü görüşe göre Müslümanlar, öğle namazıyla Cuma namazı arasında muhayyerdirler. Ancak buna rağmen, şimdiki dönemde Cuma namazını kıldıktan sonra münferit olarak öğle namazını da kılmak ihtiyata daha uygundur.

Cuma Namazının Sıhhat Şartları

1- Cuma namazı cemaatle kılınmalıdır; münferit olarak kılınmaz.

2- İmamla birlikte en az beş kişi olmalıdır.

Hz. İmam Cafer Sadık /a.s./ şöyle buyurmuşlardır: *"Biri imam olmak üzere ancak beş kişi bir arada olursa Cuma namazı kılabilirler."* ⁶⁶

3- Cuma namazına başlanmadan önce iki hutbe okunmalıdır.

Hz. İmam Cafer Sadık /a.s./ şöyle buyurmuşlardır: *"Hutbesiz Cuma namazı olmaz; onun iki rekât kılınması da, iki hutbeden dolaydır."* ⁶⁷

4- İki Cuma namazı arasında en az bir fersah "ortalama altı kilometre", fasıla olmalıdır; bundan az fasıla

65 - Furu'ul Kafi, c. 3, s. 419, Bihar'ül Envar, c. 89, s. 184, El-Vesail, c. 5, s. 4.

66 - Furu'ul Kafi, c. 3, s. 419, El-Vesail, c. 5, s. 8.

67 - El-Vesail, c. 5, s. 16.

olursa, her ikisine birlikte başlanırsa, her ikisi de batıldır; aksi takdirde önce başlanan sahih, sonraki batıldır.

Hız. İmam Muhammed Bakır /a.s./ şöyle buyurmuşlardır: *"İki cemaat arasında üç mil /bir fersah/ ⁶⁸ fasıla olmalıdır; yani bu kadar bir fasıla olmadıkça Cuma namazı olmaz. Yine, hutbesiz de Cuma namazı olmaz. O halde iki cemaat arasında üç mil fasıla varsa, her birinin ayrı ayrı olarak Cuma namazı kılması mahzursuzdur."* ⁶⁹

Ehl-i Beyt fıkhnına göre, Cuma namazı, kadınlara, yolcuya, kör, hasta ve çok ihtiyar olana ve Cuma namazı kılındığı yerden iki fersahtan fazla uzak yerde olan kimseye farz olmaz; ama bunlar Cuma namazına katılırlarsa namazları sahihtir.

Cuma namazının vakti, öğlenin ilkinden başlar; öğleyi belirleme ölçüğünün veya herhangi bir şeyin öğle olunca sahip olduğu gölgesinin, bir o kadar daha uzamasına kadar devam eder. Bu da takriben bir saatlik bir süreye tekabül eder.

Bu süre geçtikten sonra artık Cuma namazının vakti geçmiş sayılır ve onun yerine öğle namazı kılınmalıdır.

Cuma Namazının Kılınış Şekli

Ehl-i Beyt fıkhnına göre Cuma namazı, sabah namazı gibi iki rekâttır.

Bu arada Cuma namazının Fatıha ve suresinin yük-

68 - Ortalama altı kilometre.

69 - Furu'ul Kafi, c. 3, s. 419, El-Vesail, c. 5, s. 16.

sek sesle okunması ve birinci rekâtında Fatıha'dan sonra Cuma Suresi'nin, ikinci rekâtında da Münafikun Suresi'nin okunması sünnettir.

Yine, Cuma namazında iki kunut tutulması sünnettir. İlk kunut, birinci rekâtın rükûsundan önce; ikinci kunut ise, ikinci rekâtın rükûsundan sonra tutulur.

Hz. İmam Muhammed Bakır /a.s./ ise şöyle buyurmuşlardır: *Biri, birinci rekâtın rükûsundan önce, diğeri de, ikinci rekâtın rükûsundan sonra olmak üzere imam, Cuma namazında iki kunut tutar.*" 70

Ehl-i Beyt fıkında, Cuma namazından önce iki hutbe okunması farzdır. Her iki hutbede de, Allah Teala'ya hamd-u senadan sonra, Hz. Resulullah ve Ehli-beyt'ine salâvat gönderilmesinin yanı sıra; halkın, Allah'ın emirlerine uyulmaya, yasaklarından sakınılmaya çağrılarak, takvaya tavsiye edilmesi farzdır.

Yine, birinci hutbenin sonunda bir küçük surenin okunması farz; ikinci hutbede ise ihtiyat gereğidir.

Ayrıca, ikinci hutbede Hz. Resulullah'a salâvat getirildikten sonra, On İki İmam ve Hz. Fatıma-i Zehra'nın isimleri sırasıyla sayılarak, teker teker o hazretlere salâvat gönderilmesi ve müminlere mağfiret dilenmesi sünnettir.

Hz. İmam Cafer Sadık /a.s./ şöyle buyurmuşlardır: *Cuma imamı ayakta hutbe okur. İlk hutbede Allah'a hemd-u sena eder; sonra insanları takvaya tavsiye eder; sonra da kısa bir sure okuduktan sonra oturur. Daha sonra tekrar ayağa kalkar; Allah'a hamd-u sena eder; Hz. Resulullah ve Müslümanların imamlarına sa-*

70 - El-Vesail, c. 4, s. 603.

lâvat getirir; mümin erkek ve kadınlar için Allah'tan mağfiret diler. Bunu sona erdirdi mi müezzin ikameyi okur. İmam insanlara iki rekât namaz kıldırır; birinci rekâtında Cuma suresini ikinci rekâtında da Münafikun suresini okur." ⁷¹

Bu arada Ehl-i Beyt fikhına göre, diğer cemaat namazları ve cemaat imamlarında gerekli olan bütün şartlar, Cuma namazı ve imamında da gerekli ve şarttır.

71 - El-Vesail, c. 5, s. 38.

AYÂT NAMAZI

Hız. İmam Musa Kazim /a.s/ şöyle buyurmuşlardır: *"Hz. Resulullah'ın oğlu İbrahim vefat ettiğinde güneşin yüzü tutulmuştu. Halk; "Resulullah'ın oğlunun vefatından dolayı güneş tutulmuştur" şeklinde söylenti yapmaya başladılar. Bunun üzerine Resulullah /s.a.a/ minbere çıkıp Allah'a hamd-u sena ettikten sonra şöyle buyurdu "Ey insanlar güneş ve ay Allah'ın ayetlerindedirler; onlar, Allah'ın emriyle hareket eder ve ona itaat ederler. Onlar kimsenin ölümünden veya hayatından dolayı tutulmazlar. Eğer onların her ikisi veya birisi tutulursa, namaz kılın." daha sonra Hazret minberden inerek ayât namazını kıldılar."* ⁷²

Hız. İmam Muhammed Bakır /a.s/ da şöyle buyurmuşlardır: *"Şiddetli karanlık, fırtına ve gürültü gibi her türlü semavi korkunç olay için ayât namazı kıl."* ⁷³

Hız. İmam Rıza /a.s/ şöyle buyurmuşlardır: *"Güneş tutulmasında şu nedenle ayat nazı teşri edilmiştir ki, bu olay ilahi ayetlerden biridir. Onun rahmet için mi, yoksa azap için mi zahir olduğu bilinmemektedir. Bunun için Allah Resulü, Yunus /a.s/'ın kavminin karşılaştıkları bela hadisesinde Allah'a yakarıp da belanın kendilerinden kaldırılmasını sağladıkları gibi, ümmetinin bu hadiselerde yaratıcılarına ve rahmedicilerine sığınmalarını istemiştir ki, onlardan bu hadiselerin şerrini bertaraf etsin; istenmezliklerini engellesin."* ⁷⁴

72 - Furu'ul Kafi, c. 3, s. 463, El-Vesail, c. 5, s. 143.

73 - El-Vesail, c. 5, s. 144.

74 - El-Vesail, c. 5, s. 143.

Ayât Namazını Farz Kılan Sebepler

Ehl-i Beyt fıkhına göre, dört sebepten dolayı ayât namazı farz olur:

- 1- Güneş tutulması.
- 2- Ay tutulması.
- 3- Zelzele olması "deprem".

Bu üç hadise, kimsenin korkmasına yol açmasa dahi, ayet namazı farz olur.

4- Gök gürlemesi, şimşek çakması, kara ve kızıl rüzgârlar ve benzeri semavi afetler, halkın çoğunun korkmasına yol açarsa, ayât namazı farz olur.

Bu gibi olaylardan sonra, ayât namazının farz oluşu, insanlara; Allah Teala'nın sonsuz gücünün, bütün maddi güçlerin üzerinde olduğunu ve âlemde vaki olan; korkunç ve gayri korkunç bütün olayların, O'nun bilgi ve gücü dâhilinde gerçekleştiğini hatırlatmak, insanları boş hurafelere yönelmekten alıkoyarak, Yüce yaratana sığınmalarını sağlamak içindir.

Ayât Namazıyla İlgili Birkaç Hüküm

Ayât namazını farz kılan bir kaç sebep birden tahakkuk bulursa, her biri için bir ayât namazı kılınmalıdır. Örneğin, güneş tutulduğu zaman, deprem de olursa iki ayât namazı kılınmalıdır.

Ay veya güneş tutulması nedeniyle farz olan ayât namazının vakti, ay ve güneşin tutulmaya başladığı andan itibaren başlar ve güneş ve ayın tamamen açılmasına kadar devam eder. Dolayısıyla, onların açılmasına kadar ayât namazı kılınmazsa, artık kazaya kalır ve sonradan kaza niyetiyle kılınmalıdır.

Ama zelzele, yıldırım, şimşek ve benzeri nedenle

farz olan ayât namazı, bu gibi hadiselerden hemen sonra kılınması gerekmektedir birlikte, ömrün sonuna kadar her ne zaman kılınırsa ede niyetiyle kılınmalıdır.

Günlük namazların vaktinde, insanın üzerine ayât namazı da farz olursa, her ikisine de vakit varsa, hangisini isterse önce kılabilir. Eğer birisinin vakti darsa, önce vakti dar olanı kılmalıdır. Eğer her ikisi için de vakit darsa, günlük namazını önce kılmalıdır.

Ayât Namazının Usulü

Ehl-i Beyt fikhına göre, Ayât namazı, iki rekâttır ve her rekâtında beş rükû, iki secde vardır.

Hz. İmam Muhammed Bakır /a.s/ şöyle buyurmuşlardır: *"Ay, güneş tutulması, şiddetli ses ve zelzele zamanı kılınan ayat namazı, on rükû, dört secdeden oluşur. Allah Resulü onu, güneş tutulduğunda insanların kendisine iktida ettiği bir halde kıldılar ve namazı sona erdirdiklerinde, artık güneş zahir olmuştu."* ⁷⁵

Yine, O Hazret şöyle buyurmuşlardır: *"Bu belirtilerin tamamında kılınan namaz aynıdır. Hepsinden daha uzun ve ağırı ise, güneş tutulduğunda kılınır. Niyet edip tekbir alırsın; sonra Fatiha ve bir sure okur, rükûa gidersin; sonra başını rükûdan kaldırır ve tekrar Fatiha ve bir sure okur, ikinci kez rükûa gidersin; sonra yine başını rükûdan kaldırır ve Fatiha ve bir sure okur, üçüncü kez rükûa gidersin; sonra yine başını rükûdan kaldırır ve Fatiha ve bir sure okuduktan sonra dördüncü kez rükû edersin; sonra yine başını rükûdan kaldırır ve Fatiha ve bir sure okuduktan sonra beşinci kez*

75 - El-Vesail, c. 5, s. 149.

rükûa gidersin. Rükû zikrini bitirdikten sonra başını kaldırıp; **"Semiallahu limen hamideh"** deyip secdeye gidersin; iki secde ettikten sonra tekrar ayağa kalkıp ikinci rekâtı da birinci rekât gibi kılarırsın.

Bu hadisi nakleden kişi diyor; bu arada ben İmam'a: "Bir sureyi bölerek, bu beş rükûdan önce okumak mümkün müdür?" dedim. İmam /a.s/ : "Evet, olabilir ve bu durumda her rekâtın evvelinde okunan bir Fatiha yeterlidir. Ama eğer beş sure okunmak istenirse, her sureyle beraber Fatiha'yı da okumak icap eder. Kunut ise, ikinci rekâtın kıraati bittikten sonra rükûdan önce tutulur. Ayrıca, dördüncü, altıncı, sekizinci ve onuncu rükûlardan önce de kunut tutulabilir." ⁷⁶

Evet, Ehl-i Beyt fikhına göre, Ayât Namazı iki şekilde kılınabilir:

1- Niyetten sonra tekbir alınır; bir Fatiha ve herhangi bir sure tam olarak okunur; rükûa gidilir; rükûdan doğrulur; yine bir Fatiha ve bir sure tam olarak okunur; tekrar rükûa gidilir ve böylece beş rükû yapılır. Beşinci rükûdan doğrulduktan sonra, secdeye gidilir; secdeler yerine getirilerek ayağa kalkılır; ikinci rekât da birinci rekât gibi kılınır ve nihayet ikinci rekâtın secdelerinden sonra teşehhüt okunup selam verilerek namazdan çıkarılır.

2- Niyet edilip tekbir alınır ve Fatiha okunduktan sonra, bir surenin ayetleri beşe bölünür. Yani onun bir veya bir kaç ayeti okunduktan sonra rükûa gidilir; rükûdan doğrulur; sonra Fatiha okunmadan, o surenin ikinci kısmı okunup rükûa gidilir ve bu şekilde devam edi-

76 - Furu'ul Kfi, c. 3, s. 464, El-Vesail, c. 5, s. 149.

lerek, beşinci rükûa, bu surenin en son bölümü okunarak gidilir. Beşinci rükûdan kalktıktan sonra secdeye gidilip secdeler yerine getirilir. İkinci rekât da aynen birinci rekât gibi yerine getirilerek, teşehhüt ve selam okunarak namaz bitirilir.

Örneğin; İhlâs Suresi'ni okumak kastıyla "**Bismillahirrahmanirrahim**" denir ve rükûa gidilir; rükû zikri okunduktan sonra kalkılır; "**qulhuwallahu ehad**" denip, ikinci kere rükûa gidilir; zikir okunarak rükûdan kalkılır; "**Allah'us Samed**" denir; üçüncü rükûa gidilir; yine aynı şekilde rükûdan doğrulur; "**lem yelid ve lem yuled**" denir; dördüncü rükûa gidilir; zikir okunduktan sonra tekrar kalkılır "**ve lem yekûn lehu kufuven ehad**" denir; beşinci rükûa gidilir ve rükû zikri okunduktan sonra rükûdan doğrularak secdeye gidilip iki secdeler yerine getirilir. İkinci rekât da aynı şekilde yerine getirdikten sonra, teşehhüt ve selam okunarak namaz sona erdirilir.

İnsan, ayât namazının bir rekâtını bir üsluba göre, ikinci rekâtını da öteki üsluba göre de yerine getirebilir.

Günlük namazında farz ve sünnet olan şeyler ayât namazında da farz ve sünnettir. Ancak ayât namazında ezan ve ikamet yerine sevap ümidiyle üç defa: "**Esselat**" demek sünnettir.

Yine, ayât namazında beşinci ve onuncu rükûdan sonra "**Semiellahu limen hemideh**" demek, her rükûdan önce ve sonra tekbir almak, ikinci, dördüncü, altıncı, sekizinci ve onuncu rükûlardan önce kunut okumak sünnettir. Son rükû olan onuncu rükûdan önce bir kunut okumakla da yetinilebilir.

Ayrıca, ayât namazının rükûlarından her biri rükündür; dolayısıyla kasten veya yanlışlıkla eksik veya fazla yapılmaları namazı batıl eder.

KURBAN VE FITİR BAYRAMI NAMAZI

Hız. İmam Muhammed Bakır /a.s./ şöyle buyurmuşlardır: *"Fıtır ve Kurban bayramı namazı, ancak adil imam olursa farz olur."* 77

Hız. İmam Sadık /a.s./ da şöyle buyurmuştur: *"Kurban ve Ramazan bayramı namazlarına cemaatle birlikte hazır olmayan kimse, gusledip kendisine bulabildiği güzel bir koku sürerek, onu cemaatle kıldığı gibi evinde kılar."* 78

Bu ve benzeri onlarca hadis ışığında, Ehl-i Beyt fıkhına göre, Kurban ve Fıtır bayramı namazı, Masum İmam /a.s./'ın huzuru döneminde Cuma namazında söylenen şartlarla farzdır ve cemaatle kılınmalıdır. Cemaate ulaşamayanın ise münferit olarak kılması sünnettir.

İmam /a.s./'ın gaybet zamanı olan şimdiki zamanda ise, cemaatle veya münferit olarak kılınması müstehaptır.

Kurban ve Ramazan bayramı namazının vakti, bayram günü güneşin doğmasından öğleye kadardır. Güneşin biraz yükselmesinden sonra kılınması daha evladır.

Ancak Fıtır namazından önce fitre zekâtının verilmesi, bu mümkün olmazsa da, ayrılarak bir kenara konması ihtiyat gereğidir.

77 - El-Vesail, c. 5, s. 96.

78 - El-Vesail, c. 5, s. 98.

Kurban ve Fıtır Bayramı Namazının Kılınış Şekli

Ehl-i Beyt fikhına göre, bayram namazlarında ezan ve ikamet okunmaz. Onların yerine namazdan önce üç defa: "**Esselat**" denir.

Hz. İmam Cafer Sadık /a.s./ şöyle buyurmuşlardır: "*Ne Kurban ne de Fıtır bayramı namazlarında ezan ve ikamet okunmaz; onların yerine üç defa: "**Esselat**" diye seslenilir.*" ⁷⁹

Yine, Ehl-i Bet fikhına göre, Kurban ve Ramazan bayramı namazlarında da, Cuma namazında olduğu gibi, iki hutbe okunması icap eder. Ancak şu farkla ki, Cuma namazının hutbesi namazdan önce okunması icap ederken, bayram namazının hutbeleri namaz kılınmasından sonra okunmalıdır; hutbelerin namazdan önce okunması ise bidattir.

Hz. İmam Cafer Sadık /a.s./ şöyle buyurmuşlardır: "*Bayram namazları iki rekâttir ve hutbeleri namazdan sonra okunmalıdır. Onları namazdan önce ilk olarak Osman okumuştur. İmam hutbeleri okuduğu sırada iki hutbe arasında biraz da oturuversin.*" ⁸⁰

Evet, Kurban ve Fıtır bayramı namazları iki rekâttir ve şöyle kılınır:

Kılınmak istenen bayram namazına niyet edilip İftitah Tekbiri alınır. Ardından birinci rekâtta Fatihâ ve bir sure okunduktan sonra beş tekbir alınır; her tekbirden sonra bir kunut tutulur. Beşinci kunuttan sonra bir tekbir daha alınıp rûkûa gidilir ve iki secdeler yerine getirildikten sonra ayağa kalkılır.

79 - El-Vesail, c. 5, s. 101.

80 - El-Vesail, c. 5, s. 110.

İkinci rekâta da, Fatiha ve bir sure okunduktan sonra, bu defa dört tekbir alınır; her tekbirden sonra bir kunut tutulur. Dördüncü kunut okunduktan sonra tekrar tekbir alınarak rükûa gidilip secdeler yerine getirilir; teşehhüt ve selam okunarak namaz sona erdirilir.

Hız. İmam Muhammed Bakır /a.s/ bayram namazlarının kılınışı şeklinde özetle şöyle açıklamışlardır: *"İftitah Tekbiri alınarak namaza başlanılır. Sonra Fatiha ve bir sure okunduktan sonra, aralarında kunut tutulan beş tekbir alınır. Sonra bir tekbir daha alınarak rükûa gidilir. Secdeler yerine getirildikten sonra tekrar kalkılır. Fatiha ve bir sure okunduktan sonra bu defa aralarında kunut tutulan dört tekbir alınır. Daha sonra beşinci tekbir alınarak rükûa gidilir ve böylece namaz sona erdirilir. Birinci rekâtın Fatihâsından sonra Â'lâ Suresi, ikinci rekâtın Fatihâsından sonra da Şems Suresi okunur."* ⁸¹

Bayram namazlarında farz secdeleri olan süreler hariç, Kur'an'ın her suresi okunabilir. Fakat birinci rekâtında "Şems Suresi"ni /91. Sure/, ikinci rekâtında da, "Gaşiyeye Suresi"ni /88. Sure/ okumak veya birinci rekâtında "Â'lâ Suresi"ni /87. Sure/, ve ikinci rekâtında "Şems Suresi"ni okumak müstehaptır.

Bayram namazını sesli okunması, kunutlardan önce alınan her tekbirde ellerin kulak hizasına kadar kaldırılması müstehaptır.

Bayram namazının kunut ve tekbirlerinde şüphe edilirse, henüz mahalli geçmemişse az tarafa karar ve-

81 - Furu'ul Kafi C. 3, S. 460, El-Vesail, c. 5, s. 107.

rilmelidir. Sonradan onun okunmuş olduğu anlaşılrsa bile sakıncası yoktur.

Bayram namazı kunutlarında herhangi bir dua ve zikrin okunması yeterlidir. Ancak şu duayı okumak daha iyidir:

"Allahumme; Ehle'l-Kibriyai ve'l-Azeme ve Ehle'l-Cudi ve'l-Ceberut ve Ehle'l -Afvi ver-Rahme ve Ehlet-Tekva ve'l-Mağfire. Es'eluke bihakkı haze'l-yavm ellezi cealtheu li'l-Müslümine iyden. Ve li-Muhammed'in /Sallallahu aleyhi ve Âli'hi/ zühren ve şerefen ve kerameten ve meziden. En tuselliye êla Muhammed'in ve Âli Muhammed. Ve en tuthileni fi kulli hayrin edhalte fihi Muhammed'en ve Âl'e Muhammed. Ve en tuhriceni min kulli suin ehrecte minhu Muhammed'en ve Âl'e Muhammed. /Selavatuke êleyhi ve êleyhim./ Allahumme; inni eseluke heyre ma sealeke bihi ibaduke's-salihun. Ve euzu bike mimma isteaze minhu ibaduke'l-muhlesun."

Anlamı:

"Allah'ım, ey Kibriya ve Azamet Ehli, ey Bahşış ve Ceberut Ehli, ey Af ve Rahmet Ehli, ey Takva ve Mağfiret Ehli, Senden, bu günün hakkı için ki; onu, Müslümanlar için bayram, Muhammed için de /Allah'ın rahmeti ona ve Ehlibeyti'ne olsun/ zahire, şeref, keramet ve üstünlük vesilesi kılmışsın; istiyorum ki, Muhammed ve Ehlibeyti'ne rahmetini gönderesin ve beni de Muhammed ve Ehlibeyti'ni dâhil ettiğin her hayra dâhil kılasın ve Muhammed ve Ehlibeyti'ni hariç ettiğin her türlü kötülükten de beni hariç edesin. /Senin rahmetlerin O'na ve Ehlibeyt'ine olsun/ Allah'ım, ben Senden, salih kullarının istediği hayırları ister ve muh-

lis kullarının sakındığı şeylerden de sana sığınırım."

Bu arada Ehl-i Beyt fıkhında, Ramazan bayramı gecesini akşam ve yatsı namazlarıyla, bayram günü sabah namazı ve bayram namazının ardından şu tekbirleri söylemek müstehaptır:

"Allahu Ekber, Allahu Ekber. La ilahe illallahu vallahu Ekber. Allahu Ekber ve lillahil hamd. Allahu Ekberu ela ma hedana."

Kurban bayramında ise, bayram gününün öğle namazından başlayıp, on ikinci günün /Zilhicce ayının 12. günü/ sabah namazında biten on namazın ardından şu tekbirlerin okunması müstehaptır:

"Allahu Ekber, Allahu Ekber. La ilahe illallahu vallahu Ekber. Allahu Ekber ve lillahil hamd. Allahu Ekberu ela ma hedana. Allahu Ekber ala ma razeqena min behimet'il-en'am. Velhemdu lillahi ela ma eblana."

Kurban bayramı günü Mina'da olanların ise, bayram günü öğle namazından başlayıp, Zilhicce'nin on üçüncü günü sabah namazında biten on beş namazın ardından yukarıdaki tekbirleri okumaları müstehaptır.

CENAZE NAMAZI

Ehl-i Beyt fıkhında, her Müslüman ölüsüne gusül verilip, kefenlendikten sonra cenaze namazı kılınması farzdır. Cenaze namazı münferit olarak kılınabileceği gibi, cemaatle de kılınabilir.

Cenaze Namazının Kılınış Şekli

Ehl-i Beyt fıkhında; cenaze namazı, örfi olarak namaz tabiriyle anılmasına rağmen, aslında gerçek bir namaz olarak görülmez ve sırf bir dua olarak telakki edilir. Dolayısıyla diğer namazlarda şart olan taharet cenaze namazında şart olmadığı gibi, ne onda Fatiha Suresi okunur; ne rükûsu vardır; ne secdesi, ne de sonunda selam verilir.

Hız. İmam Muhammed Bakır /a.s./ şöyle buyurmuşlardır: "*Cenaze namazı her vakit kılınabilir; aslında o namaz değildir; onun ne rükûu vardır ne de secdesi.*"⁸²

Hız. İmam Rıza /a.s./ şöyle buyurmuşlardır: "*Cenaze namazında selam yoktur. Çünkü selam rükû ve secdesi olan namazlarda vardır. Cenaze namazının ise ne rükûu vardır, ne de secdesi.*"

"*Cenaze namazının rükû ve secdesinin olmaması da aslında bununla geçmişini bırakıp gönderdiği amele muhtaç kalan kula şefaet etmekten ibaret oluşundandır.*"

"*Cenaze namazının abdestsiz kılınmasının caiz oluşu da onda rükû ve secde olmaması ve sırf duadan iba-*

82 - Furu'ül Kâfi, c. 3, s. 180, Et Tehzib c. 3, s. 202, El- Vesail; c. 2, s. 784.

ret oluşundan dolayıdır; çünkü Allah'a her halükarda dua etmek caiz olup ve abdestli olma şartı aranmamaktadır."83

Yunus bin Yakup diyor ki: Hz. İmam Cafer Sadık /a.s./a: "Abdestsiz cenaze namazı kılabilir miyim?" diye sordum. İmam: "Evet kılabilirsin, çünkü o sadece Allah'ı ululamak, tenzih etmek, hamdetmek ve birliğine tanıklık etmekten ibarettir; nitekim kendi evinde de abdestsiz olarak tekbir getirir ve Allah'ı tenzih ediyorsundur" buyurdular."84

Hz. İmam Muhammed Bakır /a.s./ şöyle buyurmuşlardır:

"Cenaze namazında ne kıraat /Fatıha okumak/ vardır, ne de özel bir dua; istediğin duayı okuyabilirsin; dua edilmeye en layık ölü, iman üzere olan kimse iken, Allah Resulüne salâvat getirilmekle başlanması da en uygun olanıdır."85

Bu arada eğer ölü, Ehl-i Beyt mektebine mensup biri ise, cenaze namazını kılan veya kıldırın kimsenin de mutlaka Ehl-i Beyt mektebini kabullenen biri olması şarttır.

Şu anlamda ki, Ehl-i Beyt mektebine inanmayan bir kimsenin bu ölüye kıldığı cenaze namazı, bu farzı Ehl-i Beyt mektebine inananların boynundan kaldırmaz.

Bir ayrı nükte de şu ki; Ehl-i Beyt fıkhında, Ehl-i Beyt mektebine inananlar için cenaze namazı beş tek-

83 - El- Vesail; c. 2, s. 784,785, Bihar'ül Envar, c. 81, s. 377, 382.

84 - El- Kâfi C. 3, s. 178, Et Tehzib c. 3, s. 203, El- Vesail; c. 2, s. 783, Menla Yahzur, c. 1, s. 107.

85 - El- Kâfi C. 3, s. 185, El- İstıbsar, c. 1, s. 477, El- Vesail; c. 2, s. 783, Et Tehzib c. 3, s. 189.

birle kılınmaktadır. Dört tekbirle Ehl-i Beyt'in velayetini kabul etmeyenlerin namazı kılınır. Zira ki, Allah Resulü böyle yapmıştır. Hz. Ali'nin velayet ve imametini kabul edenler için dördüncü tekbirden sonra dua ve istiğfarda bulunarak beşinci tekbiri de almış ve namazı bitirmiştir. Ali'ye karşı gelenlerin ise namazını dördüncü tekbirde bitirerek, ona dua ve istiğfarda bulunmamıştır.

Velhasıl önce ölü, kibleye yönelik olarak, namaz kılanın önünde başı namaz kılanın sağ omzuna gelecek şekilde sırt üstü yere yatırılır. Sonra, cenaze namazını kılacak kimse, cenazenin sinesi hizasında durarak, Allah rızası için önünde bulunan cenazenin namazını kılmaya niyet edip tekbir alarak başlar.

Ehl-i Beyt fıkhında cenaze namazında okunması farz olan özel bir dua söz konusu değildir. Dolayısıyla insan cenaze namazında alınması gereken beş tekbirden her birini aldıktan sonra; sırasıyla; Kelime'i Şehadet, Allah Resulü, Ehl-i Beyt'i ve diğer peygamberlere salâvat ve mümin erkek ve kadınlarla /namazı kılan kimse Ehl-i Beyt'in velayetine inanıyorsa/ ölen kimseye mağfiret dilemeyi içeren istediği her duayı okuyabilir. Ancak Allah Resulü ve Ehl-i Beyt İmamları'ndan gelen dua metinlerinin tercih edilmesi daha evladır.

Buna göre kısa şekliyle cenaze namazı kılan kimse sırasıyla; birinci tekbirden sonra Allah'ın birliğine ve Hz. Muhammed'in /s.a.a/ risaletine şahadet getirir; ikinci tekbirden sonra peygamberlere salâvat gönderir; üçüncü tekbirden sonra müminlere dua eder; dördüncü tekbirden sonra cenazeye dua edip mağfiret diler ve beşinci tekbirden sonra da namazdan çıkar.

Bu arada cenaze meseleleriyle ilgili daha geniş bilgi için; "Ehl-i Beyt Fıkında Cenaze Hükümleri" isimli kitabımıza müracaat edilebilir.

Kısa Şekliyle Cenaze Namazı Usulü

Birinci Tekbirden sonra:

"Eşhedu En La İlahe İllallah ve Eşhedu Enne Muhammeden Resulullah" denir. ⁸⁶

Sonra ikinci tekbir alınır ve:

"Allahumme Salli əla Muhammed'in ve Al'i Muhammed" denir. ⁸⁷

Sonra üçüncü tekbiri getirilerek:

"Allahummağ'fir lil Muminine ve'l muminat" denir. ⁸⁸

Sonra dördüncü tekbir getirilerek ölen kişi erkek ise:

"Allahummeğ'fir li Hazel Meyyit" denir. ⁸⁹

Eğer ölen kişi kadın ise:

"Allahummeğ'fir li Hazihil Meyyite" denir. ⁹⁰

Sonra beşinci tekbir getirilir. Beşinci tekbirle beraber namaz biter.

86 - Anlamı: "Şahadet ederim ki Allah'tan başka ilah yoktur. Ve şahadet ederim ki Muhammed Allah'ın Resulüdür."

87 - Anlamı: Allah'ım Muhammed ve O'nun soyuna salat et.

88 - Anlamı: Allah'ım, mümin erkek ve kadınları affet.

89 - Anlamı: Allah'ım, bu /erkek/ ölüyü affet.

90 - Anlamı: Allah'ım, bu /kadın/ ölüyü affet.

İçindekiler

USUL VE FÜRÜ'U DİN	3
Usul'ü Din	4
1- <i>Tevhid</i>	4
2- <i>Adalet</i>	6
3- <i>Nübüvvet</i>	7
4- <i>İmamet</i>	9
5- <i>Mead</i>	11
Füru'u Din	12
1- <i>Namaz</i>	14
2- <i>Oruç</i>	14
3- <i>Zekât</i>	16
4- <i>Humus /Hakkullah/</i>	18
5- <i>Hac</i>	19
6- <i>Cihad</i>	21
7-8- <i>İyiliği Emretmek; Kötülükten Sakındırmak</i>	22
9-10- <i>Tevella; Teberra</i>	23
NAMAZ VE ÖNEMİ	27
<i>Din Önderleri ve Namaz</i>	36
<i>Namazın Ferdi Etkileri</i>	39
<i>Namazın Toplumsal Etkileri</i>	42
<i>Namazın Sağlıkla İlgili Sonuçları</i>	42
<i>Namazın İradeli ve Çalışkan İnsan</i> <i>Yetiştirmedeki Rolü</i>	44
<i>Namazda Tefekkür</i>	45
KUR'AN'DA NAMAZ	47
Sonuç:	56
FARZ NAMAZLAR	59
MÜSTEHAAP NAMAZLAR	61
NAMAZA HAZIRLIK	67
ABDEST	69
<i>Abdest Nasıl Alınır?</i>	72
<i>Abdest Alınırken Dikkat Edilmesi</i> <i>Gereken Hususlar</i>	88

<i>Abdestin Sünnet Ve Mekruhları</i>	90
<i>Abdesti Bozan Şeyler</i>	92
<i>Abdestin Şart Olduğu Durumlar</i>	92
<i>Abdestli Olmanın Özellikle Sünnet Olduğu Durumlar</i>	93
CEBİRE ABDESTİ	96
GUSÜL /BOY ABDESTİ/	99
<i>Vacip Gusüller</i>	99
<i>Sünnet Gusüller</i>	104
<i>Guslün Alınış Şekli</i>	106
<i>Tertibi Gusül</i>	107
<i>İrtimasi Gusül</i>	111
<i>Gusül Alınırken Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar</i>	112
<i>Cenabet Guslünün Sünnetleri</i>	113
<i>Gusül Almanın Şart Olduğu Durumlar</i>	114
<i>Cünüp Olana Haram Olan Şeyler</i>	115
<i>Cünüp Olana Mekruh Olan Şeyler</i>	116
<i>Hayızlı Ve Nüfesa Kadına Mekruh Olan Şeyler</i>	117
TEYEMÜM	119
<i>Teyemmüm Nasıl Alınır?</i>	120
<i>Üzerine Teyemmüm Yapılması Caiz Olan Şeyler</i>	126
<i>Teyemmümde Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar</i>	126
<i>Teyemmümü Bozan Şeyler</i>	127
<i>Teyemmümle İlgili Birkaç Hüküm</i>	127
NAMAZDA ÖRTÜNME	129
<i>Namaz Kılanın Elbisesinde Aranılan Şartlar</i>	129
<i>Namaz Kılanın Elbisesinde Müstehap Olan Şeyler</i>	133
<i>Namaz Kılanın Elbisesinde Mekruh Olan Şeyler</i>	133
NAMAZ KILINAN YER	135
<i>Namaz Kılınması Müstehap Olan Yerler</i>	136
<i>Namaz Kılınması Mekruh Olan Yerler</i>	137
NAMAZ VAKİTLERİ	139
<i>Öğle Namazının Vakti</i>	140
<i>İkinci Namazının Vakti</i>	140
<i>Akşam Namazının Vakti</i>	143
<i>Yatsı Namazının Vakti</i>	143
<i>Sabah Namazının Vakti</i>	145
<i>Günlük Namazlarının Fazilet Vakitleri</i>	146
<i>Namaz Vaktiyle İlgili Bazı Hükümleri</i>	148

KIBLE	151
<i>Kibleyle İlgili Bazı Hükümler</i>	<i>154</i>
<i>Namazdan Önceki Vaciplerin Özeti</i>	<i>155</i>
EZAN VE İKAME	157
<i>Ezanın Okunuş Şekli</i>	<i>160</i>
<i>İkamenin Okunuş Şekli</i>	<i>162</i>
<i>Ezan Ve İkametle İlgili Bazı Hükümler.....</i>	<i>163</i>
NAMAZIN FARZLARI.....	165
<i>Namazın Rükün Olan Farzları</i>	<i>169</i>
<i>Namazın Rükün Olmayan Farzları.....</i>	<i>170</i>
<i>Niyet</i>	<i>170</i>
<i>Kıyam</i>	<i>172</i>
<i>Kıyamla İlgili Bazı Hükümler.....</i>	<i>175</i>
<i>İftitah Tekbiri</i>	<i>177</i>
<i>Kıraat</i>	<i>180</i>
<i>Kıraatin Bazı Sünnet Ve Mekruhları</i>	<i>189</i>
<i>Tesbihat-ı Erbaa Zikri.....</i>	<i>190</i>
<i>Rükû</i>	<i>190</i>
<i>Rükûun Sünnetleri.....</i>	<i>197</i>
<i>Secde</i>	<i>198</i>
<i>Üzerine Secde Yapılması Caiz Olan Şeyler</i>	<i>206</i>
<i>Secdenin Bazı Sünnetleri</i>	<i>209</i>
<i>Zikir.....</i>	<i>210</i>
<i>Teşehhüt</i>	<i>210</i>
<i>Teşehhüdün Okunuşu</i>	<i>213</i>
<i>Teşehhüdün Sünnetleri</i>	<i>215</i>
<i>Selam.....</i>	<i>215</i>
<i>Selamın Okunuşu:</i>	<i>217</i>
<i>Tertip</i>	<i>218</i>
<i>Müvalat /Aralıksız yapmak /</i>	<i>219</i>
<i>Namazın Sünnetleri.....</i>	<i>219</i>
<i>Kunut.....</i>	<i>221</i>
GÜNLÜK FARZ NAMAZLAR	225
SABAH NAMAZININ KILINIŞI.....	229
<i>Fatiha Suresi'nin Arapçası:</i>	<i>231</i>
<i>Kadir Suresi'nin Arapçası.....</i>	<i>231</i>
<i>Ihlâs Suresi'nin Arapçası:.....</i>	<i>239</i>
<i>Teşehhüdün Arapçası:.....</i>	<i>242</i>
<i>Selamın Arapçası:.....</i>	<i>244</i>
ÖĞLE, İKİNDİ VE YATSI NAMAZLARININ KILINIŞI	245
AKŞAM NAMAZININ KILINIŞI	246

NAMAZI BOZAN ŞEYLER	247
NAMAZDA MEKRUH OLAN ŞEYLER	251
<i>Farz Namazı Bozmanın Caiz Olduğu Haller</i>	<i>253</i>
NAMAZDA ŐUPHE	255
Birinci Açıdan Yapılan Taksim Hükümleri	255
1- Namazın Aslında Şüphe Etmek	255
2- Namazın Amellerinde Şüphe Etmek.	256
3- Namazın Rekâtlarında Şüphe Etmek.....	257
Namazı Bozan Şüpheler	259
İtina Edilmemesi Gereken Şüpheler.....	262
Sahih Şüpheler	264
İHTİYAT NAMAZI	271
NAMAZDA UNUTULAN FİİLLERİN KAZASI	274
SEHİV SECDESİ	278
<i>Sehiv Secdesinin Yapılış Şekli</i>	<i>279</i>
KAZA NAMAZI	280
SEFERİ NAMAZ	287
CEMAAT NAMAZI	299
<i>Cemaat Hükümleri</i>	<i>302</i>
<i>Cemaat İmamında Gereken Şartlar</i>	<i>304</i>
<i>Cemaat Namazıyla İlgili Bazı Hükümler</i>	<i>307</i>
<i>Cemaat Namazında Müstehap Olan Şeyler.....</i>	<i>309</i>
<i>Cemaat Namazında Mekruh Olan Şeyler</i>	<i>310</i>
NAMAZ SONRASI OKUNAN BAZI DUA VE ZİKİRLER	311
CUMA NAMAZI	313
<i>Cuma Namazının Sıhhat Şartları</i>	<i>314</i>
<i>Cuma Namazının Kılınış Şekli</i>	<i>315</i>
AYÂT NAMAZI	318
<i>Ayât Namazını Farz Kılan Sebepler</i>	<i>319</i>
<i>Ayât Namazıyla İlgili Birkaç Hüküm</i>	<i>319</i>
<i>Ayât Namazının Usulü</i>	<i>320</i>
KURBAN VE FITIR BAYRAMI NAMAZI	323
<i>Kurban ve Fitır Bayramı Namazının Kılınış Şekli</i>	<i>324</i>
CENAZE NAMAZI	328
<i>Cenaze Namazının Kılınış Şekli</i>	<i>328</i>
<i>Kısa Şekliyle Cenaze Namazı Usulü.....</i>	<i>331</i>